

ΟΔΗΓΟΣ

για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά
και Επενδυτικά Ταμεία

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

ΕΚΔΟΣΗ (ΑΝΑΘΕΤΩΝ)

Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.μεΑ.)

Κεντρικά γραφεία: Λεωφ. Ελ. Βενιζέλου 236, Τ.Κ. 16341, Ηλιούπολη

Τηλ.: 210 9949837 • Fax: 210 5238967

E-mail: esaea@otenet.gr • Ιστοσελίδα: esamea.gr

ΕΚΠΟΝΗΣΗ-ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ (ΑΝΑΔΟΧΟΣ)

Europraxis μ.ΙΚΕ

Δ/νση: Βέργας 4, Τ.Κ. 17673 Καλλιθέα

Τηλ.: 210 9521313 • Fax: 210 9521318

E-mail: info@euro-praxis.com • Ιστοσελίδα: euro-praxis.com

© Ε.Σ.Α.μεΑ., 2022

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση μέρους ή όλου του Οδηγού μόνο κατόπιν γραπτής άδειας του εκδότη και εφόσον συνοδεύεται από την ένδειξη της πηγής.

Ο Οδηγός εκπονήθηκε στο πλαίσιο της Πράξης «Συμβουλευτικές Υπηρεσίες για τη διασφάλιση της συμβατότητας των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων με τις απαιτήσεις του Κανονιστικού Πλαισίου των ΕΔΕΤ για την αναπηρία», η οποία εντάσσεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Τεχνική Βοήθεια 2014-2020», Άξονες Προτεραιότητας 1-7, Ειδικός Στόχος 1: «Ενίσχυση των συστημάτων και των διαδικασιών διοίκησης και συντονισμού της εφαρμογής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων». Η Πράξη, την υλοποίηση της οποίας έχει αναλάβει η Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.μεΑ.), συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ταμείο Συνοχής.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Περιεχόμενα

Πρόλογος από τον πρόεδρο της Ε.Σ.Α.μεΑ	3
Εισαγωγή.....	4
Σχετικά με την εν λόγω Πράξη και τον παρόντα Οδηγό	6
Επεξήγηση των συμβόλων που χρησιμοποιούνται στον Οδηγό.....	8
Δήλωση αποποίησης ευθύνης.....	8
1. Το πλαίσιο αναφοράς του Οδηγού	9
1.1 ΕΣΠΑ 2014-2020.....	9
1.2 Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης	13
1.3 Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες.....	14
1.4 ΕΣΠΑ 2021-2027.....	16
2. Μη διάκριση, προσβασιμότητα & εθνική νομοθεσία	19
2.1 Το δικαίωμα στην ισότητα και μη διάκριση (ΣΗΕΔΑΑ, άρθρο 5)	19
2.2 Το δικαίωμα στην προσβασιμότητα (ΣΗΕΔΑΑ, άρθρο 9)	19
2.3 Εθνική νομοθεσία και πρότυπα	19
3. Αποσαφήνιση βασικών εννοιών	30
3.1 Η δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας	30
3.2 Συμπεριληπτική γλώσσα.....	31
3.3 Αναπηρία και άτομα με αναπηρία.....	31
3.4 Φραγμοί: διακρίσεις και εμπόδια.....	33
3.5 Εμποδιζόμενα άτομα & Άτομα με μειωμένη κινητικότητα.....	36
3.6 Προσαρμογή.....	36
3.7 Περιβάλλον.....	38
3.8 Προσπελασιμότητα & Προσβασιμότητα	40
3.9 Πρόσβαση.....	45
3.10 Ψηφιακή ένταξη	45

3.11	Εμπειρία χρήστη.....	45
3.12	Καθολικός Σχεδιασμός	46
4.	Ανάγκες ατόμων με αναπηρία σε σχέση με το δομημένο και το ψηφιακό περιβάλλον	47
4.1	Δομημένο περιβάλλον	47
4.2	Ψηφιακό περιβάλλον	49
5.	Παραδείγματα εφαρμογής & έλεγχος συμμόρφωσης.....	50
5.1	Δράσεις και εκροές που αφορούν υπηρεσίες	51
5.2	Εκροές που αφορούν κτιριακές εγκαταστάσεις	60
5.3	Εκροές που αφορούν υποδομές σε ανοικτούς χώρους & φύση.....	92
5.4	Εκροές που αφορούν ψηφιακές τεχνολογίες.....	106
5.5	Εκροές που αφορούν έντυπες εκδόσεις.....	121
5.6	Εκροές που αφορούν μέσα μεταφορών (οχήματα).....	121

Σύνοψη του Οδηγού

t.ly/tf8D

Πρόλογος από τον πρόεδρο της Ε.Σ.Α.μεΑ

Ο «Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων», ο οποίος απευθύνεται στις Ειδικές Υπηρεσίες Διαχείρισης, στις Ειδικές Υπηρεσίες Εφαρμογής και στους Ενδιάμεσους Φορείς Διαχείρισης, έχει ως στόχο την ενίσχυση της ικανότητάς τους να προωθούν και να παρακολουθούν την ενσωμάτωση της διάστασης της αναπηρίας σε όλες τις φάσεις υλοποίησης των Πράξεων που αξιοποιούν πόρους από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020.

Ιωάννης Βαρδακαστάνης
Πρόεδρος Εθνικής Συνομοσπονδίας
Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.μεΑ.)

Στον Οδηγό περιγράφονται κατευθύνσεις για την εξειδίκευση, παρακολούθηση και αξιολόγηση της «μη διάκρισης λόγω αναπηρίας» και της «προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία»¹ σε δράσεις και εκφορές συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων, στη βάση των αρχών και των επιταγών της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, η οποία κυρώθηκε από τη Βουλή των Ελλήνων με τον ν.4074/2012 (ΦΕΚ Α' 88/11.04.2012).

Ο Οδηγός παρουσιάζει τεχνικές και αναλυτικές οδηγίες για τον έλεγχο δράσεων και παραδοτέων συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων, ώστε να εντοπίζονται περιπτώσεις που παρουσιάζουν στοιχεία διάκρισης ή/και κενά προσβασιμότητας, είτε φυσικής/συμβατικής (π.χ. σε υποδομές, υπηρεσίες και μηχανισμούς) είτε ηλεκτρονικής/ψηφιακής (π.χ. σε ιστοσελίδες, εφαρμογές φορητών συσκευών, λογισμικά, ηλεκτρονικές υπηρεσίες και εξοπλισμούς).

Η χρήση του παρόντος Οδηγός στην πράξη είναι πάνω από όλα ουσιαστική καθότι πλέον «δεν έχουμε την πολυτέλεια να χρηματοδοτούμε νέα εμπόδια προσβασιμότητας²» και «κανείς δεν πρέπει να μείνει πίσω³», συμπεριλαμβανομένων των συμπολιτών μας με αναπηρία.

¹ Στη λογική των κριτηρίων «Εξασφάλιση της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία» και «Προαγωγή της ισότητας ανδρών και γυναικών και της μη διάκρισης» –βλ. 2^η ομάδα κριτηρίων του «Οδηγού Αξιολόγησης Αιτήσεων Χρηματοδότησης Πράξεων (πλην κρατικών ενισχύσεων) συγχρηματοδοτούμενων από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα του στόχου “Επενδύσεις στην Ανάπτυξη και την απασχόληση”».

² <https://www.edf-feph.org/events-slug/we-cant-afford-to-fund-more-barriers-do-eu-funds-support-accessibility-in-europe-advocacy-event-in-the-european-parliament>.

³ <https://www.un.org/uk/desa/leaving-no-one-behind-persons-disabilities-and-sdgs>.

Εισαγωγή

Η Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.μεΑ.), ιδρυτικό μέλος του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Ατόμων με Αναπηρία (European Disability Forum)⁴, αποτελεί την τρίτοβάθμια οργάνωση εκπροσώπησης των ατόμων με αναπηρία, των ατόμων με χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους, καθώς επίσης και εταίρο της Ελληνικής Πολιτείας σε ζητήματα αναπηρίας. Η Ε.Σ.Α.μεΑ. είναι μέλος της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ)⁵ και μέλος της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής της Ελλάδος (ΟΚΕ)⁶. Η Ε.Σ.Α.μεΑ. έχει ως κύρια αποστολή την καταπολέμηση των διακρίσεων σε βάρος των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους στη χώρα και την προστασία και προώθηση των ανθρωπίνων και συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων τους. Ιδίως όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, αυτά καθιερώνονται με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων Αναπηρίες που η χώρα μας κύρωσε με τον ν.4074/2012 (ΦΕΚ Α' 88/11.04.2012).

Η Ε.Σ.Α.μεΑ., σύμφωνα με τον ν.4488/2017 (άρθρο 72, παρ. 1 και 2), συνεργάζεται με τον *Συνήγορο του Πολίτη*⁷, ο οποίος αποτελεί το Πλαίσιο Προαγωγής της Εφαρμογής της Σύμβασης στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τον ίδιο νόμο, το Πλαίσιο Προαγωγής της Εφαρμογής της Σύμβασης είναι επιφορτισμένο, μεταξύ άλλων, με τα εξής: **(α)** να εκφράζει γνώμη για τη συμβατότητα των δημόσιων πολιτικών και της εθνικής νομοθεσίας με τις διατάξεις της Σύμβασης, **(β)** να χειρίζεται και να διερευνά αναφορές που υποβάλλονται ενώπιον του σε σχέση με την παραβίαση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία.

Η κύρωση από την Ελλάδα της Σύμβασης και του Πρωτοκόλλου της συνιστούν σημαντικό βήμα στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία στη χώρα μας. Παρά την πρόοδο που σημειώθηκε την τελευταία δεκαετία, τα άτομα με αναπηρία εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια και να διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, γεγονός που απαγορεύει σε όλες τις πλευρές τον εφησυχασμό και την όποια «διεκπεραιωτική» στάση και αντιμετώπιση των ζητημάτων αυτών.

Κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο (ΕΣΠΑ 2014-2020):

- α. Η Ε.Σ.Α.μεΑ συμμετέχει στις Επιτροπές Παρακολούθησης του συνόλου των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2014-2020, Τομεακών και Περιφερειακών, με δικαίωμα ψήφου, γεγονός που της δίνει τη δυνατότητα να παρεμβαίνει, όπου και όταν απαιτείται⁸.
- β. Η «Ισότητα των Φύλων, Μη-Διάκριση, Προσβασιμότητα» συνιστά «οριζόντια αρχή» στο Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (Ε.Σ.Π.Α.), όπως υπαγορεύει ο Κανονισμός (ΕΕ) 1303/2013⁹ (βλ. «Άρθρο 7. Προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και μη διάκριση» και Παράρτημα XI, Τμήμα II, Γενικές εκ των προτέρων αιρεσιμότητες «1. Καταπολέμηση των διακρίσεων» και «3. Αναπηρία»).
- γ. Τα Επιχειρησιακά Προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο περιλαμβάνουν στοχευμένες δράσεις προ όφελος των ατόμων με αναπηρία, όπως υπαγορεύει ο Κανονισμός (ΕΕ) 1304/2013¹⁰ (βλ. «Άρθρο 8. Προώθηση της ισότητας των ευκαιριών και της απαγόρευσης των διακρίσεων»).
- δ. Η αρχή της μη διάκρισης και η προσβασιμότητα για τα άτομα με αναπηρία αποτελούν κριτήρια επιλογής Πράξεων προτεινόμενων προς χρηματοδότηση, σύμφωνα με τον «Οδηγό Αξιολόγησης Αιτήσεων

⁴ www.edf-feph.org.

⁵ www.nchr.gr.

⁶ www.oke.gr.

⁷ www.synigoros.gr.

⁸ **Σημείωση:** Ωστόσο πρέπει να επισημανθεί ότι οι αποφάσεις των Επιτροπών Παρακολούθησης λαμβάνονται με απόλυτη πλειοψηφία (βλ. παρ. 7, άρθρο 24 του ν.4314/2014).

⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32013R1303>.

¹⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1304>.

Χρηματοδότησης Πράξεων (πλην κρατικών ενισχύσεων) συγχρηματοδοτούμενων από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα του στόχου 'Επενδύσεις στην Ανάπτυξη και την απασχόληση'»¹¹. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι η «ένταξη διάστασης της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας οριζοντίως σε προγράμματα ΕΣΠΑ» έχει επίσης περιληφθεί στους δείκτες του Στόχου 29 («Συνέργειες: Για τα άτομα με αναπηρία με τα άτομα με αναπηρία») του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία¹².

- ε. Για την εξειδίκευση του κριτηρίου της «προσβασιμότητας» στις διάφορες δράσεις των Πράξεων, διαμορφώθηκε σε συνεργασία με την Ε.Σ.Α.μεΑ. το Παράρτημα II που περιλαμβάνεται στον προαναφερθέντα Οδηγό¹³, το οποίο επισυνάπτεται σε όλες τις προσκλήσεις Πράξεων πλην κρατικών ενισχύσεων (πράξεις επιχειρηματικότητας κ.λπ.). Επιπρόσθετα, στο Παράρτημα I «Υποχρεώσεις Δικαιούχων» κάθε Πρόσκλησης περιλαμβάνεται η παρακάτω απαίτηση «1. Τήρηση Κοινοτικών και Εθνικών Κανόνων. Να τηρούν την Κοινοτική και Εθνική Νομοθεσία κατά την εκτέλεση της πράξης και ιδίως όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις, την αειφόρο ανάπτυξη, τις κρατικές ενισχύσεις, την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, τη μη διάκριση και την προσβασιμότητα Ατόμων με Αναπηρίες». Στα υποχρεωτικά δικαιολογητικά που ο εκάστοτε δικαιούχος υποβάλλει με την πρότασή του στην αρμόδια ΕΥΔ περιλαμβάνεται και «Εκθεση τεκμηρίωσης εξασφάλισης της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία».
- στ. Διαμορφώθηκε σε συνεργασία με την Ε.Σ.Α.μεΑ. και περιλήφθηκε στον «Επικοινωνιακό Οδηγό του ΕΣΠΑ 2014 – 2020»¹⁴ το Παράρτημα 5 «Ένταξη της διάστασης της αναπηρίας και προσβασιμότητας των ΑμεΑ στη στρατηγική επικοινωνίας των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων».
- ζ. Υλοποιήθηκε εκπαιδευτική παρέμβαση των στελεχών των Ειδικών Υπηρεσιών Διαχείρισης σε θέματα αναπηρίας και προσβασιμότητας από τη ΜΟΔ Α.Ε., την Ε.Σ.Α.μεΑ, τη Διεύθυνση Διεθνών Σχέσεων της Υπουργείου Εργασίας και την Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης (ΕΥΣΣΑ), στο πλαίσιο εφαρμογής της Γενικής Εκ των Προτέρων Αιρεσιμότητας 3 «Αναπηρία».
- η. Συστάθηκαν με απόφαση της Εθνικής Αρχής Συντονισμού (ΕΑΣ) του ΕΣΠΑ, ύστερα από πρόταση της Ε.Σ.Α.μεΑ: **(i)** ομάδα εργασίας για την ένταξη της διάστασης της αναπηρίας και της μη διάκρισης στο ΕΣΠΑ 2014-2020, η οποία λειτούργησε μέχρι 31.12.2015, και **(ii)** ομάδα εργασίας για την παρακολούθηση της ένταξης της διάστασης της αναπηρίας και της μη διάκρισης στο ΕΣΠΑ και τα Επιχειρησιακά Προγράμματα 2014-2020, η οποία λειτούργησε από 08.06.2017 και για τρία έτη.

Τα παραπάνω, σύμφωνα με την Ε.Σ.Α.μεΑ., σίγουρα συντέλεσαν σε μεγάλο βαθμό στον περιορισμό των αστοχιών όσο αφορά την επιλογή προτεινόμενων πράξεων για χρηματοδότηση από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα, τουλάχιστον σε σχέση με προηγούμενες προγραμματικές περιόδους. Ωστόσο, είναι γεγονός ότι προβλήματα εξακολουθούν να υφίστανται με αποτέλεσμα τα άτομα με αναπηρία να συναντούν συχνά σημαντικά εμπόδια και συνθήκες αποκλεισμού. Για παράδειγμα, εν απουσία θεσμοθετημένων μηχανισμών πιστοποίησης της προσβασιμότητας των εκροών και των παραδοτέων των πράξεων, τίθεται τουλάχιστον εν αμφιβόλω η ουσιαστική συμμόρφωση αυτών με τις σχετικές απαιτήσεις και ο βαθμός στον οποίο διασφαλίζεται στη πράξη ότι δεν υφίσταται ο οποιοσδήποτε αδικαιολόγητος αποκλεισμός της πρόσβασης σε αυτά και η ίση απόλαυση αυτών από τα άτομα με αναπηρία. Βέβαια, σε τομείς όπου η εθνική νομοθεσία προβλέπει ήδη τη μη διάκριση λόγω αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης και την προσβασιμότητα στα άτομα με αναπηρία (π.χ. κτιριακές υποδομές, μεταφορές κ.λπ.), το ποσοστό αστοχίας εκτιμάται πολύ χαμηλότερο σε σχέση με άλλους τομείς (π.χ. υπηρεσίες και αγαθά).

Η Ε.Σ.Α.μεΑ., χωρίς σε καμία περίπτωση να αμφιβάλει –τουναντίον– για τη θετική στάση του προσωπικού απέναντι στους πολίτες με αναπηρία ή για το επίπεδο κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού, αναγνωρίζει, μεταξύ άλλων, ότι:

¹¹ https://www.espa.gr/el/Documents/sde/1_DIADIK_DI_1_PROSKLHSH.zip.

¹² Διαθέσιμο στο: https://www.amea.gov.gr/action#st_28.

¹³ «Παράρτημα II: Για την εξειδίκευση του κριτηρίου αξιολόγησης “Εξασφάλιση της προσβασιμότητας στα άτομα με αναπηρία”» (διαθέσιμο στον παραπάνω σύνδεσμο).

¹⁴ <https://www.espa.gr/el/Pages/eLibraryFS.aspx?item=2087>.

- Η αναπηρία είναι ως έννοια σύνθετη (π.χ. λόγω του εύρους των κατηγοριών αναπηρίας και των συνδυασμών αυτών), πολυεπίπεδη (π.χ. λόγω των διαστάσεων που λαμβάνει σε ατομικό, οικογενειακό και κοινωνικό επίπεδο) και εξελισσόμενη, καθώς κάθε φορά νοσηματοδοτείται με διαφορετικό τρόπο ανάλογα με τα εκάστοτε κοινωνικά συμφραζόμενα, όπως άλλωστε και η *Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες* αναγνωρίζει (βλ. Προοίμιο, σημείο ε).
- Τα ζητήματα της αναπηρίας και οι διάφορες αρχές και έννοιες με τις οποίες σχετίζονται, όπως η «ισότητα», η «συμπερίληψη», η «μη διάκριση», η «διασφάλιση ίσων ευκαιριών», η «ισότιμη συμμετοχή», η «προσβασιμότητα», ο «καθολικός σχεδιασμός», οι «εύλογες προσαρμογές» κ.λπ., καλύπτουν ένα ιδιαίτερα ευρύ φάσμα γνώσεων που δύσκολα μπορεί να συγκεντρώνει στο πρόσωπό του ένα μόνο άτομο.
- Η έλλειψη δεικτών και στατιστικών δεδομένων, π.χ. σχετικά με τα άτομα με αναπηρία που ωφελήθηκαν από δράσεις που απευθύνονται στον γενικό πληθυσμό ή αναφορικά με τη δημιουργία προσβάσιμων υποδομών (φυσικών και ηλεκτρονικών, υφιστάμενων ή νέων), συνιστά σημαντική αδυναμία.
- Μόλις πρόσφατα, τον Νοέμβριο του 2022, ολοκληρώθηκε με τον ν.4994/2022 (ΦΕΚ Β' 215/18.11.2022) η ενσωμάτωση στο εθνικό δίκαιο της *Ευρωπαϊκής Πράξης Προσβασιμότητας*¹⁵ (Οδηγία 2019/882¹⁶) σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών.
- Οι προβλεπόμενες διαδικασίες διαχείρισης και ελέγχου Επιχειρησιακών Προγραμμάτων για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 (π.χ. «Επιλογή και Έγκριση Πράξεων» και στην «Παρακολούθηση και Επαλήθευση Πράξεων») απαιτούν σε διάφορες φάσεις τη λήψη κατάλληλων και τεκμηριωμένων αποφάσεων σε σχέση με τα ζητήματα αυτά, και δη αναφορικά με τη συμμόρφωση των Πράξεων ως προς τα κριτήρια και πάντα σύμφωνα με το υφιστάμενο κανονιστικό πλαίσιο.
- Απαιτείται, επομένως, το ανθρώπινο δυναμικό που συμμετέχει στις σχετικές διαδικασίες να υποστηριχθεί περαιτέρω, και να έχει πρόσβαση σε εξειδικευμένη πληροφόρηση και κατάρτιση καθώς και σε εύληπτες και πρακτικές οδηγίες για την υποστήριξη του έργου του σε όλο τον κύκλο ζωής των Πράξεων.

Υπό το πρίσμα των παραπάνω, η Ε.Σ.Α.μεΑ. σχεδίασε και πρότεινε προς χρηματοδότηση στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Τεχνική Βοήθεια 2014-2020» την Πράξη «*Συμβουλευτικές Υπηρεσίες για τη διασφάλιση της συμβατότητας των συγχρηματοδοτούμενων πράξεων με τις απαιτήσεις του Κανονιστικού Πλαισίου των ΕΔΕΤ για την αναπηρία*»¹⁷.

Σχετικά με την εν λόγω Πράξη και τον παρόντα Οδηγό

Η Πράξη «*Συμβουλευτικές Υπηρεσίες για τη διασφάλιση της συμβατότητας των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων με τις απαιτήσεις του Κανονιστικού Πλαισίου των ΕΔΕΤ για την αναπηρία*», η οποία εντάχθηκε στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Τεχνική Βοήθεια 2014-2020»¹⁸, με κωδ. ΟΠΣ 5007752 και με δικαιούχο την Ε.Σ.Α.μεΑ., συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ταμείο Συνοχής¹⁹.

¹⁵ Βλ. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=el&catId=1202>.

¹⁶ Διαθέσιμη στο <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:32019L0882>.

¹⁷ **Σημείωση:** Η εν λόγω Πράξη αποτελεί συνέχεια της Πράξης «*Συμβουλευτικές Υπηρεσίες Υποστήριξης για την Εξειδίκευση της αναπηρίας και της προσβασιμότητας*», η οποία υλοποιήθηκε από την Ε.Σ.Α.μεΑ. στο πλαίσιο εφαρμογής του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής» 2007-2013.

¹⁸ Άξονες Προτεραιότητας 1-7, Ειδικός Στόχος 1: «Ενίσχυση των συστημάτων και των διαδικασιών διοίκησης και συντονισμού της εφαρμογής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων»

¹⁹ Επισημαίνεται ότι αναφορά στην (στην ανάγκη για) υλοποίηση της Πράξης έχει περιληφθεί και στη Δράση 2 του Στόχου 29 («Συνέργειες: Για τα άτομα με αναπηρία με τα άτομα με αναπηρία») του *Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία* (βλ. https://www.amea.gov.gr/action#st_28).

Ως σκοπό έχει την ενίσχυση της ικανότητας των Ειδικών Υπηρεσιών Διαχείρισης, των Ειδικών Υπηρεσιών Εφαρμογής και Ενδιάμεσων Φορέων Διαχείρισης (ωφελοόμενες υπηρεσίες/ φορείς): **(α)** να εξειδικεύουν και να παρακολουθούν, αλλά και να αξιολογούν, την ενσωμάτωση της εφαρμογής της διάστασης της αναπηρίας σε όλες τις φάσεις υλοποίησης των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020, στη λογική των κριτηρίων «Προαγωγή της ισότητας ανδρών και γυναικών και της μη διάκρισης» (στο πεδίο της αναπηρίας) και «Εξασφάλιση της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία» της 2^{ης} ομάδας κριτηρίων «Ενσωμάτωση οριζόντιων πολιτικών και τήρηση θεσμικού πλαισίου» του «Οδηγού Αξιολόγησης Αιτήσεων Χρηματοδότησης Πράξεων (πλην κρατικών ενισχύσεων) συγχρηματοδοτούμενων από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα του στόχου "Επενδύσεις στην Ανάπτυξη και την απασχόληση"» που αναφέρθηκε παραπάνω, και **(β)** να προβαίνουν αφενός σε κατάλληλη καθοδήγηση των δικαιούχων και αφετέρου σε διορθωτικές κινήσεις αναλόγως.

Η Πράξη αποτελείται από ένα Υποέργο το οποίο περιλαμβάνει τα εξής Πακέτα Εργασίας:

ΠΕ1. Ανίχνευση των εξειδικευμένων αναγκών των ωφελοόμενων υπηρεσιών/ φορέων. Αυτή η πρώτη δράση της Πράξης ανέλαβε τη διαμόρφωση²⁰ ερωτηματολογίου και στη συνέχεια την υλοποίηση έρευνας για την καταγραφή των αναγκών των ωφελοόμενων υπηρεσιών/φορέων της Πράξης, ώστε να προσδιορισθούν τεκμηριωμένα και στοχευμένα το περιεχόμενο και ο σχεδιασμός: **(α)** του παρόντος οδηγού (ως αντικείμενο του ΠΕ2) και **(β)** της επικείμενης επιμόρφωσης των Τοπικών Συμβούλων (ως αντικείμενο της Δράσης ΠΕ3).

ΠΕ2. Εργαλείο Α' - Εκπόνηση Οδηγού για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων και παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών. Το ΠΕ2 αφορά την εκπόνηση του παρόντος Οδηγού, ο οποίος απευθύνεται σε στελέχη των Ειδικών Υπηρεσιών Διαχείρισης, των Ειδικών Υπηρεσιών Εφαρμογής και των Ενδιάμεσων Φορέων Διαχείρισης και περιλαμβάνει πληροφορίες και κατευθύνσεις για την αξιολόγηση της εφαρμογής της «μη διάκρισης» και της «προσβασιμότητας» για τα άτομα με αναπηρία στις Πράξεις, εξειδικεύοντας αναλόγως βάσει της φύσης των δράσεων και των εκροών τους.

ΠΕ3. Εργαλείο Β' - Διοργάνωση επιμορφωτικών σεμιναρίων για τη δημιουργία τοπικών συμβούλων για την υποστήριξη των Υπηρεσιών Διαχείρισης στην αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα παραδοτέα των συγχρηματοδοτούμενων έργων. Η δράση αυτή αποσκοπεί στο να καθιερώσει «Τοπικούς Συμβούλους» σε όλες τις περιφέρειες της χώρας, οι οποίοι, αφού πρώτα καταρτισθούν στη χρήση του Οδηγού του ΠΕ2 (δηλαδή στην αξιολόγηση Πράξεων στη βάση των εν λόγω κριτηρίων), θα είναι στη διάθεση των Ειδικών Υπηρεσιών Διαχείρισης, των Ειδικών Υπηρεσιών Εφαρμογής και των Ενδιάμεσων Φορέων Διαχείρισης για να υποστηρίξουν έμπρακτα τα στελέχη τους στη διεξαγωγή ενδιάμεσων και τελικών ελέγχων/αξιολογήσεων συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων. Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο του ΠΕ3, η Ε.Σ.Α.μεΑ. θα διοργανώσει δύο επιμορφωτικά σεμινάρια σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη, τετραήμερης διάρκειας, στα οποία θα συμμετέχουν επιλεγμένα στελέχη του αναπηρικού κινήματος από όλες τις περιφέρειες της χώρας και στα οποία θα καταρτιστούν οι υποψήφιοι Τοπικοί Σύμβουλοι στη χρήση των εργαλείων του παρόντος Οδηγού.

ΠΕ4. Διοργάνωση συναντήσεων προβολής και δημοσιοποίησης της Πράξης. Το τέταρτο πακέτο εργασίας αφορά την προβολή της Πράξης αλλά και τη διοργάνωση 17 συναντήσεων²¹ για την εξοικείωση των στελεχών των Υπηρεσιών Διαχείρισης με τα εργαλεία της Πράξης, δηλαδή με τον Οδηγό του ΠΕ2 και με τους Τοπικούς Συμβούλους του ΠΕ3.

ΠΕ5. Αναπαραγωγή Οδηγού. Αφορά την αναπαραγωγή του Οδηγού (ΠΕ2) σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή.

ΠΕ6. Τεχνική υποστήριξη της Πράξης. Αφορά τη διαχείριση της Πράξης.

²⁰ Σε συνεργασία με την Εθνική Αρχή Συντονισμού (ΕΥΣΣΑ, ΕΥΘΥ, ΕΥΣΕΚΤ).

²¹ Οι 13 εξ' αυτών θα πραγματοποιηθούν με τις Υπηρεσίες Διαχείρισης των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και οι 4 με τις Υπηρεσίες Διαχείρισης των εξής Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων: (1) Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία, (2) Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη, (3) Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση και (4) Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα.

Επεξήγηση των συμβόλων που χρησιμοποιούνται στον Οδηγό

Στον Οδηγό γίνεται χρήση των παρακάτω συμβόλων προς διευκόλυνση του αναγνώστη:

- Χρησιμοποιείται στις περιπτώσεις που παρατίθενται πληροφορίες ή/και επισημάνσεις **συμπληρωματικού βοηθητικού** χαρακτήρα.
- Χρησιμοποιείται στις περιπτώσεις που παρατίθενται πληροφορίες ή/και επισημάνσεις **προειδοποιητικού** χαρακτήρα προς αποφυγή παρερμηνειών.
- Χρησιμοποιείται για την επισήμανση περιπτώσεων **ικανοποίησης των απαιτήσεων** (δηλ. συμμόρφωσης).
- Χρησιμοποιείται για την επισήμανση περιπτώσεων **λάθους/σφάλματος** (δηλ. μη συμμόρφωσης).
- Χρησιμοποιείται για την επισήμανση **αποσπασμάτων** από άλλες πηγές που παρατίθενται αυτούσια στο παρόν.

Δήλωση αποποίησης ευθύνης

Ο παρών Οδηγός έχει ως στόχο να υποστηρίξει τις διαδικασίες παρακολούθησης και επαλήθευσης Πράξεων που αξιοποιούν πόρους από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία και παρέχει οδηγίες και κατευθύνσεις για την αξιολόγηση της συμμόρφωσης των δράσεων και των εκρών τους με την οριζόντια αρχή «Ισότητα των Φύλων, Μη-Διάκριση, Προσβασιμότητα» του ΕΣΠΑ 2014-2020, στη βάση της «μη διάκρισης λόγω αναπηρίας» και της «προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία», βάσει των οποίων οι Πράξεις αξιολογήθηκαν ως προτεινόμενες και εγκρίθηκαν προς ένταξη στα Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Σε έρευνα της Ε.Σ.Α.μεΑ. σε φορείς και υπηρεσίες που συμμετέχουν στις διαδικασίες διαχείρισης και ελέγχου των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020²², διαπιστώθηκε πως τα στελέχη τους επιθυμούν και χρειάζονται στην πράξη αναλυτικότερες ερμηνείες και κατευθύνσεις σχετικά **(α)** με τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία και με τα εμπόδια που αντιμετωπίζει η κάθε κατηγορία αναπηρίας, **(β)** με τις βασικές αρχές της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία, **(γ)** με τις βασικές τεχνικές/πρακτικές επίτευξης των αρχών αυτών και γενικότερα της «συμπερίληψης» των ατόμων με αναπηρία, όπως είναι για παράδειγμα ο «σχεδιασμός για όλους», **(δ)** με το πώς δύνανται να εξειδικεύονται οι εν λόγω έννοιες και τεχνικές ανάλογα με τη φύση των δράσεων και εκρών της κάθε Πράξης, **(ε)** με το πώς δύνανται να πραγματοποιούνται αποτελεσματικοί έλεγχοι συμμόρφωσης για να διαπιστώνεται η ύπαρξη ή μη τυχόν αποκλίσεων και να κινούνται αναλόγως οι απαραίτητες ενέργειες.

Η εκπόνηση του παρόντος Οδηγού ανατέθηκε στην εταιρία EUROPRAXIS μ.ΙΚΕ και σχεδιάστηκε με στόχο να ανταποκριθεί σε αυτές τις ανάγκες. Η σύνταξη του βασίστηκε στη συλλογική εμπειρία και τεχνογνωσία που συγκεντρώνουν φορείς τους αναπηρικού κινήματος σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Καταβλήθηκε δε ιδιαίτερη προσπάθεια ώστε να διασφαλισθεί η συμβατότητα των κατευθυντήριων γραμμών του παρόντος Οδηγού με τα όσα υπαγορεύονται από την ισχύουσα εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία καθώς και με διεθνώς αναγνωρισμένες προδιαγραφές, οδηγίες και καλές πρακτικές στο πεδίο της προσβασιμότητας. Εντούτοις, επισημαίνεται ότι σε καμία περίπτωση ο Οδηγός αυτός δεν συνιστά εργαλείο για τον έλεγχο της συμμόρφωσης των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων ή/και των ενεργειών των Δικαιούχων με την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία ή για την πιστοποίηση της συμμόρφωσης με πρότυπα προσβασιμότητας.

Αυτή η έκδοση περιλαμβάνει διευθύνσεις ιστού τρίτων. Η Ε.Σ.Α.μεΑ. και οι συγγραφείς του παρόντος δεν μπορεί να θεωρηθούν υπεύθυνοι για το περιεχόμενό τους ούτε μπορούν να εγγυηθούν ή να υποσχεθούν οτιδήποτε σε σχέση με αυτά.

²² Η έρευνα υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του Πακέτου Εργασίας 1 της προαναφερθείσας Πράξης «Συμβουλευτικές Υπηρεσίες για τη διασφάλιση της συμβατότητας των συγχρηματοδοτούμενων πράξεων με τις απαιτήσεις του Κανονιστικού Πλαισίου των ΕΔΕΤ για την αναπηρία» και τα συμπεράσματα αυτής περιλαμβάνονται στο σχετικό Παραδοτέο που φέρει τον τίτλο «Κείμενο Συμπερασμάτων».

1. Το πλαίσιο αναφοράς του Οδηγού

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται εν συντομία τα βασικότερα κείμενα αναφοράς που σχετίζονται με το περιεχόμενο του παρόντος Οδηγού που αναφέρονται άμεσα ή και έμμεσα στα ζητήματα της αναπηρίας.

1.1 ΕΣΠΑ 2014-2020

Το **Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ)** αποτελεί το βασικό στρατηγικό σχέδιο για την ανάπτυξη της χώρας με τη συνδρομή σημαντικών πόρων που προέρχονται από τα *Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ)* της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δηλαδή το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ), το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ). Στο ΕΣΠΑ 2014-2020 περιλαμβάνονται 20 **Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΕΠ)**, από τα οποία τα 7 είναι Τομεακά²³ και τα 13 Περιφερειακά. Επιπλέον, στο ΕΣΠΑ 2014-2020 περιλαμβάνονται και τα Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΕΣ) με 5 διμερή προγράμματα²⁴ διασυνοριακής συνεργασίας της Ελλάδας με γειτονιάζουσες χώρες και 6 πολυμερή προγράμματα²⁵ στα οποία συμμετέχουν Περιφέρειες της χώρας μας. Για τα ΕΠ και τα οποία συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ και το ΤΣ στο πλαίσιο του Στόχου «Επενδύσεις στην Ανάπτυξη και την Απασχόληση (ΕΑΑ)» έχει σχεδιαστεί ένα κοινό **Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου (ΣΔΕ)**, ώστε το ΕΣΠΑ 2014-2020 να υλοποιείται μέσα από θεσμοθετημένες διαδικασίες διαχείρισης, ελέγχου και εφαρμογής, οι οποίες ρυθμίζονται από τον ν.4314/2014 (ΦΕΚ Α' 265/23.12.2014), σύμφωνα με τις απαιτήσεις του **Ευρωπαϊκού Κανονισμού 1303/2013**.

Ο **Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου θεσπίζει το πλαίσιο δράσης και κοινές διατάξεις για το σύνολο των πέντε ΕΔΕΤ και ορίζει, τους θεματικούς στόχους, τις αρχές και τους κανόνες που διέπουν τον προγραμματισμό, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση, τη διαχείριση και τον έλεγχο. Ιδιαίτερης αναφοράς σε σχέση με τον παρόντα Οδηγό χρήζουν τα εξής αποσπάσματα:

* (Προοίμιο, σημείο 13)

Στο πλαίσιο των προσπαθειών της για μεγαλύτερη οικονομική, εδαφική και κοινωνική συνοχή, η Ένωση θα πρέπει, σε όλα τα στάδια της εφαρμογής των ΕΔΕΤ, να αποσκοπεί [...] στην καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλής, εθνότητας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού [...] λαμβάνοντας ειδικότερα, υπόψη την προσβασιμότητα για τα άτομα με αναπηρίες [...].

! Η καταπολέμηση των «διακρίσεων λόγω αναπηρίας» και η διασφάλιση «προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία» καθορίζονται ως βασικές αρχές που διατρέχουν το **σύνολο των ΕΔΕΤ** και **όλα τα στάδια της εφαρμογής τους**.

* Άρθρο 7: Προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και μη διάκριση

Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή διασφαλίζουν τη συνεκτίμηση και την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών καθώς και την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου σε όλα τα στάδια της

²³ Ε.Π. Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία (ΕΠΑνΕΚ), Ε.Π. Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη (ΥΜΕΠΕΡΑΑ), Ε.Π. Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση, Ε.Π. Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα, Ε.Π. Τεχνική Βοήθεια, Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και Ε.Π. Αλιείας και Θάλασσας.

²⁴ Με Βουλγαρία, Ιταλία, Κύπρο, Δημοκρατία Βόρειας Μακεδονίας και Αλβανία.

²⁵ Αδριατικής-Ιονίου (διακρατικό), ΜΕΔ (διακρατικό), ΜΕΔ ENI CBC (διασυνοριακό), Black Sea basin ENI CBC (διασυνοριακό), INERREG EUROPE (διαπεριφερειακό) και Balkan Mediterranean (διακρατικό).

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

προετοιμασίας και της υλοποίησης των προγραμμάτων, συμπεριλαμβανομένων σε σχέση με την παρακολούθηση, την υποβολή εκθέσεων και την αξιολόγηση.

Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για να αποτρέψουν **κάθε διάκριση** εξαιτίας του φύλου, της φυλής ή της εθνοτικής καταγωγής, της θρησκείας ή των πεποιθήσεων, **αναπηρίας**, της ηλικίας ή του γενετήσιου προσανατολισμού κατά την εκπόνηση και υλοποίηση των προγραμμάτων.

Ειδικότερα, η **προσβασιμότητα για τα άτομα με αναπηρίες** λαμβάνεται υπόψη σε όλα τα στάδια της προετοιμασίας και της εφαρμογής των προγραμμάτων.

❗ Επισημαίνεται ότι το εν λόγω άρθρο αφορά σε **δύο ζητήματα**, τα οποία έχουν μεν κάποια κοινά χαρακτηριστικά, είναι **διακριτά** δε: τη διασφάλιση της «ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών» και τη διασφάλιση της αρχής της «μη διάκρισης».

i Επισημαίνεται δε ότι ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να αποδίδεται στις περιπτώσεις «**πολλαπλής διάκρισης**», π.χ. έναντι γυναικών/μητέρων με αναπηρία, παιδιών με αναπηρία, προσφύγων με αναπηρία, μεταναστών με αναπηρία.

* (Παράρτημα I, παρ. 5.3)

[...] Σύμφωνα με το άρθρο 7, τα κράτη μέλη και η Επιτροπή [...] λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να αποτρέψουν **κάθε διάκριση** κατά την προετοιμασία, την υλοποίηση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των ενεργειών στα προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από τα ΕΔΕΤ.

* (Παράρτημα I, παρ. 5.4)

[...] Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα, σύμφωνα με το άρθρο 7 για την αποτροπή των **διακρίσεων λόγω αναπηρίας**. Οι διαχειριστικές αρχές φροντίζουν, μέσω λήψης μέτρων σε όλο τον κύκλο ζωής του προγράμματος, ώστε όλα τα προϊόντα, αγαθά, υπηρεσίες και υποδομές που είναι ανοικτές ή παρέχονται στο κοινό και συγχρηματοδοτούνται από τα ΕΔΕΤ να είναι **προσβάσιμες σε όλους** τους πολίτες, συμπεριλαμβανομένων των **ατόμων με αναπηρία**, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία σε επίπεδο Ένωσης και σε εθνικό επίπεδο, συμβάλλοντας έτσι σε ένα περιβάλλον **χωρίς εμπόδια για τα άτομα με αναπηρίες και τους ηλικιωμένους**. Επιπλέον, εξασφαλίζεται η δυνατότητα πρόσβασης στο φυσικό περιβάλλον, στις μεταφορές, στις τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας, προκειμένου να προαχθεί η ένταξη των μειονεκτουσών ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρίες. Τα μέτρα που πρόκειται να ληφθούν μπορούν να περιλαμβάνουν προσανατολισμό των επενδύσεων στην προσβασιμότητα σε υφιστάμενα κτίρια και καθιερωμένες υπηρεσίες.

i Από τον εν λόγω κανονισμό απορρέει η υποχρέωση να είναι προσβάσιμα όλα τα **προϊόντα, αγαθά, υπηρεσίες και υποδομές** που απευθύνονται στο κοινό και συγχρηματοδοτούνται από τα ΕΔΕΤ, διασφαλίζοντας την ανεμπόδιση πρόσβαση για τα **άτομα με αναπηρία** και τους **ηλικιωμένους**.

❗ Επιπλέον, το ζήτημα της προσβασιμότητας θα πρέπει να εξασφαλίζεται τόσο υπό την έννοια της «**φυσικής προσβασιμότητας**» (φυσικό περιβάλλον, μεταφορές, κ.λπ.) όσο και υπό την έννοια της «**ψηφιακής προσβασιμότητας**» (διαδίκτυο, ηλεκτρονικά περιβάλλοντα, ψηφιακά προϊόντα και γενικότερα εφαρμογές των ΤΠΕ).

* (Παράρτημα XI, ΤΜΗΜΑ II: Γενικές εκ των προτέρων αιρεσιμότητες)

1. Καταπολέμηση των διακρίσεων: Εφαρμογή της νομοθεσίας και της πολιτικής της Ένωσης κατά των διακρίσεων στο πεδίο των ΕΔΕΤ.

[...]

3. Αναπηρία: Εφαρμογή της *Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία (UNCRPD)* στο πεδίο των ΕΔΕΤ, σύμφωνα με την απόφαση του Συμβουλίου αριθ. 2010/48/ΕΚ.

[...] ρυθμίσεις για τη διασφάλιση της παρακολούθησης της εφαρμογής του *άρθρου 9* της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία σε σχέση με τα ΕΔΕΤ σε όλη τη διάρκεια της προετοιμασίας και της εφαρμογής των προγραμμάτων.

i Στον εν λόγω κανονισμό περιλαμβάνονται ως «Γενικές εκ των Προτέρων Αιρεσιμότητες» η ύπαρξη διοικητικής ικανότητας από τα κράτη μέλη για την εφαρμογή στο πεδίο των ΕΔΕΤ (α) της νομοθεσίας και της πολιτικής της Ένωσης κατά των διακρίσεων (Γενική εκ των προτέρων Αιρεσιμότητα 1) και (β) της *Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες* (Γενική εκ των προτέρων Αιρεσιμότητα 3).

Ο Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1304/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, σε συνέχεια του 1303/2013, προσδιορίζει το πεδίο εφαρμογής ειδικότερα για το ΕΚΤ με ειδικές διατάξεις αναφορικά με τον τύπο δραστηριοτήτων που δύνανται να χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ. Από τον εν λόγω κανονισμό, ιδιαίτερης αναφοράς σε σχέση με τον παρόντα Οδηγό χρήζουν τα εξής αποσπάσματα:

* Προοίμιο, σημείο 3

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 17^{ης} Ιουνίου 2010 ζήτησε όλες οι κοινές πολιτικές, συμπεριλαμβανομένης της πολιτικής για τη συνοχή, να στηρίξουν τη στρατηγική «Ευρώπη 2020: για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη» («*Στρατηγική Ευρώπη 2020*»). Για να εξασφαλισθεί η πλήρης ευθυγράμμιση του ΕΚΤ με τους στόχους της εν λόγω στρατηγικής [...], το ΕΚΤ θα πρέπει να στηρίξει τα κράτη μέλη λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές Ευρώπη 2020 και τις σχετικές ανά χώρα συστάσεις που εγκρίθηκαν βάσει του άρθρου 121 παράγραφος 2 και του άρθρου 148 παράγραφος 4 της ΣΛΕΕ²⁶, και, κατά περίπτωση, σε εθνικό επίπεδο, τα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων που βασίζονται στις εθνικές στρατηγικές για την απασχόληση, τις εθνικές κοινωνικές εκθέσεις, τις εθνικές στρατηγικές για την ένταξη των Ρομ και τις *εθνικές στρατηγικές για την αναπηρία*. Το ΕΚΤ θα πρέπει επίσης να συμβάλει σε διάφορες πτυχές της υλοποίησης των εμβληματικών πρωτοβουλιών, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση [...] στην «*Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού*». Θα πρέπει να στηρίξει επίσης τις σχετικές δραστηριότητες στο πλαίσιο της «*Ψηφιακής ατζέντας*» και στην «*Ένωση καινοτομίας*».

i Στον κανονισμό αυτό γίνεται σαφής αναφορά (α) στην «*Στρατηγική Ευρώπη 2020*» και (β) στις *εθνικές στρατηγικές για την αναπηρία*.

* Άρθρο 8: Προώθηση της *ισότητας των ευκαιριών* και της *απαγόρευσης των διακρίσεων*

Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή προωθούν την *ισότητα των ευκαιριών για όλους, χωρίς διάκριση* λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού, ενσωματώνοντας εν προκειμένω την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων, όπως αναφέρεται στο άρθρο 7 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013.

[...] Οι εν λόγω ενέργειες έχουν ως στόχο την καταπολέμηση όλων των ειδών *διακρίσεων* καθώς και τη βελτίωση της *προσβασιμότητας* για *άτομα με αναπηρία*, με σκοπό τη βελτίωση της ένταξης στην απασχόληση, την εκπαίδευση και την κατάρτιση, και, μέσω αυτής, τη βελτίωση της *κοινωνικής ένταξης*,

²⁶ Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Βλ. <https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/summary/treaty-on-the-functioning-of-the-european-union.html>.

τη **μείωση των ανισοτήτων** όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο και την κατάσταση της υγείας, καθώς και τη διευκόλυνση της μετάβασης από υπηρεσίες φροντίδας παρεχόμενες από ιδρύματα σε υπηρεσίες φροντίδας που βασίζονται στις τοπικές κοινότητες ιδιαίτερα για εκείνους που αντιμετωπίζουν **πολλαπλές διακρίσεις**.

i Ως προς τα έργα ΕΚΤ, η διασφάλιση των αρχών της «μη διάκρισης» και της «προσβασιμότητας» για τα άτομα με αναπηρία έχουν ως στόχο (α) τη βελτίωση της **«ένταξης»** στην απασχόληση, την εκπαίδευση και την κατάρτιση και γενικότερα της **«κοινωνικής ένταξης»**, (β) τη **«μείωση των ανισοτήτων»** των ατόμων με αναπηρία, π.χ. στους τομείς της παιδείας και της υγείας, ιδιαίτερα για εκείνους που αντιμετωπίζουν **«πολλαπλή διάκριση»**. Σε κάθε περίπτωση, τα έργα ΕΚΤ θα πρέπει να **μην περιλαμβάνουν** δράσεις που συμβάλουν στον **«διαχωρισμό»** ή τον **«κοινωνικό αποκλεισμό»**.

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ο Κανονισμός (ΕΕ) 1303/2013 θέσπισε για τα κράτη μέλη ως «Γενικές εκ των Προτέρων Αιρεσιμότητες» (Ex-ante conditionalities), την ύπαρξη διοικητικής ικανότητας, μεταξύ άλλων, για (α) την υλοποίηση και εφαρμογή της νομοθεσίας και της πολιτικής της Ένωσης κατά των διακρίσεων και (β) την εφαρμογή της *Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες* (ΣΗΕΔΑΑ ή CRPD) στο πεδίο των ΕΔΕΤ. Ως προς την Αιρεσιμότητα 1 (στο πεδίο των διακρίσεων) το ΕΣΠΑ 2014-2020 κάνει αναφορά (μεταξύ άλλων) στον ν.3304/2005 «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού» (ο οποίος αντικαταστάθηκε από τον ν.4443/2016). Ως προς την Αιρεσιμότητα 3 (στο πεδίο της αναπηρίας) το ΕΣΠΑ 2014-2020 κάνει αναφορά (μεταξύ άλλων) στον ν.4074/2012 «Κύρωση της Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες».

Η αρχή της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και το κριτήριο της προσβασιμότητας στα άτομα με αναπηρία ενσωματώνεται οριζόντια σε όλες τις Πράξεις των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2014-2020. Σύμφωνα με τον **«Οδηγό Αξιολόγησης Αιτήσεων Χρηματοδότησης Πράξεων (πλην κρατικών ενισχύσεων) συγχρηματοδοτούμενων από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα του στόχου “Επενδύσεις στην Ανάπτυξη και την απασχόληση”**», η αρχή της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και η προσβασιμότητα αποτελούν κριτήρια επιλογής πράξεων. Πιο συγκεκριμένα, στην 2^η ομάδα κριτηρίων «Ενσωμάτωση οριζόντιων πολιτικών και τήρηση θεσμικού πλαισίου» έχουν συμπεριληφθεί τα εξής δύο δυαδικά (ναι/όχι) κριτήρια:

- * α) Προαγωγή της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και της μη διάκρισης.** Εξετάζεται εάν η προτεινόμενη πράξη προασπίζει την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών και αποτρέπει κάθε διάκριση λόγω φύλου, φυλής, εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας, πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας, γενετήσιου προσανατολισμού και
- β) Εξασφάλιση της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία.** Εξετάζεται πώς η πράξη διασφαλίζει την προσβασιμότητα των ατόμων με αναπηρία σύμφωνα με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο. Σε περίπτωση κατά την οποία μία πράξη έχει ήδη συμβασιοποιηθεί και δεν έχει γίνει πρόβλεψη για τα ΑΜΕΑ, εφόσον απαιτείται από τη φύση της πράξης και την κείμενη νομοθεσία, η θετική αξιολόγηση θα πρέπει να τεκμηριώνεται με τη δέσμευση του δυνητικού δικαιούχου ότι θα αναλάβει όλες τις δαπάνες προσαρμογής για εξασφάλιση προσβασιμότητας για ΑΜΕΑ με δικά του έξοδα.

Για την εξειδίκευση του κριτηρίου της προσβασιμότητας σε διαφορετικές κατηγορίες Πράξεων διαμορφώθηκε σε συνεργασία με την Ε.Σ.Α.μεΑ. το **Παράρτημα II «Για την εξειδίκευση του κριτηρίου αξιολόγησης “Εξασφάλιση της προσβασιμότητας στα άτομα με αναπηρία”**», το οποίο επισυνάπτεται σε όλες τις προσκλήσεις.

Επιπρόσθετα, στο Παράρτημα Ι «Υποχρεώσεις Δικαιούχων» κάθε Πρόσκλησης περιλαμβάνεται η παρακάτω απαίτηση:

- * **Τήρηση Κοινοτικών και Εθνικών Κανόνων.** Να τηρούν την Κοινοτική και Εθνική Νομοθεσία κατά την εκτέλεση της πράξης και ιδίως όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις, την αειφόρο ανάπτυξη, τις κρατικές ενισχύσεις, την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, τη μη διάκριση και την προσβασιμότητα Ατόμων με Αναπηρίες.

Στα υποχρεωτικά δικαιολογητικά που ο εκάστοτε δικαιούχος υποβάλλει με την πρότασή του στην αρμόδια ΕΥΔ περιλαμβάνεται και **«Έκθεση τεκμηρίωσης εξασφάλισης της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία».**

Τέλος, σύμφωνα με τον **«Επικοινωνιακό Οδηγό του ΕΣΠΑ 2014-2020»** (σελ. 17):

- * Σε όλα τα μέτρα πληροφόρησης και επικοινωνίας θα πρέπει να τηρείται η υποχρέωση για παροχή προσβάσιμης πληροφόρησης στα άτομα με αναπηρία.

Με στόχο τη διάχυση της προαναφερθείσας απαίτησης στα μέτρα πληροφόρησης και επικοινωνίας των Ε.Π. έχει περιληφθεί, ύστερα από σχετική πρόταση της Ε.Σ.Α.μεΑ., το **Παράρτημα 5** «Ένταξη της διάστασης της αναπηρίας και προσβασιμότητας στη στρατηγική επικοινωνίας των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων».

Για την παρακολούθηση της ένταξης της διάστασης της αναπηρίας και της μη διάκρισης στο ΕΣΠΑ και τα Επιχειρησιακά Προγράμματα 2014-2020 μέχρι τη λήξη της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου, η *Εθνική Αρχή Συντονισμού ΕΣΠΑ 2014-2020* (ΕΑΣ) προέβη, τον 6/2017, ύστερα από πρόταση της Ε.Σ.Α.μεΑ., στην επανασύσταση και συγκρότηση ομάδας εργασίας, στην οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι της ΕΑΣ και της Ε.Σ.Α.μεΑ. Για τη διασφάλιση δε της ενεργούς συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στις διαδικασίες παρακολούθησης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, η Ε.Σ.Α.μεΑ συμμετέχει με δικαίωμα ψήφου στις Επιτροπές Παρακολούθησης του συνόλου των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2014-2020.

1.2 Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Στον *Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης*²⁷, υπάρχουν δύο σαφείς αναφορές:

- * **Άρθρο 21 «Απαγόρευση διακρίσεων», παρ. 1**
Απαγορεύεται κάθε διάκριση ιδίως λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, εθνοτικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών φρονημάτων ή κάθε άλλης γνώμης, ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, περιουσίας, γέννησης, **αναπηρίας**, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.
- * **Άρθρο 26 «Ένταξη των ατόμων με αναπηρίες»**
Η Ένωση αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα των **ατόμων με αναπηρίες** να επωφελούνται μέτρων που θα τους εξασφαλίζουν την αυτονομία, την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή στον κοινοτικό βίο.

²⁷ Charter of Fundamental Rights of the European Union. Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων C 364 της 18.12.2000, σ. 0001-0022. <https://rb.gy/4tw5wi>.

Με τη **Συνθήκη της Λισαβόνας**²⁸ επικυρώθηκε επίσημα ο *Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης* και συνεπώς καθίστανται νομικά δεσμευτικές οι διατάξεις του για τα Κράτη Μέλη και τους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

i Για την υλοποίηση του άρθρου 13 της Συνθήκης, έχει εκδοθεί η **Οδηγία 2000/78/ΕΚ**²⁹ του Συμβουλίου για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία. Στην εν λόγω Οδηγία υιοθετείται μια διευρυμένη έννοια της διάκρισης (βλ. άρθρο 2), η οποία, εκτός από την *άμεση* και την *έμμεση* διάκριση, περιλαμβάνει την *παρενόχληση* και την εντολή για *διακριτική μεταχείριση*. Το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας εκτείνεται τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα (Άρθρο 3). Επίσης, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι **δεν θεωρείται** άνιση μεταχείριση η θέσπιση *ειδικών μέτρων* προκειμένου να προστατευθούν ειδικές ομάδες πληθυσμού που υφίστανται διάκριση (βλ. Άρθρο 4 παρ.1). Επίσης, προβλέπεται η υποχρέωση των εργοδοτών για «*εύλογες προσαρμογές*» που αφορούν τον χώρο και τον τρόπο εργασίας, ώστε να επιτυγχάνεται η ισότιμη πρόσβαση του ατόμου με αναπηρία στην απασχόληση.

1.3 Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

Τον Δεκέμβριο του 2001, ύστερα από διεκδικήσεις του παγκόσμιου αναπηρικού κινήματος, συγκροτείται στα Ηνωμένα Έθνη μια Ad Hoc Επιτροπή που αναλαμβάνει να διαμορφώσει μια Διεθνής Σύμβαση για την προώθηση και την προστασία των δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας των **ατόμων με αναπηρία και των οικογενειών τους**. Ύστερα από μια πενταετία συνεχών διαβουλεύσεων και συνεργασιών, στις 13 Δεκεμβρίου του 2006, υιοθετείται η «*Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες*» (ΣΗΕΔΑΑ ή CRPD³⁰) από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Μέσω της Σύμβασης, τα άτομα με αναπηρία αναγνωρίζονται πλέον ως φορείς δικαιωμάτων, αναγνώριση την οποία στερούνταν μέχρι και τις αρχές του 21^{ου} αιώνα (βλ. ενότητα **3.1**).

Ο σκοπός της ΣΗΕΔΑΑ (βλ. Άρθρο 1) είναι:

- * να προάγει, προστατεύσει και να διασφαλίσει την πλήρη και ίση απόλαυση όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών, από όλα τα άτομα με αναπηρίες και να προάγει τον σεβασμό της εγγενούς αξιοπρέπειάς τους.

Η Σύμβαση αποτελεί το ελάχιστο γενικό πλαίσιο, σύμφωνα με το οποίο τα κράτη δεσμεύονται: **(α)** να λαμβάνουν υπόψη την προστασία και την προαγωγή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία σε όλες τις πολιτικές και τα προγράμματά τους (βλ. άρθρο 4, παρ. 1γ της Σύμβασης), και **(β)** να διασφαλίζουν ότι οι κοινοτικές υπηρεσίες και εγκαταστάσεις για τον πληθυσμό είναι διαθέσιμες, σε ίση βάση, στα άτομα με αναπηρία και ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους (βλ. άρθρο 19, παρ. γ της Σύμβασης). Παράλληλα, σε αυτήν

²⁸ Η Συνθήκη της Λισαβόνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, υπογράφηκε στις 13 Δεκεμβρίου 2007, Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 306 της 17^{ης} Δεκεμβρίου 2007. <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:EL:HTML>.

²⁹ Οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27^{ης} Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία. Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L 303 της 02/12/2000 σ. 0016 – 0022. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0078:el:HTML>.

³⁰ Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Επίσημη σελίδα στον ιστότοπο του ΟΗΕ. www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html. Μετάφραση στα ελληνικά: <https://unric.org/el/σύμβαση-για-τα-δικαιώματα-των-ατόμων-μ-2/>. Επίσης, βλ. <https://www.esamea.gr/legal-framework/symbasn-oh>.

υπογραμμίζεται η **σημασία της ένταξης των ζητημάτων αναπηρίας, ως αναπόσπαστο τμήμα, στις σχετικές στρατηγικές βιώσιμης ανάπτυξης** (βλ. Προοίμιο, σημείο ζ της Σύμβασης), και η σημασία διαβούλευσης με τα άτομα με αναπηρία και συμμετοχής τους σε όλα τα στάδια λήψης αποφάσεων **για πολιτικές και προγράμματα που τα αφορούν, μέσω των αντιπροσωπευτικών τους οργανώσεων** (Προοίμιο, σημείο ξ) και άρθρο 4, παρ. 3 της Σύμβασης.

Η ΣΗΕΔΑΑ σηματοδοτεί μια *αλλαγή παραδείγματος*: τη μετάβαση από την ιατρική αντίληψη της αναπηρίας ως ατομικό πρόβλημα, δηλαδή από την αντίληψη των ατόμων με αναπηρία ως αντικειμένων φιλανθρωπίας, θεραπευτικής παρέμβασης και πρόνοιας («ιατρικό μοντέλο» της αναπηρίας³¹), στη δικαιοματική αντίληψή της, δηλαδή στην αναγνώρισή τους ως υποκειμένων με πλήρη δικαιώματα και ελευθερίες, ικανότητα αυτοπροσδιορισμού και πλήρους συμμετοχής σε όλες τις σφαίρες της οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής και πολιτιστικής ζωής. Συνιστά ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο αρχών και κατευθύνσεων για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των εξελίξεων στο πεδίο των δημόσιων πολιτικών για την αναπηρία, ορίζοντας ως μέτρο κάθε πολιτικής την προώθηση και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η αλλαγή παραδείγματος αποτυπώνεται μέσα από τη ρητή υιοθέτηση του «κοινωνικού μοντέλου» της αναπηρίας³², σύμφωνα με το οποίο βασική αιτία για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία στην καθημερινή τους ζωή είναι τα εμπόδια. Το σημείο ε του Προοιμίου της ΣΗΕΔΑΑ αναφέρει ότι:

* η αναπηρία [...] προκύπτει από την αλληλεπίδραση των εμποδιζόμενων προσώπων και των περιβαλλοντικών εμποδίων και των εμποδίων συμπεριφοράς που παρεμποδίζει την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία, σε ίση βάση με τους άλλους.

Η ΣΗΕΔΑΑ καλύπτει το σύνολο των ατόμων με αναπηρία, ανεξαρτήτως κατηγορίας και βαρύτητας, το σύνολο των πεδίων δημόσιας πολιτικής και το σύνολο των θεμελιωδών δικαιωμάτων (αστικά, πολιτικά, οικονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά). Δεν κατοχυρώνει νέα δικαιώματα, αλλά «ξαναγράφει» τα θεμελιώδη ατομικά, οικονομικά, πολιτικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα, αναδεικνύοντας όχι μόνο τις ιδιαίτερες πτυχές τους που συνδέονται με την αναπηρία, αλλά και τις αλλαγές/προσαρμογές που είναι απαραίτητες για την πλήρη και ισότιμη άσκηση αυτών των δικαιωμάτων.

i Η ΣΗΕΔΑΑ αποτελεί ένα **νομικά δεσμευτικό κείμενο**. Τα κράτη δεσμεύονται πλήρως στην εφαρμογή της Σύμβασης από τη στιγμή της κύρωσής της, εκτός αν έχουν διατυπώσει ρητές επιφυλάξεις.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέγραψε τη ΣΗΕΔΑΑ το 2007 εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την κύρωσε το 2010 –η πρώτη φορά που μία περιφερειακή οργάνωση κυρώνει μια Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Από τις 30 Μαρτίου του 2007 ξεκινά και το ταξίδι της Σύμβασης στην Ελλάδα αφού τότε το ελληνικό κράτος υπέγραψε τη ΣΗΕΔΑΑ. Πέντε χρόνια αργότερα, την 31^η Μαΐου 2012, το ελληνικό κοινοβούλιο κύρωσε τη ΣΗΕΔΑΑ μαζί με Προαιρετικό Πρωτόκολλό της με τον ν.4074/2012 (ΦΕΚ Α' 88/11.04.2012) και άρχισαν να

³¹ Το ιατρικό/ατομικό μοντέλο προσεγγίζει την αναπηρία ως «ελάττωμα» του ατόμου, ως απόκλιση από αυτό που θεωρείται «φυσιολογικό»/«κανονικό». Οι πολιτικές που βασίζονται στο ιατρικό/ατομικό μοντέλο εστιάζουν στην αποκατάσταση των λειτουργικών περιορισμών μέσω της παροχής ιατρικής θεραπείας, αποκατάστασης και φροντίδας. Στην περίπτωση που η αποκατάσταση δεν είναι εφικτή, ή που τα άτομα με αναπηρία δεν μπορούν να προσαρμοστούν στις επικρατούσες νόρμες, η κοινωνική απομόνωση θεωρείται αναπόφευκτη και η φιλανθρωπία και πρόνοια μοναδική λύση.

³² Το κοινωνικό μοντέλο, σε αντίθεση με το ιατρικό/ατομικό, διαχωρίζει την αναπηρία από τη σωματική βλάβη. Υποστηρίζει ότι αναπηρία είναι η αδυναμία να συμμετέχουν τα άτομα με αναπηρία πλήρως στην κοινωνική ζωή και πως αυτή προκαλείται από το γεγονός ότι κατά τον σχεδιασμό των υποδομών, των υπηρεσιών και των αγαθών δεν λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες τους. Στο πλαίσιο αυτής της προσέγγισης το βάρος μετατοπίζεται από την εφαρμογή μιας στρατηγικής ιατρικής θεραπείας και αποκατάστασης στην εφαρμογή μιας στρατηγικής κοινωνικής αλλαγής μέσω της θέσπισης νομοθεσίας καταπολέμησης των διακρίσεων.

ισχύουν για την Ελλάδα οι σχετικές δεσμεύσεις και υποχρεώσεις³³. Από την 31^η Ιουνίου 2012, η Ελλάδα υπόκειται στον έλεγχο εφαρμογής της Σύμβασης που διενεργεί η *Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες*³⁴.

1.4 ΕΣΠΑ 2021-2027

Η Ελλάδα είναι το πρώτο κράτος μέλος της ΕΕ που προχώρησε σε επίσημη υποβολή και της εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 29 Ιουλίου 2021 το νέο Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης για τη νέα Προγραμματική Περίοδο 2021-2027 («**ΕΣΠΑ 2021-2027**³⁵»), το οποίο αποτυπώνει σε μεγάλο βαθμό τις νέες προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τις νέες αναπτυξιακές προτεραιότητες της Ελλάδας για τα επόμενα χρόνια, καθώς και τη συνέχιση και ολοκλήρωση μεγάλων έργων που ξεκίνησαν στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020. Στο νέο ΕΣΠΑ 2021-2027 περιλαμβάνονται 22 **Επιχειρησιακά Προγράμματα**³⁶ (ΕΠ), από τα οποία τα 9 είναι Τομεακά και τα 13 Περιφερειακά. Σύμφωνα με το νέο ΕΣΠΑ πρόκειται να διατεθούν για την χώρα μας για τα παραπάνω Προγράμματα πόροι συνολικού ύψους 26,2 δισ. ευρώ για τα επόμενα 7 έτη, από τα οποία τα 5,3 δισ. Ευρώ αφορούν στην Εθνική Συνεισφορά και το ποσό 20,9 δισ. ευρώ αφορά στην Ενωσιακή Στήριξη από το *Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)*, το *Ταμείο Συνοχής (ΤΣ)*, το *Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ+)*, το *Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (ΤΔΜ)* και το *Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (ΕΤΘΑΥ)*.

Οι προτεραιότητες και δράσεις που θα υλοποιηθούν στο νέο ΕΣΠΑ, σε συνάρτηση με τους **Στόχους Πολιτικής (ΣΠ)** της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, έχουν ως σκοπό τους τη γόνιμη μετάβαση σε μια:

- «**πιο έξυπνη**» Ελλάδα (20% των πόρων): προώθηση καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού (ΣΠ1), διασφαλίζοντας -μεταξύ άλλων- **προσβάσιμες ψηφιακές υπηρεσίες**,
- «**πιο πράσινη**» Ελλάδα (27% των πόρων): προώθησης καθαρής και δίκαιης ενεργειακής μετάβασης, των πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων (ΣΠ2),
- «**πιο δασυνδεδεμένη**» Ελλάδα (8% των πόρων): ανάπτυξη προσβάσιμων, υψηλής ποιότητας, πολυτροπικών, έξυπνων και βιώσιμων υποδομών και συστημάτων μεταφορών (ΣΠ3), διασφαλίζοντας -μεταξύ άλλων- **ισότιμη πρόσβαση στις μεταφορές** για άτομα με αναπηρία,
- «**πιο κοινωνική**» Ελλάδα (30% των πόρων): επένδυση σε ανθρώπινο δυναμικό και διασφάλιση **κοινωνικής ένταξης** και **ισότιμης πρόσβασης** σε ποιοτικές **υπηρεσίες** και **αγαθά** (ΣΠ4), διασφαλίζοντας -μεταξύ άλλων- **ισότιμη πρόσβαση** για άτομα με αναπηρία στην **απασχόληση και εργασία**, στην **εκπαίδευση** και στην **υγεία**, καθώς και τον εκσυγχρονισμό των θεσμών και μηχανισμών **κοινωνικής αλληλεγγύης**, ανισότητας και διακρίσεων για τα άτομα με αναπηρία,
- Ελλάδα «**πιο κοντά στους πολίτες**» της (6% των πόρων): προώθηση βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης, μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών (ΣΠ5), συμπεριλαμβανομένων **παρεμβάσεων και υποδομών προσβασιμότητας**.

Επιπλέον, όπως και στην προηγούμενη περίοδο, στο ΕΣΠΑ 2021-2027 περιλαμβάνονται και τα Προγράμματα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΕΣ)³⁷ με 5 διμερή προγράμματα³⁸ διασυνοριακής συνεργασίας της Ελλάδας με γειτνιάζουσες χώρες και πλέον μόνο με 1 πολυμερές πρόγραμμα³⁹.

³³ Σύμφωνα με το άρθρο 45, παρ. 2 της Σύμβασης και το άρθρο 13, παρ. 2 του Πρωτοκόλλου.

³⁴ <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd>.

³⁵ <https://www.espa.gr/el/Pages/newespa21-27.aspx>.

³⁶ https://www.espa.gr/el/Pages/programs_21-27.aspx.

³⁷ Στα προγράμματα ΕΕΣ περιλαμβάνονται και τα δίκτυα συνεργασιών URBACT και ESPON, καθώς και το INTERACT, το οποίο παρέχει τεχνική υποστήριξη σε όλα τα προγράμματα ΕΕΣ στον ευρωπαϊκό χώρο.

³⁸ Ελλάδα-Βουλγαρία, Ελλάδα-Ιταλία, Ελλάδα-Κύπρος, Ελλάδα-Δημοκρατία Βόρειας Μακεδονίας, Ελλάδα-Αλβανία.

³⁹ Βαλκάνια - Μεσόγειος (διακρατικό).

1.4.1 Δήλωση Πολιτικής για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα και για τον σεβασμό της ΣΗΕΔΑΑ στο νέο ΕΣΠΑ

Στη Δήλωση Πολιτικής για το σεβασμό των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων⁴⁰ περιγράφεται το έργο που αναλαμβάνει η Γενική Γραμματεία Δημόσιων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ (ΓΓΔΕ & ΕΣΠΑ) για τη διασφάλιση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά την εφαρμογή των Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2021-2027.

Στη Δήλωση Πολιτικής για το σεβασμό της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες⁴¹ περιγράφεται το έργο που αναλαμβάνει η ΓΓΔΕ & ΕΣΠΑ για την τήρηση των αρχών και δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία κατά την εφαρμογή των Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2021-2027, με βάση τους εξής πυλώνες:

- * • Ενσωμάτωση των αρχών της προσβασιμότητας, της αξιοπρεπούς ποιότητας ζωής και της ανεξάρτητης διαβίωσης, της ίσης πρόσβασης και της μη διάκρισης στα Προγράμματα 2021-2027
- Ενδυνάμωση δομών και διαδικασιών στο ΣΔΕ 2021-2027
- Ενημέρωση / ευαισθητοποίηση εργαζομένων στο ΕΣΠΑ 2021-2027
- Συνεργασίες με αρμόδιους εθνικούς φορείς για την μεταφορά τεχνογνωσίας και την άσκηση πολιτικών ίσης συμμετοχής
- Συνεργασίες με αρχές και φορείς, αρμόδιους για δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία

1.4.2 Κανονιστικό πλαίσιο στο νέο ΕΣΠΑ

Το νέο νομοθετικό πλαίσιο για την Πολιτική Συνοχής δημοσιεύθηκε στην **Επίσημη Εφημερίδα L 231/2021**⁴² (30.06.2021) της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου περιλαμβάνονται οι εξής κανονισμοί⁴³:

Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1060 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24^{ης} Ιουνίου 2021. Συνιστά τον «γενικό κανονισμό» που θεσπίζει το πλαίσιο δράσης και κοινές διατάξεις για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, το Ταμείο Συνοχής, το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας και δημοσιονομικών κανόνων για τα εν λόγω Ταμεία και για το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και το Μέσο για τη Χρηματοδοτική Στήριξη της Διαχείρισης των Συνόρων και την Πολιτική των Θεωρήσεων. Από τον εν λόγω κανονισμό, ιδιαίτερης αναφοράς σε σχέση με τον παρόντα Οδηγό χρήζουν το **άρθρο 8**⁴⁴ («Εταιρική σχέση και πολυεπίπεδη διακυβέρνηση»), το **άρθρο 9** («Οριζόντιες αρχές»), το **άρθρο 73** («Επιλογή πράξεων από τη διαχειριστική αρχή»), και τα **Παράρτημα III** («Οριζόντιοι αναγκαίοι πρόσφοροι όροι⁴⁵») και **Παράρτημα IV** («Θεματικοί αναγκαίοι πρόσφοροι όροι που εφαρμόζονται στο ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ+ και το Ταμείο Συνοχής⁴⁶») που συνδέονται με το άρθρο 15, παρ. 1, και δη τα εξής αποσπάσματα:

⁴⁰ <https://www.espa.gr/el/Documents/2127/FundamentalRightsPoliticDeclaration.PDF>.

⁴¹ https://www.espa.gr/Lists/Custom_Announcements/Attachments/1565/politiki_dilos_i_UNCRPD.pdf.

⁴² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2021:231:FULL&from=EL>.

⁴³ Οι Κανονισμοί βρίσκονται εδώ: <https://www.espa.gr/el/Pages/NewsFS.aspx?item=1376>.

⁴⁴ Όπου θεσπίζεται η υποχρέωση της συνεργασίας με φορείς, μεταξύ άλλων με φορείς που είναι υπεύθυνοι για την προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, για τη συμφωνία εταιρικής σχέσης και για κάθε Πρόγραμμα.

⁴⁵ Στους οποίους περιλαμβάνονται η «Αποτελεσματική εφαρμογή και υλοποίηση του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων» και η «Υλοποίηση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες (UNCRPD) σύμφωνα με την απόφαση 2010/48/ΕΚ του Συμβουλίου».

⁴⁶ Στο οποίο υπάρχουν και όροι (π.χ. σε σχέση με τον ΣΠ4, αλλά όχι μόνο) που συνδέονται με την αναπηρία.

* (Άρθρο 9, παρ. 4)

Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για να αποτρέψουν **κάθε διάκριση** λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, **αναπηρίας**, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού κατά την προετοιμασία, υλοποίηση, παρακολούθηση και αξιολόγηση των προγραμμάτων, καθώς και κατά την υποβολή των σχετικών εκθέσεων. **Ειδικότερα, η προσβασιμότητα για τα άτομα με αναπηρίες λαμβάνεται υπόψη σε όλα τα στάδια της προετοιμασίας και της υλοποίησης των προγραμμάτων.**

* (Άρθρο 73, παρ. 1)

Για την επιλογή των πράξεων, η διαχειριστική αρχή καταρτίζει και εφαρμόζει κριτήρια και διαδικασίες που δεν εισάγουν **διακρίσεις**, είναι διαφανή, εξασφαλίζουν την **πρόσβαση από άτομα με αναπηρίες**, διασφαλίζουν την ισότητα των φύλων, και λαμβάνουν υπόψη τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης, και την ενωσιακή πολιτική στον τομέα του περιβάλλοντος, σύμφωνα με το άρθρο 11 και το άρθρο 191 παράγραφος 1 ΣΛΕΕ. [...]

Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1056 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24^{ης} Ιουνίου 2021, για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης (ΤΔΜ). Ιδίως η σχετική αναφορά στο σημείο 15 του προοιμίου:

* Το ΤΔΜ θα πρέπει επίσης να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στις ευάλωτες ομάδες που πλήττονται δυσανάλογα από τις δυσμενείς επιπτώσεις της μετάβασης, όπως στους **εργαζόμενους με αναπηρία και τις οικογένειές τους.**

Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1057 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24^{ης} Ιουνίου 2021, περί ιδρύσεως του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου+ (ΕΚΤ+) και καταργήσεως του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1296/2013. Ιδίως, το **άρθρο 6** («Ορισμοί») και το **άρθρο 28** («Οριζόντιες αρχές⁴⁷»), αλλά και τα **Παράρτημα I, Παράρτημα II και Παράρτημα III** που αφορούν σε κοινούς δείκτες στους οποίους συμπεριλαμβάνονται δείκτες σχετικά με τους συμμετέχοντες/αποδέκτες με αναπηρία.

Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1058 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24^{ης} Ιουνίου 2021, για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ). Ιδίως η σχετική αναφορά στο σημείο 20 του προοιμίου:

* Για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και την καταπολέμηση της φτώχειας, ιδίως στις περιθωριοποιημένες κοινότητες, είναι αναγκαίο **να βελτιωθεί η πρόσβαση, μεταξύ άλλων μέσω **υποδομών**, σε **κοινωνικές, εκπαιδευτικές, πολιτιστικές και ψυχαγωγικές υπηρεσίες**, συμπεριλαμβανομένου του **αθλητισμού**, αφού ληφθούν υπόψη οι ειδικές **ανάγκες των ατόμων με αναπηρίες**, των παιδιών και των ηλικιωμένων.**

Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1059 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24^{ης} Ιουνίου 2021, για τις ειδικές διατάξεις που διέπουν τον στόχο «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία» (Interreg) που υποστηρίζεται από το ΕΤΠΑ και τους μηχανισμούς εξωτερικής χρηματοδότησης. Ιδίως, το **σημείο 13 στο προοίμιο⁴⁸**, το **άρθρο 22** («Επιλογή των πράξεων Interreg») το οποίο αναφέρεται μεταξύ άλλων σε κριτήρια και διαδικασίες που δεν εισάγουν διακρίσεις και εξασφαλίζουν την προσβασιμότητα για άτομα με αναπηρία, το **άρθρο 35** («Αξιολόγηση κατά τη διάρκεια της περιόδου προγραμματισμού») στο οποίο αναφέρονται ως σχετικά κριτήρια η «συμμετοχικότητα» και η «μη διακριτική μεταχείριση».

⁴⁷ Όπου στο σημείο 2 συμπεριλαμβάνεται και η διάκριση λόγω αναπηρίας, καθώς και η προσβασιμότητα.

⁴⁸ Το οποίο αφορά στον μηχανισμό προενταξιακής βοήθειας (ΜΠΒ III) και στην παροχή στήριξης των δικαιούχων, μεταξύ άλλων, για τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και την προώθηση της κοινωνικής συμπερίληψης και της μη εισαγωγής διακρίσεων.

2. Μη διάκριση, προσβασιμότητα & εθνική νομοθεσία

2.1 Το δικαίωμα στην ισότητα και μη διάκριση (ΣΗΕΔΑΑ, άρθρο 5)

Σύμφωνα με το άρθρο 5 της ΣΗΕΔΑΑ (βλ. ενότητα **1.3**), όλα τα άτομα με ή χωρίς αναπηρία είναι ίσα. Αυτό σημαίνει ότι δεν επιτρέπονται οι διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία. Κανείς δεν έχει το δικαίωμα να προβαίνει σε διακρίσεις: ούτε το κράτος, ούτε οι επιχειρήσεις, ούτε οι πολίτες. Σύμφωνα με τη ΣΗΕΔΑΑ, η μη διάκριση είναι θεμελιώδης αρχή για την πλήρη απόλαυση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία και οι κυβερνήσεις πρέπει να θεσπίζουν νόμους που προάγουν την ισότητα και καταργούν κάθε μορφή άμεσης ή έμμεσης διάκρισης σε βάρος των ατόμων με αναπηρία, δηλαδή (βλ. άρθρο 2 της ΣΗΕΔΑΑ):

* [...] οποιαδήποτε διάκριση, αποκλεισμό ή περιορισμό βάσει της αναπηρίας, η οποία έχει ως σκοπό ή επίπτωση να εμποδίσει ή να ακυρώσει την αναγνώριση, απόλαυση ή άσκηση, σε ίση βάση με τους άλλους, όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών στον πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, ατομικό ή οποιοδήποτε άλλο τομέα. Περιλαμβάνει όλες τις μορφές διακρίσεων, συμπεριλαμβανομένης και της άρνησης παροχής εύλογης προσαρμογής.

Υπάρχουν διάφορα **είδη διάκρισης**. Οι διακρίσεις μπορεί να είναι: άμεσες ή έμμεσες, πολλαπλές ή διατομεακές. Διάκριση μπορεί να υποστεί ένα άτομο εξαιτίας της σχέσης του με ένα άτομο με αναπηρία ή εξαιτίας νομιζομένων χαρακτηριστικών. Τέλος, διάκριση θεωρείται και η άρνηση *εύλογων προσαρμογών* καθώς και η *παρενόχληση*. Οι διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις παίρνουν τη μορφή φραγμών (εμποδίων). Η ύπαρξη φραγμών σε έναν τομέα λειτουργεί ανασταλτικά για τη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στους υπόλοιπους τομείς. Π.χ. η έλλειψη προσβασιμότητας στο δομημένο περιβάλλον και στα μέσα μαζικής μεταφοράς δυσκολεύει την ένταξή τους στην εκπαίδευση, στην απασχόληση κ.λπ.

2.2 Το δικαίωμα στην προσβασιμότητα (ΣΗΕΔΑΑ, άρθρο 9)

Η προσβασιμότητα (βλ. ενότητα **3.8**), εκτός από τη διάσταση της φυσικής πρόσβασης (μπορεί ένα άτομο να πάει εκεί που θέλει;), περιλαμβάνει και τη διάσταση της λειτουργικότητας (μπορεί να χρησιμοποιήσει την υπηρεσία ή το αγαθό που θέλει;), της επικοινωνίας (μπορεί να επικοινωνήσει και να πληροφορηθεί όπως όλοι;) και σχετίζεται άμεσα με την αυτονομία και την ασφάλεια, οι οποίες εντέλει είναι οι καθοριστικές παράμετροι που διασφαλίζουν σε κάθε άτομο την ελευθερία επιλογών σε κάθε στιγμή της ζωής του. Σύμφωνα με ΣΗΕΔΑΑ πρέπει να διασφαλίζεται η προσβασιμότητα για τα άτομα με αναπηρία στο φυσικό, δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον, στις μεταφορές, στην ενημέρωση/πληροφόρηση στα αγαθά και τις υπηρεσίες. Η έννοια της προσβασιμότητας κατέχει κεντρική θέση στη ΣΗΕΔΑΑ. Αφενός καθορίζεται ως μια τις οκτώ *Γενικές Αρχές* της (βλ. άρθρο 3, σημείο στ'), αφεντέρου κατοχυρώνεται ως ειδικό δικαίωμα με ξεχωριστό άρθρο, το άρθρο 9. Αυτό συμβαίνει διότι η προσβασιμότητα αποτελεί τη σημαντικότερη **προϋπόθεση** για την πλήρη και ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνική, οικονομική, πολιτική και πολιτιστική ζωή.

2.3 Εθνική νομοθεσία και πρότυπα

2.3.1 Γενικό πλαίσιο

Το πλαίσιο των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία σε εθνικό επίπεδο καθορίζεται από:

(α) το **Σύνταγμα της χώρας**, που ορίζει ότι τα άτομα με αναπηρία έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρα που εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας (άρθρο 21, παρ. 6 του Συντάγματος).

(β) τον **ν.4074/2012** (ΦΕΚ Α' 88/11.04.2012) με τον οποίο κύρωσε τη ΣΗΕΔΑΑ η ελληνική Βουλή, και βάσει του οποίου η χώρα μας δεσμεύτηκε να ενσωματώσει τις απαιτήσεις της ΣΗΕΔΑΑ στο εθνικό δίκαιο και στην

εσωτερική έννομη τάξη, διασφαλίζοντας τη μη θέσπιση νομοθεσίας που αντιβαίνει τον σκοπό της και διακρίνει σε βάρος των ατόμων με αναπηρία.

(γ) τον **v.4488/2017** (ΦΕΚ Α΄ 137/13.09.2017) - Μέρος Δ΄ (δηλ. τα **άρθρα 59-74**), που περιλαμβάνει κατευθυντήριες διατάξεις για την υλοποίηση της ΣΗΕΔΑΑ και ορίζει ότι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου υποχρεούται να διασφαλίζει την ισότιμη άσκηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία στο πεδίο των αρμοδιοτήτων ή δραστηριοτήτων του, λαμβάνοντας κάθε πρόσφορο μέτρο και απέχοντας από οποιαδήποτε ενέργεια ή πρακτική που ενδέχεται να θίγει την άσκηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία (άρθρο 61, παρ. 1 του νόμου).

(δ) την επιμέρους εθνική νομοθεσία των διαφόρων τομέων, όπως, για παράδειγμα, η νομοθεσία που αναφέρεται σε θέματα προσβασιμότητας φυσικού, δομημένου και ψηφιακού περιβάλλοντος, μεταφορών, εκπαίδευσης, απασχόλησης, υγείας και πρόνοιας κ.λπ.

Παρακάτω παρατίθεται συνοπτικά η εθνική νομοθεσία που σχετίζεται άμεσα με τη μη διάκριση (ισότητα) και την προσβασιμότητα για τα άτομα με αναπηρία στο φυσικό, δομημένο και ηλεκτρονικό περιβάλλον, στις μεταφορές, στα αγαθά και τις υπηρεσίες.

i Στην Ψηφιακή Πύλη «amea.gov.gr»⁴⁹ περιλαμβάνεται ενότητα με το σύνολο της εθνικής νομοθεσίας που αφορά στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.

2.3.2 Ισότητα και Μη διάκριση

N.3304/2005 «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού» (ΦΕΚ Α΄ 16/27.01.2005). Ιδίως το άρθρο 10⁵⁰ που αφορά στις εύλογες προσαρμογές.

i Έχει καταργηθεί από την 9/12/2016 με την παρ.1, άρθρ. 22, v.4443/2016 (βλ. παρακάτω).

Νόμος 3996/2011 «Αναμόρφωση του Σώματος Επιθεωρητών Εργασίας, ρυθμίσεις θεμάτων Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 170Α/05.08.2011). Ιδίως το άρθρο (2 παρ. 2α(αα) και (εε)) και άρθρο 2 (παρ.2η) με τα οποία θεσμοθετείται ως αρμοδιότητα του *Σώματος Επιθεωρητών Εργασίας* η παρακολούθηση και ο έλεγχος της τήρησης της ίσης μεταχείρισης έναντι των ατόμων με αναπηρία, η παροχή συμβουλών προς τους εργοδότες και τους εργαζομένους σχετικά με τους όρους της ίσης μεταχείρισης και η διασφάλιση ότι οι εργοδότες προχωρούν σε όλες τις εύλογες προσαρμογές με τη λήψη όλων των ενδεδειγμένων, κατά περίπτωση, μέτρων, προκειμένου να διασφαλιστεί ιδίως η πρόσβαση και η παραμονή των ατόμων με αναπηρία στην εργασία, καθώς και η συμμετοχή τους στην επαγγελματική κατάρτιση.

N.4074/2012 «Κύρωση της Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες» (ΦΕΚ Α΄ 88/11.04.2012). Στη Σύμβαση (ΣΗΕΔΑΑ, βλ. ενότητα **1.3**), στο άρθρο 2 περιλαμβάνεται ο ορισμός των «διακρίσεων βάσει αναπηρίας». Στο άρθρο 3, η μη διάκριση προσδιορίζεται ως μια από οκτώ *Γενικές Αρχές* της Σύμβασης, και το άρθρο 5 είναι αφιερωμένο σε αυτήν. Ρητές αναφορές γίνονται και στο Προοίμιο και στα άρθρα 4 («Γενικές υποχρεώσεις»), 6 («Γυναίκες με Αναπηρία»), 23 «Σεβασμός της κατοικίας και της οικογένειας», 24 («Εκπαίδευση»), 25 («Υγεία»), 27 («Εργασία και Απασχόληση»). Σημαντικό και άμεσα σχετικό είναι και το άρθρο 12 («Ισότητα ενώπιον του νόμου»). Επίσης, δύο επιπλέον *Γενικές Αρχές* του άρθρου 3 σχετίζονται εμμέσως με τη μη διάκριση λόγω αναπηρίας: Η «ισότητα των ευκαιριών» και υπό το πρίσμα της μη διάκρισης λόγω φύλου η «ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών».

⁴⁹ <https://www.amea.gov.gr/legislation>.

⁵⁰ Σημείωση: Καταργήθηκε από το άρθρο 22 του v.4443/2016.

N.4443/2016 «Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2000/43/EK περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής, της Οδηγίας 2000/78/EK για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία...» (ΦΕΚ Α΄ 230/09.12.2016). Ιδίως δε το άρθρο 2 που αφορά στην **έννοια** και στα **είδη των διακρίσεων** που απαγορεύονται στην απασχόληση και την εργασία και το άρθρο 5 που αφορά στην παροχή **εύλογων προσαρμογών**.

N.4488/2017 «Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις Δημοσίου και λοιπές ασφαλιστικές διατάξεις, ενίσχυση της προστασίας των εργαζομένων, δικαιώματα ατόμων με αναπηρίες και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 137/13.09.2017) - «Μέρος Δ΄, Κατευθυντήριες - Οργανωτικές διατάξεις υλοποίησης της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες». Όλα τα άρθρα, ιδίως δε τα άρθρα 61 (παρ.1, σημεία γ και δ), 63 (παρ.2) και 67 (που αφορά τη μη διάκριση στα δημόσια και ιδιωτικά ΜΜΕ, σε έντυπα και ηλεκτρονικά και γενικά μέσα ενημέρωσης και επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένου και του διαδικτύου).

Νόμος 4914/2022 «Διαχείριση και εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την προγραμματική περίοδο 2021-2027, σύσταση Α.Ε. Εθνικό Μητρώο Νεοφυών Επιχειρήσεων Α.Ε. και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 61/21.03.2022), όπου εξασφαλίζεται η εφαρμογή της ίσης μεταχείρισης και η άρση των διακρίσεων για κάθε χρηματοδοτικό πρόγραμμα.

2.3.3 Προσβασιμότητα (πρότυπα)

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανά καιρούς έχει αναθέσει σε ευρωπαϊκούς οργανισμούς τυποποίησης, στους οποίους περιλαμβάνονται οι CEN, CENELEC και ETSI, να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν **πρότυπα προσβασιμότητας**. Τα βασικά νομοθετικά μέσα της ΕΕ (η **Οδηγία για την προσβασιμότητα στον Ιστό**⁵¹, η **Ευρωπαϊκή Πράξη Προσβασιμότητας**⁵², οι **Οδηγίες για τις δημόσιες συμβάσεις**⁵³) αναφέρονται στη δυνατότητα χρήσης αυτών προτύπων προσβασιμότητας.

EN 17161 (αφορά τον σχεδιασμό προσβάσιμων προϊόντων, αγαθών και υπηρεσιών). Για παράδειγμα, η Εντολή M/473 «Προσβασιμότητα σύμφωνα με τα πρότυπα "Σχεδιασμός για όλους"» οδήγησε στο **Ευρωπαϊκό Πρότυπο EN 17161 'Design for All – Accessibility following a Design for All approach in products, goods and services – Extending the range of users'**. Το Πρότυπο καθορίζει απαιτήσεις που μπορούν να επιτρέψουν στους οργανισμούς να σχεδιάσουν, να αναπτύξουν και να παρέχουν **προϊόντα, αγαθά και υπηρεσίες** που είναι προσβάσιμα σε μια ευρεία ποικιλία χρηστών, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία. Το Πρότυπο μπορεί επίσης να είναι χρήσιμο για να συμμορφώνονται οι οργανισμοί με την **Ευρωπαϊκή Πράξη για την Προσβασιμότητα**⁵⁴ και να θεωρείται από τις δημόσιες αρχές ως κριτήριο επιλογής για τις δημόσιες συμβάσεις.

EN 17210 (αφορά την προσβασιμότητα και δομημένο περιβάλλον). Η προετοιμασία ενός ακόμα σημαντικού Ευρωπαϊκού Προτύπου που ξεκίνησε με την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με την Εντολή M/420 είναι το **BS EN 17210:2021 'Accessibility and usability of the built environment – Functional requirements'**⁵⁵. Το Πρότυπο, βάσει του οποίου πρέπει να αξιολογείται η συμμόρφωση με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας, περιγράφει τις βασικές, ελάχιστες λειτουργικές απαιτήσεις και συστάσεις, που ισχύουν σε όλο το φάσμα του δομημένου περιβάλλοντος, για ένα προσβάσιμο και χρησιμοποιήσιμο δομημένο περιβάλλον, σύμφωνα με τις αρχές Καθολικού Σχεδιασμού που θα διευκολύνουν τη δίκαιη και ασφαλή χρήση για ένα ευρύ φάσμα χρηστών, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία.

⁵¹ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.327.01.0001.01.ENG.

⁵² <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1202>.

⁵³ https://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_public_directives_en.htm.

⁵⁴ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1202>.

⁵⁵ <https://www.en-standard.eu/bs-en-17210-2021-accessibility-and-usability-of-the-built-environment-functional-requirements/>.

EN 301 549 (αφορά την προσβασιμότητα προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ). Το Ευρωπαϊκό πρότυπο EN 301 549⁵⁶ «Απαιτήσεις προσβασιμότητας κατάλληλες για τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ στην Ευρώπη» εγκρίθηκε βάσει της εντολής M/376 που εκδόθηκε από την Επιτροπή προς τους ευρωπαϊκούς οργανισμούς τυποποίησης. Μέχρι τη δημοσίευση των στοιχείων αναφοράς εναρμονισμένων προτύπων ή μερών τους στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι σχετικές ρήτρες του ευρωπαϊκού προτύπου EN 301 549 πρέπει να θεωρούνται ως το ελάχιστο μέσον για την πρακτική εφαρμογή των εν λόγω αρχών. Ειδικά για την περίπτωση του Ιστού (ιστοσελίδες, διαδικτυακές πύλες, ηλεκτρονικές υπηρεσίες, κ.λπ.), το Ευρωπαϊκό Πρότυπο EN 301 549 **ενσωματώνει/υιοθετεί** (βλ. παρ. 9.2) **όλα τα κριτήρια επιτυχίας επιπέδου A και επιπέδου AA** των οδηγιών WCAG 2.1.

WCAG (αφορά ιστοσελίδες, διαδικτυακές πύλες, ηλεκτρονικές υπηρεσίες, κ.λπ.). Το World Wide Web Consortium (W3C) αναπτύσσει διεθνή πρότυπα Ιστού: HTML, CSS και πολλά άλλα. Τα πρότυπα Web του W3C ονομάζονται Συστάσεις του W3C. Ένα από αυτά τα πρότυπα είναι οι **Οδηγίες Προσβασιμότητας Περιεχομένου Ιστού** (Web Content Accessibility Guidelines - WCAG) που αναπτύσσονται μέσω της διαδικασίας του W3C σε συνεργασία με άτομα και οργανισμούς σε όλο τον κόσμο, με στόχο την παροχή ενός ενιαίου κοινού προτύπου για την προσβασιμότητα του περιεχομένου Ιστού που ανταποκρίνεται στις ανάγκες ατόμων, οργανισμών και κυβερνήσεων διεθνώς. Οι οδηγίες WCAG εξηγούν πως να κάνουμε το περιεχόμενο Ιστού πιο προσιτό στα άτομα με αναπηρία. Το «περιεχόμενο του Ιστού» αναφέρεται γενικά στις πληροφορίες μιας ιστοσελίδας/διαδικτυακής εφαρμογής, συμπεριλαμβανομένων: (α) των πληροφοριών, όπως κείμενο, εικόνες και ήχοι, και (β) του κώδικα (code και markup) που ορίζει τη δομή, την παρουσίαση κ.λπ.

i Βάσει της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2102 και την ενσωμάτωσή της στην εθνική νομοθεσία με τον ν.4727/2020 (Κεφάλαιο Η'), η συμμόρφωση με τις οδηγίες WCAG 2.1 (σε επίπεδο AA) είναι **υποχρεωτική** για όλους τους ιστοτόπους του δημοσίου και πρέπει να θεωρείται από τις δημόσιες αρχές ως **κριτήριο επιλογής** για τις δημόσιες συμβάσεις.

2.3.4 Προσβασιμότητα στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον

Πρότυπο ΥΠΕΝ «Οδηγίες Σχεδιασμού ΥΠΕΝ “Σχεδιάζοντας για όλους”» (1990)⁵⁷, οι οποίες συντάχθηκαν κατά το διάστημα 1986-1990⁵⁸ έχουν ως στόχο (α) να καταργήσουν τους αρχιτεκτονικούς φραγμούς και οτιδήποτε εμποδίζει την αυτόνομη διακίνηση και διαβίωση των εμποδιζόμενων ατόμων μέσα στα κτίρια ή στους υπαίθριους χώρους, και (β) να κάνουν το δομημένο περιβάλλον φιλικό, προσεγγίσιμο και ασφαλές για όλες τις κατηγορίες των χρηστών, διευκολύνοντας έτσι την αυτόνομη διακίνηση και διαβίωση όλων των χρηστών.

i Θεσμοθετήθηκε με το άρθρο 27 του ν. 4067/2012 «Νέος Οικοδομικός Κανονισμός».

N.3230/2004 «Καθιέρωση συστήματος διοίκησης με στόχους, μέτρηση της αποδοτικότητας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 44/11.02.2004). Με το Άρθρο 12, παρ.10 του εν λόγω νόμου θεσμοθετείται η υποχρέωση των δημοσίων υπηρεσιών, των Ν.Π.Δ.Δ. και των Ο.Τ.Α. να λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για την εξασφάλιση της προσβασιμότητας και λοιπών διευκολύνσεων για τα άτομα με αναπηρία στους χώρους τους.

K.Y.A. 1052758/1451/B0010 «Συμπλήρωση της υπ' αριθ. 1038460/2439/B0010/15-4-2009 (ΦΕΚ 792 Β' /29.04.2009) κοινής απόφασης των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Εσωτερικών – απόφαση για προσβασιμότητα παραλιών» (ΦΕΚ Β' 1411/30.04.2012).

Υ.Α. 28492/2009 «Καθορισμός των προϋποθέσεων και των τεχνικών προδιαγραφών για την κατασκευή και τη λειτουργία των **παιδικών χαρών** των Δήμων και των Κοινοτήτων, τα όργανα και η διαδικασία αδειοδότησης

⁵⁶ https://www.etsi.org/deliver/etsi_en/301500_301599/301549/01.01.02_60/en_301549v010102p.pdf.

⁵⁷ <https://ypen.gov.gr/chorikos-schediasmos/astikos-schediasmos/politikes-kai-protypa>.

⁵⁸ Από το Γραφείο Μελετών για Άτομα με Αναπηρίες του ΥΠΕΧΩΔΕ.

και ελέγχου τους, τη διαδικασία συντήρησης αυτών, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια» (ΦΕΚ Β΄ 931/18.05.2009). Ιδίως τα άρθρα 3 και 6.

Υ.Α. 52907/2009 «Ειδικές ρυθμίσεις για την εξυπηρέτηση ατόμων με αναπηρία σε κοινόχρηστους χώρους των οικισμών που προορίζονται για την κυκλοφορία πεζών» (ΦΕΚ Β΄ 2621/31.12.2009).

i **Συμπληρώθηκε** με την Υ.Α. 38527/2016 (ΦΕΚ Β΄ 2780/05.09.2016). **Αντικαταστάθηκε** από την Υ.Α. ΥΠΕΝ/ΔΜΕΑΑΠ/124964/1561/2022 (ΦΕΚ Β΄ 6213/ 7.12.2022).

N.3868/2010 «Αναβάθμιση του Εθνικού Συστήματος Υγείας και λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης» (ΦΕΚ Α΄ 129/03.12.2010). Και συγκεκριμένα το άρθρο 16 (παρ. 7) για την ελεύθερη πρόσβαση με σκύλους οδηγούς παντού, σε δημόσιες και ιδιωτικές εγκαταστάσεις, μέσα μαζικής μεταφοράς κ.λπ.

i Σχετικοί είναι και οι **N.4238/2014** (άρθρο 32), **N.4235/2014** (άρθρο 9) και **N.4830/2021** (άρθρο 21) που ακολούθησαν.

N.4030/2011 «Νέος τρόπος έκδοσης αδειών δόμησης, ελέγχου κατασκευών και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 249/25.11.2011). Ιδίως το άρθρο 3 («Δικαιολογητικά στοιχεία και μελέτες»), με το οποίο θεσμοθετείται η **μελέτη προσβασιμότητας** ως τμήμα της αρχιτεκτονικής μελέτης για την έκδοση άδειας δόμησης.

N.4074/2012 «Κύρωση της Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες» (ΦΕΚ Α΄ 88/11.04.2012). Ιδίως το άρθρο 9 της Σύμβασης.

N.4067/2012 «Νέος Οικοδομικός Κανονισμός⁵⁹» (ΦΕΚ Α΄ 79/09.04.2012), ιδίως το άρθρο 26 «Προσβασιμότητα χωρίς φραγμούς για τα άτομα με αναπηρία και τα εμποδιζόμενα άτομα», ο οποίος περιλαμβάνει ένα σύνολο διατάξεων που καθορίζουν όλες τις προϋποθέσεις σχετικά με την ανοικοδόμηση εντός και εκτός σχεδίου πόλης, καθώς και σε μικρότερους οικισμούς που δεν χαρακτηρίζονται από εγκεκριμένο σχέδιο. Ο νόμος περιλαμβάνει ειδικές προβλέψεις (βλ. **άρθρο 26**) για χώρους νέων και υφιστάμενων κτιρίων (όλων των κτιρίων εκτός κατοικίας και ξεχωριστά για κτίρια που προορίζονται για κατοικία), για κοινής χρήσης υπαίθριους χώρους των οικοπέδων στα οποία κατασκευάζονται κτίρια, για υφιστάμενα κτίρια που στεγάζονται υπηρεσίες για το κοινό, για ανεγκυστήρες επιβατών και αγαθών, για υφιστάμενα κτίρια με χρήσεις εμπορίου και γραφείων, για τη διαμόρφωση ή ανακατασκευή των κοινόχρηστων χώρων των οικισμών.

i **Σχετικές με το άρθρο 26 τροποποιήσεις** υπεισέρχονται με τον **N.4782/2021** «Εκσυγχρονισμός, απλοποίηση και αναμόρφωση του ρυθμιστικού πλαισίου των δημοσίων συμβάσεων, ειδικότερες ρυθμίσεις προμηθειών στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας και άλλες διατάξεις για την ανάπτυξη, τις υποδομές και την υγεία» (ΦΕΚ Α΄ 36/09.03.2021), ιδίως με το άρθρο 210.

i Με την **Υ.Α. ΥΠΕΝ/ΔΕΣΣΕΔΠ/139606/1662/2022 (ΦΕΚ Β΄ 7028/31.12.2022)** καθορίζεται παράταση των προθεσμιών των παρ.4 και 10 του άρθρου 26.

i Με την **Εγκύκλιο 9/13.6.2012** (Αριθμ. Πρωτ. 29467/2012) παρέχονται διευκρινήσεις για την υποβολή μελέτης προσβασιμότητας για άτομα με αναπηρία, η οποία απαιτείται να περιλαμβάνεται στις μελέτες που θα υποβάλλονται κατά την εφαρμογή του Νέου Οικοδομικού Κανονισμού.

i Επίσης βλ., **Εγκύκλιο ΑΜΕΑ/2013** του Υ.ΠΕ.Κ.Α. (Αριθμ. Πρωτ. 42382/16.07.2013), «Διευκρινήσεις για την εφαρμογή του Άρθρου 26 του Νέου Οικοδομικού Κανονισμού

⁵⁹ Ο οποίος αντικατέστησε τον παλαιότερο Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό του 1985.

(Ν.4067/2012), που αφορά στις ειδικές ρυθμίσεις για την προσβασιμότητα ΑμεΑ/εμποδιζόμενων Ατόμων».

Ν.4412/2016 «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ)» (ΦΕΚ Α΄ 147/08.08.2016), άρθρο 54 «Τεχνικές προδιαγραφές» και Παράρτημα VII που αναφέρονται στην υποχρέωση κατάρτισης των τεχνικών προδιαγραφών κατά τρόπο που να λαμβάνει υπόψη κριτήρια προσβασιμότητας στα άτομα με αναπηρία.

Ν.4488/2017 «Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις Δημοσίου και λοιπές ασφαλιστικές διατάξεις, ενίσχυση της προστασίας των εργαζομένων, δικαιώματα ατόμων με αναπηρίες και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 137/13.09.2017) - «Μέρος Δ΄, Κατευθυντήριες - Οργανωτικές διατάξεις υλοποίησης της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες». Όλα τα άρθρα, ιδίως δε το άρθρο 61 (βλ. το παρακάτω απόσπασμα). Επίσης τα άρθρα 63 και 64⁶⁰ χρήζουν προσοχής από διοικητικά όργανα.

* **Άρθρο 61, παρ.1:** *Κάθε φυσικό πρόσωπο ή νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου [...] υποχρεούται: (α) να αφαιρεί υφιστάμενα εμπόδια κάθε είδους, (β) να τηρεί τις αρχές καθολικού σχεδιασμού σε κάθε τομέα της αρμοδιότητάς του ή της δραστηριοποίησής του, προκειμένου να διασφαλίζει για τα ΑμεΑ την προσβασιμότητα των υποδομών, των υπηρεσιών ή των αγαθών που προσφέρει, (γ) να παρέχει, όπου απαιτείται σε συγκεκριμένη περίπτωση, εύλογες προσαρμογές υπό τη μορφή εξατομικευμένων και κατάλληλων τροποποιήσεων, ρυθμίσεων και ενδεδειγμένων μέτρων, χωρίς την επιβολή δυσανάλογου ή αδικαιολόγητου βάρους, (δ) να απέχει από πρακτικές, κριτήρια, συνθήκες και συμπεριφορές που συνεπάγονται διακρίσεις σε βάρος των ΑμεΑ, (ε) να προάγει με θετικά μέτρα την ισότιμη συμμετοχή και άσκηση των δικαιωμάτων των ΑμεΑ στον τομέα της αρμοδιότητας ή δραστηριότητάς του.*

Άρθρο 61, παρ.2: *[... οφείλουν δε] κατά τις συναλλαγές τους με ΑμεΑ να διασφαλίζουν βασική πληροφόρηση μέσω τρόπων, μορφών και μέσων επικοινωνίας, όπως ορίζονται στη Σύμβαση.*

Υ.Α. 151344/165/2017 «Καθορισμός τεχνικών προδιαγραφών χάραξης, σήμανσης, διάνοιξης και συντήρησης των **ορειβατικών - πεζοπορικών μονοπατιών**» (ΦΕΚ Β΄ 206/30.01.2017). Ιδίως τα άρθρα 6 (χώροι ανάπαυσης) και 11 (χωροθέτηση και χάραξη) όπου γίνεται αναφορά σε διευκολύνσεις και στη διασφάλιση της ασφαλούς χρήσης τους από όλους, συμπεριλαμβανομένων κατά περίπτωση και των ατόμων με αναπηρία, όπως προσδιορίζονται στο Παράρτημα III, παρ. «13. Ειδικές Διαμορφώσεις για ΑμεΑ» της Υ.Α.

Υ.Α. Δ13/ο/1372/2018 «Έγκριση της Τεχνικής Οδηγίας για τη χρήση αναλάμποντος **φωτεινού σηματοδότη** ενός πεδίου σε **διαβάσεις πεζών**» (ΦΕΚ Β΄ 85/23.01.2018).

Υ.Α. ΔΟΥ/οικ/2372/Φ.131/2019 «Έγκριση του Τεχνικού Κανονισμού για τον Καθορισμό Εθνικών Απαιτήσεων για **συσσκευές αφής πεζών** και τη χρήση τους σε **φωτεινούς σηματοδότες**» (ΦΕΚ Β΄ 1759/20.05.2019).

ΚΥΑ 47458/2020 «Καθορισμός όρων, προϋποθέσεων, τεχνικών θεμάτων, αναγκαίων λεπτομερειών και διαδικασίας για την παραχώρηση απλής χρήσης **αιγιαλού, παραλίας, όχθης και παρόχθιας ζώνης**, υδάτινου στοιχείου θάλασσας, λιμνοθάλασσας, μεγάλων λιμνών και πλεύσιμων ποταμών» (ΦΕΚ Β΄ 1864/15.05.2020). Ιδίως το Παράρτημα 3 (τεχνικές προδιαγραφές), παρ. «3. Προσβασιμότητα – Προσπελασιμότητα).

Υ.Α. ΥΠΕΝ/ΔΜΕΑΑΠ/57298/225/2020 (ΦΕΚ Β΄ 2448/19.06.2020). Με συνεργασία της Γ.Γ. Χωρικού Σχεδιασμού και Αστικού Περιβάλλοντος, έγινε επεξεργασία **τεχνικών οδηγιών** για τη δημιουργία **προσωρινών διαδρομών κίνησης πεζών**, ποδηλάτου και δημιουργία περιοχών ή δρόμων ήπιας κυκλοφορίας με προβλέψεις για την προσβασιμότητα και την προστασία ατόμων με αναπηρία/εμποδιζόμενων.

⁶⁰ «Καθολικός σχεδιασμός διοικητικών προϊόντων, περιβαλλόντων και υπηρεσιών, εύλογες προσαρμογές» και «Πρόσβαση στο φυσικό, δομημένο και ηλεκτρονικό περιβάλλον».

Υ.Α. ΥΠΕΝ/ΔΕΣΕΔΠ/65826/699/2020 (ΦΕΚ Β΄ 2998/20.07.2020). Σε ό,τι αφορά την προσβασιμότητα του δομημένου περιβάλλοντος, σημαντική εξέλιξη συνιστά η επεξεργασία **τεχνικών οδηγιών** προσαρμογής **υφιστάμενων κτιρίων και υποδομών** για την προσβασιμότητα στα άτομα με αναπηρία/εμποδιζόμενα άτομα.

Ν.4759/2020 «Εκσυγχρονισμός της Χωροταξικής και Πολεοδομικής Νομοθεσίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 245/09.12.2020). Ιδίως τα άρθρα 117 έως 120. Δίνεται ολοκληρωμένος ορισμός για την προσβασιμότητα. Η **μελέτη προσβασιμότητας** απαιτείται για την έκδοση νέων οικοδομικών αδειών καθώς και σε αλλαγή χρήσης. Συμπληρώνεται και επικαιροποιείται ο ΝΟΚ (ν.4067/2012).

Ν.4784/2021 «Η Ελλάδα σε κίνηση: Βιώσιμη Αστική Κινητικότητα - Μικροκινητικότητα - Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό, την απλούστευση και την ψηφιοποίηση διαδικασιών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 40/16.03.2021), όπου προσδιορίζεται ρητά ότι ο σκοπός των ΣΒΑΚ είναι η δημιουργία βιώσιμων **συστημάτων αστικών μεταφορών** με αποτελεσματική αξιοποίηση του αστικού χώρου, των υφιστάμενων υποδομών και υπηρεσιών μεταφορών, μέσω της εξασφάλισης της προσβασιμότητας, της ασφάλειας και προστασίας στο **δίκτυο μεταφορών** για τους χρήστες, με μέριμνα για τα άτομα με αναπηρία και τα εμποδιζόμενα άτομα και της προαγωγής της **οδικής ασφάλειας** των χρηστών και ευάλωτων χρηστών της οδού, περιλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία και των εμποδιζόμενων ατόμων.

Ν.4819/2021 «Ολοκληρωμένο πλαίσιο για τη διαχείριση των αποβλήτων - Ενσωμάτωση των Οδηγιών 2018/851 και 2018/852 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30^{ης} Μαΐου 2018 για την τροποποίηση της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ περί αποβλήτων» (ΦΕΚ Α΄ 129/23.07.2021), ο οποίος μεταξύ άλλων θεσμοθετεί τα **Σχέδια Αστικής Προσβασιμότητας (ΣΑΠ)**. Η εκπόνηση ΣΑΠ πραγματοποιείται με ιδίους πόρους του δήμου ή με χρηματοδότηση από το **Πράσινο Ταμείο** ή το **Ε.Σ.Π.Α.** Βλ. άρθρα 119 και 121.

ΥΠΕΝ/ΔΜΕΑΑΠ/99709/796/2021 (ΦΕΚ Β΄ 5045/01.11.2021) «Τεχνικές Προδιαγραφές Μελέτης Προσβασιμότητας» για **νέα και υφιστάμενα κτίρια και υπαίθριους δημόσιους κοινόχρηστους χώρους**.

ΥΠΕΝ/ΔΜΕΑΑΠ/110088/887/2021 (ΦΕΚ Β΄ 5553/30.11.2021) «Προδιαγραφές, όροι και τεχνικές οδηγίες για την εκπόνηση **“Σχεδίου Αστικής Προσβασιμότητας (Σ.Α.Π.)”**», βάσει του οποίου επιτρέπεται η συνεργασία δήμων (π.χ. νησιωτικές περιοχές με πάνω από 1 δήμο), συγκροτείται ΟΕ από υπηρεσιακά στελέχη και εξωτερικούς συνεργάτες, η οποία συνεργάζεται με εκπροσώπους φορέων και συλλόγων σχετικών με προσβασιμότητα και «ιδίως εκπροσώπων της ΕΣΑμεΑ» (άρθρο 6).

2.3.5 Προσβασιμότητα στα συστήματα Μεταφορών και Κινητικότητας

Η προσβασιμότητα στις μεταφορές αποτελεί επίσης ένα πολύ σημαντικό θέμα που απασχολεί ιδιαίτερα τα άτομα με αναπηρία. Το νομοθετικό πλαίσιο εξειδικεύεται ανά μέσο μεταφοράς.

i Οι Ευρωπαϊκοί Κανονισμοί **1107/2006**⁶¹ για τις αεροπορικές μεταφορές, **1371/2007**⁶² και **1300/2014**⁶³ για τις σιδηροδρομικές μεταφορές, **1177/2010**⁶⁴ για τις θαλάσσιες μεταφορές και τη ναυσιπλοΐα, και **181/2011**⁶⁵ για τις μεταφορές με πούλμαν και λεωφορεία, συμβάλλουν σημαντικά στην προώθηση των δικαιωμάτων των ευρωπαϊών επιβατών, με ή χωρίς αναπηρία.

⁶¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006R1107>.

⁶² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32007R1371>.

⁶³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014R1300>.

⁶⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32010R1177>.

⁶⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011R0181>.

Ως προς την εθνική νομοθεσία:

ΚΥΑ 53495/2475/2003 «Συμμόρφωση προς τις διατάξεις της οδηγίας 2001/85/ ΕΚ της Επιτροπής της 20^{ης} Νοεμβρίου 2001, περί ειδικών διατάξεων για **οχήματα μεταφοράς επιβατών, άνω των οκτώ θέσεων** εκτός της θέσεως του οδηγού, και περί τροποποιήσεως των οδηγιών 70/156/ΕΟΚ και 92/27/ΕΚ» (ΦΕΚ Β΄ 116/05.02.2003), ιδίως τα άρθρα 4 και 6, καθώς περιλαμβάνει τεχνικές προδιαγραφές για άτομα με μειωμένη κινητικότητα, περιλαμβανομένων των χρηστών αναπηρικού αμαξιδίου (βλ. Παράρτημα IV⁶⁶).

Υ.Α. 31039/2459/2007 «Κανονισμός Οργάνωσης - Λειτουργίας και Εξυπηρέτησης των Μεταφερομένων Ατόμων με Αναπηρίες (Α.μεΑ.), με τα **ειδικά λεωφορεία του ΟΑΣΘ**» (ΦΕΚ Β΄ 847/31.05.2007).

Ν.3709/2008 «Δικαιώματα - υποχρεώσεις επιβατών και μεταφορέων στις τακτικές **θαλάσσιες μεταφορές** και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 213/14.10.2008), ιδίως τα άρθρα 12 και 15.

Ν.3868/2010 «Αναβάθμιση του Εθνικού Συστήματος Υγείας και λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης» (ΦΕΚ Α΄ 129/03.12.2010). Και συγκεκριμένα το άρθρο 16 (παρ. 7) για την ελεύθερη πρόσβαση με σκύλους οδηγούς παντού, σε δημόσιες και ιδιωτικές εγκαταστάσεις, μέσα μαζικής μεταφοράς κ.λπ.

i Σχετικοί είναι και οι **Ν.4238/2014** (άρθρο 32), **Ν.4235/2014** (άρθρο 9) και **Ν.4830/2021** (άρθρο 21) που ακολούθησαν.

Ν.4074/2012 «Κύρωση της Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες» (ΦΕΚ Α΄ 88/11.04.2012). Ιδίως τα άρθρα 9 και 20 της Σύμβασης.

Υ.Α. 8133.1/02/2013 «Καθορισμός των διαδικασιών και των υποχρεώσεων των φορέων εκμετάλλευσης λιμενικών τερματικών σταθμών όσον αφορά θέματα προσβασιμότητας, πληροφόρησης και παροχής συνδρομής σε άτομα με αναπηρία ή με μειωμένη κινητικότητα στους **λιμένες**» (ΦΕΚ Β΄ 1902/05.08.2013).

Υ.Α. Α/27733/2213/2015 «Κανονισμός Δικαιωμάτων Επιβατών τακτικών και έκτακτων γραμμών με οδικά μέσα δημόσιας μεταφοράς (**Λεωφορεία**) και μέσα σταθερής τροχιάς (**Ηλεκτρικό Σιδηρόδρομο, Μετρό και Τραμ**)» (ΦΕΚ Β΄ 1181/19.06.2015).

Ν.4488/2017 «Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις Δημοσίου και λοιπές ασφαλιστικές διατάξεις, ενίσχυση της προστασίας των εργαζομένων, δικαιώματα ατόμων με αναπηρίες και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 137/13.09.2017) - «Μέρος Δ΄, Κατευθυντήριες - Οργανωτικές διατάξεις υλοποίησης της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες». Ιδίως το άρθρο 61. Επίσης τα άρθρα 63 και 64⁶⁷ χρήζουν προσοχής από διοικητικά όργανα.

Υ.Α. 42863/438/2019 «Καθορισμός των όρων, των προϋποθέσεων και των τεχνικών προδιαγραφών για την εγκατάσταση συσκευών φόρτισης συσσωρευτών ηλεκτροκίνητων οχημάτων (σημεία επαναφόρτισης), στις εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης οχημάτων, σε δημοσίως προσβάσιμα **σημεία επαναφόρτισης** κατά μήκος του αστικού, υπεραστικού και εθνικού οδικού δικτύου καθώς και σε χώρους στάθμευσης δημόσιων και ιδιωτικών κτιρίων» (ΦΕΚ Β΄ 2040/04.06.2019).

Υ.Α. 44662/454/2019 «Καθορισμός των αρμοδίων οργάνων, των όρων και προϋποθέσεων ίδρυσης και λειτουργίας πάσης φύσεως σταθμών αυτοκινήτων εντός και εκτός εγκεκριμένων σχεδίων πόλεων, καθώς και των όρων και προϋποθέσεων για την κυκλοφοριακή σύνδεση των ανωτέρω εγκαταστάσεων και επιχειρήσεων με εθνικές, επαρχιακές, δημοτικές και κοινοτικές οδούς» (ΦΕΚ Β΄ 2192/07.06.2019). Ιδίως τα άρθρα 8 και 10

⁶⁶ **Σημείωση:** Για τις τροποποιήσεις των παραρτημάτων βλ. την υπ' αριθμ. 35949/2604/07/2008 (ΦΕΚ Β΄ 313/27.02.2008) Απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών – ΠΕΧΩΔΕ – Μεταφορών και επικοινωνιών.

⁶⁷ «Καθολικός σχεδιασμός διοικητικών προϊόντων, περιβαλλόντων και υπηρεσιών, εύλογες προσαρμογές» και «Πρόσβαση στο φυσικό, δομημένο και ηλεκτρονικό περιβάλλον».

που αφορούν στις απαραίτητες διευκολύνσεις και σήμανση για τα άτομα με αναπηρίας στους πάσης φύσεως **σταθμούς αυτοκινήτων**.

N.4710/2020 «Πρώθηση της **ηλεκτροκίνησης** και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 142/23.07.2020). Βλ. άρθρα 19 και 25.

N.4784/2021 «Η Ελλάδα σε κίνηση: Βιώσιμη Αστική Κινητικότητα - Μικροκινητικότητα - Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό, την απλούστευση και την ψηφιοποίηση διαδικασιών του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 40/16.03.2021), όπου προσδιορίζεται ρητά ότι ο σκοπός των ΣΒΑΚ είναι η δημιουργία βιώσιμων **συστημάτων αστικών μεταφορών** με αποτελεσματική αξιοποίηση του αστικού χώρου, των υφιστάμενων υποδομών και υπηρεσιών μεταφορών, μέσω της εξασφάλισης της προσβασιμότητας, της ασφάλειας και προστασίας στο **δίκτυο μεταφορών** για τους χρήστες, με μέριμνα για τα άτομα με αναπηρία και τα εμποδιζόμενα άτομα και της προαγωγής της **οδικής ασφάλειας** των χρηστών και ευάλωτων χρηστών της οδού, περιλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία και των εμποδιζόμενων ατόμων.

N.4948/2022 «Κύρωση Κώδικα νομοθεσίας θαλάσσιων ενδομεταφορών και δικαιωμάτων επιβατών» (ΦΕΚ Α΄ 125/27.06.2022) και δη τα άρθρα 28, 30, 34, 41, 44 και 45.

i Ως προς τις **κτιριακές υποδομές, κ.λπ.** ισχύουν αναλόγως και τα της παρ. **2.3.4.**

2.3.6 Προσβασιμότητα σε Αγαθά – Υπηρεσίες

N.4488/2017 «Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις Δημοσίου και λοιπές ασφαλιστικές διατάξεις, ενίσχυση της προστασίας των εργαζομένων, δικαιώματα ατόμων με αναπηρίες και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 137/13.09.2017) - «Μέρος Δ΄, Κατευθυντήριες - Οργανωτικές διατάξεις υλοποίησης της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες». Ιδίως το άρθρο 61. Επίσης τα άρθρα 63⁶⁸, 64⁶⁹, 65⁷⁰ και 66⁷¹ χρήζουν προσοχής από διοικητικά όργανα.

N.4994/2022 με τον οποίο ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία η *Ευρωπαϊκή Πράξη Προσβασιμότητας* (Οδηγία 2019/882) σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών.

Επίσης αναφέρονται τα **ΠΔ 10/2017**, η **ΥΑ 31619/2017** (Β' 969) και η **ΥΑ 91354/30.08.2017** (Β' 2983) – άρθρο 70, παρ.1Β.

i Το **Πρότυπο ΕΛΟΤ 1439** «Οργανισμός φιλικός σε πολίτες με αναπηρία –Απαιτήσεις και συστάσεις» στοχεύει στην εξειδίκευση των απαιτήσεων που αφορούν στον σχεδιασμό ή στη μετατροπή υποδομών εσωτερικών και εξωτερικών χώρων, υπηρεσιών και αγαθών, καθώς και στη λήψη σχετικών μέτρων από τον κάθε είδους οργανισμό (δημόσιου ή/και ιδιωτικού χαρακτήρα) ώστε να διασφαλίζεται η ισότιμη αντιμετώπιση των πολιτών με αναπηρία και κατ' επέκταση με μειωμένη κινητικότητα. Οι απαιτήσεις του παρόντος προτύπου είναι συμπληρωματικές στις απαιτήσεις της ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας και προς το παρόν η συμμόρφωση με αυτό παραμένει σε προαιρετική βάση.

⁶⁸ Καθολικός σχεδιασμός διοικητικών προϊόντων, περιβαλλόντων και υπηρεσιών, εύλογες προσαρμογές.

⁶⁹ Πρόσβαση στο φυσικό, δομημένο και ηλεκτρονικό περιβάλλον.

⁷⁰ Επικοινωνία ατόμων με αναπηρία με διοικητικές αρχές, γλώσσες και μορφές επικοινωνίας.

⁷¹ Ενημέρωση, ευαισθητοποίηση, εκπαίδευση και κατάρτιση σε θέματα δικαιωμάτων ατόμων με αναπηρία.

2.3.7 Επικοινωνία, Ενημέρωση, Πληροφόρηση

N.4074/2012 «Κύρωση της Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες». Ιδίως τα άρθρα 21, 8 και 9.

N.4488/2017 «Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις Δημοσίου και λοιπές ασφαλιστικές διατάξεις, ενίσχυση της προστασίας των εργαζομένων, δικαιώματα ατόμων με αναπηρίες και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 137/13.09.2017) - «Μέρος Δ΄, Κατευθυντήριες - Οργανωτικές διατάξεις υλοποίησης της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες». Ιδίως δε το άρθρο 65⁷² (που αφορά τη διάθεση εγγράφων σε προσβάσιμες μορφές και την αναγνώριση της νοηματικής και της γραφής Μπράιγ) και το άρθρο 67 (που αφορά στη μη διάκριση στα ΜΜΕ και στις οπτικοακουστικές δραστηριότητες). Επίσης τα άρθρα 63, 64, και 66 χρήζουν προσοχής από διοικητικά όργανα.

ΚΥΑ 3586/2018 «Καθορισμός των μέσων, της διαδικασίας καθώς και κάθε άλλου θέματος τεχνικού ή λεπτομερειακού χαρακτήρα για τη διασφάλιση της πρόσβασης των Ατόμων με Αναπηρία στις υπηρεσίες των παροχών υπηρεσιών **μέσων μαζικής ενημέρωσης και επικοινωνίας**» (ΦΕΚ Β΄ 5491/06.12.2018), η οποία περιγράφει τα μέτρα που πρέπει να λάβουν τα Μ.Μ.Ε. προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα άτομα με αναπηρία έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες που αυτά παρέχουν.

N.4779/2021 «Ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2010/13 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 10^{ης} Μαρτίου 2010 για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παροχή υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων, όπως έχει τροποποιηθεί με την Οδηγία (ΕΕ) 2018/1808 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14^{ης} Νοεμβρίου 2018 και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας της Γενικής Γραμματείας Επικοινωνίας και Ενημέρωσης» (ΦΕΚ Α΄ 27/20.02.2021). Ιδίως το άρθρο 10 «Προσβασιμότητα των ατόμων με αναπηρία στις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων», αλλά και τα άρθρα 8, 14, 32, 41, κ.ά.

2.3.8 Ψηφιακή/Ηλεκτρονική Προσβασιμότητα

i Σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 5Α του **Συντάγματος της χώρας** «Καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση, όπως νόμος ορίζει. [...] Καθένας έχει δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά, καθώς και της παραγωγής, ανταλλαγής και διάδοσής τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους [...]» (άρθρο 5Α).

Ως προς την εθνική νομοθεσία:

N.3448/2006 «Για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα και τη ρύθμιση θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης» (ΦΕΚ Α΄ 57/15.03.2006). Στον νόμο, αντικείμενο ρύθμισης των διατάξεων των άρθρων 1 έως 13 είναι ο καθορισμός, σύμφωνα και με την Οδηγία 2003/98/ΕΚ (L 345/90/31.12.2003), των όρων, των προϋποθέσεων, καθώς και των τρόπων διευκόλυνσης της περαιτέρω χρήσης **εγγράφων**, που βρίσκονται στην κατοχή φορέων του δημόσιου τομέα, όπως τα έγγραφα και οι φορείς καθορίζονται στις επί μέρους διατάξεις των άρθρων 3 και 4 αυτού του νόμου. Ιδιαίτερης σημασίας όμως είναι το άρθρο 10.

N.4074/2012 «Κύρωση της Σύμβασης για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες και του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες» (ΦΕΚ Α΄ 88/11.04.2012). Ιδίως τα άρθρα 2, 9 και 21 της Σύμβασης.

Υ.Α. Φ.40.4/1/989/2012 «Κύρωση Πλαισίου Παροχής Υπηρεσιών Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης» (ΦΕΚ Β΄ 1301/12.04.2012), ιδίως τα άρθρο 3 (σημείο vi) και 4 (παρ. 1), καθώς και το Παράρτημα Ι: «Αναλυτικοί κανόνες

⁷² Επικοινωνία ατόμων με αναπηρία με διοικητικές αρχές, γλώσσες και μορφές επικοινωνίας.

και πρότυπα για τον σχεδιασμό, ανάπτυξη και λειτουργία των διαδικτυακών τόπων της Δημόσιας Διοίκησης», κεφ. 7 «Προσβασιμότητα».

N.4488/2017 «Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις Δημοσίου και λοιπές ασφαλιστικές διατάξεις, ενίσχυση της προστασίας των εργαζομένων, δικαιώματα ατόμων με αναπηρίες και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 137/13.09.2017) - «Μέρος Δ΄, Κατευθυντήριες - Οργανωτικές διατάξεις υλοποίησης της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες». Όλα τα άρθρα, ιδίως δε το άρθρο 64, παρ. 2, όπου αναφέρεται ότι «*Τα διοικητικά όργανα και οι αρχές στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς τους, διασφαλίζουν την ισότιμη πρόσβαση των ΑμεΑ στο ηλεκτρονικό περιβάλλον, ιδίως στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες, πληροφορίες και υπηρεσίες, περιλαμβανομένων των μέσων ενημέρωσης και των υπηρεσιών διαδικτύου*».

N.4727/2020 «Ψηφιακή Διακυβέρνηση (Ενσωμάτωση στην Ελληνική Νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2102 και της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1024) - Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες (Ενσωμάτωση στο Ελληνικό Δίκαιο της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/1972) και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α΄ 184/23.09.2020). Ιδίως το κεφάλαιο Η΄ και το άρθρο 107 (βλ. κυρίως παρ. 28) αποτελεί **το βασικό θεσμικό πλαίσιο** μέσω του οποίου επιβάλλεται η ανεμπόδιστη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στους ιστότοπους και τις εφαρμογές για φορητές συσκευές των οργανισμών του δημόσιου τομέα.

i Με το Κεφάλαιο Η΄ (δηλ. τα άρθρα 36-47) ενσωματώθηκε εκ νέου στην εθνική μας νομοθεσία η **Οδηγία (ΕΕ) 2016/2102** για την προσβασιμότητα των ιστότοπων και των εφαρμογών για φορητές συσκευές των οργανισμών του δημόσιου τομέα, η οποία είχε αρχικώς ενσωματωθεί με τον ν.4591/2019.

i Η **Οδηγία (ΕΕ) 2016/2102⁷³** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26^{ης} Οκτωβρίου 2016, «Για την προσβασιμότητα των **ιστότοπων** και των **εφαρμογών για φορητές συσκευές** των οργανισμών του δημόσιου τομέα» (L 327/1), καθορίζει κοινές, τεχνολογικά ουδέτερες απαιτήσεις προσβασιμότητας. Με βάση την Οδηγία, οι **τέσσερις αρχές** της προσβασιμότητας είναι: (α) **αντιληπτικότητα**, που σημαίνει ότι οι πληροφορίες και τα συστατικά στοιχεία διεπαφής με τον χρήστη πρέπει να μπορούν να παρουσιαστούν στους χρήστες με τρόπους που αυτοί να μπορούν να αντιληφθούν, (β) **χρηστικότητα**, που σημαίνει ότι τα συστατικά στοιχεία διεπαφής με τον χρήστη και η πλοήγηση θα πρέπει να είναι εύχρηστα, (γ) **κατανοσιμότητα**, που σημαίνει ότι οι πληροφορίες και η λειτουργία της διεπαφής με τον χρήστη θα πρέπει να είναι κατανοητές και (δ) **στιβαρότητα**, που σημαίνει ότι το περιεχόμενο θα πρέπει να είναι αρκετά στιβαρό ώστε να μπορεί να ερμηνευθεί αξιόπιστα από ευρύ φάσμα πρακτόρων χρηστών, περιλαμβανομένων και υποστηρικτικών τεχνολογιών. Σύμφωνα με την Οδηγία, οι εν λόγω αρχές της προσβασιμότητας μεταφράζονται σε ελέγξιμα **κριτήρια επιτυχίας** βάσει του **Ευρωπαϊκού Προτύπου EN 301 549** (βλ. ενότητα **2.3.3**).

N.4994/2022 «Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/882 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17^{ης} Απριλίου 2019 σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών και άλλες επείγουσες διατάξεις για την ενίσχυση της ανάπτυξης» (ΦΕΚ Α΄ 215/18.11.2022).

i Η **Οδηγία (ΕΕ) 2019/882** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17^{ης} Απριλίου 2019 «Σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών» (L 151/70), αφορά στα ακόλουθα προϊόντα, τα οποία διατίθενται στην αγορά μετά τις 28 Ιουνίου 2025: (α) υλικά συστήματα πληροφορικής γενικής χρήσης, σε τερματικά αυτοεξυπηρέτησης, κ.λπ. (β) σε ηλεκτρονικές υπηρεσίες, πολυμέσα κ.λπ., και (γ) στα συστήματα του ενιαίου ευρωπαϊκού αριθμού έκτακτης ανάγκης 112.

⁷³ Βλ.. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016L2102>.

Συνοψίζοντας, σύμφωνα με το πλαίσιο που παρουσιάστηκε παραπάνω απαιτούνται οι κάτωθι προβλέψεις για περιπτώσεις που συγχρηματοδοτούνται από τα ΕΔΕΤ:

- Συμμόρφωση των **διαδικτυακών τόπων** και των **διαδικτυακών εφαρμογών** και υπηρεσιών με τις **Οδηγίες για την Προσβασιμότητα του Περιεχομένου του Ιστού, έκδοση 2.1 (Web Content Accessibility Guidelines 2.1 ή απλώς WCAG 2.1)** του διεθνή οργανισμού World Wide Web Consortium (W3C), κατ' ελάχιστο στο μεσαίο επίπεδο προσβασιμότητας "AA", ενώ συνιστάται η συμμόρφωση στο ανώτατο επίπεδο προσβασιμότητας "AAA".
- Σε περίπτωση **λογισμικού** είναι απαραίτητη η σχεδιάσή βάσει του Κεφαλαίου 11 του Ευρωπαϊκού Εναρμονισμένου Πρότυπου EN 301 549, όπως αντικαθίσταται και ισχύει κάθε φορά.
  - a. Ειδικότερα, στην περίπτωση διαδικτυακών τόπων ή των διαδικτυακών εφαρμογών και υπηρεσιών που προορίζονται για **χρήση κυρίως μέσω κινητών και φορητών συσκευών** (π.χ. wearables, tablets, έξυπνα τηλέφωνα κ.λπ.) συνιστάται να λαμβάνονται υπόψη και οι **Βέλτιστες Πρακτικές για Χρήση Διαδικτυακού Περιεχομένου από Κινητές Συσκευές, έκδοση 1.0 (Mobile Web Best Practices 1.0)** του W3C.
  - b. Ειδικότερα, σε περίπτωση **λογισμικού user agents**, δηλαδή λογισμικού που αναλαμβάνει να συλλέξει, εξάγει και διευκολύνει την αλληλεπίδραση του χρήστη με τα περιεχόμενα του Ιστού, συνιστάται να λαμβάνονται υπόψη και οι **Οδηγίες Προσβασιμότητας για User Agents, έκδοση 2.0 (User Agent Accessibility Guidelines 2.0)** του W3C.
  - c. Ειδικότερα, σε περίπτωση **εργαλείων συγγραφής και διαχείρισης περιεχομένου Ιστού**, συνιστάται να λαμβάνονται υπόψη και οι **Οδηγίες Προσβασιμότητας για Εργαλεία Συγγραφής, έκδοση 2.0 (Authoring Tool Accessibility Guidelines 2.0)** του W3C .
- Σε περίπτωση τεχνολογικών λύσεων και προϊόντων που δεν εμπίπτουν στην κατηγορία διαδικτυακών τόπων ή διαδικτυακών εφαρμογών και υπηρεσιών (π.χ. **υλικό, αυτόματοι πωλητές, κιάσκια πληροφόρησης** κ.λπ.) είναι απαραίτητη η σχεδιάσή τους βάσει των **αρχών του «Καθολικού Σχεδιασμού»** και σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Πρότυπο EN 301 549 (βλ. Κεφάλαια 4-8 και 11-13) όπως αντικαθίσταται και ισχύει κάθε φορά.
- Σε περίπτωση **ηλεκτρονικών εγγράφων** (non web documents) είναι απαραίτητη η σχεδιάσή βάσει του Κεφαλαίου 10 του Ευρωπαϊκού Εναρμονισμένου Πρότυπου EN 301 549, όπως αντικαθίσταται και ισχύει κάθε φορά.
- Σε κάθε περίπτωση, είναι απαραίτητη η εξασφάλιση **συμβατότητας** των παρεχόμενων υπηρεσιών, συστημάτων, κ.λπ. **με διαδεδομένες υποστηρικτικές τεχνολογίες και τεχνικά βοηθήματα** που χρησιμοποιούν τα άτομα με αναπηρία (π.χ. αναγνώστες οθόνης, ειδικοί διακόπτες και συστήματα αλληλεπίδρασης, μεγεθυτές οθόνης).

3. Αποσαφήνιση βασικών εννοιών

3.1 Η δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας

Η **δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας**, η οποία καθιερώθηκε με τη ΣΗΕΔΑΑ (βλ. ενότητα **1.3**), αναγνωρίζει ότι τα άτομα με αναπηρία, ανεξαρτήτως κατηγορίας και βαρύτητας, έχουν ίσα δικαιώματα και ελευθερίες. Η δικαιωματική προσέγγιση:

- αναγνωρίζει ότι τα άτομα με αναπηρία είναι φορείς δικαιωμάτων και ελευθεριών, επισημαίνοντας την υποχρέωση που έχουμε όλοι μας να σεβόμαστε και να προωθούμε τα δικαιώματα τους,
- αναγνωρίζει την αναπηρία ως ένα στοιχείο της ανθρώπινης ποικιλομορφίας, όπως είναι το φύλο, η φυλή κ.λπ.,
- επισημαίνει ότι η αναπηρία αποτελεί μία εξελισσόμενη και δυναμική συνθήκη που εξαρτάται από την αλληλεπίδραση των υφιστάμενων εμποδίων (στο φυσικό, δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον και σε

επίπεδο στάσεων και συμπεριφορών) με τα χαρακτηριστικά των εμποδιζόμενων ατόμων (βαθμός αυτονομίας και κινητικότητας), και αναγνωρίζει ότι το αποτέλεσμα αυτής της αλληλεπίδρασης μπορεί να εμποδίζει την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία στην κοινωνική, πολιτική, οικονομική και πολιτιστική ζωή,

- επιβάλλει την πλήρη συμπερίληψη των ατόμων με αναπηρία σε όλες τις σφαίρες της ζωής.

Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση τα άτομα με αναπηρία έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους υπόλοιπους πολίτες. Ωστόσο οι διακρίσεις που υφίστανται και τα εμπόδια με τα οποία έρχονται αντιμέτωπα δυσχεραίνουν την άσκηση αυτών των δικαιωμάτων. Για τον λόγο αυτό η δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας αναδεικνύει τις ιδιαίτερες πτυχές των δικαιωμάτων που συνδέονται με την αναπηρία και επισημαίνει τις αλλαγές/προσαρμογές που πρέπει να γίνουν προκειμένου τα άτομα με αναπηρία να μπορούν να απολαύσουν τα δικαιώματα που απολαμβάνουν και όλοι οι άλλοι πολίτες. Εργαλεία- κλειδιά σε αυτή τη διαδικασία «προσαρμογής» των δικαιωμάτων στα άτομα με αναπηρία αποτελούν η προσβασιμότητα, ο καθολικός σχεδιασμός, οι εύλογες προσαρμογές, οι μορφές ζωντανής βοήθειας και ενδιάμεσων κ.ά.

3.2 Συμπεριληπτική γλώσσα

Σύμφωνα με τις «Οδηγίες Συμπεριληπτικής Γλώσσας για την Αναπηρία» που δημοσιεύσαν το 2019 τα Ηνωμένα Έθνη⁷⁴ στο πλαίσιο εφαρμογής της Στρατηγικής για την ένταξη των ατόμων με αναπηρία (Disability Inclusion Strategy), η γλώσσα που οφείλουμε να χρησιμοποιούμε όταν αναφερόμαστε στα άτομα με αναπηρία πρέπει να βασίζεται στις εξής πέντε αρχές: **(α)** έμφαση στο άτομο και όχι στην αναπηρία, **(β)** αποφυγή χρήσης «ετικετών» και στερεοτύπων, **(γ)** μη χρήση συγκαταβατικών ευφημισμών, **(δ)** μη ταύτιση της αναπηρίας με την ασθένεια/πρόβλημα, **(ε)** χρήση κατάλληλης γλώσσας όχι μόνο στον γραπτό λόγο, αλλά και στον προφορικό και ανεπίσημο λόγο.

3.3 Αναπηρία και άτομα με αναπηρία

Σύμφωνα με το Προοίμιο της ΣΗΕΔΑΑ, η αναπηρία:

* [...] είναι μια εξελισσόμενη έννοια... [που] προκύπτει από την αλληλεπίδραση μεταξύ των εμποδιζόμενων προσώπων και των περιβαλλοντικών εμποδίων και εμποδίων συμπεριφοράς που παρεμποδίζει την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία, σε ίση βάση με τους άλλους.

i Επομένως, ένα άτομο μπορεί να βιώνει την αναπηρία σε ένα περιβάλλον και όχι σε κάποιο άλλο, ανάλογα με το αν το περιβάλλον εγείρει ή όχι εμπόδια και περιλαμβάνει ή όχι βοηθήματα και μορφές ζωντανής βοήθειας και ενδιάμεσους.

Με βάση τη ΣΗΕΔΑΑ (βλ. άρθρο 1), ως «άτομα με αναπηρία» θεωρούνται όλα εκείνα τα άτομα που:

* ...έχουν μακροχρόνιες σωματικές, ψυχικές, νοητικές ή αισθητηριακές δυσχέρειες, οι οποίες, σε αλληλεπίδραση με διάφορα εμπόδια, παρακωλύουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία, σε ίση βάση με τους άλλους.

i Ο όρος-ομπρέλα «άτομα με αναπηρία» περιλαμβάνει διάφορες κατηγορίες αναπηρίας, οι οποίες μπορεί να είναι εμφανείς ή μη ορατές, σοβαρές ή ελαφρές, μόνιμες ή προσωρινές,

⁷⁴ United Nations (2019). Disability-inclusive language guidelines. Διαθέσιμο στο: <https://www.ungeneva.org/sites/default/files/2021-01/Disability-Inclusive-Language-Guidelines.pdf>.

μεμονωμένες ή συνδυασμός αυτών. Οι βασικές κατηγορίες στις οποίες ταξινομούνται οι διάφορες αναπηρίες είναι οι εξής: **(α)** κινητική αναπηρία (π.χ. άτομα με τετραπληγία, παραπληγία, απουσία άνω ή κάτω άκρων κ.λπ.), **(β)** αισθητηριακή αναπηρία, ήτοι αναπηρία όρασης (τυφλοί και μερικώς βλέποντες) και αναπηρία ακοής (κωφοί και βαρήκοοι), **(γ)** νοητική/γνωστική/αναπτυξιακή αναπηρία (π.χ. άτομα με αυτισμό), **(δ)** ψυχική αναπηρία (π.χ. άτομα με μανιοκατάθλιψη, σχιζοφρένεια κ.λπ.), **(ε)** άλλες αναπηρίες (π.χ. άτομα με σύνδρομο Down), **(στ)** χρόνιες παθήσεις (π.χ. άτομα με θαλασσαιμία, νεφροπάθεια, σακχαρώδη διαβήτη), και **(ζ)** βαριές και πολλαπλές αναπηρίες.

i Σήμερα, πάνω από 1,3 δισεκατομμύριο άτομα παγκοσμίως εκτιμάται ότι ζουν με κάποια μορφή αναπηρίας, αντιπροσωπεύοντας το **16% του παγκόσμιου πληθυσμού**⁷⁵. Περίπου **87 εκατομμύρια άτομα** στην ΕΕ έχουν κάποια μορφή αναπηρίας⁷⁶.

i Τα άτομα με αναπηρία **συγκαταλέγονται** στις **ομάδες υψηλού κινδύνου φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού**⁷⁷. Το 28,4% των ατόμων με αναπηρία αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού έναντι του 18,4% των ατόμων χωρίς αναπηρία⁷⁸.

i Τα άτομα με αναπηρία **συγκαταλέγονται** σε **ευρύτερες ομάδες του πληθυσμού**:

- **Υπό το πρίσμα της προσβασιμότητας**, συγκαταλέγονται στα **εμποδιζόμενα άτομα**.
- **Υπό το πρίσμα της κοινωνικής ενσωμάτωσης** (μη διάκριση και ισότιμη πρόσβαση/συμμετοχή), συγκαταλέγονται στις **ευάλωτες ομάδες**⁷⁹ και στις **ευπαθείς ομάδες**.

Στη σύγχρονη διευρυμένη θεώρηση της της αναπηρίας συγκαταλέγεται και η κατηγορία των **χρόνιων παθήσεων** που επίσης συνεπάγεται σε πολλές περιπτώσεις περιορισμούς.

i Στα άτομα με χρόνιες παθήσεις συγκαταλέγονται: οι καρκινοπαθείς, οι νεφροπαθείς, οι μεταμοσχευθέντες, τα άτομα με χρόνια αναπνευστικά προβλήματα, τα άτομα με σακχαρώδη διαβήτη, τα άτομα με σκλήρυνση κατά πλάκα, τα άτομα με θαλασσαιμία, τα άτομα με αιμοροφιλία, τα οροθετικά άτομα, τα άτομα με νόσο του Χάνσεν, τα άτομα με σπάνια νοσήματα, κ.ά.

i Το 2021, το **35,2%** του πληθυσμού της ΕΕ ηλικίας 16 ετών και άνω ανέφερε ότι είχε μακροχρόνια ασθένεια ή πρόβλημα υγείας⁸⁰.

Ένας ορισμός της χρόνιας πάθησης θα μπορούσε να είναι ο εξής: **«μία κατάσταση υγείας που (α) για την πλειονότητα των ανθρώπων είναι διαρκείας ή/και μη αναστρέψιμη, (β) είναι συχνά μη ορατή, (γ) απαιτεί συνεχή ιατρική επίβλεψη ή/και φροντίδα, και (δ) απαιτεί κοινωνική υποστήριξη και ευέλικτα συστήματα για τη διασφάλιση της κοινωνικής ένταξης και της δυνατότητας απασχόλησης».**

i Τα άτομα με χρόνιες παθήσεις **εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της ΣΗΕΔΑΑ**.

⁷⁵ <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health>.

⁷⁶ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1137&langId=el>.

⁷⁷ Βλ. Στατιστικό δελτίο του Παρατηρητήριου Θεμάτων Αναπηρίας στον σύνδεσμο <https://t.ly/tH18>.

⁷⁸ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1552&langId=en>.

⁷⁹ Ο ν.4430/2016 (ΦΕΚ Α' 205/31.10.2016) για την Κοινωνική και Αλληλέγγυα Οικονομία και την ανάπτυξη των φορέων της ορίζει στο άρθρο 2 ότι στις «**ευάλωτες ομάδες**» πληθυσμού ανήκουν τα άτομα με αναπηρία.

⁸⁰ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Self-perceived_health_statistics.

3.4 Φραγμοί: διακρίσεις και εμπόδια

Οι «**φραγμοί**» (αγγλ. *barriers*) αφορούν οτιδήποτε θέτει φραγμό στην «**πρόσβαση**», δηλαδή στην αυτόνομη και ισότιμη συμμετοχή, των ατόμων με αναπηρία σε κοινωνικές δραστηριότητες.

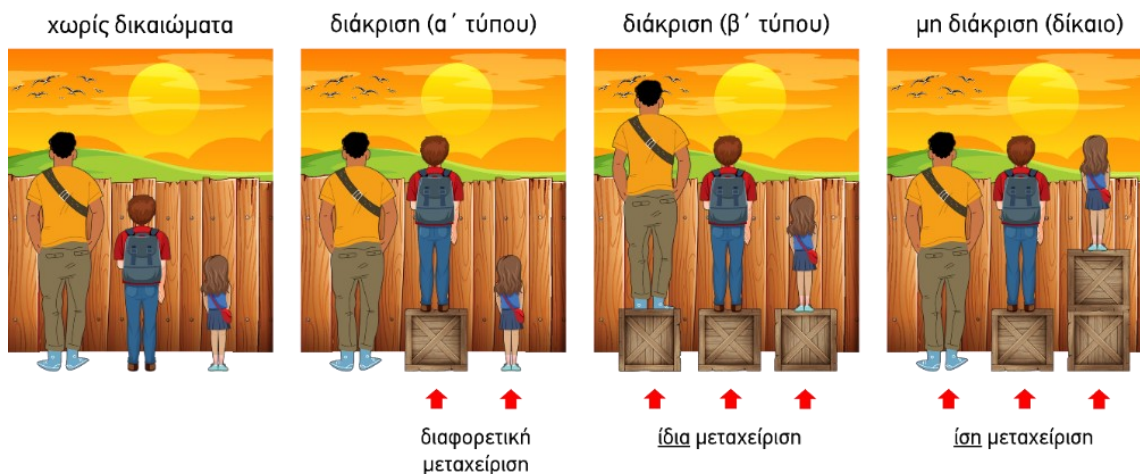
i Παραδείγματα στον τομέα της εργασίας & απασχόλησης

- **Θεσμικοί**, οι οποίοι εντοπίζονται σε νόμους, προεδρικά διατάγματα, εγκυκλίους που δημιουργούν διακρίσεις και αποκλεισμούς σε βάρος του συνόλου των ατόμων με αναπηρία ή σε βάρος συγκεκριμένων κατηγοριών αναπηρίας ή που μπορεί να λειτουργούν ως αντικίνητρα για την ένταξή τους στην εργασία (π.χ. η αρτιμέλεια ως κριτήριο διορισμού, η κατάργηση του επιδόματος αναπηρίας σε όλα τα άτομα με αναπηρία σε περίπτωση απασχόλησης, με εξαίρεση του τυφλούς και τα άτομα με κινητική αναπηρία κ.λπ.).
- **Φυσικοί**, οι οποίοι αφορούν σε αντικείμενα που ενσωματώνονται στους χώρους εργασίας (π.χ. πόρτες, παράθυρα, ανελκυστήρες, έπιπλα κ.λπ.) και είναι τοποθετημένα είτε με τρόπο που δυσκολεύουν την κίνηση των ατόμων με αναπηρία είτε σε τέτοιο ύψος που δεν μπορούν να τα προσεγγίσουν εργαζόμενοι - χρήστες αναπηρικού αμαξιδίου κ.λπ.
- **Αρχιτεκτονικοί**, οι οποίοι αφορούν τόσο στον σχεδιασμό των κτιρίων στους οποίους στεγάζονται οι χώροι εργασίας όσο και στους χώρους γύρω από τις κτιριακές εγκαταστάσεις της επιχείρησης ή του οργανισμού ή της υπηρεσίας κ.λπ. (π.χ. πάρκινγκ), στην ποιότητα των υλικών που έχουν χρησιμοποιηθεί (π.χ. ολισθηρά δάπεδα), στις διαστάσεις και στο σχήμα των χώρων εργασίας (π.χ. γραφεία μικρού μεγέθους στα οποία δεν μπορεί να κινηθεί ένας εργαζόμενος χρήστης αναπηρικού αμαξιδίου, πολύπλοκη διαρρύθμιση των χώρων που δεν είναι εύκολα αντιληπτή από ένα άτομο τυφλό άτομο ή άτομο με πρόβλημα όρασης ή με πρόβλημα αντίληψης) κ.λπ.
- **Συμπεριφορικοί**, οι οποίοι αφορούν σε στάσεις, αντιλήψεις και συμπεριφορές που επιφέρουν διάκριση, προσβολή και άνιση μεταχείριση σε βάρος των ατόμων με αναπηρία (π.χ. εργοδότες, στελέχη διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού και προσωπάρχες που δεν προσλαμβάνουν άτομα με αναπηρία επειδή πιστεύουν ότι δεν διαθέτουν τις απαραίτητες ικανότητες/δεξιότητες ή επειδή θεωρούν ότι η πρόσληψή τους θα δημιουργήσει πρόβλημα στους υπόλοιπους εργαζόμενους και θα διαταράξει το ομαλό εργασιακό κλίμα κ.λπ.).
- **Πληροφοριακοί/Επικοινωνιακοί**, που σχετίζονται με την *πληροφόρηση* και την *επικοινωνία* εξαιτίας της γλώσσας, της αναποτελεσματικότητας του περιεχομένου και απουσίας προσβάσιμων μέσων (π.χ. απουσία πρόβλεψης κειμένων σε εναλλακτικές μορφές, όπως σε γραφή Braille, σε ηλεκτρονική μορφή ή μετατροπή του ήχου σε εικόνα κ.λπ.) και επικοινωνίας (π.χ. έλλειψη διερμηνείας στη νοηματική γλώσσα).
- **Τεχνολογικοί**, που σχετίζονται με την *τεχνολογία* (π.χ. μη προσβάσιμοι μηχανισμοί, συσκευές, οχήματα, υλικό-λογισμικό, δεδομένα, κ.λπ.).
- **Κανονιστικοί**, που αφορούν *πολιτικές, διαδικασίες* κ.λπ. και αποκλείουν τα άτομα με αναπηρία (π.χ. διεξαγωγή γραπτών εξετάσεων για την επιλογή εργαζομένων δίχως πρόβλεψη προφορικών εξετάσεων για τους τυφλούς υποψηφίους και τους υποψηφίους με αναπηρία όρασης κ.λπ.).

3.4.1 Διακρίσεις

Με τον όρο «**διάκριση**» (αγγλ. *discrimination*) νοείται:

- α. η διαφορετική αντιμετώπιση ανθρώπων που βρίσκονται σε παρόμοια θέση και
- β. η όμοια αντιμετώπιση ανθρώπων που βρίσκονται σε διαφορετική θέση.

Εικόνα 1. Παράδειγμα για την αποσαφήνιση της αρχής της μη διάκρισης

i Η «αρχή της μη διάκρισης» **ταυτίζεται** με την **αρχή της ίσης μεταχείρισης**, αλλά **όχι** με την **αρχή της ίδιας μεταχείρισης**. Δηλαδή, το ζήτημα είναι: (i) η **ίδια μεταχείριση** ανθρώπων που βρίσκονται σε ίδια θέση και (ii) η **ίση μεταχείριση** ανθρώπων που βρίσκονται σε άνιση θέση (ώστε να επιτευχθεί το ίδιο, δηλαδή δίκαιο, αποτέλεσμα).

Βάσει του ν.4443/2016 (βλ. άρθρο 2) αναγνωρίζονται διάφορα **είδη διάκρισης** τα οποία και **απαγορεύονται** στην απασχόληση και την εργασία:

- * α) ως «**άμεση διάκριση**» νοείται όταν ένα πρόσωπο υφίσταται, για λόγους φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, **αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης**, ηλικίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν της οποίας τυγχάνει, έτυχε ή θα ετύγχανε άλλο πρόσωπο, σε ανάλογη κατάσταση,
- β) ως «**έμμεση διάκριση**» νοείται όταν μία εκ πρώτης όψεως ουδέτερη διάταξη, κριτήριο ή πρακτική μπορεί να θέσει πρόσωπα με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, **αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης**, ηλικίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου, σε μειονεκτική θέση συγκριτικά με άλλα πρόσωπα,
  - «έμμεση διάκριση» δεν υφίσταται, εάν η διάταξη, το κριτήριο ή η πρακτική αυτή δικαιολογείται αντικειμενικά από έναν θεμιτό σκοπό και τα μέσα επίτευξής του είναι πρόσφορα και αναγκαία, εάν τα μέτρα, που λαμβάνονται, είναι αναγκαία για την τήρηση της δημόσιας ασφάλειας, τη διασφάλιση της δημόσιας τάξης, την πρόληψη ποινικών παραβάσεων, την προστασία της υγείας, των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων ή όταν **αφορά άτομα με αναπηρία ή χρόνια πάθηση** και μέτρα που λαμβάνονται υπέρ αυτών, σύμφωνα με την παρ. 6 του άρθρου 21 του Συντάγματος και το άρθρο 5 του παρόντος,
- γ) η «**παρενόχληση**» νοείται ως διάκριση κατά την έννοια της παρ. 1, εφόσον σημειώνεται ανεπιθύμητη συμπεριφορά που συνδέεται με ένα από τους λόγους του άρθρου 1 με σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή

της αξιοπρέπειας προσώπου και τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος,

δ) ως «**διάκριση**», νοείται επίσης, οποιαδήποτε εντολή για την εφαρμογή διακριτικής μεταχείρισης σε βάρος προσώπου για οποιονδήποτε από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1,

ε) ως «**διάκριση λόγω σχέσης**» νοείται η λιγότερη ευνοϊκή μεταχείριση ενός προσώπου λόγω της στενής του σχέσης με πρόσωπο ή πρόσωπα με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, **αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης**, ηλικίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου,

στ) ως «**διάκριση λόγω νομιζόμενων χαρακτηριστικών**» νοείται η λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση ενός προσώπου που εικάζεται ότι διαθέτει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, **αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης**, ηλικίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου,

ζ) ως «**πολλαπλή διάκριση**» νοείται οποιαδήποτε διάκριση, αποκλεισμός ή περιορισμός, σε βάρος προσώπου, που βασίζεται σε περισσότερους από έναν από τους ανωτέρω λόγους,

η) η «**άρνηση εύλογων προσαρμογών**» για τα άτομα με αναπηρία ή χρόνια πάθηση νοείται ως διάκριση,

θ) ως «**εύλογες προσαρμογές**» νοούνται οι απαραίτητες και κατάλληλες τροποποιήσεις, ρυθμίσεις και ενδεδειγμένα μέτρα, που απαιτούνται σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, προκειμένου να διασφαλιστεί για τα άτομα με αναπηρίες ή χρόνιες παθήσεις η αρχή της ίσης μεταχείρισης, οι οποίες δεν επιβάλλουν δυσανάλογο ή αδικαιολόγητο βάρος στον εργοδότη.

❗ Αν και ο παραπάνω νόμος, με τον οποίο ενσωματώθηκαν εκ νέου στην εθνική μας νομοθεσία οι Οδηγίες 2000/43/ΕΚ και 2000/78/ΕΚ, προσδιορίζει την Αρχή της Ίσης Μεταχείρισης και μη Διάκρισης αποκλειστικά στο πεδίο της απασχόλησης και της εργασίας, στην ουσία ανάλογη διάσταση (αν αντικαταστήσει κανείς την έννοια του εργοδότη με αυτή του πάροχου υπηρεσίας, διαχειριστή υποδομής, κ.λπ.) έχουμε σε όλους τους τομείς.

❗ Ειδικά, σύμφωνα με τη ΣΗΕΔΑΑ (βλ. ενότητα 1.3), η υποχρέωση παροχής εύλογων προσαρμογών δεν αφορά μόνο στον τομέα της απασχόλησης, αλλά και σε άλλους τομείς, όπως είναι η εκπαίδευση, η κατάρτιση, η διά βίου μάθηση, κ.λπ.

3.4.2 Εμπόδια

Τα «**εμπόδια**» αφορούν σε στοιχεία/χαρακτηριστικά ενός περιβάλλοντος (φυσικού και μη) που για κάποιους χρήστες ακυρώνουν ή περιορίζουν τη χρήση του.

Ως «**φυσικό εμπόδιο**» νοείται οτιδήποτε στο περιβάλλον, που είτε είναι μέρος φυσικού περιβάλλοντος (στοιχείο της φύσης) είτε είναι αποτέλεσμα ανεξέλεγκτης δραστηριότητας της φύσης και που ακυρώνει ή περιορίζει την αυτόνομη και ασφαλή διέλευση και πρόσβαση σε μια περιοχή ή σημείο του περιβάλλοντος. Για παράδειγμα, ένας επικίνδυνος βράχος που μας εμποδίζει να φτάσουμε στη διπλανή παραλία ή ένας δρόμος που έχει πλημμυρίσει επικίνδυνα κατά τη διάρκεια μιας καταιγίδας. Τα φυσικά εμπόδια μπορεί να είναι μόνιμα/σταθερά, αλλά και περιστασιακά (π.χ. λόγω καιρικών συνθηκών) ή περιοδικά (π.χ. σκοτάδι λόγω νύχτας).

Ως «**εμπόδιο προσβασιμότητας**» νοείται οτιδήποτε στο τεχνητό περιβάλλον που για κάποιους χρήστες ακυρώνει ή περιορίζει, αδικαιολόγητα και χωρίς να συντρέχει ουσιαστικός λόγος (π.χ. λόγω κακού σχεδιασμού), την ολοκληρωμένη χρήση του περιβάλλοντος σε ίση βάση με το υπόλοιπο κοινό (δηλ. με ανάλογη αυτονομία, ασφάλεια και άνεση).

3.5 Εμποδιζόμενα άτομα & Άτομα με μειωμένη κινητικότητα

Ως «**εμποδιζόμενα άτομα**» νοούνται τα πρόσωπα εκείνα που εμποδίζονται να προσπελάσουν και να απολαύσουν ένα περιβάλλον σε ίση βάση με τους υπόλοιπους επισκέπτες/χρήστες, λόγω κάποιας προσωπικής αιτίας ιδιαιτερότητας ή καταστάσεως (νόσος, πάθηση, εγκυμοσύνη, μεταφορά αντικειμένων κλπ.) και λόγω διαφόρων «εμποδίων προσβασιμότητας» που εγείρονται στο περιβάλλον.

! Δηλαδή, η **ομάδα των εμποδιζόμενων ατόμων** προσδιορίζεται **διαφορετικά** ανά περιβάλλον (τομέα), καθότι η φύση του περιβάλλοντος καθορίζει και τη φύση της αλληλεπίδρασης των χρηστών/επισκεπτών με αυτά. Για παράδειγμα, η ομάδα των εμποδιζόμενων ατόμων σε σχέση με τα μέσα μεταφοράς (όπου βασικός παράγοντας είναι π.χ. η δυνατότητα προσέγγισης και επιβίβασης στα μέσα μεταφοράς) είναι διαφορετική από την ομάδα των εμποδιζόμενων ατόμων σε σχέση με τις πολιτιστικές εκδηλώσεις (όπου βασικός παράγοντας είναι π.χ. η προσέγγιση του χώρου και η παρακολούθηση μιας παράστασης) και είναι διαφορετική από την ομάδα των εμποδιζόμενων ατόμων σε σχέση με τους ιστότοπους (όπου βασικός παράγοντας είναι η αλληλεπίδραση με τον υπολογιστή, τον φυλλομετρητή -browser- και με το περιεχόμενο του ιστότοπου).

Ο όρος «**άτομο με μειωμένη κινητικότητα**» (αγγλ. «persons with reduced mobility», όρος που συναντάται όλο και συχνότερα στα νεότερα ευρωπαϊκά θεσμικά κείμενα (ιδίως στις μεταφορές), περιλαμβάνει οποιοδήποτε πρόσωπο, η κινητικότητα του οποίου είναι μειωμένη κατά τη χρήση των προσφερόμενων υποδομών ή υπηρεσιών (π.χ. μεταφορικών μέσων) λόγω οποιασδήποτε αναπηρίας ή λόγω οποιασδήποτε άλλης αιτίας, και η κατάσταση του οποίου απαιτεί κατάλληλη προσοχή και προσαρμογή των προσφερόμενων σε όλους τους πολίτες υπηρεσιών στις ιδιαίτερες ανάγκες του προσώπου αυτού.

3.6 Προσαρμογή

Με τον όρο «**προσαρμογή**» (αγγλ. *adaptation*) νοείται κάθε ειδική πρόβλεψη για χρήστες με αναπηρία που επιτρέπει την πρόσβαση και την ευκολία χρήσης, σε ίση βάση με το υπόλοιπο κοινό.

3.6.1 Εναλλακτικές προσαρμογές (ρήσεις)

Με τον όρο «**εναλλακτική προσαρμογή**» νοείται κάθε «εγγενείς⁸¹» ή «εξωγενείς⁸²» εναλλακτική λύση που προβλέπεται και επιτρέπει σε κάποιες κατηγορίες χρηστών με αναπηρία την παράκαμψη εμποδίων (φυσικών ή προσβασιμότητας) και την πλήρη πρόσβαση, χωρίς να βλάπτονται και σε ίση βάση με το υπόλοιπο μαζικό κοινό. Για παράδειγμα, σε μια κεντρική είσοδο με σκάλες, η διάθεση παράπλευρης ράμπας ή η διάθεση σε μικρή απόσταση δευτερεύουσας εισόδου χωρίς σκαλοπάτια συνιστούν εναλλακτικές επιλογές.

3.6.2 Υποβοηθητικές προσαρμογές (διευκολύνσεις)

Με τον όρο «**υποβοηθητική προσαρμογή**» νοείται κάθε πρόσθετη διευκόλυνση που προβλέπεται εκ σχεδιασμού και κάνει πιο εύκολη, ασφαλή και αυτόνομη την πρόσβαση και τη χρήση για κάποιες κατηγορίες χρηστών με αναπηρία, χωρίς όμως να συνιστά εμπόδιο ή να βλάπτει για το υπόλοιπο κοινό. Για παράδειγμα, ο

⁸¹ Δηλ. κατασκευασμένη στο ίδιο περιβάλλον με το εμπόδιο (π.χ. εναλλακτική διαδρομή).

⁸² Δηλ. κατασκευασμένη σε διαφορετικό περιβάλλον από το εμπόδιο, διασφαλίζοντας όμως την επίτευξη του αρχικού στόχου (π.χ. εναλλακτικό μέσο).

οδηγός όδευσης τυφλών⁸³ κατά μήκος μιας διαδρομής, η προβολή κρεμάμενων εμποδίων στο έδαφος για χρήστες λευκού μπαστουιού και οι χειρολαβές δίπλα στη λεκάνη ενός WC συνιστούν υποβοηθητικές προσαρμογές.

Οι υποστηρικτικές προσαρμογές συμπεριλαμβάνουν και «λύσεις» που καλύπτουν την όποια δυσκολία κάποιων κατηγοριών χρηστών με αναπηρία (σε σχέση με τους υπόλοιπους):

- να **εντοπίσουν και αναγνωρίσουν στοιχεία** που συνθέτουν το περιβάλλον (π.χ. η επισήμανση ενός WC κοινού με κατάλληλη ταμπέλα που φέρει το Διεθνές Σύμβολο Πρόσβασης), καθώς και
- να **αντιληφθούν εξελίξεις στο περιβάλλον** (π.χ. η ηχητική σήμανση σε φωτεινούς σηματοδότες διαβάσεων πεζών).

3.6.3 Εύλογες προσαρμογές

Σύμφωνα με το άρθρο 2 της ΣΗΕΔΑΑ, «**εύλογες προσαρμογές**» (αγγλ. *reasonable accommodations*⁸⁴) είναι:

* [οι] απαραίτητες και κατάλληλες τροποποιήσεις και ρυθμίσεις, οι οποίες δεν επιβάλλουν ένα δυσανάλογο ή αδικαιολόγητο βάρος, όπου απαιτείται σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, προκειμένου να διασφαλιστούν, για τα άτομα με αναπηρίες, η απόλαυση ή η άσκηση, σε ίση βάση με τους άλλους, όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών.

Οι εύλογες προσαρμογές είναι **εξατομικευμένες**. Δηλαδή, κάθε φορά επιλέγονται/εφαρμόζονται ξεχωριστά για το κάθε άτομο που εμποδίζεται. Η προσαρμογή **θεωρείται εύλογη** όταν: (α) δικαιολογείται από την κατηγορία και τον βαθμό βαρύτητας της αναπηρίας, (β) δεν δημιουργεί δυσανάλογο βάρος στον φορέα που την παρέχει (π.χ. το κόστος δεν είναι τόσο υψηλό ώστε να δημιουργεί οικονομικό πρόβλημα). Στη **χώρα μας** η έννοια των «εύλογων προσαρμογών» και η υποχρέωση εφαρμογής τους για τα άτομα με αναπηρία εισάγεται αρχικά με τον ν.3304/2005, και συγκεκριμένα στο άρθρο 10, και επαναπροσδιορίστηκε με την κατάργηση του ν.3304/2005 από τον ν.4443/2016 (βλ. άρθρο 5).

! Στη χώρα μας, η νομοθεσία **οριοθετεί (περιορίζει)** τις «εύλογες προσαρμογές», και κατ'επέκταση το ζήτημα της «άρνησης εύλογων προσαρμογών», αποκλειστικά και μόνο στον τομέα της απασχόλησης και της επαγγελματικής κατάρτισης. Η ΣΗΕΔΑΑ η υποχρέωση παροχής εύλογων προσαρμογών αφορά σε **όλους τους τομείς** προκειμένου να διασφαλιστούν, για τα άτομα με αναπηρία, η απόλαυση ή η άσκηση, σε ίση βάση με τους άλλους, όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών, ενώ ειδική αναφορά γίνεται στα άρθρα 25 «Εκπαίδευση» και 27 «Εργασία και Απασχόληση».

i Σύμφωνα με το άρθρο 2 «Ορισμοί» της ΣΗΕΔΑΑ, η μη εφαρμογή «εύλογων προσαρμογών» **συνιστά διάκριση**.

3.6.4 Μορφές ζωντανής βοήθειας και ενδιαμέσων

Οι «**Μορφές ζωντανής βοήθειας και ενδιαμέσων**» (αγγλ. *live assistance and intermediaries*) περιλαμβάνουν οδηγούς/συνοδούς, αναγνώστες, επαγγελματίες διερμηνείς της νοηματικής γλώσσας και εν γένει όλα τα άτομα

⁸³ Οδηγός όδευσης τυφλών είναι ειδική λωρίδα του δαπέδου από πλάκες διαφορετικής υφής και χρώματος από το υπόλοιπο δάπεδο, που αποσκοπεί στην καθοδήγηση και ασφαλή διακίνηση των ατόμων με αναπηρία όρασης.

⁸⁴ Ο όρος «εύλογες προσαρμογές» προέρχεται από τον Αμερικάνικο Νόμο για την Αναπηρία (ADA - Americans with Disabilities Act), ο οποίος βασίζεται στο κοινωνικό μοντέλο της αναπηρίας και στο μοντέλο της δομικής ισότητας, το οποίο πρεσβεύει την άρση των δομικών εμποδίων.

που διευκολύνουν την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στις υπηρεσίες, στα κτίρια, στις εγκαταστάσεις που είναι ανοιχτές στο κοινό (άρθρο 9 «Προσβασιμότητα» της ΣΗΕΔΑΑ).

3.6.5 Τεχνικά βοηθήματα και υποστηρικτικές τεχνολογίες

Ο όρος «**βοηθήματα ή τεχνικά βοηθήματα**» (αγγλ. *aids*) αναφέρεται σε προϊόντα που προέρχονται από το εμπόριο ή από διασκευές και χρησιμοποιούνται για να συντηρούν, αυξάνουν ή βελτιώνουν τις λειτουργικές ικανότητες των ατόμων με αναπηρία. Μπορεί να είναι βοηθήματα καθημερινής διαβίωσης, εκπαίδευσης, βελτίωσης της ακοής ή/και της όρασης, κινητικά βοηθήματα, βοηθήματα προσθετικής, αθλητικά βοηθήματα, καθώς και βοηθήματα επικοινωνίας.

Οι όροι «**υποστηρικτικές τεχνολογίες**» (αγγλ. *assistive technologies*) και «**προσαρμοστικές τεχνολογίες**» (αγγλ. *adaptive technologies*) είναι δύο όροι που συχνά χρησιμοποιούνται με τον ίδιο τρόπο, παρά τις διαφορές τους. Με τον όρο «**προσαρμοστικές τεχνολογίες**» αναφερόμαστε σε προσαρμογές, εναλλακτικές μορφές, υπάρχουσας τεχνολογίας που την καθιστούν κατάλληλη για χρήση από άτομα με αναπηρία (π.χ. μεγεθυτές οθόνης ή ειδικά πληκτρολόγια με ευμεγέθη πλήκτρα). Ο όρος «**υποστηρικτικές τεχνολογίες**», είναι **γενικότερος όρος** και περιλαμβάνει εκτός από την προσαρμοστική τεχνολογία, στοχευμένες τεχνολογίες υποβοήθησης (π.χ. ακουστικά βαρηκοΐας και ηλεκτροκίνητα αναπηρικά αμαξίδια) και αποκατάστασης (π.χ. ρομποτικές συσκευές αποκατάστασης) των ατόμων με αναπηρία, οι οποίες έχουν ως γενικότερο σκοπό να ενισχύσουν την ανεξαρτησία και τις λειτουργικές ικανότητες ενός ατόμου (The Assistive Technology Act, 1998).

3.7 Περιβάλλον

Με τον όρο «**περιβάλλον**» συνήθως νοείται οτιδήποτε μας περιβάλλει είτε αφορά σε φυσικούς είτε σε ανθρωπογενείς παράγοντες και στοιχεία. Είναι ο συνδυασμός των φυσικών, γεωγραφικών, βιολογικών, κοινωνικών, πολιτιστικών και πολιτικών συνθηκών που περιβάλλουν ένα άτομο ή οργανισμό καθορίζοντας τη μορφή και τη φύση της ζωής του.

Το «**φυσικό περιβάλλον**» (αγγλ. *natural environment*) με την ευρύτερη έννοια, είναι ισοδύναμο με τον φυσικό κόσμο. Η εξέλιξή του εξαρτάται κυρίως από τη δράση φυσικών παραγόντων (π.χ. βροχή, αέρας). Περιλαμβάνει κάθε έμψυχο όν (άνθρωπο, ζώα κ.λπ.), αλλά και φυσικά φαινόμενα και άψυχα φυσικά στοιχεία (έδαφος, χλωρίδα, παραλίες, λίμνες, ποτάμια, καταρράκτες, σπήλαια, κ.λπ.) που δεν έχουν μεταβληθεί σημαντικά από την ανθρώπινη παρέμβαση.

❗ Στοιχεία στο φυσικό περιβάλλον (στη φύση) που προκύπτουν από παρεμβάσεις από τον άνθρωπο για να χρησιμοποιηθεί εμπίπτουν στο «**δομημένο περιβάλλον**» (βλ. παρακάτω).

Ως «**τεχνητό ή ανθρωπογενές περιβάλλον**» (αγγλ. *man-made environment*) νοούνται όλες οι κατασκευές και δημιουργίες που οφείλονται στον άνθρωπο και που μπορεί να περιλαμβάνουν από απλά κτίρια ως και σε ολόκληρες πόλεις, μεταφορικά συστήματα, τεχνικά έργα, ηλεκτρονικά συστήματα κ.λπ., ακόμα και ιδέες και οικονομικά αγαθά.

Ως «**δομημένο περιβάλλον**» (αγγλ. *built environment*) νοείται το τμήμα του τεχνητού περιβάλλοντος που αφορά σε διαμορφώσεις (ασφαλτοστρώσεις, γεφυρώσεις, δενδροφυτεύσεις, παράκτια μέτωπα, πλατείες, πάρκα, αρχαιολογικούς χώρους, κ.ά.), κτίσματα/δόμηση, υποδομές (μεταφορών, άθλησης, κ.λπ.), κατασκευές (αγάλματα, σιντριβάνια, κιόσκια, κ.λπ.), εγκατεστημένους αστικούς εξοπλισμούς (πινακίδες, παγκάκια, κάδους, κ.λπ.). Το δομημένο περιβάλλον εξασφαλίζει βασικές απαιτήσεις για την ανθρώπινη ζωή και συνεπώς πρέπει να είναι εύχρηστο, αντιληπτό, άνετο και να διασφαλίζει την υγεία και την ασφάλεια όλων των πολιτών χωρίς διακρίσεις σε όλα τα στάδια της ζωής τους.

Ως «**τεχνολογικό περιβάλλον**» (αγγλ. *technical environment*) εννοούμε το τμήμα του τεχνητού περιβάλλοντος που αποτελείται από οχήματα (Ι.Χ. και ΜΜΜ), μηχανήματα και λοιπές εφαρμογές της τεχνολογίας,

συμπεριλαμβανομένων των ΤΠΕ (τεχνητός φωτισμός, σηματοδότες, ανελκυστήρες, αυτόματες θύρες, αυτόματες μηχανές, info kiosks, κ.λπ.), και το οποίο ενισχύει την ικανότητα του ανθρώπου στην κατανόηση, τον έλεγχο και την προσαρμογή του περιβάλλοντος.

Με τον όρο «**ψηφιακό περιβάλλον**» (αγγλ. *digital environment*) αναφερόμαστε: **(α)** στις απτές ψηφιακές τεχνολογίες, όπως συσκευές (υπολογιστές, DVD/MP3 players, ψηφιακές τηλεοράσεις, ψηφιακά τηλέφωνα, ψηφιακές λευκές συσκευές, κ.λπ.), όργανα (ψηφιακά θερμόμετρα, ρολόγια, ζυγαριές, κ.λπ.) και μέσα αποθήκευσης (CD, DVD, USB, κ.λπ.), **(β)** σε λιγότερο απτές μορφές τεχνολογίας, όπως λογισμικό, εφαρμογές και υπηρεσίες ψηφιακής εκπομπής, και **(γ)** στο ψηφιακό περιεχόμενο (ιστοσελίδες, αρχεία κειμένου-εικόνας-ήχου, βάσεις δεδομένων, κ.λπ.).

! Ο όρος «ηλεκτρονικός⁸⁵» (αγγλ. *electronic*) χρησιμοποιείται συχνά αντί του όρου «ψηφιακός⁸⁶» και το αντίθετο. Αυτό είναι λάθος καθότι προέρχονται από διαφορετικές έννοιες. Άλλωστε υπάρχουν ηλεκτρονικές συσκευές που δεν είναι ψηφιακές και είναι αναλογικές (φωτοτυπικά, οι παλιές τηλεοράσεις, ενσύρματα τηλέφωνα, ηχοσυστήματα, κ.ά.). Καθώς τείνουν να απαλειφθούν τα αναλογικά συστήματα και να αντικατασταθούν πλήρως από τα ψηφιακά, κυριαρχούν πλέον τα **ψηφιακά ηλεκτρονικά συστήματα** ή εν συντομία **ψηφιακά συστήματα**.

i Το ψηφιακό περιβάλλον διαχωρίζεται σε **υλικό** (αγγλ. *hardware*, δηλ. συσκευές, όργανα και μέσα αποθήκευσης), **λογισμικό** (αγγλ. *software*, δηλαδή λειτουργικά συστήματα και εφαρμογές) και **δεδομένα** (αγγλ. *data*, δηλ. αρχεία, βάσεις, κ.λπ.), καθώς και ολοκληρωμένα συστήματα που αυτά συνθέτουν.

i Όταν αναφερόμαστε στο περιβάλλον μιας περιοχής, μιας υποδομής, μια υπηρεσίας κ.λπ., για παράδειγμα το «**περιβάλλον ενός μουσείου**» στην ουσία αναφερόμαστε σε όλα τα περιβάλλοντα που το συνθέτουν: **φυσικό περιβάλλον** (φυσικός φωτισμός, αέρας, βροχή, κήποι και δέντρα, κ.λπ.), **δομημένο περιβάλλον** (κτίρια, εγκαταστάσεις, έπιπλα, εξοπλισμοί, χώροι υγιεινής, κ.λπ.), **αγαθά** (ενημερωτικά έντυπα, souvenir, κ.λπ.), **υπηρεσίες/διαδικασίες** (εκδοτήρια, πωλητήρια, ξεναγήσεις, διαδικασίες εκκένωσης, κ.λπ.), **μηχανισμοί** (ανελκυστήρες/αναβατόρια, αυτόματα εκδοτήρια, κ.λπ.), **ψηφιακά συστήματα** και **μέσα** (info kiosks, συστήματα virtual reality, ιστοσελίδες και εφαρμογές για φορητές συσκευές, συστήματα αυτόματης ξενάγησης, προωθητικά DVD, ηχοσυστήματα, συστήματα αναγγελιών, κ.λπ.), **ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις** (τεχνητός φωτισμός, κ.ά.) και **λοιπές εγκαταστάσεις** (συστήματα ασφάλειας, κ.λπ.).

Με τον όρο «**προσπελάσιμο περιβάλλον [για όλους]**» νοείται το περιβάλλον, οποιασδήποτε μορφής και τυπολογίας, το οποίο μπορούν να προσεγγίσουν οι χρήστες-στόχος, ώστε να φτάσουν στη θέση από όπου μπορούν να εκκινήσουν τη χρήση του (δηλ. να φτάσουν στην «είσοδό» του), χωρίς να συναντήσουν στη διαδρομή εμπόδια.

i Εξειδικευμένο επεξηγηματικό παράδειγμα: Ένα WC κοινού σε ένα μουσείο θεωρείται προσπελάσιμο όταν όλοι οι χρήστες, χωρίς εξαιρέσεις (π.χ. τυφλοί, χρήστες αναπηρικού αμαξιδίου, κ.λπ.) μπορούν ξεκινώντας από οποιονδήποτε χώρο του μουσείου να φτάσουν, αυτόνομα και με ασφάλεια, μέχρι την είσοδό του WC χωρίς να συναντήσουν εμπόδια (π.χ. σκαλιά, επικίνδυνες ράμπες, αφύλακτα σημεία πιθανής πτώσης από ύψος, κ.λπ.).

Με τον όρο «**προσβάσιμο περιβάλλον [για όλους]**» νοείται το περιβάλλον, οποιασδήποτε μορφής, το οποίο είναι ελεύθερο από εμπόδια (αγγλ. *barrier free*) για τους χρήστες-στόχος διασφαλίζοντας ολοκληρωμέν

⁸⁵ Αυτός που χρησιμοποιεί ηλεκτρικό ρεύμα ή ισχύ για τη μετάδοση πληροφοριών.

⁸⁶ Αυτός που χρησιμοποιεί διακριτά ψηφία, συνήθως δυαδικά ψηφία, για εγγραφή ή αποθήκευση πληροφοριών.

χρήση για όλους. Ένα «προσβάσιμο περιβάλλον» (ή διαφορετικά ένα περιβάλλον δίχως εμπόδια) λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες όλων των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία, ανεξαρτήτως κατηγορίας αναπηρίας (π.χ. κινητική, αισθητηριακή, νοητική, γνωστική, αναπτυξιακή, ψυχική, χρόνια πάθηση, βαριά και πολλαπλή αναπηρία) και διασφαλίζει την κατά το δυνατόν αυτόνομη διακίνηση και χρήση του από τον καθένα, παρέχοντας τις κατάλληλες μορφές υποστήριξης («μορφές ζωντανής βοήθειας και ενδιάμεσων», τεχνικά και τεχνολογικά βοηθήματα κ.λπ.).

i Εξειδικευμένο επεξηγηματικό παράδειγμα: Ένα WC κοινού σε ένα μουσείο θεωρείται προσβάσιμο όταν όλοι οι χρήστες, χωρίς εξαιρέσεις (π.χ. τυφλοί, χρήστες αναπηρικού αμαξιδίου, κ.λπ.) μπορούν να εισέλθουν και να κάνουν ολοκληρωμένη χρήση του, αυτόνομα και με ασφάλεια, χωρίς να συναντήσουν εμπόδια (π.χ. ανισοϋψείς επιφάνειες κίνησης ή απουσία επαρκούς χώρου για ελιγμούς με αναπηρικό αμαξίδιο, εξοπλισμούς σε ακατάλληλα ύψη και διαστάσεις, κ.λπ.).

3.8 Προσπελασιμότητα & Προσβασιμότητα

3.8.1 Προσπελασιμότητα

Ο όρος η «**προσπελασιμότητα**» (αγγλ. *approachability*), αν και παρόμοιος με τον όρο «προσβασιμότητα», ουσιαστικά διαφέρει από τεχνική άποψη. Ένα περιβάλλον ή ένα στοιχείο του περιβάλλοντος προσδιορίζεται ως «**προσπελάσιμο**», όταν προσφέρεται στον χρήστη η δυνατότητα να το **προσεγγίσει** (να φτάσει σε θέση να ξεκινήσει τη χρήση) και να **απομακρυνθεί** από αυτό (να φύγει μετά τη χρήση), χωρίς να συναντήσει εμπόδια.

Από τεχνική άποψη, η προσπελασιμότητα είναι: (α) **ιδιότητα του ευρύτερου περιβάλλοντος** -και όχι του χρήστη, (β) **ατομική** -δηλ. μπορεί να διασφαλίζεται για έναν χρήστη αλλά όχι για κάποιον άλλο, (γ) **παροδική** - δηλ. να διασφαλίζεται κάποια στιγμή και να μην διασφαλίζεται σε μια άλλη που έχουν αλλάξει κάποιες συνθήκες, και (δ) **δυσδική** (true-false) -δηλ. είτε διασφαλίζεται είτε όχι.

3.8.2 Προσβασιμότητα

Με τον όρο «**προσβασιμότητα**» (αγγλ. *accessibility*⁸⁷) αναφερόμαστε στο χαρακτηριστικό ενός περιβάλλοντος που διασφαλίζει την **ελευθερία επιλογών σε ίση βάση για όλους** και την **ολοκλήρωση της όποιας επιθυμητής χρήσης** του χωρίς εμπόδια και με τρόπο **αυτόνομο, αξιοπρεπή και ασφαλή**.

Από τεχνική άποψη, η προσβασιμότητα, όπως και η προσπελασιμότητα, είναι: (α) **ιδιότητα του ευρύτερου περιβάλλοντος** -και όχι του χρήστη, (β) **ατομική** -δηλ. μπορεί να διασφαλίζεται για έναν χρήστη αλλά όχι για κάποιον άλλο, (γ) **παροδική** -δηλ. εξαρτάται από το «τρέχον πλαίσιο χρήσης», και (δ) **δυσδική** -δηλ. είτε διασφαλίζεται είτε όχι.

i Συχνά συναντάμε να χρησιμοποιούνται οι όροι «προσπελασιμότητα» και «προσβασιμότητα» με τον ίδιο τρόπο, είτε με την έννοια της προσέγγισης είτε της χρήσης είτε και των δύο. Μάλιστα πολύ συχνά και από πολλούς χρησιμοποιείται ο όρος «προσβασιμότητα», μάλλον καταχρηστικά, ως όρος-ομπρέλα για να περιγράψουν και (α) την απουσία εμποδίων σε σχέση με την προσπέλαση, αλλά και (β) την απουσία φραγμών άλλης μορφής, π.χ. διακρίσεων, ή και ακόμα (γ) την ευχρηστία. Δηλαδή χρησιμοποιείται με την ευρύτερη έννοια, αυτής της «πρόσβασης» (βλ. παραπάνω).

i Μια ακόμα σημαντική διαπίστωση, σύμφωνα και τους παραπάνω τεχνικούς ορισμούς, είναι ότι η **προσπελασιμότητα** και η **προσβασιμότητα** **θα πρέπει να εκλαμβάνονται ως**

⁸⁷ Τον τελευταίο καιρό παρατηρείται η χρήση της συντομογραφίας a11y, όπως “a”, μετά 11 χαρακτήρες και μετά “y”.

απόλυτες προϋποθέσεις για τη χρήση. Βέβαια, από εκεί και πέρα, τίθεται το ζήτημα της ευχρηστίας.

- ❗ Ο όρος «**προσβασιμότητα για όλους**» (αγγλ. *accessibility for all*) δεν έχει τεχνικό χαρακτήρα. Με τον όρο αυτό συνήθως γίνεται αναφορά κυρίως σε **πολιτικές και προσεγγίσεις** (για καθολική πρόσβαση) που έχουν ως στόχο τη διαμόρφωση ενός συμπεριληπτικού περιβάλλοντος που να επιτρέπει σε όλα τα μέλη της κοινωνίας, χωρίς διακρίσεις φύλου, ηλικίας και λοιπών χαρακτηριστικών (αναπηρία, σωματική διάπλαση, δύναμη, αντίληψη κ.λπ.), να μπορούν αυτόνομα, με ασφάλεια και με άνεση να προσεγγίζουν και να χρησιμοποιούν τις προσφερόμενες υποδομές, υπηρεσίες και αγαθά. Η «προσβασιμότητα για όλους», επιτυγχάνεται μέσω του «καθολικού σχεδιασμού» (βλ. παρακάτω), των «εναλλακτικών λύσεων», των «εύλογων προσαρμογών», κ.λπ..

Αν και η προσβασιμότητα **αποτελεί πράγματι** την ικανή και αναγκαία συνθήκη αυτόνομης, ασφαλούς και αξιοπρεπούς διαβίωσης για τα άτομα με αναπηρία, εντούτοις, μέχρι και σήμερα, συχνά επικρατεί η **εσφαλμένη αντίληψη** ότι η προσβασιμότητα ταυτίζεται αμιγώς με τα άτομα με αναπηρία.

Στην πραγματικότητα η προσβασιμότητα, ως το χαρακτηριστικό εκείνο του περιβάλλοντος που σχετίζεται με την ύπαρξη η μη εμποδίων σε αυτό, **αφορά άμεσα ένα ευρύτερο σύνολο του πληθυσμού** από αυτό των ατόμων με αναπηρία (τα «εμποδιζόμενα άτομα»), δεδομένου ότι:

- Εμπόδια και δυσκολίες στην προσέγγιση και χρήση των υποδομών, υπηρεσιών και αγαθών ή στην επικοινωνία αντιμετωπίζουν και άλλες πληθυσμιακές ομάδες λόγω περιορισμών λειτουργικότητας/αυτονομίας που δεν σχετίζονται με την αναπηρία (π.χ. λόγω εγκυμοσύνης).
- Οι περιορισμοί λειτουργικότητας/αυτονομίας μπορούν να αγγίξουν τον καθένα σε οποιοδήποτε στάδιο της ζωής του, μόνιμα ή προσωρινά (π.χ. ως αποτέλεσμα γήρανσης, ασθένειας ή ατυχήματος).
- Περιορισμούς λειτουργικότητας/αυτονομίας μπορεί να βιώσει ο καθένας σε έκτακτες καταστάσεις όπου μεταβάλλονται οι τυπικές συνθήκες σε ένα περιβάλλον.

3.8.3 Ευχρηστία

Με τον όρο «**ευχρηστία**» (αγγλ. *usability*) αναφερόμαστε στο χαρακτηριστικό ενός περιβάλλοντος ή στο χαρακτηριστικό ενός στοιχείου σε ένα περιβάλλον που διασφαλίζει την **ολοκλήρωση της επιθυμητής χρήσης** του με τρόπο **άνετο, αποτελεσματικό και ικανοποιητικό**. Σε αντίθεση με την προσβασιμότητα και την προσπελασιμότητα, που είναι αντικειμενικές έννοιες (βασίζονται σε γεγονότα) και λαμβάνουν δυαδικές τιμές (true-false), ευχρηστία είναι **υποκειμενική έννοια** (βασίζεται σε γνώμη) και **κλιμακούμενη** (δηλ. μπορεί να αξιολογηθεί από τον χρήστη σε μια κλίμακα π.χ. από το 1 έως το 10).

3.8.4 Προσβάσιμη αλυσίδα

Ο όρος «**προσβάσιμη αλυσίδα**» αφορά σειρά αλληλεξαρτώμενων και αλληλοσυμπληρούμενων παρεμβάσεων προσβασιμότητας που διασφαλίζουν την αυτονομία, άνεση και ασφάλεια κίνησης των ατόμων με αναπηρία και γενικότερα των εμποδιζόμενων ατόμων. Η συνδυασμένη εφαρμογή προσβάσιμων αλυσίδων δημιουργεί τα προσβάσιμα δίκτυα. Κρίκοι αυτής της αλυσίδας είναι τα κτίρια, οι δρόμοι και τα πεζοδρόμια, οι συγκοινωνίες, το προσωπικό διαφόρων υπηρεσιών, η σήμανση, η πληροφόρηση κ.λπ.

3.8.5 Φυσική προσβασιμότητα

Ο όρος «**φυσική προσβασιμότητα**» (αγγλ. *physical accessibility*) αναφέρεται στη δυνατότητα κατά το δυνατόν αυτόνομης, αξιοπρεπούς και ασφαλούς **κίνησης** σε ένα περιβάλλον και κατά το δυνατόν αυτόνομης, αξιοπρεπούς και ασφαλούς αντίληψης, προσέγγισης και **χρήσης των στοιχείων που συνθέτουν το περιβάλλον** (υποδομές, οχήματα, μηχανήματα, ψηφιακά συστήματα, αγαθά, υπηρεσίες κ.ά.).

Η φυσική προσβασιμότητα ενός περιβάλλοντος για έναν χρήστη εξαρτάται από:

- τα **φυσικά εμπόδια** (βλ. **3.4.2**) τα οποία τον βλάπτουν*,
- τα **εμπόδια προσβασιμότητας** (βλ. **3.4.2**) τα οποία τον βλάπτουν*,
- την απουσία **εναλλακτικών επιλογών** (βλ. **3.6.1**) που μπορεί να αντιληφθεί και να ακολουθήσει για να παρακάμψει εμπόδια που τον βλάπτουν*, και
- την απουσία **υποστηρικτικών προσαρμογών** (βλ. **3.6.2**) που μπορεί να αντιληφθεί και να αξιοποιήσει, και
- **λοιπούς φραγμούς** που τον βλάπτουν*, όπως για παράδειγμα συμπεριφορές και ενέργειες άλλων ατόμων στο περιβάλλον.

(* *διότι διαμορφώνουν συνθήκες που θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια των χρηστών ή προσβάλουν την αξιοπρέπειά τους ή δεν τους επιτρέπουν να συνεχίσουν κανονικά (αυτόνομα) ή καθιστούν απαραίτητη την οικειοθελή βοήθεια από τρίτους ή καθιστούν υποχρεωτική την αναζήτηση και χρήση μη προβλεπόμενου εξοπλισμού.*

3.8.6 Ψηφιακή προσβασιμότητα

Ο όρος «**ψηφιακή προσβασιμότητα**» (αγγλ. *digital accessibility*) αναφέρεται στη δυνατότητα κατά το δυνατόν αυτόνομης, άνετης, αξιοπρεπούς και ασφαλούς **κατανόησης** και **αλληλεπίδρασης** με ψηφιακά συστήματα και προϊόντα (συσκευές, όργανα, μέσα αποθήκευσης, αλλά και άυλα στοιχεία τους, όπως εφαρμογές λογισμικού και πληροφορίες σε μορφή κειμένου, εικόνας, ήχου κ.λπ.

i Αρχικά εισήχθη ο όρος «**ηλεκτρονική προσβασιμότητα**» (αγγλ. *electronic accessibility* ή *e-Accessibility*), όμως πλέον χρησιμοποιείται ο όρος «ψηφιακή προσβασιμότητα», ο οποίος είναι πιο γενικός. Η χρήση του όρου «ηλεκτρονική προσβασιμότητα» θα πρέπει να περιορίζεται αποκλειστικά σε ότι αφορά τις «ηλεκτρονικές διεπαφές του χρήστη» και την «πληροφορία» (έννοιες που παρουσιάζονται παρακάτω), π.χ. ιστότοπους, διαδικτυακές υπηρεσίες, εφαρμογές κινητών, κ.λπ.

Η ψηφιακή προσβασιμότητα ενός συστήματος ή προϊόντος για έναν χρήστη εξαρτάται από:

- τα **εμπόδια προσβασιμότητας** (βλ. **3.4.2**) στη **φυσική διεπαφή με τον χρήστη** τα οποία τον βλάπτουν*,
- τα **εμπόδια προσβασιμότητας** στην **ηλεκτρονική διεπαφή με τον χρήστη** τα οποία τον βλάπτουν*,
- τα **εμπόδια προσβασιμότητας** στην **ηλεκτρονική πληροφορία** τα οποία τον βλάπτουν*,
- την απουσία **εναλλακτικών επιλογών** (βλ. **3.6.1**) που μπορεί να αντιληφθεί και να ακολουθήσει για να παρακάμψει εμπόδια που τον βλάπτουν*, και
- την απουσία **υποστηρικτικών προσαρμογών** (βλ. **3.6.2**) που μπορεί να αντιληφθεί και να αξιοποιήσει, και
- **λοιπούς φραγμούς** που τον βλάπτουν*, όπως για παράδειγμα συμπεριφορές και ενέργειες άλλων χρηστών/χειριστών.

(* *διότι διαμορφώνουν συνθήκες που θέτουν σε κίνδυνο την ασφάλεια των χρηστών ή προσβάλουν την αξιοπρέπειά τους ή δεν τους επιτρέπουν να συνεχίσουν κανονικά (αυτόνομα) ή καθιστούν απαραίτητη την οικειοθελή βοήθεια από τρίτους ή καθιστούν υποχρεωτική την αναζήτηση και χρήση μη προβλεπόμενου εξοπλισμού.*

Με τον όρο «**διεπαφή με τον χρήστη**» (ή «διεπαφή του χρήστη», αγγλ. *user interface*) ενός συστήματος εννοούμε τα μέρη αυτά του συστήματος τα οποία γίνονται αντιληπτά από τους χρήστες, άμεσα με τις αισθήσεις τους (όραση, ακοή, αφή, κ.λπ.), και με τα οποία μπορεί να αλληλεπιδράσει ο χρήστης για να επικοινωνήσει τις εντολές του στο σύστημα και να κάνει χρήση των λειτουργιών που του προσφέρονται από το σύστημα.

Εμπόδια προσβασιμότητας στη διεπαφή με τον χρήστη υφίστανται όταν αυτή έχει σχεδιαστεί με τρόπο που δεν της επιτρέπει να παρέχει τα παραπάνω σε κάποιες κατηγορίες χρηστών, σε ίση βάση με τους υπόλοιπους χρήστες.

Με τον όρο «**φυσική διεπαφή με τον χρήστη**» αναφερόμαστε σε όλα εκείνα τα φανερά και χειροπιαστά (υλικά) στοιχεία ενός συστήματος (π.χ. μιας συσκευής) με τα οποία καλείται να αλληλεπιδράσει ο χρήστης ώστε να κάνει χρήση των λειτουργιών που του προσφέρονται από το σύστημα. Για παράδειγμα: κουμπιά, πληκτρολόγια, οθόνες αφής, συσκευές κατάδειξης (ποντίκι, joystick, κ.ά.), τηλεχειριστήρια, διακόπτες, λεβιέδες, οθόνες υπολογιστή, θύρες υπολογιστή, υποδοχές δίσκων DVD, υποδοχές νομισμάτων, έξοδοι εκτυπωμένων αποδείξεων, κ.λπ.

Με τον όρο «**ηλεκτρονική διεπαφή με τον χρήστη**» αναφερόμαστε σε όλα εκείνα τα φανερά αλλά ηλεκτρονικά (άυλα) στοιχεία ενός συστήματος (π.χ. μιας εφαρμογής που «τρέχει» σε μια συσκευή) με τα οποία καλείται να αλληλεπιδράσει ο χρήστης ώστε να κάνει χρήση των λειτουργιών που του προσφέρονται από το σύστημα. Για παράδειγμα⁸⁸: menus, search fields, dropdown lists, checkboxes, buttons, text fields, date fields, links, page scroll bars, breadcrumbs, display areas, icons, soft keyboards, magnifiers, cursors & pointers, speech input, eye-gaze systems, sounds, audio output, κ.λπ.

Με τον όρο «**ηλεκτρονική πληροφορία**» αναφερόμαστε στο ηλεκτρονικό (άυλο) περιεχόμενο ενός ψηφιακού συστήματος που παρουσιάζεται σε μορφή/δομή αναγνωρίσιμη από τον άνθρωπο (δηλ. κείμενο, εικόνα ή/και ήχο, π.χ. σε μορφή αρχείου εικόνας/ήχου/video ή σε μορφή εγγράφου του Word, παρουσίασης PowerPoint, υπολογιστικών φύλλων Excel, εγγράφου PDF, ιστοσελίδας, email, κ.λπ.), και το οποίο ο χρήστης μπορεί να προβάλει, επεξεργαστεί, αποθηκεύσει στη μνήμη ή αποστείλει/ λάβει με τη χρήση του συστήματος.

Εμπόδια προσβασιμότητας στην πληροφορία υφίστανται όταν αυτή έχει σχεδιαστεί/παραχθεί με τρόπο που δεν επιτρέπει σε κάποιες κατηγορίες χρηστών να δουν/διαβάσουν/ακούσουν την πληροφορία ή μέρος της πληροφορίας, σε ίση βάση με τους υπόλοιπους χρήστες.

3.8.7 Διαδικτυακή προσβασιμότητα

Η «**Διαδικτυακή προσβασιμότητα**» ή «**Προσβασιμότητα στον Παγκόσμιο Ιστό**» (αγγλ. *web accessibility*) αφορά στη σχεδίαση και ανάπτυξη περιεχομένου του Παγκόσμιου Ιστού με τρόπο που να διασφαλίζει «**διεπαφές με τον χρήστη**» και «**πληροφορία**» ελεύθερες από εμπόδια που απαγορεύουν την πρόσβαση ή περιορίζουν την αλληλεπίδραση σε διάφορες **κατηγορίες χρηστών** και διάφορες **συνθήκες πρόσβασης**. Αφορά σε μια σειρά από τεχνολογίες με διαφορετικές «**διεπαφές με τον χρήστη**» (ιστοσελίδες, ηλεκτρονικές υπηρεσίες, email, mobile apps, κ.λπ.) και το σύνολο της «**πληροφορίας**» τους, για το σύνολο των οποίων χρησιμοποιείται ο όρος «**περιεχόμενο του Παγκόσμιου Ιστού**⁸⁹».

Σε διεθνές επίπεδο, η **Κοινοπραξία του Παγκόσμιου Ιστού**⁹⁰ (W3C) αναγνωρίζοντας ότι κάποιοι χρήστες με αναπηρία αντιμετωπίζουν δυσκολίες κατά τη χρήση υπολογιστών γενικά, αλλά και στον Ιστό, δυσκολίες που πηγάζουν από λάθος προσεγγίσεις σχεδιασμού, ξεκίνησε την **Πρωτοβουλία για την Προσβασιμότητα στον Ιστό**⁹¹ το 1997 με την έγκριση του Λευκού Οίκου και των μελών του W3C. Η Πρωτοβουλία αναπτύσσει πρότυπα και υλικό υποστήριξης για να βοηθήσει τους δημιουργούς των στοιχείων που συνθέτουν τον Παγκόσμιο Ιστό να κατανοήσουν και να εφαρμόζουν την προσβασιμότητα.

i Σε σχέση με τη διαδικτυακή προσβασιμότητα, και συγκεκριμένα για την ανάπτυξη προσβάσιμων ιστότοπων και εφαρμογών για φορητές συσκευές, η Οδηγία (ΕΕ) 2016/2102 παραπέμπει στην εφαρμογή του **ευρωπαϊκού προτύπου EN 301 549** το οποίο

⁸⁸ Εν προκειμένω προτιμήθηκε η χρήση των όρων όπως έχουν καθιερωθεί στην αγγλική προς αποφυγή παρερμηνειών και σύγχυσης με παρόμοιους όρους που αφορούν σε στοιχεία μιας φυσικής διεπαφής με τον χρήστη.

⁸⁹ Επομένως, η «προσβασιμότητα του περιεχομένου του Ιστού» ταυτίζεται επί της ουσίας με την έννοια «διαδικτυακή προσβασιμότητα».

⁹⁰ <https://www.w3.org/>

⁹¹ <https://www.w3.org/WAI/>

ενσωματώνει τις **Οδηγίες για την Προσβασιμότητα του Περιεχομένου του Ιστού, έκδοση (WCAG)**, στην τρέχουσα έκδοσή τους (βλ. ενότητα **2.3.3**).

- i** Σημείωση: Το **ευρωπαϊκό πρότυπο EN 301 549** παρέχει επίσης οδηγίες και κριτήρια προσβασιμότητας **γενικότερα για την ψηφιακή προσβασιμότητα**, αφού καλύπτει και:
  - (α) γενικότερα για **υλικό** (βλ. Κεφάλαια 4-8 και 11-13), δηλαδή για «φυσικές διεπαφές με τον χρήστη» των ψηφιακών συστημάτων,
  - (β) γενικότερα για **λογισμικό** (βλ. Κεφ. 11), δηλ. για «ηλεκτρονικές διεπαφές με τον χρήστη», και
  - (γ) ειδικότερα για **ηλεκτρονικά non Web έγγραφα** (βλ. Κεφ. 10), π.χ. για αυτόνομα έγγραφα που συνήθως παρέχονται ως «επισυναπτόμενα» ή «προς μετάπτωση» (downloads).
- i** Επιπλέον, σε σχέση με τη διαδικτυακή προσβασιμότητα, πέραν των οδηγιών WCAG του W3C που αφορά γενικά διαδικτυακούς τόπους/εφαρμογές/υπηρεσίες/περιεχόμενο, το W3C έχει αναπτύξει και εξειδικευμένα πρότυπα και οδηγίες που αφορούν:
  - (α) διαδικτυακούς τόπους, εφαρμογές και υπηρεσίες που προορίζονται για χρήση κυρίως μέσω **κινητών** (έξυπνα τηλέφωνα) και **φορητών συσκευών** (π.χ. wearables, tablets, έξυπνα τηλέφωνα κ.λπ.) – βλ. [Mobile Web Best Practices 1.0](#).
  - (β) λογισμικό **πρακτόρων (user agents)**, δηλαδή λογισμικού που αναλαμβάνει να συλλέξει, εξάγει και διευκολύνει την αλληλεπίδραση του χρήστη με τα περιεχόμενα του Ιστού – βλ. [User Agent Accessibility Guidelines 2.0](#).
  - (γ) λογισμικό **(εργαλεία) συγγραφής και διαχείρισης περιεχομένου Ιστού** – βλ. [Authoring Tool Accessibility Guidelines 2.0](#).

3.8.8 Προσβασιμότητα ηλεκτρονικών εγγράφων

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, για την «ψηφιακή προσβασιμότητα» εκτός από την προσβασιμότητα της διεπαφής με τον χρήστη (φυσική και ηλεκτρονική), σημαντική είναι η προσβασιμότητα της «ηλεκτρονικής πληροφορίας», η οποία γενικά διακρίνεται σε δύο βασικές κατηγορίες: στο **ενσωματωμένο περιεχόμενο** και στα **μη ενσωματωμένο περιεχόμενο**. Το «**ενσωματωμένο περιεχόμενο**» είναι, για παράδειγμα, αυτό που παρουσιάζεται στον χρήστη όταν μέσω ενός πλοηγού (browser) επισκέπτεται μια ιστοσελίδα, ένα e-shop, ένα blog, κ.λπ., ενώ το «**μη ενσωματωμένο περιεχόμενο**» αφορά εν ολίγοις στα **αυτόνομα αρχεία** που δημιουργούνται, διατηρούνται ή/και διακινούνται μέσω των ψηφιακών συστημάτων (υπό τη μορφή «επισυναπτόμενου» (attachments) ή «προς μετάπτωση» (downloads) και προορίζονται για χρήση/ανάγνωση από άνθρωπο. Τέτοια αρχεία μπορεί να αφορούν σε ηλεκτρονικά έγγραφα (π.χ. Word, PDF, PowerPoint, Excel, HTML, κ.λπ.), ταινίες (π.χ. MP4), ηχητικά (π.χ. MP3) κ.ά.

Δεδομένου ότι μέσω του Διαδικτύου και γενικότερα των ψηφιακών συστημάτων διακινείται και δημοσιεύεται καθημερινά τεράστιο όγκος πληροφορίας στη μορφή μη ενσωματωμένου περιεχομένου, είναι απαραίτητο οι δημιουργοί του να προβλέπουν και για την προσβασιμότητα αυτού του περιεχομένου. **Ιδίως** όταν περιεχόμενο αυτό απευθύνεται για **παράδειγμα στον πολίτη** ή/και **παράγεται με τη συγχρηματοδότηση από τα ΕΔΕΤ**. Για παράδειγμα, ένα βίντεο που αφορά σε μια ενημερωτική καμπάνια για τον COVID, επιβάλλεται να είναι προσβάσιμο σε όλους, συμπεριλαμβανομένου, για παράδειγμα, στα κωφά άτομα, ενσωματώνοντας υπότιτλους και απόδοση στην νοηματική γλώσσα. Αντίστοιχα, τα ηλεκτρονικά έγγραφα, για παράδειγμα οι αποφάσεις του Δημοτικού Συμβουλίου που αναρτούν στην ιστοσελίδα του δήμου, θα πρέπει να δημιουργούνται με βάση

διεθνείς οδηγίες και καλές πρακτικές σε μορφές προσβάσιμες, π.χ. **προσβάσιμο Word**⁹² ή/και **προσβάσιμο PDF**⁹³, και ιδανικά να παρέχονται και σε **εναλλακτικές ισοδύναμες μορφές**, π.χ. σε μορφή **απλού κειμένου** (plain text), σε **ακουστική μορφή** (audio format), σε **μορφή εύκολη για ανάγνωση** (easy-to-read).

3.9 Πρόσβαση

Με τον όρο «**πρόσβαση**» (αγγλ. «access») νοείται η παροχή της δυνατότητας συμμετοχής όλων των πολιτών - συμπεριλαμβανομένης και της ισότιμης συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία - σε όλους τους τομείς των κοινωνικών δραστηριοτήτων (π.χ. στην παραγωγική διαδικασία στο σύνολό της, στην εκπαίδευση, στις πολιτιστικές δραστηριότητες, στον αθλητισμό κ.λπ.) και ως εκ τούτου στις υποδομές, υπηρεσίες, διαδικασίες και αγαθά που σχετίζονται με αυτούς. Η «πρόσβαση» είναι έννοια ευρύτερη της «προσβασιμότητας». Η «πρόσβαση» αναφέρεται σε δικαίωμα ενώ η «προσβασιμότητα» σε χαρακτηριστικό (εμπόδια). Για παράδειγμα, υπάρχει περίπτωση θεσμικά να κατοχυρώνεται η πρόσβαση για τα άτομα με αναπηρία (ως δικαίωμα), αλλά λόγω απουσίας προσβασιμότητας ή άλλων φραγμών (π.χ. οικονομικής φύσης) να ακυρώνεται στην πράξη.

Η «μη διάκριση» και «προσβασιμότητα», σε όλες τις εκφάνσεις τους (καθολικός σχεδιασμός, εύλογες προσαρμογές, κ.λπ.), αποσκοπούν στη διασφάλιση της ισότιμης συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία, δηλαδή στην «πρόσβαση», και υπό αυτήν την έννοια αποτελούν εργαλεία για την επίτευξή της.

3.10 Ψηφιακή ένταξη

Ο όρος «**ψηφιακή ένταξη**» (αγγλ. *digital inclusion*) αναφέρεται στην ευρύτερη προσπάθεια, σε επίπεδο πολιτικής, να διασφαλίσουμε τη δυνατότητα χρήσης των προϊόντων και των εφαρμογών των ΤΠΕ από όσο γίνεται περισσότερα άτομα, ιδίως από τα άτομα με αναπηρία και τους ηλικιωμένους, για τη δημιουργία μιας κοινωνίας της πληροφορίας (ΚτΠ) χωρίς αποκλεισμούς, ήτοι μιας *κοινωνίας της πληροφορίας για όλους*. Το θέμα είναι δηλαδή αφενός να **αρθούν οι φραγμοί** (τεχνικοί, οι νομικοί ή άλλοι) που αποκλείουν για παράδειγμα άτομα με αναπηρία από τον ψηφιακό κόσμο και αφετέρου να αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες που προσφέρονται από τις ψηφιακές τεχνολογίες για την **προώθηση της κοινωνικής ένταξης** αποκλεισμένων κοινωνικών ομάδων.

3.11 Εμπειρία χρήστη

Η έννοια «**εμπειρία (του) χρήστη**» (αγγλ. *user experience* ή *UX*) είναι ευρύτερη αυτών της προσπελασιμότητας, της προσβασιμότητας και της ευχρηστίας. Έχει να κάνει με τον ο τρόπο με τον οποίο ένας χρήστης **βιώνει συνολικά** ένα προϊόν, σύστημα ή υπηρεσία.

Η εμπειρία χρήστη αφορά όλες τις πτυχές της αλληλεπίδρασης μεταξύ του τελικού χρήστη με έναν πάροχο, τις υπηρεσίες του και τα προϊόντα του και περιλαμβάνει τις αντιλήψεις ενός ατόμου για τη χρησιμότητα, την ευκολία χρήσης, κ.λπ. Η «**εμπειρία χρήστη**» για ένα άτομο με αναπηρία (ή άλλο εμποδιζόμενο άτομο) θεωρείται «**ολοκληρωμένη**» και «**σε ίση βάση με τους υπόλοιπους**», όταν, ξεχωριστά και ως σύνολο, οι επιλογές, τα ερεθίσματα, οι πληροφορίες, τα μηνύματα και οι υπηρεσίες που προσφέρονται στους τελικούς χρήστες γίνονται πλήρως διαθέσιμα και στο άτομο με αναπηρία, χωρίς να αλλοιώνονται αδικαιολόγητα κρίσιμα ποιοτικά χαρακτηριστικά, όπως είναι η *αντιληπτικότητα*, η *κατανοησιμότητα*, η *προσπελασιμότητα*, η *προσβασιμότητα*, η *ευχρηστία*, η *ασφάλεια* και η *αυτονομία*.

⁹² Βλ. <https://support.microsoft.com/el-gr/office/δημιουργία-προσβάσιμων-εγγράφων-του-office/868ecfcd-4f00-4224-b881-a65537a7c155>

⁹³ Βλ. <https://www.adobe.com/accessibility/pdf/pdf-accessibility-overview.html> και <https://support.microsoft.com/el-gr/office/δημιουργία-pdf-με-εύκολη-πρόσβαση-064625e0-56ea-4e16-ad71-3aa33bb4b7ed>

3.12 Καθολικός Σχεδιασμός

Για πολλά χρόνια, η σχεδίαση του περιβάλλοντος (δομημένο περιβάλλον, υποδομές, προϊόντα, υπηρεσίες κ.λπ.) βασίστηκε στη λογική της «**μια σχεδιαστική λύση για όλους**» με βάση τις ανάγκες και προτιμήσεις του «μέσου χρήστη». Όμως, ο «μέσος χρήστης» ένα ιδεατό κατασκεύασμα, που δεν ανταποκρίνεται στην ανθρώπινη ποικιλομορφία. Γίνεται λοιπόν σαφές ότι σε επίπεδο σχεδίασης ή θα πρέπει να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες κάθε χρήστη ξεχωριστά αναπτύσσοντας ατομικά μοντέλα εξυπηρέτησης, πράγμα αδύνατο, ή ο σχεδιασμός θα πρέπει να αποκτήσει καθολικότητα και να ενσωματώσει στοιχεία που θα ικανοποιούν τον μεγαλύτερο δυνατό αριθμό χρηστών. Έτσι φτάνουμε στα μέσα της δεκαετίας του '80 στο μοντέλο του «**Καθολικού Σχεδιασμού**» που προωθείται και σήμερα, με στόχο **όλοι** να μπορούν να χρησιμοποιούν το ανθρωπογενές περιβάλλον με **αυτόνομο** και **ισότιμο** τρόπο.

Σύμφωνα με τη ΣΗΕΔΑΑ (βλ. άρθρο 2 «Ορισμοί»):

* *Καθολικός Σχεδιασμός σημαίνει τη σχεδίαση προϊόντων, περιβαλλόντων, προγραμμάτων και υπηρεσιών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από όλους τους ανθρώπους, στη μεγαλύτερη δυνατή έκταση, χωρίς την ανάγκη για προσαρμογή ή εξειδικευμένη σχεδίαση. Ο «Καθολικός Σχεδιασμός» δεν θα πρέπει να αποκλείει τις βοηθητικές συσκευές για συγκεκριμένες ομάδες ατόμων με αναπηρία, όπου αυτό απαιτείται.*

Ο Καθολικός Σχεδιασμός λαμβάνει υπόψη του την «προσβασιμότητα» και την «ευχρηστία» από την αρχή, πριν την κατασκευή, μειώνοντας με αυτόν τον τρόπο σημαντικά την ανάγκη για μετέπειτα μετατροπές/προσαρμογές. Στην ουσία, αν κανείς ακολουθήσει πιστά την προσέγγιση και τις αρχές του Καθολικού Σχεδιασμού, όταν ολοκληρώσουμε την κατασκευή δεν θα υπάρχουν προσαρμογές που θα μπορεί κανείς να ενσωματώσει επιτυχώς για να καλύψει ιδιαίτερες ανάγκες χρηστών (εκτός αν στο μεταξύ προκύψουν νέες ανάγκες που δεν είχαν ληφθεί αρχικά υπόψη). Με άλλα λόγια, με τον τρόπο αυτό, με τον Καθολικό Σχεδιασμό, ελαχιστοποιείται η ανάγκη για μετέπειτα προσαρμογές και κατ' επέκταση το κόστος της επίτευξης της «προσβασιμότητας».

«**Συμπεριληπτική σχεδίαση**» (αγγλ. *inclusive design*) είναι η μεθοδολογική προσέγγιση σχεδίασης που επιδιώκει τη δικαιοσύνη, λαμβάνοντας υπόψη όλο το φάσμα της διαφορετικότητας ανάμεσα στους δυνητικούς χρήστες, και που καταλήγει όταν είναι απαραίτητο σε πολλαπλούς σχεδιασμούς (λύσεις), οι οποίοι είναι σε θέση να συνυπάρχουν, να συλλειτουργούν μεταξύ τους και να εξελίσσονται παράλληλα, και οι οποίοι συνδυαστικά προσφέρουν ελευθερία επιλογών και καθιστούν ανθρώπους με διάφορα υπόβαθρα και δεξιότητες (γενικές και ειδικές), ικανούς να πετύχουν τους στόχους τους.

Εικόνα 2. Συμπεριληπτική σχεδίαση για νέα και υφιστάμενα περιβάλλοντα, αγαθά και υπηρεσίες

4. Ανάγκες ατόμων με αναπηρία σε σχέση με το δομημένο και το ψηφιακό περιβάλλον

4.1 Δομημένο περιβάλλον

Τα άτομα με αναπηρία εκδηλώνουν, προσωρινά ή μόνιμα, περιορισμένες ή διαφορετικές δυνατότητες να αντιληφθούν, να ακούσουν, να δουν, να επικοινωνήσουν, να προσανατολισθούν, να προσαρμοσθούν, να κινηθούν ή γενικότερα να λειτουργήσουν στο περιβάλλον, με αποτέλεσμα σε κάποια φάση να συναντήσουν δυσκολίες με τη μορφή απαγορευτικών ή εξουθενωτικών εμποδίων, με τη μορφή απειλής ή ακόμα και με τη μορφή προσβολής της αξιοπρέπειάς τους.

Άτομα με κινητική αναπηρία

Τα άτομα με κινητική αναπηρία, δηλαδή τα άτομα που επηρεάζονται από εμπόδια που σχετίζονται με την κίνηση και τη μετακίνηση (των ίδιων ή/και αντικειμένων και χειριστηρίων στο περιβάλλον), στα οποία περιλαμβάνονται και οι χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων, έχουν ανάγκη από:

- πληροφορίες για τις επιλογές που προσφέρονται, στα σημεία εισόδου και σε κομβικά σημεία,
- διαδρομές και δομικά στοιχεία κατάλληλων διαστάσεων, ανάλογα με το αν έχουν ανάγκη ή όχι συνοδού ή βοηθημάτων,
- επιφάνειες κίνησης ελεύθερες από κάθε εμπόδιο, αντιστοιχίες, ομαλές, χωρίς αρμούς, συνεχείς και σταθερές, με ομαλές, μικρές κλίσεις εγκάρσιες ή διαμήκεις,
- χώρους ελιγμού, περιστροφής, ανάπαυσης και στάσης χρηστών αμαξιδίων (συμπερ. για τυχόν συνοδούς) επαρκών διαστάσεων και σε τακτικές αποστάσεις, ειδικά σε κουραστικά σημεία της διαδρομής,
- κατάλληλες προβλέψεις για την υπερπήδηση υψομετρικών διαφορών (ράμπες, ανελκυστήρες, αναβάτορια κ.λπ.), καθώς και για την ανεμπόδιστη προσέγγιση εξοπλισμών, μηχανισμών κ.λπ.
- χειριστήρια εξοπλισμών και μηχανισμών κατάλληλα προσαρμοσμένα, που δεν απαιτούν μεγάλη δύναμη ή απαιτητικές δεξιότητες ή ιδιαίτερα γρήγορους χρόνους απόκρισης από τον χρήστη, και που είναι τοποθετημένα σε κατάλληλα ύψη και θέση με τρόπο που να επιτρέπει την πρόσβαση σε αυτούς,
- κατάλληλες προβλέψεις ασφαλείας, όπως χειρολισθήρες, προστατευτικά κιγκλιδώματα κ.λπ.,
- κατάλληλες υποδομές για τη στάθμευση οχημάτων ατόμων με αναπηρία, στα σημεία άφιξης-αναχώρησης, και όπου προβλέπεται πρόσβαση με Ι.Χ.
- χώροι αναμονής και καταφυγής για περιπτώσεις κινδύνου και πρόβλεψη για κατάλληλες οδεύσεις διαφυγής / εκκένωσης.

Άτομα με αναπηρία όρασης (τυφλοί και μερικώς βλέποντες)

Τα άτομα με αναπηρία όρασης, με μερική ή ολική απώλεια όρασης (συμπερ. η αχρωματοψία, το γλαύκωμα κ.λπ.) έχουν ανάγκη από:

- πληροφορίες για τις επιλογές που προσφέρονται στα σημεία εισόδου και σε κομβικά σημεία και σε κατάλληλες μορφές,
- καθοδήγηση σε περίπλοκα περιβάλλοντα μέσω κατευθυντήριων οδηγιών (στο έδαφος ή παράλληλων με το έδαφος, όπως οδηγοί όδευσης τυφλών και χειρολισθήρες όδευσης τυφλών),
- ασφαλείς διαδρομές, διακριτές και προσδιορισμένες με σαφήνεια στον χώρο, ελεύθερες από εμπόδια τα οποία δε γίνονται άμεσα αντιληπτά (είτε από το ίδιο το άτομο, είτε από τον σκύλο οδηγό), ομαλές και αντιστοιχίες, καλά φωτισμένες και χωρίς έντονες διαφοροποιήσεις στον φωτισμό και

αντανακλάσεις (για διευκόλυνση των μερικώς βλεπόντων ατόμων), με συνεχείς και σταθερές επιφάνειες κίνησης, με αποδεκτές κλίσεις εγκάρσιες ή διαμήκεις,

- προφυλάξεις και επισήμανση για επικρεμάμενα στοιχεία, προεξοχές, σκαλοπάτια και για αλλαγές του επιπέδου και της κατεύθυνσης, της αρχής και του τέλους της διαδρομής κ.λπ.,
- στοιχεία, εξοπλισμούς και μηχανισμούς διαφορετικής υψής και έντονης χρωματικής αντίθεσης, ασφαλή προς ψηλάφηση, με ακουστικές οδηγίες και συνδεδεμένα σε τυχόν οδεύσεις τυφλών,
- κατάλληλη σήμανση (ηχητική ή/και απτική/ανάγλυφη, με έντονη χρωματική αντίθεση, με μεγάλους χαρακτήρες κ.λπ.).

Άτομα με αναπηρία ακοής (κωφοί και βαρήκοοι)

Τα άτομα με αναπηρία ακοής, όπως οι κωφοί και οι βαρήκοοι, έχουν ανάγκη από:

- διαδρομές και χώρους με καλό φωτισμό και με σαφή προσδιορισμό στον χώρο,
- οπτική και εύληπτη σήμανση και πληροφόρηση/ενημέρωση με τη χρήση εύληπτων εικονογραμμάτων, συνοδευόμενων από απλό και σαφές κείμενο,
- καλή ακουστική χώρων και συστημάτων και βοηθήματα/επιλογές ενίσχυσης ήχων,
- εναλλακτικές μεθόδους επικοινωνίας, πληροφόρησης και ειδοποίησης, π.χ. με χειλεανάγνωση ή με γνώστες νοηματικής ή με χρήση υπότιτλων ή μέσω SMS ή γραπτά ή με φωτεινά σήματα,
- μηχανισμούς και εξοπλισμούς συμβατούς με ειδικά βοηθήματα.

Άτομα με νοητικές, γνωστικές, αναπτυξιακές, ψυχικές ή άλλες αναπηρίες

Τα άτομα με νοητικές, γνωστικές, αναπτυξιακές, ψυχικές και άλλες αναπηρίες, στα οποία συμπεριλαμβάνονται και τα άτομα με αυτισμό, σύνδρομο Down, νοητική αναπηρία, διπολική διαταραχή κ.λπ., έχουν ανάγκη από:

- πληροφορίες για τις επιλογές που προσφέρονται, σε κατάλληλες, απλοποιημένες μορφές, τόσο σε σημεία εισόδου όσο και σε κομβικά σημεία της διαδρομής,
- απλή διαρρύθμιση χώρων με ανοικτές εξόδους, ώστε να μην προκαλούν κλειστοφοβία και ασφαλείς διαδρομές χωρίς εκπλήξεις, προσδιορισμένες με σαφήνεια στον χώρο,
- συνεχή, απλή και εύληπτη σήμανση, ενδείξεις με χρωματικές αντιθέσεις και εικονίδια,
- τυποποιημένο εξοπλισμό με ευδιάκριτη χρήση και φιλικούς μηχανισμούς και εφαρμογές με απλοποιημένες οδηγίες χρήσης όπου χρειάζονται.

Ηλικιωμένοι και υπερήλικες

Τα ηλικιωμένα άτομα συχνά αντιμετωπίζουν δυσκολίες να:

- σκέφτονται και να ενεργούν γρήγορα,
- κατανοούν και να αποκωδικοποιούν πολύπλοκους διάλογους, εκμοντερνισμένη ορολογία και συμβολισμούς,
- γνωρίζουν δεύτερη γλώσσα, εκτός της μητρικής τους,
- κατανοούν και να αλληλεπιδρούν με νέες τεχνολογίες,
- εκτελούν δύο ενέργειες ταυτόχρονα,
- συλλέγουν την πληροφορία που χρειάζονται, όταν τη χρειάζονται,
- εστιάζουν την προσοχή τους για μεγάλα χρονικά διαστήματα.

4.2 Ψηφιακό περιβάλλον

Κάθε χρήστης είναι μοναδικός και διαφέρει ως προς τις γνώσεις, τις ικανότητες, τις δεξιότητες, τα εργαλεία, τις προτιμήσεις και τις προσδοκίες του, στοιχεία που μπορούν να επηρεάσουν την πρόσβαση και τη χρήση ψηφιακών περιβαλλόντων.

Άτομα με κινητική αναπηρία

Ενδεικτικά, εμπόδια και ελλείψεις που σχετίζονται με τα άτομα με κινητική αναπηρία (στα άνω άκρα κυρίως) σχετίζονται με τα εξής:

- Δύσχρηστοι, πολύπλοκοι και απαιτητικοί μηχανισμοί χειρισμού και αλληλεπίδρασης σε συσκευές και εξοπλισμούς, που είναι τοποθετημένα σε ακατάλληλα ύψη και θέση με τρόπο που να επιτρέπει την πρόσβαση σε αυτούς.
- Ιστότοποι, προγράμματα υπολογιστή, συγγραφής/επεξεργασία κειμένου, περιήγησης Ιστού (browsers), κ.λπ. που δεν παρέχουν πλήρη υποστήριξη πληκτρολογίου.
- Ανεπαρκή χρονικά όρια για την απόκριση ή την ολοκλήρωση εργασιών, όπως για τη συμπλήρωση ηλεκτρονικών φορμών.
- Στοιχεία ελέγχου, συμπεριλαμβανομένων συνδέσμων με εικόνες κειμένου, που δεν έχουν ισοδύναμες εναλλακτικές λύσεις κειμένου.
- Απουσία οπτικών και μη οπτικών στοιχείων προσανατολισμού, δομή εφαρμογής/περιεχομένου και άλλα βοηθήματα πλοήγησης.
- Ασυνεπείς, απρόβλεπτοι και υπερβολικά περίπλοκοι μηχανισμοί πλοήγησης και λειτουργίες σε εφαρμογές και περιεχόμενο.

Άτομα με αναπηρία όρασης (τυφλοί και μερικώς βλέποντες)

Ενδεικτικά, εμπόδια και ελλείψεις που σχετίζονται με τα άτομα με αναπηρία όρασης σχετίζονται με τα εξής:

- Ασυνεπείς, απρόβλεπτοι και υπερβολικά περίπλοκοι μηχανισμοί και διεπαφές (πλοήγηση και χρήση).
- Εικόνες, στοιχεία ελέγχου και άλλα στοιχεία της δομής που δεν έχουν ισοδύναμες εναλλακτικές περιγραφές κειμένου.
- Κείμενο, εικόνες και διατάξεις σελίδων που δεν μπορούν να αλλάξουν μέγεθος ή χάνουν πληροφορίες όταν αλλάξουν μέγεθος.
- Απουσία προσαρμοσμένων οπτικών καθώς και μη οπτικών στοιχείων προσανατολισμού, δομή εφαρμογής/σελίδας και άλλα βοηθήματα πλοήγησης.
- Βίντεο που δεν έχει εναλλακτικές κειμένου ή ήχου για το οπτικό περιεχόμενο.
- Κείμενο και εικόνες με ανεπαρκή αντίθεση μεταξύ χρωματικών συνδυασμών προσκηνίου και φόντου.
- Προγράμματα, ιστότοποι, browsers και εργαλεία συγγραφής που δεν υποστηρίζουν τη χρήση προσαρμοσμένων συνδυασμών χρωμάτων.
- Προγράμματα, ιστότοποι, browsers και εργαλεία συγγραφής που δεν παρέχουν πλήρη υποστήριξη πληκτρολογίου.

Άτομα με αναπηρία ακοής (κωφοί και βαρήκοοι)

Ενδεικτικά, εμπόδια και ελλείψεις που σχετίζονται με τα άτομα με αναπηρία ακοής σχετίζονται με τα εξής:

- Περιεχόμενο ήχου, όπως αναγγελίες χωρίς παράλληλη απόδοση σε μορφή εικόνας (π.χ. σε μια οθόνη), βίντεο με φωνές και ήχους, χωρίς λεζάντες ή μεταγραφές.

- Αναπαραγωγή πολυμέσων που δεν εμφανίζουν υπότιτλους και που δεν παρέχουν στοιχεία ελέγχου έντασης.
- Αναπαραγωγή πολυμέσων που δεν παρέχουν επιλογές για την προσαρμογή του μεγέθους του κειμένου και των χρωμάτων για τους υπότιτλους.
- Διεπαφές, συμπεριλαμβανομένων των εφαρμογών Ιστού, που βασίζονται στην αλληλεπίδραση χρησιμοποιώντας μόνο φωνή.
- Έλλειψη νοηματικής γλώσσας για να συμπληρώσει σημαντικές πληροφορίες και κείμενο που είναι δύσκολο να διαβαστεί.

Άτομα με νοητικές, γνωστικές, αναπτυξιακές, ψυχικές ή άλλες αναπηρίες

Ενδεικτικά, εμπόδια και ελλείψεις που σχετίζονται με τα άτομα με νοητικές, γνωστικές, αναπτυξιακές, ψυχικές ή άλλες αναπηρίες σχετίζονται με τα εξής:

- Πολύπλοκοι μηχανισμοί χειρισμού/πλοήγησης και διατάξεις συσκευών, εφαρμογών και ιστοσελίδων που είναι δύσκολο να κατανοηθούν και να χρησιμοποιηθούν.
- Πολύπλοκες προτάσεις που είναι δύσκολο να διαβαστούν και ασυνήθιστες λέξεις που είναι δύσκολο να κατανοηθούν.
- Μεγάλα αποσπάσματα κειμένου χωρίς εικόνες, γραφήματα ή άλλες απεικονίσεις για την ανάδειξη του περιβάλλοντος.
- Περιεχόμενο που κινείται, αναβοσβήνει ή τρεμοπαίζει και ήχος παρασκηνίου που δεν μπορεί να απενεργοποιηθεί.
- Ηλεκτρονικές διεπαφές που δεν μπορούν να προσαρμοστούν (π.χ. οπτικό περιεχόμενο ιστοσελίδων που δεν μπορεί να προσαρμοσθεί χρησιμοποιώντας στοιχεία ελέγχου προγράμματος περιήγησης ιστού ή προσαρμοσμένα φύλλα στυλ).

Άτομα με περιορισμούς λόγου

Τα εμπόδια που αφορούν στην πρόσβαση των ατόμων με περιορισμούς λόγου στα ψηφιακά περιβάλλοντα συνδέονται **αμιγώς** με την προσβασιμότητα της «ηλεκτρονικής διεπαφής με τον χρήστη» και οφείλονται στη δυσκολία του ατόμου σε σχέση με την παραγωγή ομιλίας που είναι αναγνωρίσιμη από άλλους ή από λογισμικό αναγνώρισης φωνής (ένταση, άρθρωση, καθαρότητα της φωνής που να είναι δύσκολο να κατανοηθεί/αναγνωρισθεί). Τα άτομα με περιορισμούς λόγου αντιμετωπίζουν εμπόδια με υπηρεσίες που βασίζονται στη φωνή, όπως αυτοματοποιημένες γραμμές επικοινωνίας μέσω Web και εφαρμογές που λειτουργούν με φωνητικές εντολές. Για να χρησιμοποιούν υπηρεσίες που βασίζονται στη φωνή, τα άτομα με περιορισμούς λόγου χρειάζονται εναλλακτικές λύσεις, όπως συνομιλία βάσει κειμένου (chat) με εκπροσώπους της γραμμής επικοινωνίας και εντολές πληκτρολογίου (ισοδύναμες με τις φωνητικές). Επίσης, οι ιστότοποι που παρέχουν αριθμούς τηλεφώνου ως το μόνο μέσο επικοινωνίας με έναν οργανισμό θέτουν εμπόδια για τα άτομα με περιορισμούς λόγου. Εναλλακτικά μέσα επικοινωνίας περιλαμβάνουν e-mail και φόρμες ανατροφοδότησης.

5. Παραδείγματα εφαρμογής & έλεγχος συμμόρφωσης

Σε αυτό το κεφάλαιο του Οδηγού παρουσιάζονται **γενικά και εξειδικευμένα παραδείγματα εφαρμογής** της αρχής της «μη διάκρισης λόγω αναπηρίας» και της αρχής «προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία», ως βασικές αρχές που διατρέχουν το σύνολο των ΕΔΕΤ και όλα τα στάδια της εφαρμογής τους (βλ. τους σχετικούς Ευρωπαϊκούς Κανονισμούς στην ενότητα **1.1**), στη λογική που αυτές ενσωματώθηκαν στο ελληνικό ΕΣΠΑ 2014-2020 ως κριτήρια επιλογής πράξεων (βλ. ενότητα **1.1**). Επιπλέον, περιλαμβάνονται **σχέδια φύλλων ελέγχου** για την αξιολόγηση δράσεων και εκροών Πράξεων ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις αρχές αυτές,

με **πρακτικές οδηγίες** και αναφορές σε **εργαλεία/τεχνικές** που μπορούν να εφαρμόσουν για να διευκολύνουν την αξιολόγηση και τη συμπλήρωση των φύλλων ελέγχου.

i Η ανάγνωση των προηγούμενων δύο κεφαλαίων κρίνεται σημαντική για την κατανόηση και εξοικείωση με σχετικές έννοιες και ζητήματα που διατρέχουν τον παρόν κεφάλαιο.

Ως προς τις Πράξεις αυτές που υλοποιούνται με τη συγχρηματοδότηση των ΕΔΕΤ και τη συμμόρφωσή τους με την αρχή της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία και με την αρχή της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας, θα πρέπει ο έλεγχος να γίνεται σε **δύο (2) διατάξεις**: (α) ως προς τις **διαδικασίες** που υλοποιούνται από τις Πράξεις (από τους δικαιούχους και τους συνεργάτες τους) για την επίτευξη των στόχων και των επιθυμητών αποτελεσμάτων της, δηλαδή τις *δράσεις των Πράξεων*, και (β) ως προς τις **εκροές** που προκύπτουν από τις διαδικασίες αυτές, δηλαδή τα *προϊόντα των Πράξεων*.

Δηλαδή, οι Πράξεις θα πρέπει να ελέγχονται ως προς το αν:

- **υλοποιούν δράσεις**
  - ο με τρόπους και διαδικασίες που συνιστούν διάκριση προς τα άτομα με αναπηρία ή/και
  - ο σε συνθήκες (περιβάλλοντα και μέσα) που παρουσιάζουν αδικαιολόγητα εμπόδια προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία,
- **δημιουργούν προϊόντα**
  - ο που στη χρήση τους εγείρουν ζητήματα διάκρισης εις βάρος των ατόμων με αναπηρία ή/και
  - ο που η χρήση τους παρακωλύεται από αδικαιολόγητα εμπόδια προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία.

Οι διαδικασίες στις οποίες παρατηρούνται συχνά ζητήματα και οι οποίες στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 χρήζουν έλεγχο αφορούν κυρίως σε:

- εκπαίδευση, απασχόληση, κατάρτιση και διά βίου μάθηση,
- έρευνα, καινοτομία και επιχειρηματικότητα,
- πληροφόρηση και επικοινωνία.

Οι εκροές (δηλ. λύσεις μπαίνουν σε λειτουργία) στις οποίες παρατηρούνται συχνά ζητήματα και οι οποίες στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 χρήζουν έλεγχο αφορούν κυρίως παρεμβάσεις σε:

- κτιριακές εγκαταστάσεις
- ανοικτούς χώρους
- προστατευόμενους χώρους, φύσης και πολιτισμού
- υποδομές και μέσα μεταφορών
- ψηφιακό περιβάλλον
- και υπηρεσίες που παρέχονται στα παραπάνω.

5.1 Δράσεις και εκροές που αφορούν υπηρεσίες

Είδη δράσεων (ενδεικτικά):

- **Εκπαίδευσης, διά βίου μάθησης & απασχόλησης**: Προγράμματα απόκτησης νέων δεξιοτήτων, πρακτικής άσκησης και μαθητιάς, προώθησης της απασχόλησης, της αυτοαπασχόλησης και της ένταξης στην αγορά εργασίας, παροχής υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού και συμβουλευτικής, δημιουργίας νέων ευκαιριών απασχόλησης, κ.λπ., που υλοποιούνται με τη συγχρηματοδότηση των ΕΔΕΤ (π.χ. ΕΚΤ).

- **Έρευνας & επιχειρηματικότητας:** Δράσεις έρευνας και καινοτομίας, δράσεις στήριξης της επιχειρηματικότητας, δράσεις ενίσχυσης της κοινωνικής οικονομίας, ενισχύσεις στους τομείς της επιχειρηματικότητας και της έρευνας, κ.λπ., που υλοποιούνται με τη συγχρηματοδότηση των ΕΔΕΤ.
- **Υγείας, φροντίδας, συνοδείας, κ.λπ.** Π.χ. Δράσεις/υπηρεσίες πρωτοβάθμιας υγείας, φροντίδας, προληπτικών διαγνωστικών τεστ, κοινωνικές υπηρεσίες.
- **Πληροφόρησης & επικοινωνίας:** Δράσεις για την πληροφόρηση των πολιτών και την επικοινωνία τους με τη δημόσια διοίκηση και αυτοδιοίκηση, που υλοποιούνται με τη συγχρηματοδότηση των ΕΔΕΤ.

5.1.1 Γενικές απαιτήσεις

Προσβασιμότητα

Οι δράσεις θα πρέπει να υλοποιούνται σε συνθήκες που δεν παρουσιάζουν αδικαιολόγητα εμπόδια προσβασιμότητας που επιβάλλουν άμεσα ή έμμεσα αποκλεισμό των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις. Για την υλοποίηση των δράσεων, είτε γίνονται διά ζώσης, είτε με ψηφιακά μέσα, θα πρέπει να επιλέγονται/σχεδιάζονται περιβάλλοντα ανοικτά, ενιαία και χωρίς εμπόδια προσβασιμότητας, με επαρκείς διευκολύνσεις και εναλλακτικές λύσεις.

- ✔ Διασφαλίζεται ότι οι υποδομές (διάταξη και υλικά) που φιλοξενούν τις δράσεις είναι κατάλληλες, προσβάσιμες και εύκολες στην κατανόηση και χρήση για τα άτομα με αναπηρία.
- ✔ Επιλέγονται χώροι και κτιριακές εγκαταστάσεις (χώροι συναντήσεων, διαβούλευσης, διδασκαλίας, εκδηλώσεων, κ.λπ.) που είναι προσπελάσιμοι και προσβάσιμοι στα άτομα με αναπηρία και παρέχονται κατάλληλες οδηγίες και πληροφορίες πρόσβασης για τα διάφορα άτομα με αναπηρία, με αναφορά σε ιδιαίτερες προβλέψεις και διευκολύνσεις για αυτά (π.χ., πρόβλεψη διάθεσης αναπηρικού αμαξιδίου για χρήση εντός της επιχείρησης από άτομα δυνάμενα να διανύσουν μικρές μόνο αποστάσεις).
- ✔ Επιλέγονται ψηφιακές πλατφόρμες (πλατφόρμες e-learning, πλατφόρμες διαβούλευσης, πλατφόρμες τηλεδιάσκεψης, κ.λπ.) που είναι προσβάσιμες και παρέχονται κατάλληλες πληροφορίες και οδηγίες πρόσβασης για τα διάφορα άτομα με αναπηρία, με αναφορά σε ιδιαίτερες προβλέψεις και διευκολύνσεις για αυτά.
- ✔ Χρησιμοποιούνται μέσα και υλικά, εκπαίδευσης, πληροφόρησης, επικοινωνίας, κ.λπ. (βιβλία, σημειώσεις, εγχειρίδια, ιστοσελίδες, παρουσιάσεις, τηλεοπτικά σποτ, κ.λπ.), που είναι προσβάσιμα και διατίθενται και σε επαρκείς εναλλακτικές μορφές (συμβατικά έντυπα, έντυπα Braille, ακουστική μορφή, στη νοηματική γλώσσα, σε μορφή easy-to-read, κ.λπ.).
- ✔ Προβλέπονται διαδικασίες (π.χ. παραπόνων) που δεν αποκλείουν τα άτομα με αναπηρία (π.χ. μέσω προσβάσιμης ηλεκτρονικής φόρμας ή διά ζώσης σε προσβάσιμες κτιριακές εγκαταστάσεις).
- ✘ Απουσιάζουν απαραίτητες υποβοηθητικές λύσεις (βλ. ενότητα **3.6.2**) ή απαραίτητες εναλλακτικές λύσεις (βλ. ενότητα **3.6.1**) για εμποδιζόμενα άτομα με αναπηρία.

Μη διάκριση

Οι δράσεις θα πρέπει να υλοποιούνται με τρόπους και διαδικασίες που διασφαλίζουν την ίση μεταχείριση των ατόμων με αναπηρία και τη συμμετοχή τους σε ίση βάση με τους άλλους.

- ✔ Διασφαλίζεται, αναλόγως, η συμπερίληψη περιεχομένου (αντικείμενο της εκπαίδευσης, τομέας απασχόλησης, τομέας υπηρεσίας) που ενδιαφέρει και είναι χρήσιμο για τα άτομα με αναπηρία (ωφελοούμενοι).
- ✔ Παρέχονται κίνητρα για την έρευνα ή/και παραγωγή εξειδικευμένων αγαθών, προϊόντων και υπηρεσιών, φυσικών και ηλεκτρονικών που να απαντούν σε ανάγκες των ατόμων με αναπηρία.

- ✔ Διευκολύνεται η συμμετοχή ατόμων με αναπηρία στις δράσεις των Πράξεων, (α) μέσω της παροχής αυξημένης μοριοδότησης στα άτομα με αναπηρία που επιθυμούν να συμμετάσχουν σε δράσεις έρευνας, κατάρτισης, αυτο-απασχόλησης, επιχειρηματικότητας κ.λπ., και (β) μέσω της κάλυψης του κόστους για την παροχή εύλογων προσαρμογών σε ερευνητές με αναπηρία, καταρτιζόμενους με αναπηρία, αυτοαπασχολούμενους με αναπηρία, επιχειρηματίες με αναπηρία, κ.λπ.
- ✔ Το προσωπικό (οι διαχειριστές, οι εκπαιδευτές, οι μέντορες, οι συνεργάτες, κ.λπ.) είναι καταρτισμένο σε θέματα αναπηρίας⁹⁴.
- ✔ Προβλέπονται, αναλόγως, μορφές «ζωντανής» βοήθειας και ενδιαμέσων (βλ. ενότητα 3.6.4), συμπεριλαμβανομένων των οδηγών συνοδείας τυφλών ατόμων, των αναγνωστών και των επαγγελματιών διερμηνέων της νοηματικής γλώσσας.
- ✔ Διασφαλίζεται η ασφάλεια των ατόμων με αναπηρία (προσωπικό και ωφελούμενοι), συμπερ. των περιπτώσεων έκτακτης ανάγκης.
- ✘ Υφίσταται άδικη μεταχείριση στα άτομα με αναπηρία σε σχέση με τους υπόλοιπους (βλ. ενότητα 0).
- ✘ Υφίσταται άρνηση *εύλογης προσαρμογής* (βλ. ενότητα 3.6.3) σε άτομα με αναπηρία, είτε σε ωφελούμενους, είτε σε προσωπικό ή άρνηση της κάλυψης του κόστους που απαιτείται για την εφαρμογή εύλογης προσαρμογής.
- ✘ Υφίσταται *παρενόχληση* (βλ. ενότητα 0) σε άτομα με αναπηρία, είτε σε ωφελούμενους, είτε σε προσωπικό (π.χ. προσβολή ή διαμόρφωση εξευτελιστικού, ταπεινωτικού περιβάλλοντος).

5.1.2 Παραδείγματα εφαρμογής

1) Γνωστοποίηση της δράσης

- ✔ Η δράση προβάλλεται και γνωστοποιείται στις ομάδες-στόχο με τρόπους και μέσα που δίνουν την ευκαιρία και στα άτομα με αναπηρία να μάθουν για την ύπαρξη/διάθεση της δράσης. Για παράδειγμα, αναλόγως με την περίπτωση, διαφημίζεται παράλληλα **(α)** με έντυπα σε ειδικές μορφές για άτομα με αναπηρία (Braille, Easy-to-Read, Large Print, κ.λπ.), **(β)** διά ζώσης σε εκδηλώσεις, σημεία πληροφόρησης, κ.λπ. σε προσβάσιμες κτιριακές εγκαταστάσεις, **(γ)** σε ακουστική μορφή (π.χ. ραδιοφωνικά σποτ/εκπομπές), **(δ)** σε οπτική μορφή με κατάλληλες προβλέψεις για υπότιτλους και διερμηνεία στη νοηματική (π.χ. με τηλεοπτικά σποτ/εκπομπές), **(ε)** με ηλεκτρονικά μέσα (email, ιστοσελίδες, μέσα κοινωνικής δικτύωσης, κ.λπ.) σε προσβάσιμες και εναλλακτικές ψηφιακές μορφές (π.χ. σε μορφή προσβάσιμου εγγράφου PDF, σε ισοδύναμη ακουστική μορφή MP3, σε ισοδύναμη μορφή video με νοηματική και υπότιτλους).

2) Ελκυστικότητα της δράσης

- ✔ Κατά την προβολή της δράσης, χρησιμοποιείται συμπεριληπτική γλώσσα για τα άτομα με αναπηρία.
- ✔ Η περιγραφή/παρουσίαση της δράσης είναι κατανοητή και ελκυστική για τα άτομα με αναπηρία. Για παράδειγμα, χρησιμοποιούνται σύντομες προτάσεις, απλός λόγος, παρέχονται πληροφορίες σχετικά με τα οφέλη για τους συμμετέχοντες.
- ✔ Διασφαλίζεται, ότι η δράση έχει ενδιαφέρον και προσφέρει οφέλη και στους συμμετέχοντες με αναπηρία που θα επιλέξουν να λάβουν μέρος. Για παράδειγμα, για μια δράση που αφορά την κατάρτιση

⁹⁴ Για παράδειγμα, επιλέγονται/προσλαμβάνονται καταρτισμένοι εκπαιδευτές/επαγγελματίες ή καταρτίζονται από πριν στο πλαίσιο της Πράξης σε θέματα που σχετίζονται με τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία και τη χρήση κατάλληλων εναλλακτικών τρόπων, μέσων και μορφών επικοινωνίας, εκπαιδευτικών τεχνικών και υλικών, για να υποστηριχθούν τα άτομα με αναπηρία.

ανέργων, υπάρχει πρόβλεψη να καλυφθούν ειδικότερα ζητήματα που απασχολούν άνεργους με αναπηρία, και αυτό επισημαίνεται επαρκώς κατά την παρουσίασή της.

- ✔ Προβλέπεται η εφαρμογή αυξημένης μοριοδότησης για τη διευκόλυνση/παρότρυνση της συμμετοχής ατόμων με αναπηρία, και αυτό επισημαίνεται επαρκώς κατά την παρουσίαση της δράσης.
- ✔ Στην περιγραφή/παρουσίαση της δράσης αναδεικνύονται οι τρόποι με τους οποίους τα διάφορα άτομα με αναπηρία μπορούν εύκολα να εκδηλώσουν το ενδιαφέρον τους και να λάβουν μέρος χωρίς να συναντήσουν εμπόδια, ακατάλληλες συμπεριφορές ή άλλους φραγμούς –με αναφορά σε ιδιαίτερες προβλέψεις για εξατομικευμένες διευκολύνσεις/προσαρμογές για ωφελούμενους/συμμετέχοντες με αναπηρία.
- ✔ Ο φορέας έχει ορίσει συγκεκριμένο πρόσωπο ή τμήμα με το οποίο οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επικοινωνήσουν με διάφορους εναλλακτικούς τρόπους.

3) Προετοιμασία για τη συμμετοχή στη δράση

- ✔ Προβλέπονται εναλλακτικοί τρόποι για διαδικασίες αίτησης, υποβολής ερωτήσεων, συνεντεύξεων, διαγωνισμών κ.λπ., ώστε να μην αποκλείονται άτομα με αναπηρία (π.χ. διά ζώσης σε προσβάσιμες κτιριακές εγκαταστάσεις, τηλεφωνικά, μέσω email, επιγραμμικά μέσω προσβάσιμης ηλεκτρονικής φόρμας κ.λπ.).
- ✔ Προβλέπονται διαδικασίες που δίνουν στα άτομα με αναπηρία τη δυνατότητα να δηλώσουν τις ανάγκες και προτιμήσεις τους, ώστε οι διοργανωτές να είναι σε θέση να προβλέψουν για τις όποιες απαραίτητες προσαρμογές και να είναι έτοιμοι όταν ξεκινήσει η δράση. Για παράδειγμα, μπορούν στην αίτηση οι ενδιαφερόμενοι να δηλώσουν την ανάγκη τους για διερμηνεία στη νοηματική για τη συνέντευξη, την ανάγκη τους για ειδικό μενού σε μια εκδήλωση με γεύμα ή την ανάγκη τους για παροχή συγκεκριμένης υποστηρικτικής τεχνολογίας σε μια αίθουσα με Η/Υ που θα γίνει η κατάρτιση.
- ✔ Διασφαλίζεται ότι υπάρχει τρόπος οι ωφελούμενοι με διάφορες αναπηρίες να ζητήσουν και να λάβουν οδηγίες και πληροφορίες πρόσβασης (π.χ. διασφάλιση θέση στάθμευσης).
- ✔ Το προσωπικό με το οποίο επικοινωνούν οι ενδιαφερόμενοι είναι καταρτισμένο σε θέματα αναπηρίας και είναι πρόθυμο να εξυπηρετήσει κατάλληλα.
- ✔ Υποστηρίζεται ενεργά διαδικασία υποβολής παραπόνων, παρατηρήσεων και ιδεών, η οποία είναι προσβάσιμη για όλους.
- ✔ Προβλέπεται η συλλογή και ανάλυση πληροφοριών και δεδομένων που σχετίζονται με την επισκεψιμότητα, τη χρήση, τα επίπεδα ικανοποίησης από άτομα με αναπηρία.

4) Συμμετοχή στη δράση

- ✔ Οι διά ζώσης επικοινωνίες, εκδηλώσεις, συναντήσεις και λοιπές δραστηριότητες, διοργανώνονται σε χώρους και εγκαταστάσεις που είναι προσπελάσιμοι και προσβάσιμοι στα άτομα με αναπηρία. Για παράδειγμα, διοργανώνονται σε κτίρια που εξυπηρετούνται από προσβάσιμα ΜΜΜ και διαθέτουν ειδικές θέσεις στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία, και σε γραφεία/αίθουσες που μπορεί να φτάσουν αυτόνομα και με ασφάλεια οι χρήστες με αναπηρικό αμαξίδιο, τα τυφλά άτομα, κ.λπ., που διαθέτουν χώρους υγιεινής ατόμων με αναπηρία, κ.λπ. και προβλέπεται η παροχή βοήθειας για όσους τη χρειάζονται κατά την άφιξή τους αλλά για την ασφάλειά τους σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης.
- ✔ Κατά τις διά ζώσης επικοινωνίες, εκδηλώσεις, συναντήσεις και λοιπές δραστηριότητες, παρέχονται υλικά και μέσα (βιβλία, σημειώσεις, χειριρίδια, παρουσιάσεις, κ.λπ.) σε επαρκείς εναλλακτικές μορφές για τα άτομα με αναπηρία: σε έντυπη μορφή (έντυπα Braille, στη νοηματική γλώσσα, σε μορφή easy-to-read, κ.λπ.) ή/και σε ψηφιακή μορφή (π.χ. προσβάσιμο Word/PDF/PowerPoint/Excel, σε ισοδύναμη ακουστική μορφή MP3, σε ισοδύναμη μορφή video με νοηματική και υπότιτλους, κ.λπ.).

- ✔ Οι διαδικτυακές επικοινωνίες, εκδηλώσεις, συναντήσεις και λοιπές εργασίες, διοργανώνονται με μέσα ή/και σε πλατφόρμες που παρέχουν προσβασιμότητα στα άτομα με αναπηρία. Για παράδειγμα, επιλέγονται ψηφιακές πλατφόρμες (πλατφόρμες e-learning, τηλεδιάσκεψης, τηλεργασίας, κ.λπ.) που είναι προσβάσιμες και προβλέπεται η παροχή κατάλληλης τεχνικής βοήθειας για όσους τη χρειάζονται για να συνδεθούν και να συμμετάσχουν.
- ✔ Κατά τις διαδικτυακές επικοινωνίες, εκδηλώσεις, συναντήσεις και λοιπές εργασίες, παρέχονται υλικά και μέσα (βιβλία, σημειώσεις, εγχειρίδια, παρουσιάσεις, κ.λπ.) σε προσβάσιμες μορφές (π.χ. επιγραμμικά σε προσβάσιμη ιστοσελίδα ή προσβάσιμο Word/PDF/PowerPoint/Excel) ή/και σε εναλλακτικές μορφές (π.χ. ισοδύναμη ακουστική μορφή MP3, σε ισοδύναμη μορφή video με νοηματική και υπότιτλους, κ.λπ.).
- ✔ Το προσωπικό με το οποίο επικοινωνούν οι συμμετέχοντες (το προσωπικό υποδοχής και υποστήριξης, οι εκπαιδευτές, οι μέντορες, οι συνεργάτες, κ.λπ.) είναι καταρτισμένο σε θέματα αναπηρίας και είναι πρόθυμο να εξυπηρετήσει κατάλληλα.
- ✔ Κατά τις επικοινωνίες, εκδηλώσεις, συναντήσεις και λοιπές δραστηριότητες, προβλέπονται, αναλόγως, μορφές «ζωντανής» βοήθειας και ενδιαμέσων, συμπεριλαμβανομένων των επαγγελματιών διερμηνέων της νοηματικής γλώσσας.

5.1.3 Φύλλο ελέγχου

ΣΧΕΔΙΟ ΦΥΛΛΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΔΡΑΣΗΣ/ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ	
(για απλουστευμένο, δειγματοληπτικό/μη εξαντλητικό έλεγχο, με δυνατότητα προσαρμογής και με δυνατότητα χρήσης στο πλαίσιο αυτοαξιολόγησης)	
Πράξη (Τίτλος / Κωδ. ΟΠΣ)	
Είδος δράσης	
Στοιχεία προσδιορισμού της δράσης	
Τίτλος/ονομασία	
Σύντομη περιγραφή (στόχοι/δραστηριότητες)	
Ομάδες-στόχου	
Στοιχεία φορέα που υλοποιεί τη δράση	
Έλεγχος της γνωστοποίησης/προβολής της δράσης	
Έντυπα	☐ Παράχθηκαν έντυπα για την προβολή της δράσης, αλλά δεν αναπαράχθηκαν σε εναλλακτικές έντυπες μορφές για άτομα με αναπηρία (Braille, Easy-to-Read, Large Print, κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Εκδηλώσεις	☐ Διοργανώθηκαν εκδηλώσεις για την προβολή της δράσης, αλλά επιλέχθηκαν κτιριακές εγκαταστάσεις και χώροι που δεν είναι προσπελάσιμοι/προσβάσιμοι για χρήστες με αναπηρικό αμαξίδιο, γεγονός που θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Οπτικά μέσα	☐ Δημιουργήθηκαν/χρησιμοποιήθηκαν βίντεο για την προβολή της δράσης (στο διαδίκτυο, στα κοινωνικά μέσα δικτύωσης, στην τηλεόραση, κ.λπ.), αλλά τα βίντεο δεν περιλαμβάνουν υπότιτλους και διερμηνεία στη νοηματική, γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

Διαδίκτυο	☐ Η προβολή της δράσης έγινε με αναρτήσεις σε διαδικτυακούς τόπους, αλλά οι τόποι αυτοί δεν είναι προσβάσιμοι (δηλ. δεν συμμορφώνονται με τις οδηγίες WCAG 2.0 σε επίπεδο AA), γεγονός που θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Ηλεκτρονικά έγγραφα	☐ Παράχθηκαν/χρησιμοποιήθηκαν ηλεκτρονικά έγγραφα για την προβολή της δράσης (π.χ. PDF ή Word), αλλά αυτά τα έγγραφα δεν είναι προσβάσιμα ή/και δεν αναπαράχθηκαν σε εναλλακτικές ψηφιακές μορφές (π.χ. σε ισοδύναμη ακουστική μορφή MP3 ή σε ισοδύναμη μορφή video με νοηματική και υπότιτλους), γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Γενικώς	☐ Οι ενέργειες και τα μέσα προβολής της δράσης δεν επαρκούν για τη γνωστοποίηση της δράσης σε συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία (τυφλοί, κωφοί, κ.λπ.), για λόγους που δεν δικαιολογούνται. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Έλεγχος της ελκυστικότητας της δράσης	
Γλώσσα	☐ Κατά την προβολή της δράσης, χρησιμοποιείται ακατάλληλη γλώσσα για τα άτομα με αναπηρία (π.χ. «σωματικά ανάπηροι», «άτομα με ειδικές ικανότητες», «άτομα με ειδικές ανάγκες», «καθλωμένος σε αμαξίδιο», «κωφάλαλοι», κ.λπ.) ή/και χρησιμοποιούνται περιγραφές που δεν είναι εύληπτες για τα άτομα με αναπηρία (π.χ. δεν χρησιμοποιούνται σύντομες προτάσεις και απλός λόγος), γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Μήνυμα	☐ Κατά την προβολή της δράσης, η δράση δεν γίνεται ελκυστική για τα άτομα με αναπηρία (π.χ. η αναπηρία του υποψηφίου δεν μοριοδοτείται ή/και δεν προβάλλονται εναλλακτικοί τρόποι με τους οποίους τα διάφορα άτομα με αναπηρία μπορούν να εκδηλώσουν το ενδιαφέρον τους ή/και δεν γίνεται αναφορά σε ιδιαίτερες προβλέψεις/διευκολύνσεις για ωφελούμενους/συμμετέχοντες με αναπηρία), γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Γενικώς	☐ Ο τρόπος που προβάλλεται η δράση αποτρέπει ή/και δεν ενεργοποιεί επαρκώς τα άτομα με αναπηρία να συμμετάσχουν, για λόγους που δεν δικαιολογούνται. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Έλεγχος των προκαταρκτικών διαδικασιών για τη συμμετοχή στη δράση	
Εναλλακτικές διαδικασίες	☐ Για σημαντικές προκαταρκτικές διαδικασίες (π.χ. αίτηση, υποβολή ερωτήσεων, συνέντευξη, διαγωνισμούς, κ.λπ.), δεν προβλέπονται προσαρμοσμένοι ή/και εναλλακτικοί τρόποι για ενδιαφερόμενους με αναπηρία (π.χ. διά ζώσης σε προσβάσιμες κτιριακές εγκαταστάσεις, τηλεφωνικά, μέσω email/sms/mms, επιγραμμικά μέσω προσβάσιμης ηλεκτρονικής φόρμας, άτομο ή one-stop σημείο ειδικά επιφορτισμένο με την εξυπηρέτηση ατόμων με αναπηρία, κατ' οίκον, κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Δήλωση των αναγκών για συμμετοχή και εύλογες προσαρμογές	☐ Κατά την αίτηση/εγγραφή των ενδιαφερόμενων δεν προσφέρεται η δυνατότητα στα άτομα με αναπηρία να δηλώσουν τις ανάγκες τους (π.χ. να δηλώσουν την ανάγκη τους για διερμηνεία στη νοηματική στη συνέντευξη ή την ανάγκη τους για παροχή συγκεκριμένης υποστηρικτικής τεχνολογίας σε μια αίθουσα με Η/Υ που θα γίνει η κατάρτιση, κ.λπ.) και δεν προβλέπονται ανάλογες εύλογες προσαρμογές (π.χ. πρόβλεψη για παροχή υποστηρικτικών υπηρεσιών στους συναλλασσόμενους με αναπηρία, όπως διερμηνέων νοηματικής κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Γενικώς	☐ Οι προκαταρκτικές διαδικασίες για τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων γίνονται με τρόπο που αποκλείουν/αποτρέπουν τα άτομα με αναπηρία από το να συμμετάσχουν, για λόγους που δεν δικαιολογούνται.

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

	Παρατηρήσεις: .....
--	---------------------

Έλεγχος του περιβάλλοντος και των μέσων υλοποίησης της δράσης	
Διά ζώσης δραστηριότητες	☐ Για επικοινωνίες, εκδηλώσεις, συναντήσεις ή/και άλλες δραστηριότητες με διά ζώσης συμμετοχή, χρησιμοποιούνται χώροι και εγκαταστάσεις που δεν είναι προσπελάσιμοι/προσβάσιμοι για τα άτομα με αναπηρία (π.χ. σε χώρους που δεν μπορεί να φτάσει άτομο με αναπηρικό αμαξίδιο, που δεν έχουν WC ατόμων με αναπηρία, που γίνεται χρήση Η/Υ αλλά δεν έχουν εγκατασταθεί απαραίτητες υποστηρικτικές τεχνολογίες, κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Μέσα που διατίθενται σε δραστηριότητες που γίνονται διά ζώσης	☐ Σε επικοινωνίες, εκδηλώσεις, συναντήσεις και λοιπές δραστηριότητες που γίνονται διά ζώσης, τα υλικά που παρέχονται στους συμμετέχοντες (βιβλία, σημειώσεις, εγχειρίδια, παρουσιάσεις, κ.λπ.) δεν γίνονται διαθέσιμα σε εναλλακτικές μορφές για τα άτομα με αναπηρία (π.χ. σε Braille, σε μορφή προσβάσιμου Word/PDF/PowerPoint, σε ισοδύναμη ακουστική μορφή MP3, σε ισοδύναμη μορφή video με νοηματική και υπότιτλους, κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Δραστηριότητες που γίνονται διαδικτυακά	☐ Για επικοινωνίες, εκδηλώσεις, συναντήσεις ή/και άλλες δραστηριότητες που γίνονται διαδικτυακά, χρησιμοποιούνται πλατφόρμες που δεν παρέχουν προσβασιμότητα στα άτομα με αναπηρία (π.χ. μη προσβάσιμες πλατφόρμες e-learning, τηλεδιάσκεψης, τηλεργασίας, κ.λπ.), γεγονός που δεν αντιμετωπίζεται με εναλλακτικούς τρόπους και που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Μέσα που διατίθενται σε δραστηριότητες που γίνονται διαδικτυακά	☐ Σε επικοινωνίες, εκδηλώσεις, συναντήσεις και λοιπές δραστηριότητες που γίνονται διαδικτυακά, τα υλικά που παρέχονται στους συμμετέχοντες (βιβλία, σημειώσεις, εγχειρίδια, παρουσιάσεις, κ.λπ.) δεν γίνονται διαθέσιμα σε εναλλακτικές μορφές για τα άτομα με αναπηρία (π.χ. επιγραμμικά σε προσβάσιμη ιστοσελίδα, σε μορφή προσβάσιμου Word/PDF/PowerPoint, σε ισοδύναμη ακουστική μορφή MP3, σε ισοδύναμη μορφή video με νοηματική και υπότιτλους, κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Κατάρτιση προσωπικού σε ζητήματα αναπηρίας	☐ Το προσωπικό που υλοποιεί τη δράση και έρχεται σε επαφή με τους συμμετέχοντες (το προσωπικό υποδοχής και υποστήριξης, οι εκπαιδευτές, οι μέντορες, οι συνεργάτες, κ.λπ.) δεν είναι καταρτισμένο σε θέματα αναπηρίας, γεγονός που θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Προστασία από την παρενόχληση	☐ Δεν διασφαλίζεται η προστασία των ατόμων με αναπηρία από την παρενόχληση ή/και δεν υποστηρίζεται η έκφραση παραπόνων από άτομα με αναπηρία καθώς και η αποκατάσταση αυτών, γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Εύλογες προσαρμογές	☐ Άρνηση παροχής εύλογων προσαρμογών σε ωφελούμενους με αναπηρία ή/και δεν υποστηρίζεται η έκφραση παραπόνων από άτομα με αναπηρία καθώς και η αποκατάσταση αυτών, γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Δράσεις/υπηρεσίες μεταφοράς ή συνοδείας	☐ Παρέχεται υπηρεσία μεταφοράς/συνοδείας για το κοινό, όμως δεν γίνεται με προσβάσιμα μέσα για κάποιες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία (π.χ. σημεία επιβίβασης, οχήματα, κ.λπ. που δεν είναι προσβάσιμα σε χρήστες με αμαξίδιο ή τυφλά άτομα, απουσία υπηρεσίας βοήθειας για εκφόρτωση αποσκευών, κ.λπ.) και δεν παρέχεται εναλλακτική ειδική υπηρεσία για τα εμποδιζόμενα άτομα με αναπηρία (π.χ. μεταφορά με λευκό ταξί ή άλλο ειδικό όχημα), γεγονός που θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

<p>Δράσεις απασχόλησης / εργασίας</p>	<p>☐ Δεν διασφαλίζεται η παροχή ασφαλών και υγιών συνθηκών εργασίας, κατάρτισης, διά βίου μάθησης κ.λπ. για τα άτομα με αναπηρία, σε ίση βάση με τους άλλους και δεν συμπεριλαμβάνονται τα άτομα με αναπηρία στο σχέδιο/πρωτόκολλο αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών, γεγονός το οποίο θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
<p>Δράσεις/υπηρεσίες υγείας ή/και φροντίδας</p>	<p>☐ Αρνείται η εύλογη προσαρμογή σε ωφελούμενους με αναπηρία στο περιβάλλον της υπηρεσίας ή/και δεν διασφαλίζεται για τα άτομα με αναπηρία το ίδιο εύρος, ποιότητα και επίπεδο ελεύθερης ή προσιτής υγειονομικής περίθαλψης και προγραμμάτων σε ίση βάση με τους υπόλοιπους ή/και δεν διασφαλίζεται ότι οι επαγγελματίες της υγείας προσφέρουν χωρίς διακρίσεις στα άτομα με αναπηρία φροντίδα ίδιας ποιότητας, σε ίση βάση με τους άλλους ή/και δεν επιλέγονται/προσλαμβάνονται καταρτισμένοι επαγγελματίες υγείας ή/και δεν καταρτίζονται από πριν οι επαγγελματίες υγείας αναλόγως σε θέματα που σχετίζονται με την ελεύθερη και ενημερωμένη συγκατάθεση, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την αξιοπρέπεια, την αυτονομία και τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία ή/και δεν διασφαλίζεται ότι δεν υπάρχουν φαινόμενα μεροληπτικής άρνησης υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης ή υγείας ή διατροφής και λήψης υγρών, λόγω της αναπηρίας, γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
<p>Γενικώς</p>	<p>☐ Συνολικά, οι συνθήκες (περιβάλλον, μέσα και προσωπικό) στις οποίες υλοποιείται η δράση, καταστούν στην πράξη αδύνατη ή άنيση τη συμμετοχή στη δράση για συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία (άτομα με αναπηρία όρασης, άτομα με κινητική αναπηρία, χρήστες αναπηρικού αμαξιδίου, κ.λπ.), για λόγους που δεν δικαιολογούνται. <i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
<p>ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ</p>	
<p>Συμμόρφωση με το κριτήριο της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία</p>	<p>☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι δεν διασφαλίζεται για τα άτομα με αναπηρία η ισότιμη πρόσβαση στη δράση και η δυνατότητα αυτόνομης χρήσης των υπηρεσιών διότι υπάρχουν αδικαιολόγητα εμπόδια προσπελασιμότητας και προσβασιμότητας του περιβάλλοντος στο οποίο υλοποιείται η δράση (χώροι, πλατφόρμες, εργαλεία, μέσα, κ.λπ.). <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i></p> <p>☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι απουσιάζουν απαραίτητες υποβοηθητικές/εναλλακτικές λύσεις ή/και εναλλακτικοί τρόποι εξυπηρέτησης και ότι δεν διευκολύνονται/εξυπηρετούνται αυτόνομα συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία. <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i></p>
<p>Συμμόρφωση με το κριτήριο της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας</p>	<p>☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι δεν διασφαλίζεται η ωφέλεια της δράσης για τα άτομα με αναπηρία σε ίση βάση με το υπόλοιπο κοινό. <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i></p> <p>☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι στη δράση υφίσταται άδικη μεταχείριση προς τα άτομα με αναπηρία σε σχέση με το υπόλοιπο κοινό. <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i></p> <p>☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι στη δράση υφίσταται άρνηση παροχής εύλογων προσαρμογών σε άτομα με αναπηρία. <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i></p> <p>☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι υφίσταται παρενόχληση σε άτομα με αναπηρία (π.χ. προσβολή ή διαμόρφωση εξευτελιστικού, ταπεινωτικού περιβάλλοντος). <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i></p>

Ημερομηνία συμπλήρωσης:	
Υπεύθυνος συμπλήρωσης:	

5.2 Εκροές που αφορούν κτιριακές εγκαταστάσεις

Είδη δράσεων (ενδεικτικά): Ανεγέρσεις, επεκτάσεις, αναπαλαιώσεις, ανακαινίσεις, διαμορφώσεις, κ.λπ., με τη συγχρηματοδότηση των ΕΔΕΤ (π.χ. ΕΤΠΑ), κτιρίων όλων των ειδών, ιδίως αυτών που επισκέπτονται/ λαμβάνουν υπηρεσίες οι πολίτες.

5.2.1 Γενικές απαιτήσεις

Προσβασιμότητα

Σε νέες κτιριακές εγκαταστάσεις και σε εγκαταστάσεις που διαμορφώθηκαν κατόπιν παρεμβάσεων των Πράξεων, θα πρέπει να διασφαλίζεται η απουσία αδικαιολόγητων εμποδίων προσβασιμότητας και η αντιμετώπιση των δικαιολογημένων εμποδίων με κατάλληλες εναλλακτικές λύσεις.

- ✔ Διασφαλίζεται για τα άτομα με αναπηρία η προσπελασιμότητα και η προσβασιμότητα των κτιρίων, των εξωτερικών και εσωτερικών επισκέψιμων χώρων, των διευκολύνσεων, των εξοπλισμών, της σήμανσης, κ.λπ.
- ✔ Διασφαλίζεται ότι οι υποδομές (διάταξη και υλικά) είναι κατάλληλες, προσβάσιμες και εύκολες στην κατανόηση και χρήση για τα άτομα με αναπηρία, σε συμμόρφωση με την εθνική νομοθεσία και σύμφωνα πρότυπα και οδηγίες προσβασιμότητας (π.χ. τις αρχές Καθολικού Σχεδιασμού, τις «Οδηγίες Σχεδιασμού ΥΠΕΝ “Σχεδιάζοντας για όλους”», κ.λπ.).
- ✔ Παρέχεται σύστημα/μέσα σήμανσης σε ανάγλυφες μορφές (π.χ. Braille) και σε ευανάγνωστες και εύληπτες μορφές.
- ✔ Παρέχονται κατάλληλες οδηγίες και πληροφορίες πρόσβασης για τα διάφορα άτομα με αναπηρία (π.χ. «προφίλ προσβασιμότητας»).
- ✘ Απουσιάζουν απαραίτητες υποβοηθητικές λύσεις (βλ. ενότητα 3.6.2) ή/και εναλλακτικές λύσεις (βλ. ενότητα 3.6.1) για εμποδιζόμενα άτομα με αναπηρία.

i Βάσει του Νέου Οικοδομικού Κανονισμού (ΝΟΚ), στα υφιστάμενα πριν από την ισχύ νόμου δημόσια κτίρια ή χώροι συνάθροισης κοινού επιβάλλεται να γίνουν οι απαραίτητες διαμορφώσεις, ώστε οι λειτουργικοί χώροι τους να είναι προσπελάσιμοι από άτομα με αναπηρία ή εμποδιζόμενα άτομα και θα πρέπει να ολοκληρωθούν εγκαίρως⁹⁵, με την προϋπόθεση ότι δεν θίγεται ο φέρων οργανισμός του κτιρίου, άλλως τα κτίρια θα θεωρούνται αυθαίρετα.

i Από τις σχετικές διατάξεις του ΝΟΚ εξαιρούνται τα κτίρια που έχουν μοναδική πρόσβαση σε δρόμο με βαθμίδες ή βρίσκονται σε οικόπεδα στα οποία η ελάχιστη διαφορά στάθμης του φυσικού εδάφους στην οικοδομική γραμμή από την επιφάνεια του πεζοδρομίου είναι μεγαλύτερη από 2.50 μ.

⁹⁵ Σύμφωνα με τις σχετικές παρατάξεις που δίνονται από τον νόμο.

Μη διάκριση⁹⁶

Σε νέες κτιριακές εγκαταστάσεις και σε εγκαταστάσεις που διαμορφώθηκαν κατόπιν παρεμβάσεων των Πράξεων, θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι δεν εγείρονται ζητήματα διάκρισης εις βάρος των ατόμων με αναπηρία.

- ✔ Διασφαλίζεται, αναλόγως, η συμπερίληψη υπηρεσιών/χώρων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον/χρησιμότητα και για τα άτομα με αναπηρία.
- ✔ Το προσωπικό διαχείρισης, εξυπηρέτησης, φύλαξης, καθαριότητας, κ.λπ. είναι, αναλόγως, καταρτισμένο σε θέματα αναπηρίας.
- ✔ Προβλέπονται, αναλόγως, μορφές «ζωντανής» βοήθειας και ενδιαμέσων (βλ. ενότητα **3.6.4**), συμπεριλαμβανομένων των οδηγών, των αναγνώστων και των επαγγελματιών διερμηνέων της νοηματικής γλώσσας.
- ✔ Διασφαλίζεται η ασφάλεια των ατόμων με αναπηρία, συμπερ. των περιπτώσεων έκτακτης ανάγκης.
- ✘ Υφίσταται άδικη μεταχείριση στα άτομα με αναπηρία σε σχέση με τους υπόλοιπους (βλ. ενότητα **0**).
- ✘ Υφίσταται άρνηση παροχής *εύλογων προσαρμογών* (βλ. ενότητα **3.6.3**) σε άτομα με αναπηρία.
- ✘ Υφίσταται *παρενόχληση* (βλ. ενότητα **0**) σε άτομα με αναπηρία (π.χ. προσβολή ή διαμόρφωση εξευτελιστικού, ταπεινωτικού περιβάλλοντος).

5.2.2 Παραδείγματα εφαρμογής

Σημείωση: Τα παρακάτω αφορούν σχεδόν όλα τα είδη κτιριακών εγκαταστάσεων.

1) Προσπέλαση

- ✔ Διασφαλίζεται η προσπελασιμότητα για τα άτομα με αναπηρία κάθε επισκέψιμης από το κοινό κτιριακής εγκατάστασης. Δηλαδή, διασφαλίζεται για όλα τα άτομα με αναπηρία η δυνατότητα να προσεγγίσουν την **είσοδο** κάθε κτιριακής εγκατάστασης (και συνεχίσουν μετά την **έξοδο** από κάθε κτιριακή εγκατάσταση⁹⁷) χωρίς να συναντήσουν αδικαιολόγητα εμπόδια και διαχωρισμούς (ξεχωριστή διαδρομή) στη διαδρομή τους, ξεκινώντας, για παράδειγμα, από το περιβάλλον πεζοδρόμιο/οδόστρωμα, από τον οργανωμένο χώρο στάθμευσης και από τυχόν στάσεις των ΜΜΜ, ειδικές θέσεις στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία ή/και σημεία αποβίβασης επιβατών οχημάτων.

i Η προσπέλαση πρέπει να είναι ενιαία για όλους τους επισκέπτες του κτιρίου. Η χρήση δευτερευουσών εισόδων για την εξυπηρέτηση των ατόμων με κινητική αναπηρία συνιστά διάκριση και είναι αποδεκτή μόνο σε ιδιαίτερες περιπτώσεις (διατηρητέα κτίρια, κτίρια υφιστάμενα ιστορικής σημασίας, κ.λπ.) και εφόσον η τοποθέτηση ράμπας ή μηχανισμού στην κύρια είσοδο είναι τεχνικά αδύνατη. Π.χ. βλ. ΥΠΕΝ/ΔΕΣΣΕΔΠ/65826/699.

- ✔ Οι διαδρομές είναι κατάλληλες και ασφαλείς για προσπέλαση με αναπηρικό αμαξίδιο (κατάλληλες επιφάνειες, ελεύθερα πλάτη για κίνηση και ελιγμούς, κλίσεις και κιγκλιδώματα, χωρίς έντονες ανωμαλίες, με κατάλληλες γεφυρώσεις υψομετρικών διαφορών (βλ. παρακάτω σημείο **4**), με κατάλληλες θύρες όπου υπάρχουν (βλ. παρακάτω σημείο **5**), με κατευθυντήρια σήμανση προς δευτερεύουσες προσβάσιμες εισόδους, από και προς ειδικές θέσεις στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία, κ.λπ.).

⁹⁶ Σημείωση: αφορά κυρίως τις υπηρεσίες που φιλοξενούνται/παρέχονται σε αυτά τα κτίρια.

⁹⁷ Στις περιπτώσεις που έξοδος προβλέπεται από διαφορετικά σημεία από αυτά της εισόδου.

- i** Σε περίπτωση συναρμογής μονοπατιού με υφιστάμενες ή/και νέες γεφυρώσεις, συνιστάται:
- Η γέφυρα να έχει πλάτος τουλάχιστον 0,90-1,00 μ. (προκειμένου για υφιστάμενη) ή 1,50 μ. (προκειμένου για νέα κατασκευή), επιθυμητές μέγιστες κλίσεις 5% -και όχι μεγαλύτερες από 7% επί μήκους μέχρι 5 μ.- και αμφίπλευρα κιγκλιδώματα.
  - Σε περίπτωση που το δάπεδο της γέφυρας είναι ξύλινο, τα κενά (αρμοί) μεταξύ των σανίδων δεν πρέπει να υπερβαίνουν το 1 εκ.
  - Η συναρμογή μονοπατιού/γέφυρας να γίνεται με ράμπα μέγιστης κλίσης 5% με αμφίπλευρα κιγκλιδώματα. Η απόληξη της ράμπας επί του μονοπατιού δε θα πρέπει να δημιουργεί καμία υψομετρική διαφορά.
- i** Γενικώς, οι οπτικές σημάσεις για το κοινό θα πρέπει να είναι ευδιάκριτες, προσπελάσιμες, προσβάσιμες και με εύληπτο και χρήσιμο περιεχόμενο και για τα άτομα με αναπηρία:
- Σε όλες τις οπτικές σημάσεις, τα σύμβολα είναι σε κατάλληλα μεγέθη, ανάλογα με την απόσταση θέασης. Σε τυχόν οπτικές σημάσεις σε εσωτερικούς χώρους, το ύψος των γραμμάτων δεν είναι μικρότερο από 1,5 εκ. Σε τυχόν οπτικές σημάσεις σε εξωτερικούς χώρους, το ύψος των γραμμάτων δεν είναι μικρότερο από 10 εκ.
  - Οι οπτικές σημάσεις είναι τοποθετημένες σε σημεία με ικανοποιητικό φωτισμό.
  - Η επιφάνεια των οπτικών σημάσεων (πινακίδων) είναι μη ματ και αδιαφανής.
  - Οι οπτικές σημάσεις φέρουν έντονες διαφορές φωτεινότητας, χρώματος και αντίθεσης μεταξύ φόντου και προσκνήιου.
  - Στις οπτικές σημάσεις αποφεύγονται ακατάλληλοι συνδυασμοί χρωμάτων και ποτέ το χρώμα δεν είναι ο μοναδικός τρόπος μετάδοσης πληροφορίας ή μηνυμάτων (π.χ. παρέχεται πάντα πρόσθετη αναγνώριση που δεν βασίζεται σε χρώματα).
  - Στις οπτικές σημάσεις γίνεται χρήση απλών, τυποποιημένων γραμματοσειρών χωρίς πατούρες (δεν χρησιμοποιούνται πολύπλοκες, δυσανάγνωστες γραμματοσειρές).
  - Οι πληροφοριακές οπτικές σημάσεις φέρουν (και) συνδυασμό συνοπτικών κειμένων και απλών και εύληπτων εικονιδίων.
  - Οι τυχόν οπτικές σημάσεις που φέρουν εκτεταμένα κείμενα είναι τοποθετημένες σε κατάλληλο ύψος για άνετη ανάγνωση από όλους (δηλ. κεντραρισμένες σε ύψος 125 εκ. από το δάπεδο, με το κύριο σώμα της πληροφορίας εντός 105-145 εκ. από το δάπεδο και σε κάθε περίπτωση σε 90-180 εκ. από το έδαφος). Οι τυχόν οπτικές σημάσεις που φέρουν εκτεταμένα κείμενα (συμπερ. των πληροφοριακών σταθμών και των σημάσεων ερμηνείας περιβάλλοντος) είναι προσβάσιμες και σε τυφλά άτομα (δηλ. διαθέτουν παράλληλα απτικό τμήμα σε γραφή Braille ή συνοδεύονται από ακουστική μορφή ή είναι αναγνώσιμες μέσω Κωδικού QR, κ.λπ.).
  - Οι απτικές σημάσεις (ανάγλυφες ή/και σε Braille) είναι πάντα εύκολα εντοπίσιμες από τυφλά άτομα (π.χ. επί διαδρομής με οδηγό τυφλών επί εδάφους και με σήμανση στο δάπεδο ή με κιγκλίδωμα/περίζωμα που διακόπτεται κ.λπ.).
  - Τυχόν επιτοίχιες/επιστύλιες απτικές σημάσεις (ανάγλυφες ή/και σε Braille) είναι πάντα σε ύψος κατάλληλο για ψηλάφηση και φέρουν στο έδαφος προβολή της απτικής σήμανσης και προειδοποίηση για εμπόδιο (δηλ. 140-160 εκ. από το δάπεδο).
  - Τυχόν απτικές σημάσεις (ανάγλυφες ή/και σε Braille) φέρουν χαρακτήρες και σύμβολα με πάχος έξαρσης 1,0-1,5 χλστ. και δεν φέρουν ποτέ στοιχεία που προεξέχουν στην επιφάνεια αφής (π.χ. βίδες, περικόχλια, καρφιά, ακίδες κ.λπ.).
  - Τυχόν ειδικές διευκολύνσεις προσβασιμότητας για άτομα με αναπηρία φέρουν πάντα τα κατάλληλα διεθνή σύμβολα.

(επιτρέπεται η είσοδος σε σκύλους-οδηγούς)

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

- ✔ Οι διαδρομές είναι κατάλληλες και ασφαλείς για την προσπέλαση τυφλών, χρηστών λευκού μπαστουνιού, ατόμων με σκύλο-οδηγό, κ.λπ. (κατάλληλες οριοθετήσεις, κιγκλιδώματα ασφαλείας, χωρίς επικίνδυνα εμπόδια καθ' ύψος που δεν προβάλλονται επί εδάφους, με κατευθυντήρια σήμανση με Braille, κ.λπ.).
- ✘ Οι διαδρομές είναι ακατάλληλες για άτομα με αναπηρία όρασης ή/και άλλες αναπηρίες (με ακατάλληλο φωτισμό, δαιδαλώδεις, χωρίς κατευθυντήρια σήμανση, κ.λπ.).
- ✔ Η επιφάνεια κίνησης είναι παντού λεία, χωρίς βαθμίδες, συνεχής, ομαλή, σταθερή (π.χ. καλά σταθεροποιημένο χώμα) και μη ολισθηρή, καλά συμπιεσμένη και αποστραγγιζόμενη.
- ✘ Στις διαδρομές υπάρχουν χαλαρά εδάφη, όπως μαλακό χώμα, άμμος κ.λπ. που είναι πλήρως ακατάλληλα ή επιφάνειες από κυβόλιθους ή χαλίκια που δεν ενδείκνυται για κυκλοφορία αμαξιδίων ή ατόμων με μειωμένη κινητικότητα.
- ✘ Υπάρχει οργανωμένος χώρος στάθμευσης οχημάτων επισκεπτών/προσωπικού, όμως δεν υπάρχουν καθόλου ειδικές θέσεις στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία.
- ✘ Υπάρχουν ειδικές θέσεις στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία, όμως το πλήθος τους σε σχέση με το πλήθος των υπολοίπων θέσεων στάθμευσης δεν είναι επαρκές ή υπάρχουν θέσεις στάθμευσης για τα υπόλοιπα οχήματα οι οποίες είναι πιο κοντά στο κτίριο από ότι οι ειδικές θέσεις στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία.
- ✘ Προβλέπονται ειδικές θέσεις στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία, όμως δεν είναι κατάλληλες (δεν ακολουθούν τις απαραίτητες προδιαγραφές, δεν φέρουν κατάλληλη σήμανση με το Διεθνές Σύμβολο της Πρόσβασης, κ.λπ.).

i Οι χώροι στάθμευσης, ως προς τη διαστασιολόγηση των επιμέρους στοιχείων τους και τη σήμανσή τους, θα πρέπει να σχεδιάζονται σύμφωνα με τις εθνικές προδιαγραφές, π.χ. βλ. ΥΠΕΝ/ΔΜΕΑΑΠ/124964/1561.

Συνιστάται, όμως, επιπλέον των συμβατικών θέσεων στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία, να προβλέπονται και θέσεις στάθμευσης (τουλάχιστον μία θέση) οχημάτων τύπου VAN ή οχημάτων με πρόσβαση αμαξιδίου από το πίσω μέρος, με ελάχιστες απαιτούμενες διαστάσεις 4,50 x 6,60 μ.

Οι χώροι στάθμευσης συνιστάται να χωροθετούνται κατά το δυνατόν πλησιέστερα (όχι μακρύτερα από 50 μ.) από την προσβάσιμη είσοδο των κτιρίων.

- ✔ Προβλέπεται εύλογη προσαρμογή σε εξατομικευμένη βάση (π.χ. κουμπί στον χώρο στάθμευσης οχημάτων για παροχή βοήθειας/υποδοχής σε ασυνόδευτα άτομα με αναπηρία, για παροχή αμαξιδίου, για μεταφορά βαρειών αντικειμένων, κ.λπ.).
- ✘ Εξωτερικά των κτιρίων υπάρχει πληροφοριακή σήμανση για το επισκεπτικό κοινό (ονομασία, παρεχόμενες υπηρεσίες εντός του κτιρίου, ωράριο λειτουργίας, πολιτική εισιτηρίων, πληροφορίες επικοινωνίας, κ.λπ.) η οποία δεν είναι προσπελάσιμη/προσβάσιμη στα άτομα με αναπηρία (π.χ. χωρίς Braille).
- ✘ Απουσιάζουν αδικαιολόγητα απαραίτητες/κατάλληλες υποβοηθητικές λύσεις για εμποδιζόμενα άτομα με αναπηρία (π.χ. δεν υπάρχει οδηγός όδευσης τυφλών ή έχει σημαντικές βλάβες ή είναι επικίνδυνος).
- ✘ Απουσιάζουν αδικαιολόγητα απαραίτητες/κατάλληλες εναλλακτικές λύσεις για εμποδιζόμενα άτομα με αναπηρία. Δηλαδή, για υφιστάμενα εμπόδια τα οποία είναι μεν δικαιολογημένα και δεν μπορούν να αρθούν εύλογα, δεν προσφέρονται εναλλακτικές λύσεις, εσωτερικά ή εξωτερικά, παρότι είναι εφικτές (π.χ. διαδρομή προς δευτερεύουσα προσβάσιμη είσοδο είσοδο).
- ✘ Παρέχεται πληροφόρηση για το κοινό σχετικά με το πως μπορεί να φτάσει κανείς στις κτιριακές εγκαταστάσεις (π.χ. σε ιστοσελίδα, έντυπα, τηλεφωνικά, κ.λπ.), όμως δεν προβλέπεται η παροχή κατάλληλων πληροφοριών και οδηγιών για άτομα με αναπηρία.

- ✘ Παρέχεται πληροφόρηση με οδηγίες για άτομα με αναπηρία σχετικά με την προσπέλαση των κτιριακών εγκαταστάσεων (π.χ. σε ιστοσελίδα και έντυπα), όμως δεν προβλέπεται η παροχή της με προσβάσιμα ή/και εναλλακτικά μέσα (βλ. παρακάτω, σημείο 10).
- ✘ Χρησιμοποιείται ακατάλληλη και μη συμπεριληπτική γλώσσα (βλ. ενότητα 3.2) σε έντυπα, σε ιστοσελίδες, σε πρόχειρη σήμανση, κ.λπ. (π.χ. με εκφράσεις τύπου «Οι ανάπηροι από την πίσω πόρτα»).
- ✘ Προτείνονται/εφαρμόζονται τρόποι προσπέλασης που προσβάλουν την αξιοπρέπεια ή/και αυτονομία ατόμων με αναπηρία (π.χ. «θα σας ανεβάσουμε με το αμαξίδιο στις σκάλες»).
- ✘ Συνολικά, δεν είναι δυνατή/ασφαλής η προσπέλαση κάποιας κτιριακής εγκατάστασης για συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία (άτομα με αναπηρία όρασης, άτομα με κινητική αναπηρία, όπως χρήστες αναπηρικού αμαξιδίου, κ.λπ.), για λόγους που δεν δικαιολογούνται.

2) Προαύλιο/υπαίθριοι χώροι των κτιριακών εγκαταστάσεων

- ✔ Διασφαλίζεται η «προσπελασιμότητα» (διαδρομές) και η «προσβασιμότητα» (χρήση διευκολύνσεων) στα άτομα με αναπηρία σε κάθε επισκέψιμο από το κοινό προαύλιο/υπαίθριο χώρο. Δηλαδή, διασφαλίζεται για όλα τα άτομα με αναπηρία η δυνατότητα να προσεγγίσουν και να κάνουν χρήση των περιοχών και των υποδομών που είναι ανοικτές στο κοινό εντός του προαυλίου/υπαίθριου χώρου (π.χ. θέσεις θέσης, ανάπαυλας, κήποι, κ.λπ.).
- ✘ Αρνείται η είσοδος σε άτομα μαζί με τον σκύλο-οδηγό ή σκύλο βοήθειας.
- ✘ Συνολικά, δεν είναι δυνατή/ασφαλής η προσπέλαση μέρους ή του συνόλου του προαυλίου/υπαίθριου χώρου για συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία (άτομα με αναπηρία όρασης, άτομα με κινητική αναπηρία, όπως χρήστες αναπηρικού αμαξιδίου, κ.λπ.), για λόγους που δεν δικαιολογούνται.

3) Είσοδος/έξοδος στο εσωτερικό κτιριακών εγκαταστάσεων

- ✔ Διασφαλίζεται η δυνατότητα εισόδου στο εσωτερικό των κτιριακών εγκαταστάσεων και εξόδου από αυτές για τα άτομα με αναπηρία.
- ✔ Στο κτίριο επιτρέπεται η είσοδος σκύλων-βοηθών και σκύλων-οδηγών, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία.
- ✔ Υπάρχει τουλάχιστον μία είσοδος/έξοδος κατάλληλη για διέλευση με αναπηρικό αμαξίδιο:
  - ισόπεδη ή με κατάλληλες κλίσεις, χωρίς σκαλοπάτια ή άλλα εμπόδια ή μέσω ράμπας κατάλληλων προδιαγραφών ή κλιμακοστάσιο με ειδικό αναβατόριο ή προσβάσιμο ανελκυστήρα/ανυψωτικό μέσο (βλ. παρακάτω σημείο 4),
  - με θύρες κατάλληλων προδιαγραφών και σε καλή κατάσταση (βλ. παρακάτω σημείο 5),
  - με επαρκές πλάτος/άνοιγμα (άνω των 90 εκ.).
- ✔ Τυχόν κλιμακοστάσια σε εισόδους/εξόδους είναι κατάλληλων προδιαγραφών και σε καλή κατάσταση (βλ. παρακάτω σημείο 4).
- ✔ Σε περίπτωση που μετά την εξωτερική θύρα ακολουθεί προθάλαμος με δεύτερη θύρα, οι διαστάσεις του προθάλαμου ανάμεσα στις δύο διαδοχικές πόρτες και τα ανοίγματα των θυρών επιτρέπουν στο εσωτερικό του προθάλαμου τον όποιο απαραίτητο ελιγμό με αναπηρικό αμαξίδιο (διάμετρος 1,5μ. ή περισσότερο).
- ✔ Αμέσως μετά την είσοδο (π.χ. στην υποδοχή), προβλέπεται (α) πληροφόρηση σε συμβατική και προσβάσιμη μορφή (γραφή Braille, ανάγλυφη σήμανση, ανάγλυφοι χάρτες, πικτογράμματα κ.λπ.) σχετικά με το κτίριο: αριθμός ορόφων, θέση στην οποία βρίσκεται ο επισκέπτης του κτιρίου, θέση στοιχείων κάθετης κίνησης (ανελκυστήρες, ράμπες, κλιμακοστάσια), θέση εξόδων κινδύνου κ.λπ. και τις υπηρεσίες/χώρους μέσα σε αυτό: όροφο, αριθμό γραφείου κ.λπ., ή/και (β) προσωπικό κατάλληλα εκπαιδευμένο για προσωπική υποστήριξη των ατόμων που τη χρειάζονται.

- ✘ Στην είσοδο υπάρχουν εμπόδια ειδικού σκοπού (π.χ. που χρησιμοποιούνται για τη ρύθμιση της εισόδου των επισκεπτών όπως κολωνάκια με σχοινί, μπάρες με εισιτήριο, κ.λπ.) και δεν προβλέπεται εναλλακτική για τη διέλευση με αναπηρικό αμαξίδιο.
- ✘ Οι εισόδος/έξοδος είναι μέσω καμπίνας ασφαλείας/προστασίας (βλ. τράπεζες) και οι αναγγελίες-οδηγίες είναι μόνο ακουστικές ή μόνο ηχητικές.
- ✘ Συνολικά, δεν είναι δυνατή/ασφαλής η είσοδος/έξοδος στο εσωτερικό κάποιας κτιριακής εγκατάστασης για συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία (άτομα με αναπηρία όρασης, άτομα με κινητική αναπηρία, όπως χρήστες αναπηρικού αμαξιδίου, κ.λπ.), για λόγους που δεν δικαιολογούνται.

4) **Κάθετη προσπέλαση & γεφυρώσεις υψομετρικών διαφορών**

- ✔ Διασφαλίζεται η προσπελασιμότητα για τα άτομα με αναπηρία κάθε επισκέψιμο από το κοινό και διαφορετικής χρήσης ορόφου/αναβαθμού/διαζώματος/εσωτερικού εξώστη των κτιριακών εγκαταστάσεων. Δηλαδή, διασφαλίζεται για όλα τα άτομα με αναπηρία η δυνατότητα να φτάσουν σε κάθε επίπεδο, ξεκινώντας από προσβάσιμη είσοδο, και στη συνέχεια να φύγουν φτάνοντας σε προσβάσιμη έξοδο (βλ. σημείο 3).
- ✔ Όλα τα επίπεδα διαφορετικής χρήσης είναι προσπελάσιμα με προσβάσιμους ανελκυστήρες ή ανυψωτικούς μηχανισμούς κατάλληλων προδιαγραφών και σε καλή κατάσταση.

i Οι **προσβάσιμοι ανελκυστήρες** θα πρέπει να είναι πιστοποιημένοι⁹⁸, να έχουν κατάλληλες διαστάσεις θύρας και θαλάμου για χρήστες με αναπηρικό αμαξίδιο και γενικώς να είναι προσβάσιμοι σε διάφορες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία (ενδεικτικά):

- ακριβώς πριν από τη θύρα του ανελκυστήρα να υπάρχει επαρκής ελεύθερος χώρος ελιγμού ατόμων με αναπηρικό αμαξίδιο (δηλ. διαμέτρου 150 εκ. τουλάχιστον ή διαστάσεων 150 X 150 εκ. και άνω),
- η θύρα του ανελκυστήρα να είναι στη μικρή πλευρά του θαλάμου και να έχει καθαρό άνοιγμα ≥ 90 εκ.
- ο θάλαμος να έχει τις απαραίτητες ελάχιστες διαστάσεις (τουλάχιστον 110 X 140 εκ.),
- να διαθέτει πάνελ τοποθετημένο σε κατάλληλο ύψος (δηλ. 90-120 εκ. από το δάπεδο) και ανάγλυφα πλήκτρα χειρισμού,
- να διαθέτει οπτική και ηχητική αναγγελία ορόφων,
- να διαθέτει τηλέφωνο/κουδούνι ανάγκης, το οποίο να λειτουργεί.

i Τα ειδικά **αναβατόρια-πλατφόρμες** (μηχανισμοί κατακόρυφης ανύψωσης) θα πρέπει να είναι πιστοποιημένα και προσβάσιμα σε χρήστες αναπηρικού αμαξιδίου (ενδεικτικά):

- με ελεύθερο χώρο μπροστά, στο σημείο επιβίβασης/αποβίβασης (δηλ. διαμέτρου τουλάχιστον 150 εκ. ή διαστάσεων τουλάχιστον 150 X 150 εκ.)
- με εσωτερική επιφάνεια κατάλληλων διαστάσεων για τη στάση ατόμων με αναπηρικό αμαξίδιο (δηλ. τουλάχιστον 80 X 130 εκ.)
- οι μηχανισμοί χειρισμού θα πρέπει να είναι τοποθετημένοι σε κατάλληλο ύψος (δηλ. 90-120 εκ. από το δάπεδο)

- ✔ Όλα τα κλιμακοστάσια είναι κατάλληλων προδιαγραφών και σε καλή κατάσταση.

i Τα **κλιμακοστάσια** πρέπει να είναι κατάλληλων προδιαγραφών για άτομα με μειωμένη κινητικότητα και για άτομα με αναπηρία όρασης (ενδεικτικά):

- τα σκαλιά να έχουν ύψος ≤ 15 εκ., πλάτος (πάτημα) ≥ 33 εκ.,

⁹⁸ Δηλ. να είναι σύμφωνοι με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ασφάλεια των χρηστών και τη δυνατότητα χρήσης τους σε περιπτώσεις εκτάκτου διαφυγής.

- να παρεμβάλλονται σε τακτές αποστάσεις πλατύσκαλα πλάτους τουλάχιστον 100 εκ.,
- να φέρουν αντιολισθητικές λωρίδες έντονης αντίθεσης/χρώματος,
- να φέρουν χειρολισθήρες και στις δυο πλευρές που συνεχίζονται στα πλατύσκαλα και εξέχουν τουλάχιστον 30 εκ. στην αρχή και το τέλος της κλίμακας.

- ✘ Υπάρχουν ένα ή παραπάνω επίπεδα διαφορετικής χρήσης (από το κοινό) όπου η πρόσβαση δεν είναι εφικτή με αναπηρικό αμαξίδιο (π.χ. διασφαλίζεται μόνο μέσω κλιμακοστασίου χωρίς ανυψωτικό μηχανισμό κλίμακας ή/και μέσω κυλιόμενης σκάλας ή/και μέσω μη προσβάσιμου ανελκυστήρα/ ανυψωτικού μηχανισμού, κ.λπ.).

i Τα ειδικά **αναβατόρια-καθίσματα** (ανυψωτικοί μηχανισμοί κλίμακας) θα πρέπει είναι πιστοποιημένα και κατάλληλα για άτομα με κινητική αναπηρία. Η ευρεία χρήση παρόμοιων μηχανισμών πρέπει να αποφεύγεται λόγω της μικρής ταχύτητας που για λόγους ασφαλείας αναπτύσσουν και κατά συνέπεια του χρόνου διακίνησης που απαιτείται, αλλά και της περιορισμένης δυνατότητας ταυτόχρονης κίνησης περισσότερων ατόμων. Επισημαίνεται δε το πρόβλημα της κατάληψης τμήματος του ωφέλιμου πλάτους ενός κλιμακοστασίου, το οποίο μπορεί να αποβεί μοιραίο σε περιπτώσεις εκτάκτου διαφυγής.

- ✘ Υπάρχουν ένα ή παραπάνω επίπεδα διαφορετικής χρήσης (από το κοινό) όπου η πρόσβαση είναι εφικτή μόνο μέσω ράμπας ακατάλληλων προδιαγραφών.

i Οι κατάλληλες ράμπες (π.χ. βλ. ΥΠΕΝ/ΔΕΣΣΕΔΠ/65826/699) είναι το πιο αξιόπιστο μέσο για την κάλυψη μικρών αλλά και μεγαλύτερων υψομετρικών διαφορών, εφόσον έχουν σχεδιασθεί με κατάλληλες κλίσεις και διαστάσεις, περιλαμβάνουν ενδιάμεσα πλατύσκαλα για ελιγμούς των αμαξιδίων και δυνατότητα ανάπαυσης κατά την άνοδο. Οι κατάλληλες ράμπες προϋποθέτουν την ελάχιστη καταβολή προσπάθειας από το άτομο που τις χρησιμοποιεί, προσφέρουν αδιάλειπτη λειτουργία σε έκτακτες περιπτώσεις (πυρκαγιά, διακοπή ρεύματος κ.λπ.), επιτρέπουν ταυτόχρονη χρήση από περισσότερα άτομα, εξυπηρετούν και άτομα με περιορισμένη δυνατότητα βάρδισης, και γενικώς όταν υπάρχουν προτιμώνται από τους περισσότερους χρήστες.

i Ακατάλληλη **ράμπα** (ενδεικτικά):

- στενή (π.χ. κάτω των 90 εκ.)
- με κατά μήκος κλίση (|) άνω του 10%, δηλ. 5,7° σε συνεχόμενο μήκος άνω του 1μ,
- με κατά μήκος κλίση (|) άνω του 8%, δηλαδή 4,8° σε συνεχόμενο μήκος άνω των 3μ,
- με κατά μήκος κλίση (|) άνω του 6%, δηλαδή 3,6° σε συνεχόμενο μήκος άνω των 8μ,
- με κατά μήκος κλίση (|) άνω του 5%, δηλαδή 2,9° σε συνεχόμενο μήκος άνω των 10μ,
- με εγκάρσια κλίση (–) άνω του 3%, δηλαδή 1,7ο,
- χωρίς κιγκλιδώματα & περίζωμα σε επικίνδυνα σημεία,
- χωρίς σωστούς χειρολισθήρες (θα πρέπει να υπάρχουν χειρολισθήρες σε δύο ύψη, 75 και 90 εκ από το έδαφος, λείοι, σταθεροί και καλά αγκυρωμένοι).

- ✘ Η σήμανση των ορόφων δεν είναι και σε Braille.
- ✘ Συνολικά, στο κτίριο δεν είναι δυνατή/ασφαλής η προσπέλαση κάποιου επιπέδου διαφορετικής χρήσης για συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία, για λόγους που δεν δικαιολογούνται.

5) Οριζόντια προσπέλαση & Ενδιάμεσες θύρες

- ✔ Σε κάθε ξεχωριστό επίπεδο του κτιρίου που είναι προσπελάσιμο από τα άτομα με αναπηρία (από προσβάσιμη είσοδο ή προσβάσιμο ανελκυστήρα, κ.λπ.), διασφαλίζεται για τα άτομα με αναπηρία η προσπελασιμότητα κάθε περιοχής για το κοινό (χώροι υποδοχής, χώροι αναμονής, χώροι υγιεινής, χώροι εξυπηρέτησης/λήψης υπηρεσιών, χώροι με αυτόματα μηχανήματα, μπαλκόνια/βεράντες και λοιποί κοινόχρηστοι χώροι).

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

- ✔ Οι διάδρομοι και οι χώροι κίνησης είναι κατάλληλοι και ασφαλείς για προσπέλαση με αναπηρικό αμαξίδιο (κατάλληλα υλικά και επιφάνειες, ελεύθερα πλάτη για κίνηση και ελιγμούς, χωρίς έντονες ανωμαλίες, με κατάλληλες γεφυρώσεις τυχουσών υψομετρικών διαφορών – π.χ. βλ. ΥΠΕΝ/ΔΕΣΕΔΠ/65826/699).
- ✔ Οι διάδρομοι και οι χώροι κίνησης είναι κατάλληλοι και ασφαλείς για την προσπέλαση τυφλών ατόμων, χρηστών λευκού μπαστουνιού, ατόμων με σκύλο-οδηγό (κατάλληλη χρωματική αντίθεση πατώματος-τοίχου, χωρίς επικίνδυνα επικρεμάμενα εμπόδια που δεν προβάλλονται επί εδάφους, με κατευθυντήρια σήμανση με Braille, κ.λπ.).
- ✔ Οι διάδρομοι και οι χώροι κίνησης φέρουν κατάλληλες χρωματικές αντιθέσεις μεταξύ των διαφόρων στοιχείων για τη διευκόλυνση των ατόμων με αναπηρία όρασης αλλά και με περιορισμούς αντίληψης (π.χ. άτομα με νοητική, γνωστική, ψυχική αναπηρία), και κατάλληλο φωτισμό (φυσικό ή/και τεχνητό) για τη διευκόλυνση των ατόμων με αναπηρία όρασης και των ηλικιωμένων, κ.λπ.
- ✘ Τυχόν εξοπλισμός και στοιχεία κοινής χρήσεως (πυροσβεστήρες, ψύκτες πόσιμου νερού, κ.λπ.) βρίσκονται εντός του ωφέλιμου πλάτους (δημιουργώντας στενά περάσματα) ή είναι μη ανικνεύσιμα και επικίνδυνα για άτομα με αναπηρία όρασης.
- ✔ Η κίνηση στους εσωτερικούς χώρους υποστηρίζεται από συστήματα καθοδήγησης (π.χ. οδηγός τυφλών, καθοδηγητική σήμανση σε συμβατική και προσβάσιμη μορφή) που συνδέουν αποτελεσματικά τους χώρους, τα στοιχεία κάθετης κίνησης, της είσοδο/έξοδο, τις εξόδους κινδύνου κ.λπ.
- ✔ Οι θύρες διαχωρισμού (όπου υπάρχουν), για παράδειγμα θύρες πυρασφάλειας, είναι κατάλληλων προδιαγραφών και σε καλή κατάσταση.

i Οι **θύρες** (και οι θύρες πυρασφάλειας και εξόδων κινδύνου) πρέπει να είναι κατάλληλων προδιαγραφών για χρήστες αναπηρικού αμαξιδίου, για άτομα με αναπηρία όρασης αλλά και γενικά για άτομα με ασυνήθιστες διαστάσεις (ενδεικτικά):

- με ελάχιστο ελεύθερο ύψος 2,20 μ. (τοπικά 2,10 μ.),
- με ελάχιστο ελεύθερο άνοιγμα 90 εκ,
- να είναι μονίμως ανοικτές (τις ώρες κοινού) **ή** να είναι αυτόματα ανοιγόμενες **ή** να είναι εύκολα ανοιγόμενες (π.χ. αυτόματες πόρτες που προσφέρουν αρκετό χρόνο ή χειροκίνητες πόρτες που ανοίγουν/κλείνουν χωρίς ιδιαίτερη πίεση),
- να μην κλείνουν μηχανικά (π.χ. με σούστες), γεγονός που δυσκολεύει και ενέχει κίνδυνο τραυματισμού για άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο,
- όπου υπάρχουν πόρτες με πόμολα ή άλλους χειροκίνητους μηχανισμούς, θα πρέπει οι μηχανισμοί να είναι σε κατάλληλο ύψος από το πάτωμα, να μην απαιτούν ιδιαίτερη δύναμη με τα χέρια και να μπορεί να είναι δυνατή η χρήση με κλειστή γροθιά,
- σε περίπτωση περιστρεφόμενης πόρτας, να προηγείται/ακολουθεί επαρκής επιφάνεια για απαραίτητους ελιγμούς με αναπηρικό αμαξίδιο (διάμετρος 1,5 μ. ή περισσότερο),
- να ξεχωρίζουν χρωματικά από τον τοίχο,
- εφόσον είναι από διάφανα υλικά (π.χ. γυαλί) να γίνονται αντιληπτές με κατάλληλη προειδοποιητική σήμανση (π.χ. κιτρινόμαυρη ή ασπροκόκκινη ταινία ή οποιοδήποτε άλλο επαρκές μέσο και στο ύψος των ματιών),
- εφόσον χρειάζεται χρήση κουδουνιού, θυροτηλέφωνου, κωδικού εισόδου κ.λπ., τα πάνελ να είναι προσβάσιμα σε τυφλά άτομα (π.χ. με γραφή Braille) και προσπελάσιμο από χρήστες με αναπηρικό αμαξίδιο (σε ύψος μικρότερο από 120 εκ. από το έδαφος).

- ✘ Οι διάδρομοι και χώροι κίνησης είναι ακατάλληλοι για άτομα με αναπηρία όρασης ή/και άλλες αναπηρίες (με ακατάλληλο φωτισμό, δαιδαλώδεις, χωρίς κατευθυντήρια σήμανση, κ.λπ.).
- ✘ Συνολικά, δεν είναι δυνατή/ασφαλής η προσπέλαση κάποιων εσωτερικών χώρων για συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία, για λόγους που δεν δικαιολογούνται.

6) Είσοδος/Εξοδος σε διαχωρισμένους εσωτερικούς χώρους/αίθουσες

- ✔ Διασφαλίζεται για τα άτομα με αναπηρία η δυνατότητα εισόδου/εξόδου σε όλους τους διαχωρισμένους εσωτερικούς χώρους (γραφεία, χώροι συναντήσεων, χώροι εξυπηρέτησης/λήψης υπηρεσιών, χώροι υγιεινής και λοιποί χώροι ειδικής χρήσης).
- ✔ Υπάρχει για κάθε χώρο τουλάχιστον μία είσοδος/έξοδος κατάλληλη για διέλευση με αμαξίδιο: ισόπεδη ή με κατάλληλες κλίσεις, χωρίς σκαλοπάτια ή άλλα εμπόδια ή μέσω ράμπας κατάλληλων προδιαγραφών (βλ. παραπάνω), με θύρες κατάλληλων προδιαγραφών και σε καλή κατάσταση (βλ. παραπάνω), και με επαρκές πλάτος/άνοιγμα (άνω των 90 εκ.).
- ✘ Στα σημεία άφιξης σε κάθε ξεχωριστή περιοχή/χώρο υπάρχει πληροφοριακή σήμανση για το επισκεπτικό κοινό (ονομασία χώρου, αριθμός γραφείου, ονοματεπώνυμο όσων εργάζονται εντός, παρεχόμενες υπηρεσίες εντός του χώρου, κ.λπ.) η οποία όμως δεν είναι προσβάσιμη στα άτομα με αναπηρία (π.χ. χωρίς Braille).
- ✘ Απουσιάζουν αδικαιολόγητα απαραίτητες/κατάλληλες εναλλακτικές λύσεις για εμποδιζόμενα άτομα με αναπηρία. Δηλαδή, για υφιστάμενα εμπόδια τα οποία είναι μεν δικαιολογημένα και δεν μπορούν να αρθούν εύλογα, δεν προσφέρονται εναλλακτικές λύσεις, εσωτερικά, παρότι είναι εφικτές (π.χ. δυνατότητα εξυπηρέτησης σε άλλο προσβάσιμο χώρο).
- ✘ Συνολικά, δεν είναι δυνατή η είσοδος στο εσωτερικό κάποιου διαχωρισμένου χώρου (π.χ. γραφείου, καταστήματος, WC κοινού, κ.λπ.) για συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία, για λόγους που δεν δικαιολογούνται.

7) Εσωτερικοί χώροι (εξυπηρέτησης/λήψης υπηρεσιών)

- ✔ Η διάταξη των χώρων και η επίπλωση (π.χ. σε γραφεία υποδοχής/εξυπηρέτησης, σε ταμείο, κ.λπ.) είναι κατάλληλη για χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων (επαρκής χώρος για ελιγμούς, ελεύθερος χώρος και κατάλληλα ύψη σε πάγκους συναλλαγής για χρήστες αναπηρικού αμαξιδίου, κ.ά.).
- ✘ Υπάρχουν οργανωμένοι χώροι αναμονής, όμως δεν υπάρχουν επαρκή καθίσματα προτεραιότητας ατόμων με αναπηρία και σημεία για αναμονή με αναπηρικό αμαξίδιο (με την ανάλογη σήμανση).
- ✔ Υπάρχει πάντα ο κατάλληλος φωτισμός και διάταξη που επιτρέπει καλή οπτική επαφή, ώστε οι κωφοί να μπορούν εύκολα να διαβάσουν τα χείλη του προσωπικού (επικοινωνία με χειλεανόγνωση).
- ✔ Το προσωπικό έχει εκπαιδευτεί/ενημερωθεί σχετικά με τις ανάγκες και τη συναλλαγή με άτομα με διάφορες αναπηρίες (αντιμετώπιση, διάθεση επαρκούς χρόνου, χρήση σωστής γλώσσας, γραπτή επικοινωνία όποτε χρειάζεται ως εναλλακτική, βοήθειας για τη συμπλήρωση εντύπων, διαχείριση κρίσεων και γενικά πρακτικές ίσης μεταχείρισης).
- ✔ Υπάρχει πάντα σωστός εξαερισμός για την αποφυγή αναπνευστικών και αλλεργικών προβλημάτων και προβλέπεται τακτική συντήρηση των συστημάτων κλιματισμού και εξαερισμού.
- ✔ Οι χώροι με παρατεταγμένα καθίσματα κοινού (π.χ. σε χώρους αναμονής, σε αίθουσες εκπαίδευσης, εκδηλώσεων, συνεδρίων, θεάτρων, κινηματογράφων, αθλητικών εγκαταστάσεων, κ.λπ.) περιλαμβάνουν προβλέψεις για προσπέλαση και χρήση από άτομα με μειωμένη κινητικότητα και από χρήστες αναπηρικού αμαξιδίου.

i Οι ειδικές θέσεις/χώροι για άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο πρέπει να είναι ενταγμένες στις θέσεις για το αντίστοιχο κοινό χωρίς αναπηρία με την ίδια ιδιότητα (π.χ. θέσεις επισήμων με ή χωρίς αναπηρία στο ίδιο σημείο κ.λπ.) και όχι σε ξεχωριστές περιοχές «αποκλειστικής χρήσης από όλα τα άτομα με αναπηρία ανεξαρτήτως ιδιότητας». Οι ειδικές αυτές θέσεις/χώροι θα πρέπει να φέρουν κατάλληλη σήμανση, να έχουν επαρκείς διαστάσεις, να πληρούν τους κανόνες ασφαλείας, να έχουν δίπλα θέση/κάθισμα για τον συνοδό, και να είναι προσπελάσιμες από διαδρόμους πρόσβασης και αποχώρησης κατάλληλου πλάτους (ώστε να μην ενοχλούνται οι υπόλοιποι και να διασφαλίζεται η εύκολη διαφυγή του ατόμου).

8) Χώροι υγιεινής

- ✔ Σε κάθε κτιριακή εγκατάσταση με χώρους υγιεινής για το κοινό, υπάρχει τουλάχιστον ένας προσπελάσιμος χώρος υγιεινής για άτομα με αναπηρία (WC), ανά φύλο ή κοινής χρήσης για άνδρες/γυναίκες, με προδιαγραφές σύμφωνα με τις «Οδηγίες Σχεδιασμού ΥΠΕΝ “Σχεδιάζοντας για όλους”» και την εθνική νομοθεσία (ΝΟΚ, ΥΠΕΝ/ΔΕΣΣΕΔΠ/65826/699, κ.λπ.).

i Ειδικά για τα κτίρια εκτός κατοικίας επιβάλλεται από τον ΝΟΚ η πρόβλεψη χώρων υγιεινής προσβάσιμων σε άτομα με αναπηρία/εμποδιζόμενα άτομα σε ποσοστό 5% των συνολικών χώρων υγιεινής για χρήση κοινού.

- ✔ Οι χώροι αυτοί διατηρούνται καθαροί, ξεκλείδωτοι, και δεν αποδίδονται σε άλλη χρήση (όπως συνήθως γίνεται, π.χ. για την αποθήκευση ειδών καθαρισμού κ.λπ.).

i Σε περιπτώσεις υφιστάμενων κτιρίων, για τη δημιουργία προσβάσιμων χώρων υγιεινής συνιστάται η συνένωση δύο συμβατικών χώρων υγιεινής σε ένα ενιαίο χώρο, ο οποίος με τις κατάλληλες παρεμβάσεις/εξοπλισμό μπορεί να εξυπηρετήσει άτομα με αναπηρία.

9) Εξοπλισμός (επίπλωση, συστήματα, κ.λπ.)

- ✔ Ο εξοπλισμός και η επίπλωση είναι πάντα κατάλληλου σχεδιασμού για χρήση από όλους χωρίς αποκλεισμούς (π.χ. τραπέζια/πάγκοι κατάλληλα για χρήση με αναπηρικό αμαξίδιο και με ελεύθερο χώρο από κάτω για τα πόδια –ελάχιστων διαστάσεων 0,80 x 0,75 x 0,50 μ. (πλάτος x ύψος x βάθος), μηχανισμούς/χειριστήρια που δεν απαιτούν μεγάλη δύναμη χειρισμού και πλήρη λειτουργικότητα των άνω άκρων, με κατάλληλες διαστάσεις και για άτομα μικρού ύψους, κ.λπ., στοιχεία χωρίς αιχμηρές ακμές και προεξοχές που μπορεί να προκαλέσουν τραυματισμούς σε άτομα με αστάθεια, μικρά παιδιά, ηλικιωμένους κ.λπ.).
- ✔ Ο εξοπλισμός κοινής χρήσεως (πυροσβεστήρες, ψύκτες πόσιμου νερού, τηλεφωνα, αυτόματα μηχανήματα, κ.λπ.), βρίσκεται σε σημεία που είναι προσπελάσιμα σε άτομα-χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων και που συνδέονται με το όποιο σύστημα καθοδήγησης/οδηγό τυφλών χρησιμοποιείται στο κτίριο. Επιπλέον, εντοπίζεται εύκολα από άτομα με αναπηρία όρασης, κ.λπ. και σε κάθε περίπτωση είναι τοποθετημένος εκτός του ωφέλιμου πλάτους (π.χ. σε εσοχές ή εντοιχισμένος).
- ✔ Εν γένει τα μέσα χειρισμού μηχανισμών και εξοπλισμών (χειριστήρια, πόμολα, βάνες, μπουτόν, κ.λπ.), είναι προσιτά σε άτομα-χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων (δηλ. σε ζώνη 0,90-1,20 μ. από το έδαφος/δάπεδο).
- ✔ Σε περίπτωση τοποθέτησης κάδων απορριμμάτων, αυτοί τοποθετούνται σε τέτοια θέση (προσπελάσιμη με αναπηρικό αμαξίδιο, με ελεύθερο χώρο μπροστά από τον κάδο τουλάχιστον 1,50 x 1,50 μ. και εύκολα εντοπίσιμη από άτομο με αναπηρία όρασης) και σε τέτοιο ύψος, ώστε η υποδοχή απόρριψης απορριμμάτων να είναι προσιτή από άτομα σε αναπηρικό αμαξίδιο (συνιστώμενη απόσταση της υποδοχής από το έδαφος 0,90-1,20 μ.).
- ✔ Σε περίπτωση τοποθέτησης τηλεφωνικού εξοπλισμού για το κοινό, συμπεριλαμβανομένων των τηλεφώνων έκτακτης ανάγκης, αυτός ο εξοπλισμός είναι σύμφωνος με τις εθνικές προδιαγραφές (βλ. «Οδηγίες Σχεδιασμού ΥΠΕΝ “Σχεδιάζοντας για όλους”»), είναι σε σημεία προσπελάσιμα από άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο, υποστηρίζει ρύθμιση της έντασης (volume).
- ✔ Σε περίπτωση εγκατεστημένων ψηφιακών μέσων (συστήματα, συσκευές, αυτόματα μηχανήματα, κ.λπ.) προς χρήση από το κοινό, αυτά είναι προσπελάσιμα και προσβάσιμα για τα άτομα με αναπηρία (βλ. ενότητα 5.4).

10) Σήμανση, Πληροφορίες και Μηνύματα

- ✔ Γενικά, χρησιμοποιείται πάντα κατάλληλη και συμπεριληπτική γλώσσα (βλ. ενότητα 3.2).

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

- ✔ Γενικά, τα συστήματα και τα μέσα σήμανσης στις κτιριακές εγκαταστάσεις (κατευθυντήρια⁹⁹, ονομασίας/χαρακτηρισμού¹⁰⁰, προσανατολισμού¹⁰¹, πληροφόρησης/καθοδήγησης¹⁰², και προειδοποίησης/ρύθμισης¹⁰³) είναι συμπεριληπτικά, παρέχοντας πληροφορίες και οδηγίες που απευθύνεται σε όλους και γίνονται αντιληπτές και κατανοητές από όλους.
- ✔ Παρέχεται σύστημα σήμανσης που είναι συνεπές και είναι σε ανάγλυφες/απτικές μορφές (γραφή Braille, ανάγλυφα σύμβολα, ανάγλυφοι χάρτες, κ.λπ.), σε ευανάγνωστες γραμματοσειρές, και σε απλουστευμένες/εύληπτες μορφές για άτομα με αναπηρία όρασης ή/και περιορισμούς αντίληψης (π.χ. με χρήση κυρίως σχημάτων και εικονιδίων αντί γραμμάτων, πικτογράμματα, κ.λπ.).

i Στην περίπτωση απτικών πινακίδων, ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να λαμβάνεται, ώστε η επιφάνεια της πινακίδας να είναι λεία, χωρίς προεξοχές. Για παράδειγμα, οι βίδες, τα περικόχλια, τα καρφιά κ.λπ. που στερεώνουν την πινακίδα δεν πρέπει να προεξέχουν και να προκαλούν τραυματισμό κατά την ψηλάφηση. Οι επιτοίχιες ή επιστύλιες απτικές πινακίδες συνιστάται να τοποθετούνται σε ύψος που να διευκολύνει την ψηλάφησή τους (συνιστώμενο ύψος τοποθέτησης πινακίδας 1,40-1,60 μ. από το έδαφος) και να φέρουν χαρακτήρες και σύμβολα ανάγλυφα, με πάχος έξαρσης 1,00-1,50 χλστ.

i Συνιστάται η επιλογή τυποποιημένων γραμματοσειρών με ευανάγνωστους χαρακτήρες με κεφαλαία και πεζούς χαρακτήρες, χωρίς πατούρες (αγγλ. sans serif). Οι Arial, Verdana, Helvetica είναι καλές επιλογές. Επίσης συνιστάται να μην χρησιμοποιούνται πολύπλοκες ή διακοσμητικές γραμματοσειρές, γραμματοσειρές με πατούρες, όπως Times New Roman, ούτε γραμματοσειρές τύπου χειρογράφου. Το ύψος των γραμμάτων σε πινακίδες σε εσωτερικούς χώρους δεν πρέπει να είναι μικρότερο από 15 χλστ. Σε πινακίδες σε εξωτερικούς χώρους να μην είναι μικρότερο των 100 χλστ. (δυνατότητα ανάγνωσης από απόσταση 3 μ.). Γενικά, το μέγεθος των γραμμάτων και συμβόλων καθορίζεται από την απόσταση που απαιτείται για να είναι αναγνώσιμα και κατανοητά.

- ✘ Εφαρμόζεται πολυσήμανση που προκαλεί σύγχυση.
- ✘ Η τοποθέτηση των πινακίδων σήμανσης, δεν είναι σύμφωνα με τις σχετικές προδιαγραφές (βλ. «Οδηγίες Σχεδιασμού ΥΠΕΝ “Σχεδιάζοντας για όλους”», κεφ. 6) και για ορισμένες κατηγορίες ατόμων, όπως για τα άτομα σε αναπηρικό αμαξίδιο ή για τα άτομα με αναπηρία όρασης εγείρει εμπόδια/κίνδυνο.
- ✘ Υπάρχει σήμανση με εσφαλμένη χρήση του Διεθνούς Συμβόλου Προσβασιμότητας.

i Το Διεθνές Σύμβολο Προσβασιμότητας σχεδιάζεται με το εικονίδιο ατόμου σε αναπηρικό αμαξίδιο, είτε με λευκό σχήμα σε μαύρο/μπλε φόντο είτε μαύρο/μπλε σχήμα σε λευκό φόντο, όπως αυτό προσδιορίζεται στο διεθνές πρότυπο ISO 7001:2007 της Διεθνούς Επιτροπής Τεχνολογίας και Προσβασιμότητας (ICTA), επιτροπή Διεθνών Αποκαταστάσεων (RI). Το πρότυπο καθορίζει μια σειρά από γραφικά σύμβολα για την ενημέρωση του κοινού και είναι γενικά εφαρμόσιμο στα σύμβολα δημόσιας πληροφόρησης σε όλες τις τοποθεσίες και όλους τους τομείς στους οποίους έχει πρόσβαση το κοινό.

⁹⁹ Π.χ. βέλη που δείχνουν προς συγκεκριμένη εξυπηρέτηση.

¹⁰⁰ Π.χ. για την αναγνώριση μιας τοποθεσίας, χώρου, γραφείου κ.λπ. και που ενημερώνει για τον χαρακτήρα μιας εξυπηρέτησης (είσοδος, WC ατόμων με αναπηρία, χώρος στάθμευσης κ.λπ.).

¹⁰¹ Π.χ. σχέδιο ή σκαρίφημα σε κάτοψη ή σε πρόπλασμα, κ.λπ.

¹⁰² Π.χ. προσφέρει ενημέρωση, πληροφορίες ή/και οδηγίες.

¹⁰³ Π.χ. που ενημερώνει για την προσέγγιση σε επικίνδυνα σημεία, για απαγορεύσεις εισόδου σε χώρους διαβαθμισμένης χρήσης, κ.λπ.

! Πολλοί άνθρωποι θεωρούν ότι το Διεθνές Σύμβολο Προσβασιμότητας είναι ένα σύμβολο γενικής χρήσεως που πρέπει να χρησιμοποιείται οποτεδήποτε είναι διαθέσιμο ένα προσβάσιμο χαρακτηριστικό γνώρισμα, το οποίο, όμως, δεν είναι ορθό. Το εν λόγω σύμβολο δύναται να χρησιμοποιηθεί μόνο στις εξής περιπτώσεις: (α) σε χώρους/θέσεις στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία, (β) σε χώρους υγιεινής ατόμων με αναπηρία (WC), (γ) σε προσβάσιμα σημεία/εγκαταστάσεις κολύμβησης, (δ) στην προσβάσιμη είσοδο ενός κτιρίου/χώρου, και (ε) σε προσβάσιμες διαδρομές διαφυγής/εκκένωσης.

- ✘ Κάθε σημαντική πληροφόρηση που παρέχεται στο κοινό (π.χ. σε ιστοσελίδα, σε έντυπα, κ.λπ.), παρέχεται με προσβάσιμα μέσα (π.χ. η ιστοσελίδα συμμορφώνεται πλήρως με τις οδηγίες WCAG τουλάχιστον σε επίπεδο AA, παρέχεται σε μορφή προσβάσιμου PDF, κ.λπ.) **ή/και** με εναλλακτικά μέσα (π.χ. τηλεφωνικά, έντυπα σε μορφές Braille, LargePrint, Easy-to-Read¹⁰⁴, και ισοδύναμες ακουστικές εκδόσεις ή εκδόσεις video με νοηματική και υπότιτλους).
- ✔ Υπάρχουν μηνύματα (αναγγελίες, ειδοποιήσεις, κ.λπ.) που μεταδίδονται μόνο ηχητικά ή μόνο οπτικά (π.χ. μόνο μέσω ηχείων ή μόνο μέσω οθονών και μέσω φωτοσήμανσης) ή που είναι δυσνόητα, με ακατάλληλη γλώσσα, κ.λπ. με αποτέλεσμα να μην είναι κατάλληλα για άτομα με αναπηρία όρασης/ακοής ή/και περιορισμούς αντίληψης (π.χ. άτομα με νοητική, γνωστική ή ψυχική αναπηρία).

11) **Λοιπά εναλλακτικά/υποβοηθητικά μέσα & εύλογες προσαρμογές**

- ✔ Προβλέπονται εναλλακτικές/υποβοηθητικές λύσεις για τα άτομα με αναπηρία (π.χ. ευφυή συστήματα υποβοήθησης πλοήγησης στους εσωτερικούς χώρους, συστήματα ενίσχυσης ήχου στα γκισέ, σταθμοί φόρτισης ηλεκτροκίνητων αναπηρικών αμαξιδίων, καθίσματα προτεραιότητας, προκαθορισμένη προτεραιότητα σε αυτόματες μηχανές/χώρους, κ.λπ.).
- ✔ Προβλέπεται εύλογη προσαρμογή σε εξατομικευμένη βάση (π.χ. προτεραιότητα εξυπηρέτησης, σημεία βοήθειας ατόμων με αναπηρία, υπηρεσία μεταφοράς εξοπλισμού/αποσκευών, υπηρεσία διερμηνείας στη νοηματική ανάλογα με τη φύση της συναλλαγής, ατομικά πλάνα διαφυγής, κ.λπ.).

12) **Ασφάλεια**

- ✔ Γενικά, κατά την προσέγγιση των κτιριακών εγκαταστάσεων και των επιμέρους χώρων σε αυτές (οριζόντια και κάθετη προσπέλαση εσωτερικών και εξωτερικών χώρων), και κατά τη χρήση των επιμέρους στοιχείων τους (θύρες, μέσα κάθετης προσπέλασης, μηχανισμούς, εξοπλισμούς, συσκευές, κ.λπ.), διασφαλίζεται η ασφάλεια των χρηστών με αναπηρία, με σχεδιασμούς που προλαμβάνουν του ατυχήματα, με προβλέψεις για άμεση αντιμετώπιση τραυματισμών/επεισοδίων.
- ✔ Σε τυχόν μπαλκόνια, βεράντες και άλλα επικίνδυνα μέρη/σημεία (π.χ. με κίνδυνο πτώσης από μεγάλο ύψος), υπάρχουν πάντα τα απαραίτητα κάγκελα ή τοιχεία προστασίας (ύψους τουλάχιστον 90 εκ., με συνεχή κουραστή κατά προτίμηση σε δύο ύψη 70 και 90 εκ, κ.λπ.), ώστε να μην εκτίθενται τα άτομα με αναπηρία όρασης, τα άτομα με μειωμένη κινητικότητα, τα άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο, τα άτομα μικρού ύψους, κ.λπ. σε κινδύνους.
- ✔ Γενικά, οι κτιριακές εγκαταστάσεις περιλαμβάνουν συμπεριληπτικά συστήματα προσωρινής καταφυγής και εκκένωσης, κατάλληλα και για τα άτομα με αναπηρία (προσβάσιμα σύστημα ειδοποίησης, προσβάσιμο πυροπροστατευμένοι χώροι και χώροι προσωρινής καταφυγής μέχρι την παρέμβαση διασωστικών ομάδων, προσπελάσιμες διαδρομές διαφυγής, προσβάσιμη σήμανση, προσπελάσιμοι έξοδοι κινδύνου, κ.λπ.).

¹⁰⁴ Με τον όρο “easy-to-read” εννοείται το κείμενο με απλό λεξιλόγιο και σύνταξη κατανοητή από όλους, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με νοητικές/γνωστικές αναπηρίες.

i Αυτή η διάσταση, παρά την κρισιμότητά της, συνήθως αγνοείται. Στον ΝΟΚ και στην ΥΠΕΝ/ΔΕΣΣΕΔΠ/65826/699 συμπεριλαμβάνονται συγκεκριμένες προβλέψεις (α) για προστατευμένους προσβάσιμους χώρων αναμονής σε περίπτωση έκτακτων αναγκών και (β) για διαφυγή σε έκτακτες περιπτώσεις.

- ✔ Όλες οι έξοδοι κινδύνου είναι προσβάσιμες και για χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων ή υπάρχει πάντα μια εναλλακτική διαδρομή προς μια κοντινή, προσβάσιμη έξοδο κινδύνου.
- ✔ Στην περίπτωση εγκατεστημένων συστημάτων για κλήση σε βοήθεια, τα χειριστήρια τους (π.χ. κουμπιά, τηλέφωνα, κ.λπ.) είναι προσπελάσιμα και μπορούν να χρησιμοποιηθούν από όλους, συμπεριλαμβανομένων των τυφλών ατόμων και των χρηστών αναπηρικών αμαξιδίων (σε κατάλληλα ύψη, θέσεις πρόσβασης, σε γραφή Braille, κ.λπ.). Σε περίπτωση υπαρχόντων τηλεφώνων έκτακτης ανάγκης, αυτά είναι με επαγωγικούς βρόχους και έλεγχο έντασης, οπτική σήμανση και οδηγίες χρήσης σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.
- ✔ Στα σχέδια έκτακτης ανάγκης/εκκένωσης, υπάρχουν ειδικές διατάξεις/προβλέψεις για την παροχή βοήθειας σε επισκέπτες με αναπηρία. Ο φορέας επικαιροποιεί τακτικά τα σχέδια διαφυγής και υποστήριξης ατόμων με αναπηρία σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.
- ✔ Οι χάρτες/μακέτες έκτακτης ανάγκης/εκκένωσης και οι πινακίδες καθοδήγησης, είναι επίσης προσβάσιμες σε τυφλούς και χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων.
- ✔ Για μόνιμους χρήστες διαμορφώνονται ατομικά σχέδια έκτακτης ανάγκης στα οποία συμμετέχουν και λοιποί χρήστες απαραίτητοι για την παροχή βοήθειας, προβλέπεται η φύλαξη και διατήρηση επαρκούς εξοπλισμού (π.χ. ειδικό αμαξίδιο για σκάλες) και επαρκών προμηθειών (π.χ. ατομικό κιτ) έκτακτης ανάγκης, και γίνονται συχνά ασκήσεις.

5.2.3 Παραδείγματα εξειδίκευσης

Σημείωση: Οι εξειδικεύσεις για διαφορετικά είδη κτιριακών εγκαταστάσεων που παρουσιάζονται παρακάτω ως ενδεικτικές, εφαρμόζονται συμπληρωματικά (επιπλέον) με τα όσα αναφέρονται στην προηγούμενη ενότητα **5.2.2**, ανάλογα με το είδος (ή τα είδη) χρήσης των κτιριακών εγκαταστάσεων που τελούν υπό έλεγχο.

1) Χώροι θρησκείας, εκκλησιασμού και προσευχής/λατρείας¹⁰⁵

- ✔ [Προσπέλαση] Διασφαλίζεται η πρόβλεψη ειδικών θέσεων στάθμευσης συμβατικών οχημάτων ατόμων με αναπηρία και οχημάτων τύπου VAN με πρόσβαση αμαξιδίου από το πίσω μέρος τους – ιδίως για περιπτώσεις κτιριακών υποδομών σε απομακρυσμένες, απομονωμένες περιοχές. Διαφορετικά διασφαλίζεται η δυνατότητα αποβίβασης επιβατών οχημάτων όσο πιο κοντά γίνεται στην είσοδο. Οι διαδρομές/μονοπάτια στους εξωτερικούς χώρους συντηρούνται και διατηρούνται σε καλή κατάσταση. Διασφαλίζεται ότι τα άτομα με αναπηρία μπορούν να ενημερωθούν από πριν, με προσβάσιμα και εναλλακτικά μέσα, σχετικά με τις τρέχουσες συνθήκες πρόσβασης ή/και να λάβουν σχετικές οδηγίες.
- ✔ [Προαύλιο/υπαίθριοι χώροι] Διασφαλίζεται η προσπελασιμότητα από άτομα με αναπηρία κάθε υποδομής που βρίσκεται στον προαύλιο/υπαίθριο χώρο (π.χ. χώροι που γίνονται υπαίθριες τελετές ή/και γιορτές, κτίρια με WC κοινού, κιόσκια, κήποι, κ.λπ.) καθώς και η προσβασιμότητα αυτών - δηλαδή, η δυνατότητα να φτάσουν όλοι σε αυτές μέσω προσβάσιμων διαδρομών και να κάνουν χρήση αυτών σε ίση βάση με το υπόλοιπο κοινό.

¹⁰⁵ Αφορά, για παράδειγμα, στη στερέωση, αποκατάσταση, διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου και συντήρηση μέσω του ΕΤΠΑ χώρων θρησκευτικής λατρείας - ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς.

- ✔ [Είσοδος/Εξοδος στο εσωτερικό] Τυχόν σκαλοπάτια στην είσοδο, γεφυρώνονται, κατ' ανάγκη με πρόσθετα μέσα (π.χ. αναβατόρια-ανυψωτικούς μηχανισμούς, φορητές ράμπες κατάλληλων προδιαγραφών). Όπου δεν υπάρχει δόκιμη λύση για την είσοδο των ατόμων με αναπηρικό αμαξίδιο ή/και με μειωμένη κινητικότητα από την κεντρική είσοδο, διασφαλίζεται για τα άτομα αυτά η χρήση δευτερευουσών εισόδων.
- ✔ [Οριζόντια προσπέλαση στο εσωτερικό] Εντός της αίθουσας, προβλέπονται διάδρομοι πλάτους τουλάχιστον 90-120 εκ. για να μπορεί να κινηθεί άτομο σε αναπηρικό αμαξίδιο ή άτομο με κινητική αναπηρία εν γένει. Όλοι οι χώροι και τα στοιχεία που σχετίζονται με την εκτέλεση θρησκευτικών πράξεων είναι προσπελάσιμοι με αναπηρικό αμαξίδιο και άτομα με μειωμένη κινητικότητα (προσκυνητήρια, εικόνες, έπιπλα με κεριά κ.ά., σε κατάλληλα ύψη, με επαρκή χώρο μπροστά τους, κ.λπ.). Το τέμπλο, τα εικονοστάσια, το σημείο τέλεσης του μυστηρίου της Θείας Ευχαριστίας και άλλες σημαντικές περιοχές που είναι υπερυψωμένες γεφυρώνονται, π.χ. με πρόσθετες ράμπες κατάλληλων προδιαγραφών.
- ✔ [Εσωτερικοί χώροι] Υπάρχει κατάλληλος φωτισμός και διάταξη που επιτρέπει καλή οπτική επαφή και επικοινωνία με χειλεανάγνωση. Οι λειτουργοί και το προσωπικό είναι ενήμεροι σχετικά με τις ανάγκες και τη συναλλαγή με άτομα με διάφορες αναπηρίες (αντιμετώπιση, χρήση σωστής γλώσσας, χρήση γραπτής επικοινωνίας όποτε χρειάζεται ως εναλλακτική, παροχή βοήθειας για τη συμπλήρωση εντύπων, διαχείριση κρίσεων και γενικά πρακτικές ίσης μεταχείρισης). Στα σημεία με παραταγμένα καθίσματα κοινού τα οποία είναι ελεύθερα (με δυνατότητα μετακίνησής τους), υφίστανται προβλέψεις για προσπέλαση και χρήση από χρήστες αναπηρικού αμαξιδίου.
- ✔ [Χώροι υγιεινής] Ξεχωριστές, εξωτερικές κτιριακές εγκαταστάσεις με χώρο υγιεινής για το κοινό, είναι προσπελάσιμες και προσβάσιμες για τα άτομα με αναπηρία (WC ατόμων με αναπηρία) και με κατάλληλη σήμανση.
- ✔ [Πληροφορίες/Μηνύματα] Υπάρχει ενημερωτικό υλικό (πρόγραμμα λειτουργιών, έντυπα, ανακοινώσεων, κ.λπ.) που διατίθενται σε εναλλακτικές προσβάσιμες μορφές.

2) Μουσεία, πινακοθήκες, εκθέσεις, βιβλιοθήκες, κ.λπ.

- ✔ [Προσπέλαση] Διασφαλίζεται η πρόβλεψη ειδικών θέσεων στάθμευσης συμβατικών οχημάτων ατόμων με αναπηρία και οχημάτων τύπου VAN με πρόσβαση αμαξιδίου από το πίσω μέρος τους. Διαφορετικά διασφαλίζεται η δυνατότητα αποβίβασης επιβατών οχημάτων όσο πιο κοντά γίνεται στην είσοδο. Οι διαδρομές/μονοπάτια στους εξωτερικούς χώρους συντηρούνται και διατηρούνται σε καλή κατάσταση. Διασφαλίζεται ότι τα άτομα με αναπηρία μπορούν να ενημερωθούν από πριν, με προσβάσιμα και εναλλακτικά μέσα, σχετικά με τις τρέχουσες συνθήκες πρόσβασης ή/και να λάβουν σχετικές οδηγίες.
- ✔ [Προαύλιο/υπαίθριοι χώροι] Διασφαλίζεται η προσπελασιμότητα από άτομα με αναπηρία κάθε υποδομής που βρίσκεται στον προαύλιο/υπαίθριο χώρο (π.χ. χώροι που γίνονται εκδηλώσεις/ δραστηριότητες, κτίρια με WC κοινού, κιάσκια, κήποι, κ.λπ.) καθώς και η προσβασιμότητα αυτών - δηλαδή, η δυνατότητα να φτάσουν όλοι σε αυτές μέσω προσβάσιμων διαδρομών και να κάνουν χρήση αυτών σε ίση βάση με το υπόλοιπο κοινό.
- ✔ [Είσοδος/Εξοδος στο εσωτερικό] Τυχόν σκαλοπάτια στην είσοδο, γεφυρώνονται, κατ' ανάγκη με πρόσθετα μέσα (π.χ. αναβατόρια-ανυψωτικούς μηχανισμούς, φορητές ράμπες κατάλληλων προδιαγραφών). Όπου δεν υπάρχει δόκιμη λύση για την είσοδο των ατόμων με αναπηρικό αμαξίδιο ή/και με μειωμένη κινητικότητα από την κεντρική είσοδο, διασφαλίζεται για τα άτομα αυτά η χρήση δευτερευουσών εισόδων.
- ✔ [Κάθετη προσπέλαση] Όλα τα επίπεδα διαφορετικής χρήσης είναι προσπελάσιμα με προσβάσιμους ανεκκυστήρες ή ανυψωτικούς μηχανισμούς κατάλληλων προδιαγραφών και σε καλή κατάσταση.

- ✔ [Οριζόντια προσπέλαση στο εσωτερικό] Στο εσωτερικό, όλοι οι χώροι (συμπερ. του χώρου υποδοχής/έκδοσης εισιτηρίων, των καταστημάτων πώλησης αναμνηστικών, κυλικίων/αναψυκτήριων, χώρων παρουσιάσεων/εκδηλώσεων, κ.λπ.) και όλα τα εκθέματα/αντικείμενα είναι προσπελάσιμοι από χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων. Όλες οι σημαντικές περιοχές που είναι υπερυψωμένες γεφυρώνονται κατάλληλα (π.χ. με κτιστές ή πρόσθετες ράμπες κατάλληλων προδιαγραφών). Μεταξύ των εκθεμάτων, προθηκών, βιβλιοθηκών, επίπλων κ.λπ. υπάρχει ελεύθερος χώρος ικανός για τη διέλευση αμαξιδίου (πλάτος τουλάχιστον 90 εκ.), για ελιγμούς με αμαξίδιο (διαμέτρου τουλάχιστον 1,5 μ.) και για στάση με αμαξίδιο μπροστά από τα εκθέματα (ελεύθερης επιφάνειας τουλάχιστον 90 X 120 εκ.). Υφίσταται σύστημα για την υποβοήθηση της πλοήγησης στο εσωτερικό (οδηγός τυφλών κατάλληλης μορφής) για άτομα με αναπηρία όρασης που εξυπηρετεί σε όλους τους χώρους/εκθέματα.
- ✔ [Εσωτερικοί χώροι] Η εξυπηρέτηση, π.χ. στην υποδοχή, κατά την έκδοση εισιτηρίων, κ.λπ. γίνεται με προσβάσιμα μέσα και χωρίς διάκριση λόγω αναπηρίας. Υπάρχει κατάλληλος φωτισμός και διάταξη που επιτρέπει καλή οπτική επαφή και επικοινωνία με χειλενάγνωση. Το προσωπικό είναι καταρτισμένο σχετικά με τις ανάγκες και τη συναλλαγή με άτομα με διάφορες αναπηρίες (αντιμετώπιση, χρήση σωστής γλώσσας, χρήση γραπτής επικοινωνίας όποτε χρειάζεται ως εναλλακτική, παροχή βοήθειας για τη συμπλήρωση εντύπων, διαχείριση κρίσεων και γενικά πρακτικές ίσης μεταχείρισης). Επιτρέπεται η είσοδος σε όλους τους χώρους σκύλων οδηγών/βοηθών και το προσωπικό γνωρίζει τι εξυπηρετούν και πως για ότι χρειαστεί θα πρέπει να απευθυνθούν απευθείας στον ιδιοκτήτη τους. Όλα τα (μικρά) εκθέματα, αντικείμενα και οι ετικέτες τους τοποθετούνται πάντα στο κατάλληλο σημείο σε ζώνη προβολής/προσέγγισης χρηστών για αναπηρικά αμαξίδια (π.χ. σε ζώνη ύψους 0,75 έως 1,35 μ.). Πινακίδες, επιγραφές και ετικέτες εκθεμάτων, ραφιών με βιβλία κλπ. είναι ευανάγνωστες (δεν αντανακλούν, έχουν σαφείς τύπους και κατάλληλό μέγεθος γραμματοσειρών, με υψηλή αντίθεση, χωρίς υπερβολική χρήση κεφαλαίων και χρωμάτων, κ.λπ.). Πινακίδες, επιγραφές και ετικέτες εκθεμάτων, κλπ. είναι πάντα και ανάγλυφες (π.χ. σε γραφή Μπράιγ) ή υπάρχει ισοδύναμο ηχητικό ή άλλο μέσο για άτομα με αναπηρία όρασης. Τα stands, ράφια με εκθέματα, επικρεμάμενα εκθέματα, κ.λπ. δεν προεξέχουν ποτέ πάνω από 10 εκ. από το άκρο της διαδρομής κίνησης και προβάλλονται πάντα με κάποιο μέσο στο έδαφος, ώστε να αναγνωρίζονται εύκολα από τους χρήστες λευκού μπαστουινιού (και να μην υπάρχει κίνδυνος ατυχήματος, π.χ., να χτυπήσει κάποιος το κεφάλι του). Υπάρχουν εκθέματα (σε πρωτότυπη μορφή ή αντίγραφα) που διατίθενται ελεύθερα προς ψηλάφηση από τυφλά άτομα («απτικά εκθέματα»). Υπάρχουν αντίγραφα εκθεμάτων που μπορούν να αγοραστούν (π.χ. από το σχετικό κατάστημα στο σημείο). Υπάρχουν ειδικές εκδόσεις για άτομα με αναπηρία. Οι όποιες εκπαιδευτικές/ενημερωτικές δραστηριότητες, προβολές ή/και ζωντανές παρουσιάσεις, πραγματοποιούνται στον χώρο, λαμβάνουν πάντα μέρος σε αίθουσες/χώρους προσπελάσιμους με αναπηρικό αμαξίδιο, όπου λειτουργεί ηχοσύστημα, και χρησιμοποιούνται οπτικοακουστικά μέσα/μορφές και προβλέψεις που διασφαλίζουν την προσβασιμότητα ατόμων με αναπηρία (κωφή άτομα, τυφλά άτομα, άτομα με αναπτυξιακές/νοητικές αναπηρίες, κ.λπ.).
- ✔ [Χώροι υγιεινής] Σε κάθε κτιριακή εγκατάσταση με χώρους υγιεινής για το κοινό, υπάρχει οπωσδήποτε ένα προσπελάσιμο WC ατόμων με αναπηρία σε καλή κατάσταση και κανονική λειτουργία/χρήση.
- ✔ [Εξοπλισμοί/Συστήματα] Τα έπιπλα σε σταθμούς ανάγνωσης ή/και σε σταθμούς με Η/Υ, τα info kiosks, κ.λπ. έχουν διαστάσεις, επιφάνειες και χώρους κατάλληλους για χρήση από άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο. Το όποιο σύστημα αυτόματης ξενάγησης είναι προσβάσιμο/κατάλληλο και για τυφλούς ή/και κωφούς χρήστες (π.χ. με παράλληλη απόδοση σε ακουστική μορφή, σε υπότιτλους, και σε νοηματική γλώσσα). Υπάρχουν υποστηρικτικές τεχνολογίες για την πρόσβαση σε συμβατικές εκδόσεις από άτομα με αναπηρία (μεγεθυντές βιβλίων, αυτόματοι μεταφραστές σε ήχο, κ.λπ.). Υπάρχουν σταθμοί πρόσβασης σε ηλεκτρονικές εκδόσεις που περιλαμβάνουν υποστηρικτικό εξοπλισμό/τεχνολογίες για χρήστες με αναπηρία (αναγνώστη οθόνης, οθόνη Braille, ειδικά πληκτρολόγια και συσκευές/μηχανισμούς κατάδειξης, κ.λπ.).

- ✔ [Πληροφορίες/Μηνύματα] Το ενημερωτικό υλικό που διατίθεται στο κοινό, διατίθενται και σε εναλλακτικές προσβάσιμες μορφές (έντυπα Braille, έντυπα easy-to-read, έντυπα LargePrint, CD/DVD με ακουστικές μορφές, με βίντεο που περιλαμβάνει νοηματική, κ.λπ.). Υπάρχουν εκδόσεις (βιβλία, περιοδικά, κ.λπ.) κατάλληλες για τυφλά άτομα (σε γραφή Braille, σε νηχτική μορφή, προσβάσιμες ηλεκτρονικές εκδόσεις, κ.λπ.). Η ιστοσελίδα του μουσείου, της βιβλιοθήκης, κ.λπ. και τα λοιπά ψηφιακά μέσα δημόσιας χρήσης είναι προσβάσιμα και με περιεχόμενο σε προσβάσιμες μορφές.
- ✔ [Ασφάλεια] Όλες οι κτιριακές εγκαταστάσεις, για όλες τις κατηγορίες ατόμων με αναπηρία για τις οποίες διασφαλίζεται/προσφέρεται πρόσβαση σε αυτές, περιλαμβάνουν οπωσδήποτε κατάλληλα συστήματα προσωρινής καταφυγής και εκκένωσης για τα άτομα αυτά (προσβάσιμα σύστημα ειδοποίησης, προσβάσιμο χώρο αναμονής μέχρι την παρέμβαση διασσωστικών ομάδων, προσπελάσιμες διαδρομές διαφυγής, προσβάσιμη σήμανση, προσπελάσιμοι έξοδοι κινδύνου, κ.λπ.).

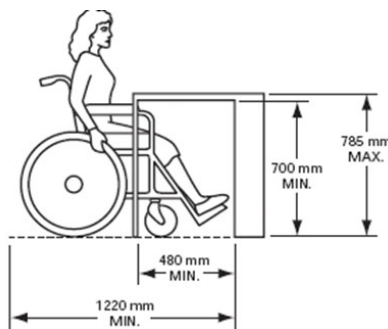
3) Χώροι εκδηλώσεων (π.χ. πολιτιστικά κέντρα, συνεδριακοί χώροι, θέατρα, κ.λπ.)

- ✔ [Προσπέλαση], [Προαύλιο/υπαίθριοι χώροι], [Είσοδος/Εξοδος στο εσωτερικό], [Κάθετη προσπέλαση] Ισχύει παρομοίως ότι και για την περίπτωση (2).
- ✔ [Οριζόντια προσπέλαση στο εσωτερικό] Στο εσωτερικό, όλοι οι χώροι (συμπερ. του χώρου υποδοχής/έκδοσης εισιτηρίων, των καταστημάτων πώλησης αναμνηστικών, κυλικείων/αναψυκτηρίων, των αιθουσών, κ.λπ.) είναι προσπελάσιμοι από χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων. Όλες οι σημαντικές περιοχές που είναι υπερυψωμένες γεφυρώνονται κατάλληλα (π.χ. με κτιστές ή πρόσθετες ράμπες κατάλληλων προδιαγραφών). Υπάρχει παντού ελεύθερος χώρος ικανός για τη διέλευση αμαξιδίου (πλάτος τουλάχιστον 90 εκ.), για ελιγμούς με αμαξίδιο (διαμέτρου τουλάχιστον 1,5 μ.) και για στάση με αμαξίδιο όπου είναι απαραίτητο (ελεύθερης επιφάνειας τουλάχιστον 90 X 120 εκ.).
- ✔ [Εσωτερικοί χώροι] Η εξυπηρέτηση, π.χ. στην υποδοχή, κατά την έκδοση εισιτηρίων, κ.λπ. γίνεται με προσβάσιμα μέσα. Υπάρχει κατάλληλος φωτισμός και διάταξη που επιτρέπει καλή οπτική επαφή και επικοινωνία με χειλεανόγνωση. Το προσωπικό είναι καταρτισμένο σχετικά με τις ανάγκες και τη συναλλαγή με άτομα με διάφορες αναπηρίες (αντιμετώπιση, χρήση σωστής γλώσσας, χρήση γραπτής επικοινωνίας όποτε χρειάζεται ως εναλλακτική, παροχή βοήθειας για τη συμπλήρωση εντύπων, διαχείριση κρίσεων και γενικά πρακτικές ίσως μεταχείρισης). Επιτρέπεται η είσοδος σε όλους τους χώρους σκύλων οδηγών/βοηθών και το προσωπικό γνωρίζει τι εξυπηρετούν και πως για ότι χρειαστεί θα πρέπει να απευθυνθούν απευθείας στον ιδιοκτήτη τους. Σε περιπτώσεις αιθουσών με τη μορφή αμφιθεάτρου, οι χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων έχουν πρόσβαση στο άνω και/ή στο κάτω μέρος τους και σε εξόδους έκτακτης διαφυγής. Οι εξέδρες, τα podium, οι σκηνές κλπ. είναι προσβάσιμα και σε άτομα με κινητική αναπηρία και χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων. Παρασκήνια, καμαρίνια, χώροι προετοιμασίας, κλπ. είναι προσβάσιμα και σε χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων. Υπάρχουν εκδηλώσεις/παραστάσεις που πραγματοποιούνται από άτομα με αναπηρία ή φορείς τους. Διοργανώνονται εκδηλώσεις/παραστάσεις ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για άτομα με αναπηρία. Κατά τη διάρκεια των εκδηλώσεων, παραστάσεων κ.λπ. υπάρχουν διευκολύνσεις ή/και υπηρεσίες για τα άτομα με αναπηρία (π.χ. υπότιτλοι για άτομα με αναπηρία ακοής, υπηρεσία διερμνεύσεως στη νοηματική, υπηρεσία φωνητικής/ακουστικής ερμηνείας για τυφλούς ή μερικώς βλέποντες, κ.λπ.).
- ✔ [Εξοπλισμοί/Συστήματα] Υπάρχει σύστημα υποδοχής ακουστικών με ενισχυτή έντασης του ήχου.
- ✔ [Χώροι υγιεινής], [Πληροφορίες/Μηνύματα], [Ασφάλεια] Ισχύει ότι και για την περίπτωση (2).

4) Υποδομές με αίθουσες διδασκαλίας (εκπαίδευσης, κατάρτισης, διά βίου μάθησης κ.λπ.)

- ✔ [Προσπέλαση], [Είσοδος/Εξοδος στο εσωτερικό], [Κάθετη προσπέλαση] Ισχύει ότι και για την περίπτωση (2).
- ✔ [Οριζόντια προσπέλαση στο εσωτερικό] Ισχύει ότι και για την περίπτωση (2). Ειδικότερα, όλοι οι χώροι στο εσωτερικό (χώροι κίνησης, χώρος υποδοχής/εγγραφών, κυλικεία/αναψυκτήρια, αίθουσες, κ.λπ.) είναι προσπελάσιμοι από χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων.

- ✓ [Εσωτερικοί χώροι] Ισχύει παρομοίως ότι και για την περίπτωση (2).
- ✓ [Εξοπλισμοί/Έπιπλα] Ισχύει παρομοίως ότι και για την περίπτωση (2). Επιπλέον, όπου η «έδρα» του εκπαιδευτή είναι υπερυψωμένη, υπάρχουν κατάλληλα μέσα γεφύρωσης (ράμπα) ή κατάλληλα ανυψωτικά μέσα (αναβατήριο), ώστε να φτάνει σε αυτή άτομο με αναπηρικό αμαξίδιο. Ο πίνακας είναι σε τέτοιο ύψος ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί και από άτομα-χρήστες αναπηρικού αμαξιδίου και τα θρανία μπορούν να χρησιμοποιηθούν από άτομο με αναπηρικό αμαξίδιο (έχουν χώρο ελεύθερο κάτω από το οριζόντιο τμήμα για να προσεγγίσει το αμαξίδιο).

- ✓ [Εξοπλισμοί/Συστήματα] Ισχύει παρομοίως ότι και για την περίπτωση (2). Επιπλέον, όπου διατίθενται ηλεκτρονικοί υπολογιστές, υπάρχουν και ειδικά βοηθήματα και λογισμικό που να επιτρέπουν τη χρήση από άτομα με αναπηρία όρασης, με κινητικές αναπηρίες στα άνω άκρα ή και άλλες αναπηρίες.
- ✓ [Χώροι υγιεινής], [Πληροφορίες/Μηνύματα], [Ασφάλεια] Ισχύει ότι και για την περίπτωση (2).

5) **Εγκαταστάσεις παροχής υπηρεσιών υγείας & ευεξίας (νοσοκομεία, ιατρικά κέντρα, θερμά λουτρά κ.λπ.)**

- ✓ [Προσπέλαση] Ισχύει ότι και για την περίπτωση (2). Επιπλέον, στους χώρους αποβίβασης/επιβίβασης επιβατών, δηλαδή μπροστά στην είσοδο της μονάδας, υπάρχει χώρος και πρόνοια για επιβάτες με αναπηρία και οχήματα χρηστών με αναπηρία (π.χ. επισημαίνονται με το Διεθνές Σύμβολο Πρόσβασης, με ράμπες κοντά, κ.λπ.).
- ✓ [Προαύλιο/υπαίθριοι χώροι], [Είσοδος/Εξοδος στο εσωτερικό], [Κάθετη προσπέλαση] Ισχύει ότι και για την περίπτωση (2).
- ✓ [Οριζόντια προσπέλαση στο εσωτερικό] Ισχύει ότι και για την περίπτωση (2). Ειδικότερα, όλοι οι χώροι στο εσωτερικό (χώροι κίνησης, χώροι υποδοχής, πτέρυγες, κλινικές, ιατρεία της μονάδας, δωμάτια εξέτασης, με κλίνες, κ.λπ., κυλικεία/αναψυκτήρια, λοιπές αίθουσες, κ.λπ.) είναι προσπελάσιμοι από χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων. Όλες οι περιοχές των ασθενών/επισκεπτών (συμπερ. της περιθαλψής, εξέτασης, συμβουλευτικής, θεραπείας, προεγχειρητικής εξέτασης, ανάρρωσης, ύπνου, αποδυτήρια, κ.λπ.) είναι πάντα προσπελάσιμες και προσβάσιμες και από χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων (π.χ. σταθερές διαδρομές πλάτους τουλάχιστον 90 εκ. και χωρίς εμπόδια και μη γεφυρωμένα σκαλοπάτια, με αποδεκτές/ασφαλείς κλίσεις, με κατάλληλους χειρολισθήρες, με κατάλληλους χώρους για προσωρινή στάση με ελάχιστες διαστάσεις 0,90 x 1,35 μ και χώρους για απαραίτητους ελιγμούς με ελάχιστες διαστάσεις 1,50 x 1,50 μ.).
- ✓ [Εσωτερικοί χώροι/Υπηρεσίες] Ισχύει παρομοίως ότι και για την περίπτωση (2). Επιπλέον, σε σχέση με το ραντεβού υπάρχει ευελιξία για άτομα με αναπηρία (π.χ. οι ασθενείς μπορούν να ενημερώσουν εκ των προτέρων για τις απαιτήσεις προσβασιμότητας, μπορούν να επιλέξουν μια προτιμώμενη μέθοδο επικοινωνίας, τους προσφέρεται επιπλέον ευελιξία στον προγραμματισμό, εγγυημένοι μειωμένοι χρόνοι αναμονής, προσφέρονται εκτεταμένης διάρκειας ραντεβού, κ.λπ.). Επιτρέπονται/μπορούν να κανονιστούν προεπισκέψεις (π.χ. για να οικοδομηθεί εμπιστοσύνη σε ένα άτομο με νοητική, γνωστική, αναπτυξιακή, ψυχική αναπηρία ή άλλη αναπηρία, ώστε να είναι πιο άνετα και να έχουν τον έλεγχο όταν εισάγονται στη μονάδα ή όταν εισέρχονται για θεραπεία). Υπάρχει

πρόσβαση σε υπηρεσία διερμνεϊας νοηματικής γλώσσας διά ζώσης ή μέσω relay services (π.χ. στη ρεσεψιόν ή/και στα εξωτερικά ιατρεία). Εφαρμόζεται πολιτική προτεραιότητας για τα άτομα με αναπηρία. Σε κάθε περίπτωση, όπου προβλέπεται σειρά προτεραιότητας («ουρά»), οι οποιοδήποτε αυτόματοι μηχανισμοί έκδοσης κουπονιού σειράς, τα συστήματα ανακοινώσεων κ.λπ. είναι προσβάσιμα σε όλους (π.χ. μπορούν να έχουν πρόσβαση και να χρησιμοποιηθούν από χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων, υπάρχουν και μονάδες οθόνης και ηχητικά συστήματα, υπάρχουν κουμπιά αφής/Braille και πινακίδες κ.λπ.). Σε περίπτωση δωματίων με κλίνες (π.χ. για διανυκτέρευση), υπάρχουν επίσης δωμάτια που είναι πλήρως προσβάσιμα (π.χ. με προσβάσιμα και αυτόματα ρυθμιζόμενοι ύψους κρεβάτια διαθέσιμα εάν ο χρήστης της υπηρεσίας χρειάζεται, με προσβάσιμο WC/ντους/μπανιέρα, με προσβάσιμα πρόσθετα χαρακτηριστικά, όπως τηλεοράσεις κ.λπ.). Σε περιπτώσεις αιθουσών με σταθερά καθίσματα (π.χ. χώροι αναμονής), υπάρχουν δεσμευμένοι χώροι για χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων (χωρίς κάθισμα, με ελεύθερο χώρο τουλάχιστον 90 X 130 ελ. και με ειδική σήμανση). Υπάρχουν όλα τα πιθανώς απαραίτητα προσαρμοστικά και βοηθητικά βοηθήματα (π.χ. ανελκυστήρες ασθενών (ανυψωτικά), εξοπλισμός μεταφοράς, βοηθήματα επικοινωνίας κ.λπ.). Οι γιατροί, οι νοσηλευτές, κ.λπ. έχουν λάβει ειδική εκπαίδευση σχετικά με την εξυπηρέτηση ατόμων με αναπηρία. Προβλέπονται κατάλληλες διαδικασίες/διατάξεις σε ισχύ για όλους σε σχέση με τις απαραίτητες Διαδικασίες Συναίνεσης (συμπεριλαμβανομένου του ζητήματος πάντα συναίνεσης για κοινοποίηση εμπιστευτικών πληροφοριών σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας ενός ατόμου). Υπάρχουν διατάξεις/προβλέψεις που διευκολύνουν τη συμπλήρωση εντύπων για όλους (π.χ. προσφέρεται βοήθεια, υπάρχουν διαθέσιμα στυλό για εύκολη λαβή κ.λπ.).

- ✔ [Εξοπλισμοί/ Έπιπλα] Ισχύει παρομοίως ότι και για την περίπτωση (2). Επιπλέον, σε περίπτωση πάγκων, ειδικών καθισμάτων εξέτασης/θεραπείας, κ.λπ., αυτά είναι κατάλληλα και προσβάσιμα, συμπεριλαμβανομένων για χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων και για χρήστες συσκευών/εξοπλισμού κινητικότητας (π.χ. υπάρχει ελάχιστος ελεύθερος χώρος δαπέδου 85 X 120 εκ. δίπλα σε τραπέζια/καρέκλες εξέτασης, ώστε τα άτομα που χρησιμοποιούν αναπηρικά αμαξίδια ή συσκευές κινητικότητας να μπορούν να μεταφέρονται εύκολα και με ασφάλεια πάνω τους, το ύψος τους είναι ρυθμιζόμενο, μπορούν να αντέξουν στο βάρος, κ.λπ.).
- ✔ [Εξοπλισμοί/Συστήματα] Όπου προβλέπεται σειρά προτεραιότητας («ουρά») και χρησιμοποιούνται οι οποιοδήποτε αυτόματοι μηχανισμοί έκδοσης κουπονιού σειράς και συστήματα αναγγελίας, ανακοινώσεων κ.λπ. είναι προσβάσιμα σε όλους (π.χ. μπορούν να έχουν πρόσβαση και να χρησιμοποιηθούν από χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων, υπάρχουν παράλληλα μονάδες οθόνης και ηχητικά συστήματα, υπάρχουν κουμπιά αφής/Braille, κ.λπ.). Οποιοσδήποτε ιατρικός/διαγνωστικός εξοπλισμός (μαστογράφοι, ζυγαριές κ.λπ.) είναι προσβάσιμος για άτομα που χρησιμοποιούν αναπηρικά αμαξίδια και παρέχονται χειρολαβές για χρήση από άτομα με μειωμένη κινητικότητα (π.χ. κατάλληλες διαστάσεις, ρυθμιζόμενες, με κάγκελα κ.λπ.).
- ✔ [Χώροι υγιεινής] Ισχύει ότι και για την περίπτωση (2).
- ✔ [Πληροφορίες/Μηνύματα] Ισχύει παρομοίως ότι και για την περίπτωση (2). Ειδικότερα, οι ασθενείς/επισκέπτες μπορούν να λάβουν εκ των προτέρων πληροφορίες προσβασιμότητας και καθοδήγηση (π.χ. μέσω τηλεφώνου, του Ιστού ή άλλου προσβάσιμου μέσου).
- ✔ [Ασφάλεια] Ισχύει ότι και για την περίπτωση (2).

6) **Αθλητικές εγκαταστάσεις**

- ✔ [Προσπέλαση], [Υπαίθριοι χώροι], [Είσοδος/Εξοδος στο εσωτερικό], [Κάθετη προσπέλαση] Ισχύει ότι και για την περίπτωση (2).
- ✔ [Οριζόντια προσπέλαση στο εσωτερικό] Ισχύει ότι και για την περίπτωση (2). Ειδικότερα, όλοι οι χώροι στο εσωτερικό (χώροι κίνησης, θέσεις θεατών, αποδυτήρια, κυλικεία/ αναψυκτήρια, αίθουσες γυμναστικής, κ.λπ.) είναι προσπελάσιμοι από χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων, μέσω κατάλληλων διαδρομών κίνησης και κατάλληλων ραμπών ή/και κατάλληλων ανυψωτικών μέσων.

- ✔ [Εσωτερικοί χώροι] Ισχύει παρομοίως ότι και για την περίπτωση (2). Ειδικότερα, υπάρχουν θέσεις θεατών που είναι προσπελάσιμες και προβλέπονται για άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο, και ο αριθμός τους είναι επαρκής σε σχέση με σύνολο των συμβατικών θέσεων. Οι θέσεις αυτές είναι ενταγμένες στην ίδια περιοχή με τις συμβατικές θέσεις, και όχι σε ξεχωριστά σημεία, και υπάρχει πάντα θέση για τον συνοδό δίπλα ή κοντά σε αυτές. Υπάρχει δυνατότητα για άτομα σε αναπηρικό αμαξίδιο να φτάσουν στις θέσεις των δημοσιογράφων/φωτογράφων και στις θέσεις των επισήμων. Υπάρχει δυνατότητα για άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο να φτάσουν στον αγωνιστικό χώρο. Υπάρχει σήμανση που οδηγεί στις προσβάσιμες εξυπηρετήσεις (θέσεις, αποδυτήρια, κ.λπ.). Οι χώροι και οι εγκαταστάσεις μπορούν να χρησιμοποιούνται και από αθλητικά σωματεία ατόμων με αναπηρία.
- ✔ [Εξοπλισμοί/ Έπιπλα] Υπάρχουν χώροι με όργανα εκγύμνασης/άσκησης κατάλληλα και για χρήστες αναπηρικού αμαξιδίου.
- ✔ [Χώροι υγιεινής], [Πληροφορίες/Μηνύματα], [Ασφάλεια] Ισχύει ότι και για την περίπτωση (2).

7) Εγκαταστάσεις με υπηρεσίες εστίασης

- ✔ [Προσπέλαση]: Ισχύει παρομοίως ότι και για την περίπτωση (2). Επιπλέον, υπάρχει υπηρεσία παράδοσης κατ' οίκον (delivery).
- ✔ [Υπαίθριοι χώροι], [Είσοδος/Εξοδος στο εσωτερικό], [Κάθετη προσπέλαση] Ισχύει ότι και για την περίπτωση (2).
- ✔ [Οριζόντια προσπέλαση στο εσωτερικό] Ισχύει ότι και για την περίπτωση (2). Ειδικότερα, όλοι οι χώροι στο εσωτερικό (χώροι κίνησης, χώροι αυτοεξυπηρέτησης, χώροι σερβιρίσματος, χώροι με πάγκους παραγγελιών, σκηνές/πίστες χορού/τραγουδιού κ.λπ.) είναι προσπελάσιμοι από χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων, μέσω κατάλληλων διαδρομών κίνησης και κατάλληλων ραμπών ή/και κατάλληλων ανυψωτικών μέσων.
- ✔ [Εσωτερικοί χώροι/Υπηρεσίες] Ισχύει παρομοίως ότι και για την περίπτωση (2). Σε περιπτώσεις που οι αίθουσες είναι με μπουφέ, τα προϊόντα τοποθετούνται κατάλληλα σε πάγκους/τραπέζια που επιτρέπουν την πλήρη πρόσβαση σε χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων σε όλα τα προσφερόμενα πιάτα φαγητού και άλλα είδη. Σε περιπτώσεις self-service, υπάρχουν πάγκοι στο κατάλληλο ύψος (έως 75-80 εκ.) για λήψη παραγγελιών/εξυπηρέτηση χρηστών αναπηρικών αμαξιδίων ή/και προβλέπεται για άτομα με αναπηρία η παραγγελία και εξυπηρέτηση στο τραπέζι. Κατόπιν αιτήματος ή και μη, μπορούν να ετοιμαστούν ειδικά μενού (για διαβητικούς, αλλεργικούς, χορτοφάγους κ.λπ.). Το προσωπικό έχει λάβει εκπαίδευση για την εξυπηρέτηση ατόμων με αναπηρία. Υπάρχει προσωπικό να εξυπηρετήσει άτομα με αναπηρία όρασης, στον προσανατολισμό στους χώρους, σε περιπτώσεις εκτάκτου ανάγκης, να διαβάσει τον κατάλογο, να κόψει το φαγητό εφόσον ζητηθεί, κ.λπ. Υπάρχει παντού κατάλληλος φωτισμός και διάταξη που επιτρέπει καλή οπτική επαφή και επικοινωνία με χειλεανάγνωση. Επιτρέπονται σκύλοι-οδηγοί και το προσωπικό γνωρίζει ότι δεν πρέπει να αλληλεπιδρά με το ζώο χωρίς την άδεια του ιδιοκτήτη του.
- ✔ [Χώροι υγιεινής] Ισχύει ότι και για την περίπτωση (2).
- ✔ [Πληροφορίες/Μηνύματα] Ισχύει παρομοίως ότι και για την περίπτωση (2). Επιπλέον, το μενού και διατίθεται σε εναλλακτικές/προσβάσιμες μορφές (σε Braille ή σε προσβάσιμα ηλεκτρονικά μέσα, όπως ιστοσελίδα, εφαρμογή για κινητά, κ.λπ.).
- ✔ [Ασφάλεια] Ισχύει ότι και για την περίπτωση (2).

8) Εγκαταστάσεις διαμονής (ξενοδοχειακές μονάδες, καταφύγια, χώροι προσωρινής φιλοξενίας κ.λπ.)

- ✔ [Προσπέλαση]: Ισχύει παρομοίως ότι και για την περίπτωση (2). Επιπλέον, υπάρχει προσωπικό για βοήθεια με τις αποσκευές κατά την άφιξη/αναχώρηση.

- ✔ [Υπαίθριοι χώροι], [Είσοδος/Εξοδος στο εσωτερικό], [Κάθετη προσπέλαση] Ισχύει ότι και για την περίπτωση (2).
- ✔ [Οριζόντια προσπέλαση στο εσωτερικό] Ισχύει ότι και για την περίπτωση (2). Ειδικότερα, όλοι οι χώροι στο εσωτερικό (χώροι κίνησης, ρεσεψιόν, καθιστικά, υπνοδωμάτια, χώροι για παιδιά, κ.λπ.) είναι προσπελάσιμοι από χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων, μέσω κατάλληλων διαδρομών κίνησης και κατάλληλων ραμπών ή/και κατάλληλων ανυψωτικών μέσων. Τα μηχανοκίνητα σκούτερ/αμαξίδια ειδικού τύπου επιτρέπονται στους κοινόχρηστους χώρους.
- ✔ [Εσωτερικοί χώροι/Υπηρεσίες] Ισχύει παρομοίως ότι και για την περίπτωση (2). Ιδίως για εγκαταστάσεις που περιλαμβάνου και υποδομές/υπηρεσίες εστίασης ισχύει παρομοίως ότι και για την περίπτωση (7) και είναι δυνατόν να γίνουν αλλαγές στις ώρες σερβιρίσματος των γευμάτων εφόσον ζητηθεί. Για εγκαταστάσεις που περιλαμβάνου χώρους όπου διοργανώνονται εκδηλώσεις ισχύει παρομοίως ότι και για την περίπτωση (7), κ.ο.κ. Στους κοινόχρηστους χώρους ή/και σε κάποια υπνοδωμάτια υπάρχει WC διαμορφωμένο κατάλληλα για άτομα με αναπηρία – βλ. αναλόγως «χώροι υγιεινής» της περίπτωσης (2). Επιτρέπονται σκύλοι-οδηγοί και το προσωπικό γνωρίζει ότι δεν πρέπει να αλληλεπιδρά με το ζώο χωρίς την άδεια του ιδιοκτήτη του. Υπάρχουν ειδικά διαμορφωμένα δωμάτια για άτομα με αναπηρία (με επαρκές άνοιγμα στις πόρτες, επαρκείς εσωτερικούς χώρους για ελιγμούς με αμαξίδιο, με προβλέψεις για τυφλά και κωφά άτομα, κ.λπ.) και σε επαρκή αριθμό και όπου προβλέπεται (π.χ. ξενοδοχεία) κάποια από αυτά είναι δυνατόν να συνδέονται με παρακείμενα/συνδεδεμένα δωμάτια για φροντιστές. Υπάρχουν γυμναστήριο, SPA, Solarium, πισίνα ή/και άλλοι χώροι άσκησης/ευεξίας που είναι προσπελάσιμοι και κατάλληλα εξοπλισμένοι για τα άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο, και γενικά για άτομα με αναπηρία. Υπάρχει πρόβλεψη για χώρους κατάλληλους για άτομα με αλλεργίες (π.χ. από αντιαλλεργικά υλικά, καλά αεριζόμενοι, μη καπνιζόντων, όπου απαγορεύονται τα κατοικίδια κ.λπ.). Υπάρχει δυνατότητα αποθήκευσης ινσουλίνης και άλλων φαρμακευτικών σκευασμάτων. Υπάρχει δυνατότητα επίσκεψης από γιατρό, νοσοκόμο, ή φυσιοθεραπευτή, εφόσον ζητηθεί.
- ✔ [Εξοπλισμοί] Υπάρχουν διαθέσιμοι προς χρήση ειδικοί μηχανισμοί και εξοπλισμοί για άτομα με αναπηρία (ειδικά καθίσματα/σανίδες για το μπάνιο, ειδικά γερανάκια για μεταφορά στο κρεβάτι, κ.λπ.). Υπάρχουν δωμάτια με διάφορους τύπους κρεβατιών και διατάξεις και μπορεί να προσφερθεί (αν ζητηθεί) σκληρό στρώμα. Οι ηλεκτρικές εξυπηρετήσεις και εξοπλισμοί (πρίζες, θερμοστάτες, διακόπτες, mini-bar/ψυγείο κλπ.) βρίσκονται σε χαμηλό ύψος ώστε άτομο-χρήστης αναπηρικού αμαξιδίου να τις φτάνει. Προβλέπεται υπηρεσία δωματίου (τύπου room service), υπηρεσία καθαρισμού ή/και υπηρεσία καθαρισμού ρούχων. Υπάρχουν οπτικά/δονητικά συστήματα ειδοποίησης ατόμων με αναπηρία ακοής (για αφύπνιση, σε έκτακτες περιπτώσεις, π.χ. πυρκαγιά, κλπ.). Διαθέτει πούλμαν / van για την εξυπηρέτηση των πελατών με αναπηρικό αμαξίδιο ή/και μειωμένη κινητικότητα (π.χ. που «γονατίζει», με ανυψωτικό μηχανισμό για να επιβιβαστούν άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο και εσωτερικά χώρο για να σταθούν με το αμαξίδιο).
- ✔ [Χώροι υγιεινής], [Πληροφορίες/Μηνύματα], [Ασφάλεια] Ισχύει ότι και για την περίπτωση (2).

9) Δημόσιες υπηρεσίες και κοινωνικές δομές

Επιπλέον από όσα αναφέρονται στη γενική ενότητα με τα παραδείγματα εφαρμογής, και αναλόγως με τη χρήση (π.χ. για περιπτώσεις όπου προσφέρονται υπηρεσίες υγείας, φροντίδας, εστίασης κ.λπ.), ισχύουν παρομοίως ότι ισχύει στις ανάλογες παραπάνω περιπτώσεις.

- ✔ [Εσωτερικοί χώροι/Υπηρεσίες] Ειδικότερα, σε σχέση με το ραντεβού υπάρχει ευελιξία για πολίτες/ωφελούμενους με αναπηρία (π.χ. οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να ενημερώσουν εκ των προτέρων για τις απαιτήσεις προσβασιμότητας, μπορούν να επιλέξουν μια προτιμώμενη μέθοδο επικοινωνίας, τους προσφέρεται επιπλέον ευελιξία στον προγραμματισμό, εγγυημένοι μειωμένοι χρόνοι αναμονής, προσφέρονται εκτεταμένης διάρκειας ραντεβού, κ.λπ.). Υπάρχει πρόσβαση σε υπηρεσία διερμνευτικής γλώσσας διά ζώσης ή μέσω relay services (π.χ. στη ρεσεψιόν ή/και στα εξωτερικά ιατρεία). Όπου προβλέπεται σειρά προτεραιότητας («ουρά»), οι οποιοδήποτε αυτόματοι

μηχανισμοί έκδοσης κουπονιού σειράς, τα συστήματα ανακοινώσεων κ.λπ. είναι προσβάσιμα σε όλους (π.χ. μπορούν να έχουν πρόσβαση και να χρησιμοποιηθούν από χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων, υπάρχουν και μονάδες οθόνης και ηχητικά συστήματα, υπάρχουν κουμπιά αφής/Braille και πινακίδες κ.λπ.). Σε περιπτώσεις αιθουσών με σταθερά καθίσματα (π.χ. χώροι αναμονής), υπάρχουν δεσμευμένοι χώροι για χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων (χωρίς κάθισμα, με ελεύθερο χώρο τουλάχιστον 90 X 130 ελ. και με ειδική σήμανση). Προβλέπονται κατάλληλες διαδικασίες/διατάξεις σε ισχύ για όλους σε σχέση με τις απαραίτητες Διαδικασίες Συναίνεσης (συμπεριλαμβανομένου του ζητήματος πάντα συναίνεσης για κοινοποίηση εμπιστευτικών πληροφοριών σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας ενός ατόμου). Υπάρχουν διατάξεις/προβλέψεις που διευκολύνουν τη συμπλήρωση εντύπων για όλους (π.χ. προσφέρεται βοήθεια, υπάρχουν διαθέσιμα στυλό για εύκολη λαβή κ.λπ.).

- ✔ [Εξοπλισμοί/Συστήματα] Εφαρμόζεται πολιτική προτεραιότητας για τα άτομα με αναπηρία. Σε κάθε περίπτωση, όπου προβλέπεται σειρά προτεραιότητας («ουρά») και χρησιμοποιούνται οι οποιοδήποτε αυτόματοι μηχανισμοί έκδοσης κουπονιού σειράς και συστήματα αναγγελίας, ανακοινώσεων κ.λπ. είναι προσβάσιμα σε όλους (π.χ. μπορούν να έχουν πρόσβαση και να χρησιμοποιηθούν από χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων, υπάρχουν παράλληλα μονάδες οθόνης και ηχητικά συστήματα, υπάρχουν κουμπιά αφής/Braille, κ.λπ.).

10) **Κτίρια/υποδομές μεταφορών (εκδοτήρια εισιτηρίων, επιβατικοί σταθμοί, κ.λπ.)**

Επιπλέον από όσα αναφέρονται στη γενική ενότητα με τα παραδείγματα εφαρμογής, και αναλόγως με τη χρήση (π.χ. για περιπτώσεις όπου προσφέρονται υπηρεσίες εστίασης κ.λπ.), ισχύουν παρομοίως ότι ισχύει στις ανάλογες παραπάνω περιπτώσεις.

- ✔ [Προσπέλαση] Προβλέπονται περιμετρικά των εγκαταστάσεων (ή/και στις πλατφόρμες αποβίβασης) ειδικά σημεία άφιξης/αναχώρησης επιβατών με αναπηρία από τα οποία και μετά ο επιβάτης απολαμβάνει ειδικής εξυπηρέτησης, και οι ενδιαφερόμενοι επιβάτες μπορούν να ενημερωθούν για τα σημεία αυτά και τις σχετικές υπηρεσίες με προσβάσιμα μέσα πριν φτάσουν στον χώρο (π.χ. προσβάσιμη ιστοσελίδα, έντυπα σε εναλλακτικές μορφές, κ.λπ.) αλλά και όταν φτάσουν στον χώρο (μέσω προσβάσιμης σήμανσης, οπτικοποιημένων και ακουστικών αναγγελιών, κ.λπ.).
- ✔ [Προσπέλαση οχημάτων] Οι ενδιαφερόμενοι επιβάτες μπορούν να ενημερωθούν σχετικά με την προσβασιμότητα του εκάστοτε οχήματος από πριν (δυνατότητα επιβίβασης με αναπηρικό αμαξίδιο και με τι μέσο, διάθεση οπτικών/ακουστικών αναγγελιών στάσεων, διάθεση/σήμανση ειδικών θέσεων, εξυπηρέτηση onboard, ύπαρξη WC ατόμων με αναπηρία, χρήση με σκύλο-οδηγό, κ.λπ.).
- ✔ [Κίνηση στο εσωτερικό] Εντός των χώρων, τα άτομα με αναπηρία όρασης μπορούν να κινηθούν αυτόνομα, καθώς υπάρχουν «οδηγοί-τυφλών», προσβάσιμη σήμανση ή/και άλλα πρόσφορα μέσα που τους δίνουν τη δυνατότητα να προσανατολισθούν και να εντοπίσουν τα διάφορα σημεία εξυπηρέτησης, διευκολύνσεων και επιβίβασης/αποβίβασης.
- ✔ [Κίνηση στο εσωτερικό] Υπάρχει ειδική υπηρεσία εξυπηρέτησης ατόμων με αναπηρία. Ο φορέας προβλέπει συγκεκριμένα ποιοτικά πρότυπα εξυπηρέτησης επιβατών με αναπηρία.
- ✔ [Πληροφορίες/Μηνύματα] Ισχύει παρομοίως ότι και για την περίπτωση (2). Επιπλέον υλικό που διανέμεται στους επιβάτες/στο κοινό (π.χ. φυλλάδια με δρομολόγια, τιμοκατάλογοι, χάρτες, κ.λπ.), θα πρέπει να είναι διαθέσιμοι και σε εναλλακτικές μορφές κατάλληλες για άτομα με αναπηρία όρασης (π.χ. ανάγλυφοι χάρτες, φυλλάδια braille, επιγραμμικά διαθέσιμα έντυπα σε προσβάσιμη μορφή, κ.λπ.).

11) **Ιστορικά και διατηρητέα κτίρια**

Ορισμένες υπηρεσίες και διοικήσεις είναι απρόθυμες να προσαρμόσουν τα ιστορικά κτίρια, υποστηρίζοντας ότι η βελτίωση της προσβασιμότητας παραβιάζει την αρχή της διατήρησης της ιστορικής κληρονομιάς. Το επιχείρημα αυτό είναι απολύτως αποδεκτό, εάν, για παράδειγμα, ένα κάστρο ή μια αρχαία κατοικία ή ένα αρχαίο παλάτι παραμείνει όπως χτίστηκε ή αποκαλύφθηκε με ανασκαφές, χωρίς τουαλέτες ή ηλεκτρικό ρεύμα και προσφέρεται μόνο για ερευνητικούς/αρχαιολογικούς σκοπούς. Αν όμως, αντιθέτως, το κτίριο

προσφέρεται για αστική χρήση και, επομένως, έχουν ήδη πραγματοποιηθεί παρεμβάσεις για την υποστήριξη της επίσκεψης από το κοινό, όπως οι προαναφερθείσες, δεν υπάρχει λόγος να απορριφθεί εξ αρχής το όποιο επιχείρημα βελτίωσης της προσβασιμότητας. Επομένως, στα διατηρητέα κτίρια, οποιαδήποτε μεταγενέστερη τροποποίηση (υφιστάμενη ή νέα) με στόχο να εξυπηρετεί νέες χρήσεις από το γενικό κοινό (π.χ. για τη φιλοξενία υπηρεσίας, σχολείου, πολιτιστικού κέντρου, ξενοδοχείου, κ.λπ.) θα πρέπει να σχεδιάζεται με τρόπο που διασφαλίζει ότι οι επιμέρους διαμορφώσεις (π.χ. για τη δημιουργία γραφείων εξυπηρέτησης, υπνοδωματίων για επισκέπτες, WC για το κοινό, ανελκυστήρα για κοινό, κλίμακας για το κοινό, ηλεκτροδότησης, εγκατάστασης θέρμανσης/κλιματισμού, κ.ά.) δεν αποκλείουν αδικαιολόγητα τα άτομα με αναπηρία.

Θα πρέπει, λοιπόν, η αρχή της προσβασιμότητας στα άτομα με αναπηρία να εφαρμόζεται στον μέγιστο δυνατό βαθμό, δηλαδή στον βαθμό που η υλοποίησή της δεν βλάπτει/παρεμβαίνει στον αρχικό/διατηρητέο σχεδιασμό (τα φυσικά και ιστορικά χαρακτηριστικά του κτιρίου τα οποία οφείλονται να διατηρούνται). Με αυτόν τον τρόπο, θα επιτραπεί σε όλους να απολαύσουν και την ιστορική κληρονομιά και τη χρήση (τις υπηρεσίες που παρέχονται εντός).

- ✔ Επομένως, σε γενικές γραμμές, για διατηρητέα κτίρια, αναλόγως με τη χρήση και τις σχετικές αδειοδοτήσεις, ισχύουν και εδώ όσα αναφέρονται στα παραπάνω σημεία και πάντα στον βαθμό που το επιτρέπουν τα φυσικά και διατηρητέα χαρακτηριστικά του κτιρίου. Ιδίως για κτίρια που φιλοξενούν δημόσιες υπηρεσίες ή άλλες χρήσεις ευρείας ωφέλειας.

i Στην περίπτωση που δεν μπορούν να χορηγηθούν σχετικές άδειες για τη βελτίωση/ διασφάλιση της προσβασιμότητας, θα πρέπει να σκεφτεί κανείς ότι το γεγονός αυτό από μόνο του υποδεικνύει ότι το κτίριο είναι μάλλον ακατάλληλο για το σύνολο του γενικού πληθυσμού και την εν λόγω χρήση.

i **Σημείωση:** Υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι παρεμβάσεις για την προσβασιμότητα όχι μόνο δεν αντιβαίνουν, αλλά αποδεδειγμένα συμβάλλουν στον στόχο της διατήρησης του κτιρίου (π.χ. στο να μειωθούν οι φθορές σε παλιές σκάλες από τη χρήση του κοινού).

5.2.4 Φύλλο ελέγχου

ΣΧΕΔΙΟ ΦΥΛΛΟ ΕΛΕΓΧΟΥ ΕΚΡΟΗΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ (για απλουστευμένο, δειγματοληπτικό/μη εξαντλητικό έλεγχο, με δυνατότητα προσαρμογής και με δυνατότητα χρήσης στο πλαίσιο αυτοαξιολόγησης)	
Πράξη (Τίτλος / Κωδ. ΟΠΣ)	
Είδος δράσης	
Στοιχεία προσδιορισμού της κτιριακής εγκατάστασης	
Πλήρης τίτλος/ονομασία	
Χρήση	
Διεύθυνση	
Στοιχεία φορέα που υλοποιεί τη δράση	
Στοιχεία φορέα-λειτουργίας του κτιρίου	
Το κτίριο έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο	☐ Ναι ☐ Όχι

Έλεγχος προσπέλασης των κτιριακών εγκαταστάσεων	
Ενιαία προσπέλαση	☐ Η προσπέλαση του κτιρίου δεν είναι ενιαία για όλους τους επισκέπτες (π.χ. προβλέπεται χρήση δευτερεύουσας διαδρομής/είσοδου για την εξυπηρέτηση των ατόμων με κινητική αναπηρία), γεγονός που θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Προσέγγιση της εισόδου/εξόδου των κτιρίων από άτομα-χρήστες αναπηρικού αμαξιδίου	☐ Ξεκινώντας από το περιβάλλον πεζοδρόμιο/οδόστρωμα ή τον οργανωμένο χώρο στάθμευσης ή τις προβλεπόμενες θέσεις αποβίβασης επιβατών οχημάτων, τα άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο δεν μπορούν να φτάσουν ως την είσοδο του κτιρίου, διότι υπάρχουν εμπόδια (π.χ. αγεφύρωτες υψομετρικές διαφορές, ακατάλληλες επιφάνειες κίνησης) που θα μπορούσαν να έχουν αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Προσέγγιση της εισόδου/εξόδου των κτιρίων από άτομα με αναπηρία όρασης	☐ Ξεκινώντας από το περιβάλλον πεζοδρόμιο/οδόστρωμα ή τον οργανωμένο χώρο στάθμευσης, οι τυφλοί δεν μπορούν να φτάσουν ως την είσοδο του κτιρίου αυτόνομα και με ασφάλεια (με χρήση λευκού μπασουινιού ή με σκύλο-οδηγό), διότι υπάρχουν εμπόδια που μπορεί να επιφέρουν τραυματισμούς (επικρεμάμενα στοιχεία σε χαμηλό ύψος, μη προφυλαγμένα σημεία στα οποία μπορεί να επέλθει πτώση από ύψος, κ.λπ.) που θα μπορούσαν να έχουν αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Οργανωμένος χώρος στάθμευσης οχημάτων	☐ Υπάρχει οργανωμένος χώρος στάθμευσης οχημάτων επισκεπτών/προσωπικού, όμως δεν υπάρχουν καθόλου ειδικές θέσεις στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Ειδικές θέσεις στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία	☐ Υπάρχουν ειδικές θέσεις στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία, όμως το πλήθος τους σε σχέση με το πλήθος των υπολοίπων θέσεων στάθμευσης δεν είναι σύμφωνα με τις προδιαγραφές ή/και δεν είναι επαρκές. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Ειδικές θέσεις στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία	☐ Υπάρχουν ειδικές θέσεις στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία, όμως δεν ακολουθούν τις προδιαγραφές ή/και δεν είναι κατάλληλες. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Εξωτερική σήμανση	☐ Εξωτερικά των κτιρίων υπάρχει πληροφοριακή σήμανση για το επισκεπτικό κοινό (ονομασία, παρεχόμενες υπηρεσίες εντός του κτιρίου, ωράριο λειτουργίας, πολιτική εισιτηρίων, πληροφορίες επικοινωνίας, κ.λπ.) η οποία δεν είναι προσπελάσιμη/προσβάσιμη στα άτομα με αναπηρία (π.χ. χωρίς Braille). <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Προσέλευση με σκύλο-οδηγό	☐ Αρνείται/απαγορεύεται η προσέλευση στα άτομα μαζί με τον σκύλο-οδηγό ή σκύλο βοήθειας, γεγονός που αντιτίθεται με τη νομοθεσία. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Γενικώς	☐ Συνολικά, δεν είναι δυνατή/ασφαλής η προσπέλαση κάποιας κτιριακής εγκατάστασης για συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία (άτομα με αναπηρία όρασης, άτομα με κινητική αναπηρία, άτομα-χρήστες αναπηρικού αμαξιδίου, κ.λπ.), για λόγους που δεν δικαιολογούνται. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Έλεγχος προαύλιου/υπαίθριων χώρων	
Δεν εφαρμόζεται ο έλεγχος	☐ Δεν υπάρχουν ή δεν προβλέπεται η χρήση από το κοινό ή για εργασία ατόμων ☐ Άλλο (τεκμηρίωση): .....
Προσπέλαση με αναπηρικό αμαξίδιο	☐ Υπάρχουν αδικαιολόγητα εμπόδια και δεν διασφαλίζεται η προσπελασιμότητα (διαδρομές) και η προσβασιμότητα (χρήση διευκολύνσεων) στα άτομα-χρήστες αναπηρικού αμαξιδίου σε κάθε επισκέψιμο από το κοινό προαύλιο/υπαίθριο χώρο των

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

	κτιριακών εγκαταστάσεων (θέσεις θέσης, ανάπαυλας, κιόσκια, κήποι, κ.λπ.). <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Γενικώς	☐ Συνολικά, δεν είναι δυνατή/ασφαλής η προσπέλαση μέρους ή του συνόλου του προαύλιου/υπαίθριου χώρου για συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία, για λόγους που θα μπορούσαν να έχουν αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Έλεγχος εισόδου στο εσωτερικό των κτιριακών εγκαταστάσεων και εξόδου	
Δεν εφαρμόζεται ο έλεγχος	☐ Δεν προβλέπεται η είσοδος σε κοινό/για εργασία ατόμων ☐ Άλλο (τεκμηρίωση): .....
Είσοδος/Έξοδος από άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο	☐ Δεν υπάρχει τρόπος να εισέλθει στο εσωτερικό του κτιρίου, αυτόνομα, άνετα και με ασφάλεια, άτομο-χρήστης αναπηρικού αμαξιδίου (π.χ. υπάρχουν παντού σκάλες χωρίς ανυψωτικά μέσα, υπάρχει ράμπα ακατάλληλων προδιαγραφών, το άνοιγμα της εξωτερικής πόρτας είναι κάτω από 85-90 εκ., η πόρτα δεν είναι κατάλληλου σχεδιασμού), λόγοι που θα μπορούσαν να έχουν αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Είσοδος από άτομα με μειωμένη κινητικότητα	☐ Η είσοδος για τα άτομα με μειωμένη κινητικότητα δεν είναι άνετη/ασφαλής, γιατί το εξωτερικό κλιμακοστάσιο είναι ακατάλληλων προδιαγραφών και χωρίς ανυψωτικό μηχανισμό, γεγονός που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Είσοδος από άτομα με αναπηρία όρασης	☐ Η είσοδος για τα άτομα με αναπηρία όρασης δεν μπορεί να γίνει αυτόνομα, γιατί γίνεται με χρήση κουδουνιού, θυροτηλέφωνου ή κωδικού εισόδου και το πάνελ δεν είναι προσβάσιμο σε τυφλά άτομα (π.χ. με γραφή Braille), γεγονός που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Έξοδος	☐ Η έξοδος από τις κτιριακές εγκαταστάσεις γίνεται από διαφορετικό σημείο από ότι η είσοδος και δεν είναι εξίσου προσβάσιμη με την είσοδο, γεγονός που δεν αντιμετωπίζεται και που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Γενικώς	☐ Συνολικά, δεν είναι δυνατή/ασφαλής η είσοδος/έξοδος στο εσωτερικό κτιριακών εγκαταστάσεων για συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία, για λόγους που θα μπορούσαν να έχουν αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Έλεγχος κάθετης προσπέλασης & γεφυρώσεων υψομετρικών διαφορών	
Δεν εφαρμόζεται ο έλεγχος	☐ Το κτίριο 100% ισόπεδο (δηλ. χωρίς αγεφύρωτες ανισοσταθμίες) ή δεν προβλέπεται για το κοινό/για εργασία ατόμων η μετάβαση σε επίπεδα άλλα από αυτό στο οποίο φτάνουν μετά την είσοδό τους στο κτίριο. ☐ Άλλο (τεκμηρίωση): .....
Κάθετη προσπέλαση από άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο	☐ Υπάρχουν στο κτίριο όροφος/εσωτερικός εξώστης/υπερυψωμένα επίπεδα που είναι επισκέψιμα από το κοινό και διαφορετικής χρήσης από τους υπόλοιπους χώρους, όπου δεν είναι δυνατόν να φτάσει με αυτονομία και ασφάλεια χρήστης αναπηρικού αμαξιδίου, γεγονός που δεν αντιμετωπίζεται και που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Ανελκυστήρες & μηχανισμοί κατακόρυφης ανύψωσης	☐ Υπάρχουν στο κτίριο ανελκυστήρες ή μηχανισμοί κατακόρυφης ανύψωσης που προσφέρουν πρόσβαση σε επίπεδα διαφορετικής χρήσης, οι οποίοι όμως δεν είναι προσβάσιμοι σύμφωνα με τις σχετικές προδιαγραφές, γεγονός που δεν αντιμετωπίζεται και που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

Κάθετη προσπέλαση από άτομα με μειωμένη κινητικότητα	☐ Υπάρχουν στο κτίριο κλιμακοστάσια που προσφέρουν πρόσβαση σε επίπεδα διαφορετικής χρήσης, τα οποία δεν είναι κατάλληλων προδιαγραφών και ασφαλείς για άτομα με μειωμένη κινητικότητα (μικρά, στενά, απότομα σκαλοπάτια, χωρίς χειρολαβές, χωρίς κατάλληλους ανυψωτικούς μηχανισμούς κλίμακας, κ.λπ.), γεγονός που δεν αντιμετωπίζεται και που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Ράμπες & κεκλιμένες επιφάνειες	☐ Υπάρχουν εσωτερικά στο κτίριο επίπεδα διαφορετικής χρήσης (από το κοινό) όπου η πρόσβαση είναι εφικτή μόνο μέσω ράμπας/κεκλιμένου επιπέδου ακατάλληλων προδιαγραφών (ολισθηρή, με απότομες κλίσεις, χωρίς χειρολαβές, κ.λπ.), γεγονός που δεν αντιμετωπίζεται και που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Γενικώς	☐ Συνολικά, στο κτίριο δεν είναι δυνατή/ασφαλής η προσπέλαση κάποιου επιπέδου διαφορετικής χρήσης (από το κοινό) για συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία, για λόγους που δεν δικαιολογούνται. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Έλεγχος οριζόντιας προσπέλασης & ενδιάμεσων θηρών	
Περιοχές απροσπέλαστες από άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο	☐ Σε επίπεδο (π.χ. όροφο) του κτιρίου που κατά τα άλλα είναι προσπελάσιμο, υπάρχουν σημεία, χώροι ή περιοχές (π.χ. χώροι υποδοχής, χώροι αναμονής, χώροι υγιεινής, χώροι εξυπηρέτησης/λήψης υπηρεσιών, χώροι με αυτόματα μηχανήματα, μπαλκόνια/βεράντες και λοιποί κοινόχρηστοι χώροι) όπου δεν μπορεί να φτάσει άτομο με αναπηρικό αμαξίδιο, διότι προηγούνται εμπόδια που θα μπορούσαν να έχουν αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Οριζόντια κίνηση με αναπηρικό αμαξίδιο	☐ Οι διάδρομοι και οι χώροι κίνησης δεν είναι κατάλληλοι και ασφαλείς για προσπέλαση με αναπηρικό αμαξίδιο (με σκαλοπάτια ύψους άνω των 2εκ., με στενά περάσματα κάτω των 85-90 εκ., με στενές/απότομες στροφές, κ.λπ.), γεγονός που δεν αντιμετωπίζεται και που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Οριζόντια προσπέλαση από άτομα με αναπηρία όρασης	☐ Οι διάδρομοι και οι χώροι κίνησης δεν είναι κατάλληλοι και ασφαλείς για την προσπέλαση τυφλών ατόμων, χρηστών λευκού μπαστουινιού, ατόμων με σκύλο-οδηγό (φέρουν επικίνδυνα επικρεμάμενα εμπόδια που δεν προβάλλονται επί εδάφους, δεν υπάρχει σήμανση με Braille, κ.λπ.), γεγονός που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Εμπόδια	☐ Υπάρχει εξοπλισμός (πυροσβεστήρες, ψύκτες πόσιμου νερού, κ.λπ.) που είναι τοποθετημένος εντός του ωφέλιμου πλάτους (δημιουργώντας στενά περάσματα), γεγονός που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Ενδιάμεσες πόρτες	☐ Στους διαδρόμους υπάρχουν ενδιάμεσες θύρες (π.χ. θύρες πυρασφάλειας) οι οποίες δεν είναι κατάλληλες για χρήση από άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο, από άτομα με κινητική αναπηρία στα άνω άκρα, από αδύναμα άτομα, κ.λπ., γεγονός που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Γενικώς	☐ Συνολικά, σε κάποιο κατά τα άλλα προσπελάσιμο επίπεδο δεν είναι δυνατή/ασφαλής η προσπέλαση κάποιων χώρων/περιοχών που βρίσκονται σε αυτό για συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία, για λόγους που δεν δικαιολογούνται. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Έλεγχος εισόδου/εξόδου σε διαχωρισμένους χώρους/αίθουσες	
Δεν εφαρμόζεται ο έλεγχος	☐ Δεν υπάρχουν στο κτίριο διαχωρισμένοι χώροι/περιοχές ή δεν προβλέπεται για το

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

	κοινό/για εργασία απόμων πρόσβαση σε αυτούς. ☐ Άλλο (τεκμηρίωση): .....
Είσοδος σε αίθουσες, δωμάτια, γραφεία κ.λπ. από άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο	☐ Υπάρχουν διαχωρισμένοι χώροι (γραφεία, δωμάτια, χώροι συναντήσεων, χώροι εξυπηρέτησης/λήψης υπηρεσιών, χώροι υγιεινής και λοιποί χώροι ειδικής χρήσης) στους οποίους δεν διασφαλίζεται η δυνατότητα εισόδου για τα άτομα με αναπηρία, γεγονός που δεν αντιμετωπίζεται και που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Σήμανση έξω από αίθουσες, δωμάτια, γραφεία, χώρους ειδικής χρήσης κ.λπ., για τυφλά άτομα	☐ Έξω από τους διάφορους χώρους (γραφεία, δωμάτια, χώροι συναντήσεων, χώροι εξυπηρέτησης/λήψης υπηρεσιών, χώροι υγιεινής και λοιποί χώροι ειδικής χρήσης), υπάρχει πληροφοριακή σήμανση για το επισκεπτικό κοινό (ονομασία χώρου, αριθμός γραφείου, ονοματεπώνυμο όσων εργάζονται εντός, παρεχόμενες υπηρεσίες εντός του χώρου, κ.λπ.) η οποία όμως δεν είναι προσβάσιμη στα τυφλά άτομα (π.χ. χωρίς Braille). <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Προσπέλαση χώρων ελεγχόμενης εισόδου από άτομα με αναπηρία όρασης	☐ Υπάρχουν χώροι όπου η είσοδος γίνεται με χρήση κουδουνιού, θυροτηλέφωνα ή κωδικού εισόδου, κ.λπ. και το πάνελ δεν είναι προσβάσιμο σε τυφλά άτομα (π.χ. με γραφή Braille), γεγονός που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Γενικώς	☐ Συνολικά, δεν είναι δυνατή η είσοδος στο εσωτερικό κάποιου διαχωρισμένου χώρου (π.χ. γραφείου, καταστήματος, WC κοινού, κ.λπ.) για συγκεκριμένες κατηγορίες απόμων με αναπηρία, για λόγους που δεν δικαιολογούνται. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Έλεγχος χώρων υγιεινής	
Δεν εφαρμόζεται ο έλεγχος	☐ Δεν προβλέπονται στο κτίριο χώροι υγιεινής ή δεν προβλέπεται για το κοινό/για εργασία απόμων πρόσβαση σε αυτούς. <i>Τεκμηρίωση: .....</i>
WC απόμων με αναπηρία κατάλληλων προδιαγραφών	☐ Υπάρχουν στο κτίριο χώροι υγιεινής για το κοινό αλλά δεν υπάρχει κανένα προσπελάσιμο WC απόμων με αναπηρία, σύμφωνα με τις εθνικές προδιαγραφές/οδηγίες, γεγονός που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Κατάλληλος αριθμός (%) WC απόμων με αναπηρία	☐ Υπάρχουν στο κτίριο WC απόμων με αναπηρία, αλλά δεν είναι σε ποσοστό 5% των συνολικών χώρων υγιεινής για χρήση κοινού, όπως ορίζεται για την περίπτωση από τη νομοθεσία. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Κατάσταση του WC απόμων με αναπηρία	☐ Υπάρχουν στο κτίριο WC απόμων με αναπηρία που δεν διατηρούνται καθαρά, παραμένουν κλειδωμένα ή αποδίδονται σε άλλη χρήση (π.χ. για την αποθήκευση ειδών καθαρισμού κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Έλεγχος εξοπλισμός & επίπλωσης	
Χρήση κοινόχρηστων επίπλων και εξοπλισμών από άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο	☐ Υπάρχουν τραπέζια, πάγκοι εξυπηρέτησης, σταθμοί εργασίας, κ.λπ. για το κοινό, χωρίς προβλέψεις για άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο (δηλ. με ελεύθερο χώρο από κάτω για τα πόδια, ελάχιστων διαστάσεων 0,80 x 0,75 x 0,50 μ.-πλάτος x ύψος x βάθος), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Μη προσπελάσιμα έπιπλα/εξοπλισμοί	☐ Υπάρχει εξοπλισμός κοινής χρήσεως (πυροσβεστήρες, ψύκτες πόσιμο νερού, τηλέφωνα, αυτόματα μηχανήματα, κ.λπ.), που βρίσκεται σε σημεία που δεν είναι προσπελάσιμα με αναπηρικό αμαξίδιο (με ελεύθερο χώρο μπροστά, τουλάχιστον 1,50 x

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

	<p>1,50 μ) ή δεν εντοπίζεται εύκολα από άτομα με αναπηρία όρασης, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί.</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Μέσα χειρισμού μηχανισμών και εξοπλισμών	<p>☐ Τα μέσα χειρισμού μηχανισμών και εξοπλισμών (χειριστήρια, πόμολα, βάνες, μπουτόν, κ.λπ.) δεν είναι πάντα προσιτά σε άτομα σε αναπηρικό αμαξίδιο (δηλ. σε ζώνη 0,90-1,20 μ. από το έδαφος/δάπεδο), γεγονός που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί.</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Τηλεφωνικός εξοπλισμός για το κοινό	<p>☐ Υπάρχει τηλεφωνικός εξοπλισμός για το κοινό (π.χ. τηλέφωνα έκτακτης ανάγκης), με σχεδιασμό που δεν είναι σύμφωνος με τις σχετικές οδηγίες (βλ. «Οδηγίες Σχεδιασμού ΥΠΕΝ “Σχεδιάζοντας για όλους”»).</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Ψηφιακά μέσα & συστήματα	<p>☐ Υπάρχουν ψηφιακά μέσα (συστήματα, συσκευές, αυτόματα μηχανήματα, οπτική και ηχητική πληροφόρηση κοινού, τηλεματικές εφαρμογές, ιστοσελίδες, κ.λπ.) προς χρήση από το κοινό, τα οποία δεν προσβάσιμα για άτομα με αναπηρία (συμπληρώνεται ξεχωριστό φύλλο ελέγχου, βλ. ενότητα 5.4) ή δεν είναι προσπελάσιμα από άτομα με αναπηρία.</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Έλεγχος σήμανσης και μέσων πληροφόρησης και διάδοσης μηνυμάτων	
Τοποθέτηση πινακίδων σήμανσης	<p>☐ Η επιλογή της θέσης και η τοποθέτηση των πινακίδων σήμανσης, δεν είναι σύμφωνοι με τις σχετικές προδιαγραφές (βλ. «Οδηγίες Σχεδιασμού ΥΠΕΝ “Σχεδιάζοντας για όλους”», κεφ. 6) και εγείρει εμπόδια ή κίνδυνο για ορισμένες κατηγορίες ατόμων, όπως για τα άτομα σε αναπηρικό αμαξίδιο ή για τα άτομα με αναπηρία όρασης.</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Σήμανση προσβάσιμη σε άτομα με αναπηρία όρασης ή νοητική/γνωστική/ αναπτυξιακή αναπηρία	<p>☐ Εφαρμόζεται άτακτα σήμανση, η οποία δε είναι συνεπής ή δεν είναι σε ανάγλυφες/απτικές μορφές (γραφή Braille, ανάγλυφα σύμβολα, ανάγλυφοι χάρτες, κ.λπ.) ή φέρει εκτεταμένα κείμενα σε δυσανάγνωστες γραμματοσειρές, χωρίς απλουστευμένες/εύληπτες μορφές (π.χ. με χρήση κυρίως σχημάτων και εικονιδίων αντί γραμμάτων, πικτογράμματα, κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί.</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Χρήση του Διεθνούς Συμβόλου Προσβασιμότητας	<p>☐ Το Διεθνές Σύμβολο Προσβασιμότητας χρησιμοποιείται στη σήμανση με ακατάλληλους τόπους (π.χ. για περιπτώσεις χώρων στάθμευσης οχημάτων, για WC, για σημεία/εγκαταστάσεις κολύμβησης, για είσοδο κτιρίου/χώρου ή για διαδρομές διαφυγής/εκκένωσης που δεν συμμορφώνονται με τις σχετικές προδιαγραφές ή/και για άλλες περιπτώσεις για τις οποίες δεν προβλέπεται η χρήση του, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί.</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Πληροφόρηση με προσβάσιμα μέσα	<p>☐ Υπάρχει σημαντική πληροφόρηση που παρέχεται στο κοινό (π.χ. σε ιστοσελίδα, σε έντυπα, κ.λπ.), και η οποία δεν παρέχεται με προσβάσιμα μέσα (π.χ. η ιστοσελίδα συμμορφώνεται πλήρως με τις οδηγίες WCAG τουλάχιστον σε επίπεδο AA, παρέχεται σε μορφή προσβάσιμου PDF, κ.λπ.) ή/και με εναλλακτικά μέσα (π.χ. τηλεφωνικά, έντυπα σε μορφές Braille, LargePrint, Easy-to-Read, και ισοδύναμες ακουστικές εκδόσεις ή εκδόσεις video με νοηματική και υπότιτλους).</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Μέσα διάδοσης μηνυμάτων	<p>☐ Υπάρχουν μηνύματα (αναγγελίες, ειδοποιήσεις, κ.λπ.) που μεταδίδονται μόνο ηχητικά (π.χ. μέσω ηχείων) ή μόνο οπτικά (π.χ. μέσω οθονών), με αποτέλεσμα να μην είναι κατάλληλα για άτομα με αναπηρία όρασης ή ακοής, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί.</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

Έλεγχος της ασφάλειας για τα άτομα με αναπηρία	
Ατυχήματα	☐ Σε τυχόν μπαλκόνια, βεράντες και άλλα επικίνδυνα μέρη/σημεία (π.χ. με κίνδυνο πτώσης από μεγάλο ύψος), δεν υπάρχουν τα απαραίτητα μέτρα προφύλαξης (π.χ. κάγκελα ή τοιχεία προστασίας ύψους τουλάχιστον 90 εκ.) και εκτίθενται τα άτομα με αναπηρία όρασης, με μειωμένη κινητικότητα ή με αναπηρικό αμαξίδιο, κ.λπ. σε κινδύνους, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Συστήματα έκτακτης ανάγκης/εκκένωσης	☐ Το κτίριο περιλαμβάνει προβλέψεις προσωρινής καταφυγής και έκτακτης εκκένωσης για το κοινό (σύστημα ειδοποίησης, χώροι αναμονής μέχρι την παρέμβαση διασωστικών ομάδων, διαδρομές διαφυγής με σήμανση, εξόδους κινδύνου, κ.λπ.), αλλά δεν είναι κατάλληλα για τα άτομα με αναπηρία σύμφωνα με τις σχετικές προβλέψεις προδιαγραφές στον νόμο, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Συμπληρωματικός έλεγχος για εγκαταστάσεις που αφορούν/περιλαμβάνουν χώρους θρησκείας, εκκλησιασμού και προσευχής/λατρείας	
Είσοδος	☐ Δεν είναι δυνατή η είσοδος στο εσωτερικό με αναπηρικό αμαξίδιο, για λόγους που δεν δικαιολογούνται. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Οριζόντια προσπέλαση στο εσωτερικό	☐ Υπάρχουν στο εσωτερικό σημαντικά σημεία ή/και στοιχεία που σχετίζονται με την εκτέλεση θρησκευτικών πράξεων και που δεν είναι προσπελάσιμα με αναπηρικό αμαξίδιο (προσκυνητάρια, εικόνες, έπιπλα με κεριά, το τέμπλο, τα εικονοστάσια, το σημείο τέλεσης του μυστηρίου της Θείας Ευχαριστίας, κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Συμπληρωματικός έλεγχος για εγκαταστάσεις που αφορούν/περιλαμβάνουν χώρους με εκθέματα	
Είσοδος	☐ Δεν είναι δυνατή η είσοδος στο εσωτερικό με αναπηρικό αμαξίδιο, για λόγους που δεν δικαιολογούνται. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Οριζόντια προσπέλαση στο εσωτερικό	☐ Μεταξύ των εκθεμάτων, προθηκών, βιβλιοθηκών, επίπλων κ.λπ. δεν υπάρχει ελεύθερος χώρος ικανός για τη διέλευση αμαξιδίου (πλάτος ≥ 90 εκ.), για ελιγμούς με αμαξίδιο (διαμέτρου $\geq 1,5$ μ.) και για στάση με αμαξίδιο μπροστά από τα εκθέματα (ελεύθερης επιφάνειας $\geq 90 \times 120$ εκ.), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Εκθέματα	☐ Οι πινακίδες, επιγραφές ετικέτες εκθεμάτων, κλπ. δεν είναι και ανάγλυφη μορφή (π.χ. σε γραφή Μπράιγ) και δεν υπάρχει ισοδύναμο ηχητικό ή άλλο μέσο για άτομα με αναπηρία όρασης, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Προβολές/ παρουσιάσεις	☐ Διοργανώνονται εκπαιδευτικές/ενημερωτικές δραστηριότητες, προβολές ή/και ζωντανές παρουσιάσεις σε αίθουσες/χώρους που δεν είναι προσπελάσιμοι με αναπηρικό αμαξίδιο ή/και όπου χρησιμοποιούνται οπτικοακουστικά μέσα/μορφές που δεν διασφαλίζουν την προσβασιμότητα σε κωφούς/βαρήκοους, τυφλούς/μερικώς βλέποντας, άτομα με νοητικές, γνωστικές, αναπτυξιακές αναπηρίες κ.λπ., γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Σύστημα αυτόματης ξενάγησης	☐ Το σύστημα αυτόματης ξενάγησης δεν είναι προσβάσιμο/κατάλληλο και για τυφλούς ή/και κωφούς χρήστες (π.χ. με παράλληλη απόδοση σε ακουστική μορφή, σε υπότιτλους, και σε νοηματική γλώσσα), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

Σταθμοί πρόσβασης σε ηλεκτρονικές εκδόσεις	☐ Οι σταθμοί πρόσβασης σε ηλεκτρονικές εκδόσεις δεν είναι προσπελάσιμοι/προσβάσιμοι για χρήστες με αναπηρικό αμαξίδιο ή/και δεν περιλαμβάνουν σταθμούς με υποστηρικτικό εξοπλισμό/τεχνολογίες για χρήστες με αναπηρία (αναγνώστη οθόνης, οθόνη Braille, ειδικά πληκτρολόγια και συσκευές/μηχανισμούς κατάδειξης, κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Ιστοσελίδα/ ψηφιακά μέσα	☐ Η ιστοσελίδα του μουσείου, της βιβλιοθήκης, κ.λπ. και τα λοιπά ψηφιακά μέσα δημόσιας χρήσης δεν είναι προσβάσιμα ή/και προβάλουν περιεχόμενο σε μη προσβάσιμες μορφές, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Συμπληρωματικός έλεγχος για εγκαταστάσεις που αφορούν/περιλαμβάνουν χώρους εκδηλώσεων	
Υποδοχή/Εξυπηρέτηση	☐ Η εξυπηρέτηση, π.χ. στην υποδοχή, κατά την έκδοση εισιτηρίων, κ.λπ. δεν γίνεται με τρόπο και σε συνθήκες που διασφαλίζουν την προσβασιμότητα και τη μη διάκριση λόγω αναπηρίας σε συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Αίθουσες	☐ Υπάρχουν αίθουσες με τη μορφή αμφιθέατρου, στις οποίες οι χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων δεν έχουν πρόσβαση ούτε στο άνω ούτε στο το κάτω μέρος τους, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Εξέδρα, σκηνή και βοηθητικοί χώροι των συντελεστών	☐ Η εξέδρα των ομιλητών (podium) ή σκηνή του θεάτρου ή τα παρασκήνια κ.λπ. δεν είναι προσπελάσιμα από χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων, γεγονός που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Συμπληρωματικός έλεγχος για εγκαταστάσεις που αφορούν/περιλαμβάνουν χώρους διδασκαλίας	
Χώρος του διδάσκοντα	☐ Η «έδρα» του εκπαιδευτή είναι υπερυψωμένη και δεν υπάρχουν κατάλληλα μέσα γεφύρωσης (ράμπες) ή κατάλληλα ανυψωτικά μέσα (αναβατήριο), ώστε να φτάνει σε αυτή άτομο με αναπηρικό αμαξίδιο, γεγονός που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Χώρος του διδασκόμενου	☐ Ο πίνακας ή/και τα θρανία δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν από άτομο με αναπηρικό αμαξίδιο (π.χ. είναι σε ύψη, διαστάσεις ή μορφή ακατάλληλα για να χρησιμοποιηθούν με το αμαξίδιο), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Σταθμοί εργασίας με Η/Υ	☐ Οι σταθμοί εργασίας με Η/Υ δεν είναι προσπελάσιμοι/προσβάσιμοι για χρήστες με αναπηρικό αμαξίδιο ή/και δεν περιλαμβάνουν σταθμούς με υποστηρικτικό εξοπλισμό/τεχνολογίες για χρήστες με αναπηρία (αναγνώστη οθόνης, οθόνη Braille, ειδικά πληκτρολόγια και συσκευές/μηχανισμούς κατάδειξης, κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Συμπληρωματικός έλεγχος για εγκαταστάσεις που αφορούν/περιλαμβάνουν χώρους παροχής υπηρεσιών υγείας, φροντίδας ή/και ευεξίας	
Οριζόντια προσπέλαση	☐ Υπάρχουν περιοχές των ασθενών/επισκεπτών (συμπερ. της περιθάλψης, εξέτασης, συμβουλευτικής, θεραπείας, προεγχειρητικής εξέτασης, ανάρρωσης, ύπνου, αποδυτήρια, κ.λπ.) που δεν προσπελάσιμες και προσβάσιμες και από χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων, γεγονός που δεν αντιμετωπίζεται και που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

Ραντεβού	☐ Σε σχέση με τα ραντεβού, δεν υπάρχει ευελιξία για άτομα με αναπηρία (π.χ. οι ασθενείς δεν μπορούν να ενημερώσουν εκ των προτέρων για τις απαιτήσεις προσβασιμότητας, δεν μπορούν να επιλέξουν μια προτιμώμενη μέθοδο επικοινωνίας, δεν τους προσφέρεται επιπλέον ευελιξία στον προγραμματισμό, όπως εκτεταμένης διάρκειας ραντεβού, κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Αυτόματοι μηχανισμοί προτεραιότητας	☐ Σε σχέση με το σύστημα σειράς προτεραιότητας («ουρά»), οι αυτόματοι μηχανισμοί έκδοσης κουπονιού σειρά ή/και τα συστήματα ανακοινώσεων δεν είναι προσβάσιμα σε όλους (π.χ. δεν είναι προσπελάσιμα/προσβάσιμα σε χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων, δεν υπάρχουν μονάδες οθόνης ή ηχητικά συστήματα, κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Ιατρικό/νοσηλευτικό Προσωπικό	☐ Οι γιατροί, οι νοσηλευτές, κ.λπ. δεν έχουν λάβει ειδική εκπαίδευση σε θέματα αναπηρίας, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Εξοπλισμός	☐ Ειδικά καθίσματα/κρεβάτια εξέτασης/θεραπείας ή/και ο ιατρικός/διαγνωστικός εξοπλισμός (μαστογράφοι, ζυγαριές κ.λπ.) δεν είναι κατάλληλος για ασθενείς/επισκέπτες που χρησιμοποιούν αναπηρικά αμαξίδια ή/και άτομα με κινητική αναπηρία, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Συμπληρωματικός έλεγχος για αθλητικές εγκαταστάσεις	
Προσπέλαση χώρων	☐ Υπάρχουν χώροι στο εσωτερικό (χώροι κίνησης, αγωνιστικός χώρος, θέσεις θεατών, αποδυτήρια, κυλικεία/ αναψυκτήρια, αίθουσες γυμναστικής, κ.λπ.) που δεν προσπελάσιμοι και προσβάσιμοι για χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων, γεγονός που δεν αντιμετωπίζεται και που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Ειδικές θέσεις για άτομα με αναπηρία	☐ Δεν υπάρχουν θέσεις θεατών για άτομα με αναπηρία ή ο αριθμός τους δεν είναι επαρκής σε σχέση με σύνολο των συμβατικών θέσεων ή οι θέσεις αυτές δεν είναι ενταγμένες στην ίδια περιοχή με τις συμβατικές θέσεις αλλά βρίσκονται συγκεντρωμένες σε ξεχωριστά σημεία, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Εξοπλισμός	☐ Στους χώρους με όργανα εκγύμνασης/άσκησης, δεν συμπεριλαμβάνονται όργανα εκγύμνασης/άσκησης κατάλληλα και για χρήστες αναπηρικού αμαξιδίου, γεγονός που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Συμπληρωματικός έλεγχος για εγκαταστάσεις που αφορούν/περιλαμβάνουν χώρους παροχής υπηρεσιών εστίασης	
Προσπέλαση χώρων	☐ Υπάρχουν χώροι στο εσωτερικό (χώροι κίνησης, χώροι εξυπηρέτησης και με πάγκους παραγγελιών, χώροι με τραπέζοκαθίσματα, σκηνές/πίστες χορού/τραγουδιού, κ.λπ.) που δεν προσπελάσιμοι και προσβάσιμοι για χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων, γεγονός που δεν αντιμετωπίζεται και που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Επιλογές καταλόγου/μενού	☐ Δεν υπάρχουν στο μενού και δεν προβλέπεται η προετοιμασία, κατόπιν αιτήματος ή και μη, ειδικών μενού για διαβητικούς, αλλεργικούς, χορτοφάγους κ.λπ., γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

Μορφή του καταλόγου/μενού	☐ Ο κατάλογος/μενού δεν διατίθεται και σε εναλλακτικές/προσβάσιμες μορφές (π.χ. σε Braille ή σε προσβάσιμα ηλεκτρονικά μέσα, όπως ιστοσελίδα, εφαρμογή για κινητά), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Συμπληρωματικός έλεγχος για εγκαταστάσεις που αφορούν/περιλαμβάνουν χώρους διαμονής με κλίνες	
Προσπέλαση χώρων	☐ Υπάρχουν χώροι στο εσωτερικό (χώροι κίνησης, ρεσεψιόν, καθιστικά, υπνοδωμάτια, χώροι για παιδιά, κ.λπ.) που δεν προσπελάσιμοι και προσβάσιμοι για χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Δωμάτια	☐ Δεν υπάρχουν ειδικά διαμορφωμένα δωμάτια με προδιαγραφές για άτομα με αναπηρία (με επαρκές άνοιγμα στις πόρτες, επαρκείς εσωτερικούς χώρους για ελιγμούς με αμαξίδιο, με προβλέψεις για τυφλούς και κωφούς, κ.λπ.) ή υπάρχουν αλλά όχι σε επαρκή αριθμό σε σχέση με το σύνολο των δωματίων/κλινών, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Χώροι ειδικής χρήσης	☐ Υπάρχει γυμναστήριο, SPA, Solarium, πισίνα ή/και άλλοι χώροι άσκησης/ευεξίας που είναι δεν προσπελάσιμοι και κατάλληλα εξοπλισμένοι για τα άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο, και γενικά για άτομα με αναπηρία, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Συμπληρωματικός έλεγχος για εγκαταστάσεις που αφορούν/περιλαμβάνουν μεταφορές	
Ειδική εξυπηρέτηση	☐ Δεν υπάρχει ειδική υπηρεσία εξυπηρέτησης/συνοδείας ατόμων με αναπηρία ή/και υπηρεσία παροχής βοήθειας για την εκφόρτωση αποσκευών ή/και πολιτική αποζημίωσης επιβατών σε περίπτωση απώλειας ή καταστροφής βοηθημάτων ατόμων με αναπηρία, γεγονός που θα έπρεπε να έχει προβλεφθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Προσπέλαση	☐ Προβλέπονται ειδικά σημεία άφιξης/αναχώρησης επιβατών με αναπηρία από τα οποία και μετά ο επιβάτης απολαμβάνει ειδικής εξυπηρέτησης, όμως τα μέσα με τα οποία ενημερώνονται για αυτά πριν φτάσουν στον χώρο (π.χ. ιστοσελίδα, έντυπα, κ.λπ.) και με τα οποία καθοδηγούνται προς αυτά όταν φτάσουν στον χώρο (σήμανση, αναγγελίες, κ.λπ.) δεν είναι προσβάσιμα σε όλα τα άτομα με αναπηρία, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Προσωπικό	☐ Το προσωπικό (οδηγοί, προσωπικό συναλλαγής, προσωπικό σχεδιασμού υπηρεσιών, προσωπικό παροχής βοήθειας για εκφόρτωση αποσκευών, κ.λπ.) δεν έχει λάβει ειδική εκπαίδευση σε θέματα εξυπηρέτησης/συναλλαγής επιβατών με αναπηρία, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Ανακοινώσεις/ αναγγελίες	☐ Υπάρχουν ανακοινώσεις/αναγγελίες για το κοινό (π.χ. πίνακες με δρομολόγια, αφίσες/αναχωρήσεις, καθυστερήσεις, κ.λπ.), όμως παρέχονται μόνο σε οπτική ή μόνο σε ακουστική μορφή, γεγονός που δεν αντιμετωπίζεται με εναλλακτικές λύσεις/μεθόδους και που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Αυτόνομη κίνηση και σημεία επιβίβασης-εξυπηρέτησης	☐ Εντός των χώρων δεν μπορούν να κινηθούν αυτόνομα τα άτομα με αναπηρία όρασης, καθώς δεν υπάρχουν «οδηγοί-τυφλών», προσβάσιμη σήμανση ή/και άλλα πρόσφορα μέσα που να τους δίνουν τη δυνατότητα να προσανατολισθούν και να εντοπίσουν τα διάφορα σημεία εξυπηρέτησης, διευκολύνσεων και επιβίβασης/αποβίβασης, γεγονός που δεν αντιμετωπίζεται με εναλλακτικές λύσεις/μεθόδους και που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

<p>Προσβασιμότητα μεταφορικών μέσων</p>	<p>☐ Οι ενδιαφερόμενοι επιβάτες δεν μπορούν να ενημερωθούν επαρκώς από πριν σχετικά με την προσβασιμότητα του εκάστοτε οχήματος (δυνατότητα επιβίβασης με αναπηρικό αμαξίδιο και με τι μέσο, δυνατότητα κίνησης στο εσωτερικό, διάθεση οπτικών/ακουστικών αναγγελιών στάσεων, διάθεση/σήμανση ειδικών θέσεων, εξυπηρέτηση onboard, ύπαρξη WC ατόμων με αναπηρία, χρήση με σκύλο-οδηγό, κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
<p>Προσβασιμότητα ενδιάμεσων στάσεων και τερματικών σταθμών</p>	<p>☐ Οι ενδιαφερόμενοι επιβάτες δεν μπορούν να ενημερωθούν επαρκώς από πριν σχετικά με την προσβασιμότητα των ενδιάμεσων στάσεων/τερματικών σταθμών (δυνατότητα αποβίβαση με αναπηρικό αμαξίδιο και με τι μέσο, διάθεση σύνδεση με άλλα προσβάσιμα ΜΜΜ, ύπαρξη WC ατόμων με αναπηρία, ειδικές υπηρεσίες, κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
<p>Έντυπο υλικό</p>	<p>☐ Υπάρχει υλικό που διανέμεται στους επιβάτες/στο κοινό (π.χ. φυλλάδια με δρομολόγια, τιμοκατάλογοι, χάρτες, κ.λπ.), όμως παρέχονται μόνο σε συμβατικές έντυπες εκδόσεις (και όχι για παράδειγμα σε διάφορες εναλλακτικές μορφές κατάλληλες για άτομα με αναπηρία όρασης), γεγονός που δεν αντιμετωπίζεται με εναλλακτικές λύσεις/μεθόδους και που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
<p>Σκύλοι-οδηγοί, σκύλοι-βοηθοί ατόμων με αναπηρία</p>	<p>☐ Δεν γίνονται δεκτοί (π.χ. με σήμανση ή από το προσωπικό) οι σκύλοι-οδηγοί τυφλών ή/και οι σκύλοι-βοηθοί ατόμων με αναπηρία, γεγονός που θα έπρεπε να συμβαίνει. <i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
<p>Ασφάλεια</p>	<p>☐ Δεν υπάρχουν προβλέψεις (πολιτική / διαδικασίες ειδοποίησης / εξυπηρέτησης / διαφυγής) για την ασφάλεια επιβατών με αναπηρία σε έκτακτες περιπτώσεις; (τρομοκρατικές ενέργειες, φυσικές καταστροφές, φωτιά, βλάβες κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	
<p>Συμμόρφωση με το κριτήριο της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία</p>	<p>☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι δεν διασφαλίζεται για τα άτομα με αναπηρία η προσπελασιμότητα και η προσβασιμότητα των κτιρίων (των εξωτερικών και εσωτερικών επισκέψιμων χώρων, των διευκολύνσεων, των εξοπλισμών, της σήμανσης, κ.λπ.), διότι υπάρχουν αδικαιολόγητα εμπόδια προσβασιμότητας. <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i></p> <p>☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι απουσιάζουν απαραίτητες υποβοηθητικές/εναλλακτικές λύσεις και δεν διευκολύνονται/εξυπηρετούνται αυτόνομα συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία. <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i></p> <p>☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι απουσιάζουν απαραίτητες προβλέψεις ασφάλειας (π.χ. για έκτακτες περιπτώσεις) και δεν καλύπτονται οι χρήστες με αναπηρία. <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i></p>
<p>Ημερομηνία συμπλήρωσης:</p>	
<p>Υπεύθυνος συμπλήρωσης:</p>	

5.3 Εκροές που αφορούν υποδομές σε ανοικτούς χώρους & φύση

Είδη δράσεων (ενδεικτικά):

- Αναπλάσεις, πεζοδρομήσεις, διαμορφώσεις ανοικτών χώρων, κ.λπ., με τη συγχρηματοδότηση των ΕΔΕΤ (π.χ. ΕΤΠΑ).
- Αξιοποίηση αρχαιολογικών χώρων, ιστορικών κτιρίων και μνημείων, δημιουργία περιπατητικών διαδρομών στη φύση, κ.λπ., με τη συγχρηματοδότηση των ΕΔΕΤ (π.χ. ΕΤΠΑ).
- Ανάπτυξη υποδομών σιδηροδρομικών μεταφορών, ναυσιπλοΐας, κλπ., προμήθεια οχημάτων και παροχή υπηρεσιών μεταφορών, με τη συγχρηματοδότηση των ΕΔΕΤ (π.χ. ΕΤΠΑ, ΤΣ).

5.3.1 Γενικές απαιτήσεις

Μέσα στην πόλη, στο αστικό περιβάλλον, η αναζήτηση ενός προορισμού, η μετάβαση από το ένα σημείο στο άλλο, μπορεί να παρουσιάζει μια σειρά από εμπόδια για τα διάφορα άτομα με αναπηρία. Είτε με το λεωφορείο, είτε με το αμάξι, για παράδειγμα, δεν είναι πάντα εύκολο για τα άτομα με αναπηρία όρασης και για τα άτομα που μετακινούνται με αναπηρικό αμαξίδιο. Για παράδειγμα, κάποιες στάσεις λεωφορείου μπορεί να έχουν πολύ περιορισμένο χώρο μπροστά τους ή ψηλό πεζοδρόμιο, μπορεί να εμποδίζονται από πινακίδες ή ακόμα και παράτυπα σταθμευμένα αυτοκίνητα και μηχανές, ενώ σε πολλές η σήμανση δεν είναι κατάλληλη για τυφλά άτομα και απουσιάζει η σύνδεση με «οδηγό τυφλών». Αν δε επιλέξει κάποιος τη μετακίνηση με ιδιωτικό αυτοκίνητο, είναι πιθανό να συναντήσει δυσκολίες στη στάθμευση, όχι μόνο λόγω της έλλειψης ειδικών θέσεων στάθμευσης ή παράτυπης κατάληψής τους, αλλά και λόγω του ότι στις περισσότερες περιπτώσεις ο οδηγός αναγκάζεται να αποβιβαστεί από την πλευρά του δρόμου αντί από την πλευρά του πεζοδρομίου και για να συνεχίσει θα πρέπει να αναζητήσει την πλησιέστερη σκάφη (ράμπα) που θα του επιτρέψει να ανέβει στο πεζοδρόμιο. Στη συνέχεια, κατά τη μετακίνηση στις οδεύσεις και στους χώρους που προορίζονται για την κυκλοφορία πεζών, εμφανίζεται μια σειρά από νέα εμπόδια. Στενά πεζοδρόμια που πολλές φορές δεν διασφαλίζουν έναν «διάδρομο» όδευσης, πλάτους 1,5 μ. και ύψους 2,2 μ., ελεύθερο από εμπόδια και πεζοδρόμια με ιδιαίτερα ανώμαλες ή εξαιρετικά λείες και ολισθηρές επιφάνειες, Ξαφνικές διαφορές επιπέδου που δεν επισημαίνονται με τον ένα ή τον άλλο τρόπο και που είναι επικίνδυνες για τυφλούς ή μερικώς βλέποντες. Διαβάσεις με ακατάλληλες σκάφες για τη διέλευση με αναπηρικό αμαξίδιο και χωρίς ηχητική σήμανση για τυφλούς. Επίσης, όσοι δεν είναι εξοικειωμένοι με μια περιοχή εξαρτώνται από σαφή και προσβάσιμη σήμανση και αυτό συχνά λείπει.

Προσβασιμότητα

Θα πρέπει να διασφαλίζεται παντού η απουσία αδικαιολόγητων εμποδίων προσβασιμότητας και η αντιμετώπιση των φυσικών/δικαιολογημένων εμποδίων με κατάλληλες εναλλακτικές λύσεις.

- ✔ Διασφαλίζεται για τα άτομα με αναπηρία η προσπελασιμότητα των γραμμικών διαδρομών (δηλ. η διασύνδεσή τους με στάσεις των ΜΜΜ και θέσεις/σταθμούς στάθμευσης που μπορούν να εξυπηρετήσουν τα άτομα με αναπηρία, η πρόσβαση από πριν σε σχετικές πληροφορίες προσβασιμότητας, κ.λπ.), η διασύνδεσή τους σημαντικούς δημόσιους προορισμούς (με προσβάσιμους εξωτερικούς και εσωτερικούς επισκέψιμους χώρους, σημεία ενδιαφέροντος).
- ✔ Διασφαλίζεται ότι οι υποδομές (διάταξη και υλικά, σε επιφάνειες κίνησης, στη σήμανση, στα έπιπλα και στον εξοπλισμό, κ.λπ.) είναι προσπελάσιμες, προσβάσιμες και εύκολες στην κατανόηση και χρήση για τα άτομα με αναπηρία, σε συμμόρφωση με την εθνική νομοθεσία (π.χ. ΥΠΕΝ/ΔΜΕΑΑΠ/124964/1561) και σύμφωνα πρότυπα και οδηγίες προσβασιμότητας (π.χ. τις αρχές Καθολικού Σχεδιασμού, τις «Οδηγίες Σχεδιασμού ΥΠΕΝ “Σχεδιάζοντας για όλους”», κ.λπ.).

i Για θέματα που δεν ρυθμίζονται από την ελληνική νομοθεσία/πρότυπα, μπορούν να χρησιμοποιούνται το **ISO 21542** (Building construction - Accessibility and usability of the

built environment), ο **ADA** (Standards for accessible design) ή/και άλλοι σχετικοί και αναγνωρισμένοι ευρωπαϊκοί και διεθνείς κανονισμοί και πρότυπα όπως το **EN 17210** (Accessibility and usability of the built environment - Functional requirements).

- ✔ Παρέχεται σύστημα/μέσα σήμανσης σε ανάγλυφες μορφές (π.χ. Braille) και σε ευανάγνωστες και εύληπτες μορφές.
- ✔ Παρέχονται κατάλληλες οδηγίες και πληροφορίες πρόσβασης για τα διάφορα άτομα με αναπηρία (π.χ. χάρτες, κ.λπ.).
- ✘ Απουσιάζουν απαραίτητες *υποβοηθητικές λύσεις* (βλ. ενότητα **3.6.2**) ή/και *εναλλακτικές λύσεις* (βλ. ενότητα **3.6.1**) για εμποδιζόμενα άτομα με αναπηρία.

Μη διάκριση¹⁰⁶

Στους χώρους και στις υποδομές, θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι δεν εγείρονται ζητήματα διάκρισης εις βάρος των ατόμων με αναπηρία (π.χ. σε παιδικές χαρές, πάρκα, ανοικτούς χώρους άθλησης και ψυχαγωγίας, ανοικτά αξιοθέατα, κ.λπ.), και ιδίως σε χώρους που ελέγχονται (π.χ. αρχαιολογικοί χώροι, οικοδιαδρομές και υποδομές στη φύση, παραλίες, δημοτικά πάρκινγκ, χερσαίοι λιμενικοί χώροι, κ.λπ.).

- ✔ Διασφαλίζεται, αναλόγως, η συμπερίληψη χώρων/εγκαταστάσεων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον/χρησιμότητα και για τα άτομα με αναπηρία.
- ✔ Το προσωπικό διαχείρισης, εξυπηρέτησης, φύλαξης, καθαριότητας, κ.λπ. είναι, αναλόγως, καταρτισμένο σε θέματα αναπηρίας.
- ✔ Προβλέπονται, αναλόγως, μορφές «ζωντανής» βοήθειας και ενδιαμέσων (βλ. ενότητα **3.6.4**), συμπεριλαμβανομένων των οδηγών/συνοδών/ξεναγών και των επαγγελματιών διερμηνέων της νοηματικής γλώσσας.
- ✔ Διασφαλίζεται η ασφάλεια των ατόμων με αναπηρία, συμπεριλαμβανομένων των περιπτώσεων έκτακτης ανάγκης.
- ✘ Υφίσταται άδικη μεταχείριση στα άτομα με αναπηρία σε σχέση με τους υπόλοιπους (βλ. ενότητα **0**).
- ✘ Υφίσταται άρνηση *εύλογης προσαρμογής* (βλ. ενότητα **3.6.3**) σε άτομα με αναπηρία.
- ✘ Υφίσταται *παρενόχληση* (βλ. ενότητα **0**) σε άτομα με αναπηρία (π.χ. προσβολή ή διαμόρφωση εξευτελιστικού, ταπεινωτικού περιβάλλοντος).

5.3.2 Παραδείγματα εφαρμογής

1) Προσπέλαση

- ✔ Διασφαλίζεται η προσπελασιμότητα για τα άτομα με αναπηρία κάθε ανοικτού χώρου/διαδρομής που προορίζεται για χρήση από κοινό. Δηλαδή, διασφαλίζεται για όλα τα άτομα με αναπηρία η δυνατότητα να φτάσουν ανεμπόδιστα σε αυτούς, για παράδειγμα ερχόμενοι από το περιβάλλον πεζοδρόμιο/οδόστρωμα, φτάνοντας σε οργανωμένο χώρο στάθμευσης ή/και σε στάσεις των ΜΜΜ ή/και σε ειδικές θέσεις στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία ή/και σε θέσεις αποβίβασης επιβατών οχημάτων.

2) Είσοδος/έξοδος σε ελεγχόμενους χώρους

- ✔ Διασφαλίζεται η δυνατότητα εισόδου στο εσωτερικό των ελεγχόμενων χώρων και εξόδου από αυτούς για τα άτομα με αναπηρία.

¹⁰⁶ Σημείωση: αφορά κυρίως τις υπηρεσίες που φιλοξενούνται/παρέχονται στους χώρους αυτούς.

- ✔ Υπάρχει τουλάχιστον μία είσοδος/έξοδος κατάλληλη για διέλευση με αναπηρικό αμαξίδιο:
  - ισόπεδη ή με κατάλληλες κλίσεις, χωρίς σκαλοπάτια ή άλλα εμπόδια ή μέσω ράμπας κατάλληλων προδιαγραφών ή κλιμακοστάσιο με ειδικό αναβατόριο εξωτερικού τύπου ή προσβάσιμο ανελκυστήρα/ανυψωτικό μέσο εξωτερικού τύπου (βλ. ενότητα 5.2.3, σημείο 4),
  - με θύρες εύκολα ανοιγόμενες και ανοίγματα κατάλληλων προδιαγραφών και σε καλή κατάσταση (βλ. ενότητα 5.2.3, σημείο 5),
  - με επαρκές πλάτος/άνοιγμα (τουλάχιστον 90 εκ.).
- ✔ Τυχόν κλιμακοστάσια σε εισόδους/εξόδους είναι κατάλληλων προδιαγραφών και σε καλή κατάσταση (βλ. ενότητα 5.2.3, σημείο 4).
- ✔ Στην είσοδο (π.χ. στην υποδοχή), προβλέπεται (α) πληροφόρηση σε συμβατική και προσβάσιμη μορφή (γραφή Braille, ανάγλυφη σήμανση, ανάγλυφοι χάρτες, πικτογράμματα κ.λπ.) σχετικά με τον χώρο: θέση στην οποία βρίσκεται ο επισκέπτης του χώρου, θέση στοιχείων κάθετης κίνησης (ανελκυστήρες, ράμπες, κλιμακοστάσια), θέση εξόδων κινδύνου, θέση προσβάσιμων χώρων υγιεινής, κ.λπ. και τα σημεία ενδιαφέροντος, ή/και (β) προσωπικό κατάλληλα εκπαιδευμένο για προσωπική υποστήριξη των ατόμων που τη χρειάζονται.
- ✘ Αρνείται παράνομα η είσοδος σε άτομα μαζί με τον σκύλο-οδηγό ή σκύλο βοήθειας.
- ✘ Στην είσοδο υπάρχουν εμπόδια ειδικού σκοπού (π.χ. που χρησιμοποιούνται για τη ρύθμιση της εισόδου οχημάτων ή των επισκεπτών, όπως κολωνάκια με σχοινί, μπάρες με εισιτήριο, κ.λπ.) και δεν προβλέπεται εναλλακτική για τη διέλευση με αναπηρικό αμαξίδιο.
- ✘ Συνολικά, δεν είναι δυνατή/ασφαλής η είσοδος/έξοδος στο εσωτερικό κάποιας κτιριακής εγκατάστασης για συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία, για λόγους που δεν δικαιολογούνται.

3) Οριζόντια κίνηση

Ομοίως με τα σημεία (1), (2) και (5) και (6) της ενότητας 5.2.3. Οι ποδηλατοδρόμοι θα πρέπει να διαχωρίζονται από τη λωρίδα όδευσης πεζών με πλακίδιο «κίνδυνος» και οι ζώνες μικτής κίνησης να επισημαίνονται με βάση τις προδιαγραφές. Γενικά, γίνεται εύκολα αντιληπτό από τον επισκέπτη ότι βρίσκεται σε κόμβο (π.χ. υπάρχει επισήμανση, είναι διαμορφωμένος κατάλληλα κ.λπ.) και γίνονται εύκολα αντιληπτά από τον επισκέπτη όλα τα μονοπάτια/διαδρομές που ξεκινούν από τον κόμβο αυτό (μέσω προσβάσιμης σήμανσης). Εν γένει, υπάρχουν κατάλληλες οπτικές σημάσεις κατεύθυνσης σε όλα τα απαραίτητα σημεία (δηλ. σε εισόδους-εξόδους, στην αρχή, ενδιάμεσα - ενδεικτικά ανά 70 μ.- και στο τέλος μονοπατιών, σε κόμβους και γενικά σε σημεία αλλαγής κατεύθυνσης ή όπου μπορεί να προκληθεί αμφιβολία, εξυπηρετώντας πάντα και τις δύο κατευθύνσεις κίνησης. Όλες οι οπτικές σημάσεις κατεύθυνσης, ονομασίας ή/και χαρακτηρισμού είναι πάντα και ανάγλυφες (π.χ. Braille).

4) Κάθετη κίνηση

Ομοίως με το σημείο (4) της ενότητας 5.2.3. Οι κλίμακες θα πρέπει να έχουν «πάτημα» σκαλοπατιού 30 εκ. και ύψος σκαλοπατιού 10 εκ.

5) Χώροι λήψης υπηρεσιών

Ομοίως με το σημείο (7) της ενότητας 5.2.3 και αναλόγως και με την ενότητα 5.1.2.

6) Χώροι υγιεινής

Ομοίως με το σημείο (8) της ενότητας 5.2.3.

7) Εξοπλισμός

Ομοίως με το σημείο (9) της ενότητας 5.2.3.

8) Σήμανση, Πληροφορίες και Μηνύματα

Ομοίως με το σημείο (10) της ενότητας 5.2.3.

9) Λοιπά εναλλακτικά/υποβοηθητικά μέσα & εύλογες προσαρμογές

Ομοίως με το σημείο (11) της ενότητας 5.2.3.

10) Ασφάλεια

Ομοίως με το σημείο (12) της ενότητας 5.2.3.

5.3.3 Παραδείγματα εξειδίκευσης

Σημείωση: Οι εξειδικεύσεις για διαφορετικά είδη ανοικτών χώρων που παρουσιάζονται παρακάτω ως ενδεικτικές, εφαρμόζονται συμπληρωματικά (επιπλέον) με τα όσα αναφέρονται στην προηγούμενη ενότητα 5.3.2, ανάλογα με το είδος (ή τα είδη) χρήσης των χώρων που τελούν υπό έλεγχο.

1) Πεζοδρομήσεις, πεζοδρόμια, πεζογέφυρες, αστικές περιπατητικές διαδρομές, διαβάσεις και στοιχεία αυτών (διαβάσεις, φωτεινοί σηματοδότες, εξοπλισμοί, φωτισμός, σήμανση, συστήματα ελέγχου εισόδου, θέσεις/σταθμοί στάθμευσης Ι.Χ., στάσεις μέσω μεταφοράς, πιάτσες ΤΑΧΙ, κ.λπ.)

- ✔ Υπάρχουν σε όλο το μήκος των γραμμικών διαδρομών οι απαραίτητες ράμπες (π.χ. σε σημεία με υψομετρικές διαφορές) και σκάφες (π.χ. στις ενδιάμεσες διαβάσεις, σε σημεία που το πεζοδρόμιο διακόπτεται από άσφαλο για την είσοδο σε προαυλία ή πάρκινγκ των κτιρίων, κ.λπ.), που δεν σχηματίζουν σκαλοπάτι άνω των 2 εκ. και που επιτρέπουν σε ένα άτομο με αμαξίδιο να διασχίσει τις επιμέρους διαδρομές από την αρχή ως το τέλος τους. Τυχόν στενά περάσματα, με πλάτος κάτω των 150 εκ. είναι τοπικά (μήκος <8 μ.). Σε τυχόν απότομα τμήματα, η εγκάρσια κλίση δεν είναι ποτέ μεγαλύτερη από 5%. Σε τυχόν απότομα τμήματα ή ράμπες, η κατά μήκος κλίση έως 5% (για αυτόνομη κίνηση) και ποτέ μεγαλύτερη από 10% (απαραίτητη η υποβοήθηση, έως 1μ. μήκος το μέγιστο).
- ✔ Υπάρχουν σε όλο το μήκος των γραμμικών διαδρομών οι απαραίτητοι «οδηγοί τυφλών», κατάλληλων προδιαγραφών (υλικά, διαστάσεις, σωστή χρήση των πλακών επισήμανσης κινδύνου), χωρίς ανωμαλίες/αστοχίες στα σημεία που προβλέπεται να διακόπτονται (π.χ. στις ενδιάμεσες διαβάσεις, σε σημεία που το πεζοδρόμιο διακόπτεται από άσφαλο για την είσοδο σε προαυλία ή πάρκινγκ των κτιρίων, κ.λπ.), που επιτρέπουν σε ένα άτομο με λευκό μαστούνι να διασχίσει τις επιμέρους διαδρομές από την αρχή ως το τέλος τους.
- ✔ Υπάρχουν σε όλο το μήκος των γραμμικών διαδρομών ασφαλείς διαβάσεις πεζών (π.χ. με ασφαλείς ενδιάμεσες νησίδες όπου χρειάζεται, με φωτεινούς σηματοδότες που εκπέμπουν ηχητική ειδοποίηση και οπτική/ηχητική αντίστροφη μέτρηση, με μέτρα που επιβάλλουν τη μείωση της ταχύτητας των οχημάτων, κ.λπ.), που επιτρέπουν στα άτομα με κινητική αναπηρία και στα άτομα με όρασης ή ακοής να τις διασχίσουν με άνεση και αυτόνομα.
- ✔ Οι εξοπλισμοί, τα τηλέφωνα δημόσιας χρήσης, γραμματοκιβώτια, παγκάκια κλπ. είναι προσπελάσιμα για άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο και σε κατάλληλες διαστάσεις και ύψη που να μπορεί να εξυπηρετηθεί άτομο με αμαξίδιο (χωρίς σκαλάκια, τα χειριστήριά τους τους είναι σε ύψος 90-120 εκ. από το έδαφος, κ.λπ.).
- ✔ Ο φωτισμός τις νυχτερινές ώρες είναι επαρκής για τον εντοπισμό εμποδίων από άτομα με αναπηρία όρασης;
- ✘ Υπάρχουν σημεία στα οποία οι «οδηγοί τυφλών» εμποδίζονται/διακόπτονται από τοποθετημένα εμπόδια (τραπεζοκαθίσματα, πινακίδες, γλάστρες, χαμηλές τέντες και λοιπά κρεμάμενα στοιχεία κάτω των 2,2 μ. από το έδαφος) **ή/και** από παράτυπα σταθμευμένα μηχανάκια και ποδήλατα **ή/και**

περίπτερα, τηλεφωνικούς θαλάμους, πάγκους πώλησης, κλπ. **ή/και** δέντρα, παρτέρια, παγκάκια **ή/και** στάσεις λεωφορείων, κλπ. **ή/και** άλλα στοιχεία/κατασκευές.

- ✘ Υπάρχουν σημεία κατά μήκος των γραμμικών διαδρομών ή/και σε σημεία στάσης/θέσης όπου υπάρχει κίνδυνος ατυχήματος (π.χ. πτώσης από ύψος, ακούσιας εισόδου στο οδόστρωμα όπου κινούνται οχήματα, σύγκρουσης με ποδηλάτες, τραυματισμού από κορμούς/κλαδιά δένδρων, χαμηλές πινακίδες, κ.λπ., τραυματισμού κατά τη διέλευση πάνω από ακατάλληλες σχάρες αποστράγγισης) για τα άτομα που κινούνται με αναπηρικό αμαξίδιο ή/και για τα άτομα με αναπηρία όρασης, λόγω του ότι απουσιάζουν σχετικά μέτρα προφύλαξης κατάλληλων προδιαγραφών (π.χ. ζώνη περιορισμού, κιγκλίδωμα, κολωνάκια, παρτέρια, περιζώμα, σχάρες στους λάκκους φύτευσης, κλπ.).
- ✘ Υπάρχουν επί των διαδρομών θέσεις (ελεύθερης ή/και ελεγχόμενης) στάθμευσης, αλλά δεν υπάρχουν ειδικές θέσεις για οχήματα ατόμων με αναπηρία με σήμανση με το Διεθνές Σύμβολο Πρόσβασης στο έδαφος και σε ειδική πινακίδα επί στύλου **ή/και** δεν είναι επαρκείς ως ποσοστό του συνολικού αριθμού των θέσεων **ή/και** δεν είναι κατάλληλων προδιαγραφών **ή/και** δεν είναι εύκολα και με ασφάλεια προσπελάσιμες με αναπηρικό αμαξίδιο.
- ✘ Υπάρχουν επί των διαδρομών στάσεις μέσων συγκοινωνιών (λεωφορείων, τραμ, πιάτσες ταξί, κ.λπ.), αλλά δεν μπορεί να τις προσεγγίσει άτομο-χρήστης αναπηρικού αμαξιδίου (π.χ. μεσολαβούν σκαλιά, στενά περάσματα ή άλλα εμπόδια) **ή/και** δεν συνδέονται με τον «οδηγό τυφλό» **ή/και** δεν είναι εύκολα εντοπίσιμες από άτομα με αναπηρία όρασης (και υπάρχει κίνδυνος ατυχημάτων).

2) Υπαίθριοι χώροι (πλατείες, πάρκα, άλση και χώροι πράσινου, παράκτιες ζώνες, σημεία θέσης/ανάπαυλας, προαύλια διατηρητέων, κ.λπ.)

Επιπλέον των όσων αναφέρονται στο προηγούμενο σημείο **(1)** και που μπορεί να ισχύουν παρομοίως και για την περίπτωση αυτή, αναφέρονται ενδεικτικά τα παρακάτω:

- ✘ Η τελική επιφάνεια κίνησης των πεζών είναι από ακατάλληλα υλικά (κυβόλιθους, χαλίκι, κ.λπ.) ή σε ακατάλληλη κατάσταση (π.χ. με βλάβες) για κίνηση με αναπηρικό αμαξίδιο και γενικά για την κίνηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα χρησιμοποιούν βοηθήματα βάδισης.
- ✘ Υπάρχουν σημεία διέλευσης με εμπόδια (π.χ. κάδοι/καλάθια σκουπιδιών, δέντρα, παγκάκια, κ.λπ.) που μειώνουν το ελάχιστο απαιτούμενο καθαρό πλάτος των 90 εκ.
- ✘ Υπάρχουν σημεία ανάπαυλας/στάσης (π.χ. με παγκάκια, τραπεζοπάγκους, κίσκια, ανοικτά αμφιθέατρα, κ.λπ.) αλλά δεν υπάρχει πρόβλεψη χώρου για να σταθεί άτομο με αναπηρικό αμαξίδιο.
- ✘ Δεν υπάρχουν κατάλληλες γεφυρώσεις για ανισοσταθμίες ή/και εναλλακτικές διαδρομές για την παράκαμψη εμποδίων, ώστε τα άτομα με κινητική αναπηρία και οι χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων να μπορούν να κινηθούν ελεύθερα και με ασφάλεια σε ίση βάση με τους άλλους.
- ✘ Δεν υπάρχουν προβλέψεις για την αυτόνομη κίνηση των ατόμων με αναπηρία όρασης (οδηγός τυφλών, περιζώμα, κιγκλιδώματα-οδηγοί, ή άλλα μέσα και προβλέψεις, όπως προσβάσιμη σήμανση) που επιτρέπουν σε ένα άτομο να κινηθεί ελεύθερα και με ασφάλεια σε ίση βάση με τους άλλους.

3) Ανοικτοί χώροι άθλησης, ψυχαγωγίας και λοιπών δραστηριοτήτων (π.χ. ανοικτά γήπεδα, παιδικές χαρές, πάρκα κυκλοφοριακής αγωγής, κ.λπ.)

Επιπλέον των όσων αναφέρονται στα προηγούμενα σημεία **(1)** και **(2)** και που μπορεί να ισχύουν παρομοίως και για την περίπτωση αυτή, αναφέρονται ενδεικτικά τα παρακάτω:

- ✔ Υπάρχουν προβλέψεις για χρήση από παιδιά/αθλητές με αναπηρία ή/και από παιδιά/αθλητές με συνοδός με αναπηρία. Υπάρχει κατάλληλη σήμανση στην είσοδο. Υπάρχει προσπελάσιμη είσοδος για άτομο με αμαξίδιο (δεν μεσολαβούν σκαλιά και στενά ανοίγματα κάτω των 90 εκ., κ.λπ.). Προβλέπονται διάδρομοι/μονοπάτια από σταθερό υλικό (π.χ. καλά συμπίεσμένο χώμα κ.λπ.), πλάτους τουλάχιστον 90-120 εκ. για να μπορεί να κινηθεί άτομο με αναπηρικό αμαξίδιο ή άτομο με μειωμένη

κινητικότητα. Οι διάδρομοι/μονοπάτια είναι χωρίς αγεφύρωτα εμπόδια και ανισοσταθμίες (σκαλοπάτια, κ.λπ.). Υπάρχουν παιχνίδια ή/και εξοπλισμός εκγύμνασης και για άτομα με αναπηρία. Σε τυχόν υπόστεγα, υπάρχει χώρος να σταθεί άτομο με αναπηρικό αμαξίδιο. Τυχόν παγκάκια και χώροι με τραπεζοκαθίσματα είναι προσπελάσιμα και προσβάσιμα σε άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο. Εφόσον υπάρχει WC κοινού, υπάρχει και προσπελάσιμο WC ατόμων με αναπηρία. Επιτρέπεται η είσοδος σκύλων-οδηγών τυφλών.

4) Αξιοθέατα (μνημεία, αγάλματα, σιντριβάνια, κρήνες, ιστορικά/διατηρητέα κτίρια, ιστορικά γεφύρια, τείχη, κ.λπ.)

- ✔ Υπάρχουν προβλέψεις για επαρκής προσέγγιση από άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο (π.χ. σε απόσταση ικανή να διαβάσουν επιγραφές και πληροφοριακές ταμπέλες) και για πληροφόρηση προσβάσιμη σε άτομα με αναπηρία όρασης (π.χ. πληροφόρηση σε braille ή με άλλους εναλλακτικούς τρόπους).

5) Παραλίες/πλαζ

- ✔ Υπάρχουν προβλέψεις για προσπέλαση και χρήση από λουόμενους με αναπηρία ή/και από λουόμενους με συνοδός με αναπηρία. Σε τυχόν χώρους στάθμευσης οχημάτων, προβλέπονται ειδικές θέσεις για οχήματα ατόμων με αναπηρία, σε ικανό αριθμό και με κατάλληλες προδιαγραφές (αποστάσεις, διαστάσεις, σήμανση, κ.λπ.). Υπάρχει είσοδος και διαδρομή ως το νερό και τις βασικές δημόσιες διευκολύνσεις (ντουζιέρες, WC, αποδυτήρια, αναψυκτήρια, κ.λπ.), είναι προσπελάσιμη για άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο (π.χ. μέσω κατάλληλων διαδρόμων κατάλληλου πλάτους και κλίσεων και από ξύλο ή συνθετικά υλικά κατάλληλων προδιαγραφών). Οι βασικές δημόσιες διευκολύνσεις (ντουζιέρες, WC, αποδυτήρια, κ.λπ.) είναι προσβάσιμες για άτομα με αναπηρία (σήμανση, χώρος πρόσβασης, ύψη των χειριστηρίων, κ.λπ.) και διατηρούνται καθαρές και σε καλή κατάσταση. Στην είσοδο υπάρχει προσβάσιμη σήμανση με πληροφορίες για τις προσβάσιμες διευκολύνσεις και τα λοιπά χαρακτηριστικά του σημείου (βάθος, ρεύματα, κ.λπ.). Εφόσον υπάρχουν περιοχές με ομπρέλες, καθίσματα και ξαπλώστρες κ.λπ. για το κοινό, ένα ικανό μέρος τους είναι προσπελάσιμες από άτομο με αναπηρικό αμαξίδιο (δεν μεσολαβούν σκαλιά και στενά ανοίγματα κάτω των 90 εκ., βρίσκονται επί των προσβάσιμων διαδρόμων κ.λπ.). Υπάρχει/διατίθεται εξοπλισμός για την κίνηση στην άμμο (ειδικά αμαξίδια) ή/και στο νερό που (π.χ. πλωτά/αμφίβια αμαξίδια, ραμπόσκαλα, αυτόματοι μηχανισμοί εισόδου στο νερό, κ.λπ.). Εντός του νερού υπάρχουν σηματοδότες και σχοινιά περιφραγής της περιοχής ασφαλούς κολύμβησης και για την στήριξη/ανάπαυλα των κολυμβητών. Οι ναυαγοσώστες που εξυπηρετούν το σημείο έχουν λάβει εκπαίδευση για την εξυπηρέτηση και διάσωση ατόμων με αναπηρία και ατόμων με χρόνιες παθήσεις.

6) Αρχαιολογικοί χώροι, ιστορικοί κήποι, εθνικά πάρκα και προστατευόμενα φυσικά περιβάλλοντα

Η βελτίωση της πρόσβασης στους αρχαιολογικούς και ιστορικούς χώρους που προορίζονται για επίσκεψη από το κοινό είναι κάτι πολύ περισσότερο από την τήρηση των νομικών απαιτήσεων. Ακολουθούν κάποιες ιδιαίτερες επισημάνσεις (επιπλέον των παραπάνω):

- ✔ Θα πρέπει να προσφέρουν **άνεση** στους επισκέπτες με αναπηρία. Η άνεση εξαρτάται από ένα δίκτυο εγκαταστάσεων που περιλαμβάνει χώρους υγιεινής, φαγητό, σημεία βοήθειας και καθίσματα. Η άνεση είναι σημαντική για όλους τους επισκέπτες, αλλά ιδιαίτερα αυτούς που κουράζονται εύκολα και χρειάζονται πιο συχνά ξεκούραση. Η παροχή καθισμάτων και σκέπαστρων επιτρέπει σε ηλικιωμένους ή άτομα με αναπηρία να εξερευνήσουν μια μακρύτερη ιστορική διαδρομή ή να σταματήσουν για να απορροφήσουν πληροφορίες. Οι μικρές λεπτομέρειες μπορούν να έχουν μεγάλο αντίκτυπο - για παράδειγμα μπουλ με νερό για σκύλους βοήθειας.
- ✔ Θα πρέπει να προσφέρουν **επιλογές** στους επισκέπτες με αναπηρία. Αυτή είναι μια από τις πιο σημαντικές πτυχές ενός τοπίου χωρίς αποκλεισμούς. Εξασφαλίζει ότι οι επισκέπτες μπορούν να αποφασίσουν πώς θέλουν να το προσπελάσουν και να το απολαύσουν. Μερικοί άνθρωποι θα το επισκεφτούν ανεξάρτητα, άλλοι με την οικογένεια, τους φίλους ή ως μέλη μιας ομάδας. Είναι

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

σημαντικό να έχουν προβλεφθεί όλες αυτές οι χρήσεις. Οι σαφείς πληροφορίες θα βοηθήσουν τους ανθρώπους να κάνουν επιλογές για το πότε και τι θα επισκεφτούν.

- ✘ Το συνολικό μήκος οικοδιαδρομών υπερβαίνει τα 2 χλμ., χωρίς ενδιάμεσες εξόδους.
- ✘ Υπάρχουν επιφάνειες κίνησης ή/και χώροι που επηρεάζονται σε ιδιαίτερες καιρικές συνθήκες (δηλ. παρουσιάζονται συγκεκριμένοι κίνδυνοι, ανάλογα με τις διαφορετικές καιρικές/εποχιακές συνθήκες) και δεν υπάρχει σχετική επισήμανση με προσβάσιμη σήμανση ή άλλα μέσα.
- ✘ Έλλειψη προσωπικού ή εθελοντών για να βοηθήσουν τους επισκέπτες με αναπηρία.
- ✘ Αρνητικές ή μη ενημερωμένες στάσεις του προσωπικού ή/και έλλειψη υποστήριξης για βελτιώσεις πρόσβασης.
- ✘ Περιορισμένες ευκαιρίες για απτικές εμπειρίες για τυφλούς επισκέπτες (π.χ. δεν υπάρχουν ανάγλυφοι χάρτες ή/και απτικές μακέτες σημαντικών ευρημάτων για τα οποία επιτρέπεται μόνο η θέαση από απόσταση).

5.3.4 Φύλλο ελέγχου

Σημείωση: Για Πράξεις που εκτός από παρεμβάσεις σε ανοικτούς χώρους περιλαμβάνουν και κτιριακές υποδομές ή/και υπηρεσίες ή/και ψηφιακά συστήματα θα πρέπει να συμπληρώνονται ξεχωριστά φύλλα ελέγχου των υπόλοιπων ενότητων.

ΣΧΕΔΙΟ ΦΥΛΛΟ ΕΛΕΓΧΟΥ ΕΚΡΟΗΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΑΝΟΙΚΤΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ	
(για απλουστευμένο, δειγματοληπτικό/μη εξαντλητικό έλεγχο, με δυνατότητα προσαρμογής και με δυνατότητα χρήσης στο πλαίσιο αυτοαξιολόγησης)	
Πράξη (Τίτλος / Κωδ. ΟΠΣ)	
Είδος δράσης	
Στοιχεία προσδιορισμού της παρέμβασης/υποδομής	
Πλήρης τίτλος/ονομασία	
Χρήση	
Διεύθυνση	
Στοιχεία φορέα που υλοποιεί τη δράση	
Στοιχεία φορέα-λειτουργίας του χώρου	
Ο χώρος έχει χαρακτηριστεί προστατευόμενος	☐ Ναι ☐ Όχι
Έλεγχος προσπέλασης του χώρου	
Ενιαία προσπέλαση	☐ Η προσπέλαση του χώρου δεν είναι ενιαία για όλους (π.χ. προβλέπεται χρήση δευτερεύουσας διαδρομής/εισόδου για την εξυπηρέτηση των ατόμων με κινητική αναπηρία), γεγονός που θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

Προσέγγιση της εισόδου/εξόδου από άτομα με αναπηρία	☐ Δεν διασφαλίζεται για όλα τα άτομα με αναπηρία η δυνατότητα να φτάσουν στον χώρο (για παράδειγμα ερχόμενοι από το περιβάλλον πεζοδρόμιο/οδόστρωμα, φτάνοντας σε οργανωμένο χώρο στάθμευσης ή/και σε στάσεις των ΜΜΜ ή/και σε ειδικές θέσεις στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία ή/και σε θέσεις αποβίβασης επιβατών οχημάτων), διότι υπάρχουν εμπόδια (π.χ. αγεφύρωτες υψομετρικές διαφορές, ακατάλληλες επιφάνειες κίνησης) ή/και απουσιάζουν απαραίτητες διευκολύνσεις πρόσβασης (π.χ. οδηγός τυφλών και προσβάσιμη σήμανση) που θα μπορούσαν να έχουν αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Οργανωμένος χώρος στάθμευσης οχημάτων	☐ Υπάρχει οργανωμένος χώρος στάθμευσης οχημάτων επισκεπτών/προσωπικού, όμως δεν υπάρχουν καθόλου ειδικές θέσεις στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Ειδικές θέσεις στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία	☐ Υπάρχουν ειδικές θέσεις στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία, όμως το πλήθος τους σε σχέση με το πλήθος των υπολοίπων θέσεων στάθμευσης δεν είναι σύμφωνα με τις προδιαγραφές ή/και δεν είναι επαρκείς. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Ειδικές θέσεις στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία	☐ Υπάρχουν ειδικές θέσεις στάθμευσης οχημάτων ατόμων με αναπηρία, όμως δεν ακολουθούν τις προδιαγραφές ή/και δεν είναι κατάλληλες. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Σήμανση/πληροφόρηση στα σημεία εισόδου	☐ Στα σημεία εισόδου του χώρου υπάρχει πληροφοριακή σήμανση για το επισκεπτικό κοινό, η οποία δεν είναι προσπελάσιμη/προσβάσιμη στα άτομα με αναπηρία (π.χ. χωρίς Braille). <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Εμπόδια ειδικού σκοπού	☐ Στην είσοδο υπάρχουν εμπόδια ειδικού σκοπού (π.χ. που χρησιμοποιούνται για τη ρύθμιση της εισόδου οχημάτων ή των επισκεπτών, όπως κολωνάκια με σχοινί, μπάρες με εισιτήριο, κ.λπ.) και δεν προβλέπεται εναλλακτική για τη διέλευση με αναπηρικό αμαξίδιο, γεγονός που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Είσοδος/έξοδος από άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο	☐ Δεν υπάρχει τρόπος να εισέλθει στο εσωτερικό του χώρου, αυτόνομα, άνετα και με ασφάλεια, άτομο με αναπηρικό αμαξίδιο (π.χ. υπάρχουν παντού σκάλες χωρίς ανυψωτικά μέσα, υπάρχει ράμπα ακατάλληλων προδιαγραφών, το άνοιγμα της εξωτερικής πόρτας είναι κάτω από 85-90 εκ., η πόρτα δεν είναι κατάλληλου σχεδιασμού), λόγοι που θα μπορούσαν να έχουν αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Είσοδος από άτομα με μειωμένη κινητικότητα	☐ Η είσοδος για τα άτομα με μειωμένη κινητικότητα δεν είναι άνετη/ασφαλής, γιατί το εξωτερικό κλιμακοστάσιο είναι ακατάλληλων προδιαγραφών και χωρίς ανυψωτικό μηχανισμό, γεγονός που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Προσέλευση με σκύλο-οδηγό	☐ Αρνείται/απαγορεύεται η προσέλευση στα άτομα μαζί με τον σκύλο-οδηγό ή σκύλο βοήθειας, γεγονός που αντιτίθεται με τη νομοθεσία. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Γενικώς	☐ Συνολικά, δεν είναι δυνατή/ασφαλής η προσπέλαση του χώρου για συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία, για λόγους που δεν δικαιολογούνται. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Έλεγχος οριζόντιας κίνησης	
Προσπέλαση με αναπηρικό αμαξίδιο	☐ Υπάρχουν αδικαιολόγητα εμπόδια και δεν διασφαλίζεται η προσπελασιμότητα (διαδρομές) και η προσβασιμότητα (χρήση διευκολύνσεων) στα άτομα με αναπηρικό

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

	<p>αμαξίδιο σε κάθε επισκέψιμη από το κοινό περιοχή στον χώρο (π.χ. θέσεις θέσης, ανάπαυλας, κιόσκια, κήποι, κ.λπ.), γεγονός που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί.</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Κόμβοι	<p>☐ Υπάρχουν κόμβοι (σημεία που συνδέουν πολλαπλές διαδρομές), όπου δεν γίνεται εύκολα αντιληπτό από τον επισκέπτη με αναπηρία όρασης ότι βρίσκεται σε κόμβο (π.χ. δεν υπάρχει επισήμανση, δεν είναι διαμορφωμένοι κατάλληλα κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί.</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Προσανατολισμός	<p>☐ Υπάρχουν κόμβοι ή/και σημεία αλλαγής κατεύθυνσης όπου μπορεί να προκληθεί αμφιβολία, όπου δεν γίνεται εύκολα αντιληπτά από τον επισκέπτη με αναπηρία όρασης όλα τα μονοπάτια/διαδρομές που ξεκινούν από τον κόμβο αυτό ή ποια είναι η σωστή κατεύθυνση (μέσω προσβάσιμης σήμανσης), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Περιοχές απροσπέλαστες από άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο	<p>☐ Στον χώρο υπάρχουν σημεία ή περιοχές (π.χ. χώροι υποδοχής, χώροι αναμονής, χώροι υγιεινής, χώροι εξυπηρέτησης/λήψης υπηρεσιών, χώροι με αυτόματα μηχανήματα, χώροι θέασης και λοιποί κοινόχρηστοι χώροι) όπου δεν μπορεί να φτάσει άτομο με αναπηρικό αμαξίδιο, διότι προηγούνται εμπόδια που θα μπορούσαν να έχουν αποφευχθεί.</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Οριζόντια κίνηση με αναπηρικό αμαξίδιο	<p>☐ Οι επιφάνειες κίνησης των πεζών δεν είναι κατάλληλες και ασφαλείς για προσπέλαση με αναπηρικό αμαξίδιο (με ανωμαλίες ύψους άνω των 2εκ., με στενά περάσματα κάτω των 85-90 εκ., με στενές/απότομες στροφές, με ακατάλληλα υλικά επίστρωσης, κ.λπ.), γεγονός που δεν αντιμετωπίζεται και που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί.</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Οριζόντια προσπέλαση από άτομα με αναπηρία όρασης	<p>☐ Οι επιφάνειες κίνησης των πεζών δεν είναι κατάλληλες και ασφαλείς για την προσπέλαση τυφλών ατόμων, χρηστών λευκού μπαστουινιού, ατόμων με σκύλο-οδηγό (φέρουν επικίνδυνα επικρεμάμενα εμπόδια που δεν προβάλλονται επί εδάφους, δεν υπάρχει σήμανση με Braille, κ.λπ.), γεγονός που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί.</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Εμπόδια	<p>☐ Υπάρχει εξοπλισμός (μόνιμος ή/και προσωρινός) που είναι τοποθετημένος εντός του ωφέλιμου πλάτους και ύψους (δημιουργώντας στενά/χαμηλά περάσματα), γεγονός που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί.</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Ενδιάμεσες θύρες/πύλες	<p>☐ Οι γραμμικές διαδρομές στον χώρο διαχωρίζονται από ενδιάμεσες θύρες/πύλες οι οποίες δεν είναι κατάλληλες για χρήση από άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο, από άτομα με κινητική αναπηρία στα άνω άκρα, από αδύναμα άτομα, κ.λπ., γεγονός που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί.</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Γενικώς	<p>☐ Συνολικά, δεν είναι δυνατή/ασφαλής η προσπέλαση μέρους ή του συνόλου του χώρου για συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία, για λόγους που θα μπορούσαν να έχουν αποφευχθεί.</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Έλεγχος κάθετης προσπέλασης & γεφυρώσεων υψομετρικών διαφορών	
Δεν εφαρμόζεται ο έλεγχος	<p>☐ Ο χώρος είναι 100% ισόπεδος ή δεν προβλέπεται για το κοινό/πολίτες η μετάβαση σε επίπεδα άλλα από αυτό στο οποίο φτάνουν μετά την είσοδό τους στον χώρο.</p> <p>☐ Άλλο (τεκμηρίωση): .....</p>

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

Κάθετη προσπέλαση από άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο	☐ Υπάρχουν στον χώρο υπερυψωμένα επίπεδα που είναι επισκέψιμα από το κοινό και διαφορετικής χρήσης από τις υπόλοιπες περιοχές, όπου δεν είναι δυνατόν να φτάσει με αυτονομία και ασφάλεια χρήστη αναπηρικού αμαξιδίου, γεγονός που δεν αντιμετωπίζεται και που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Ανελκυστήρες & μηχανισμοί κατακόρυφης ανύψωσης	☐ Υπάρχουν στον χώρο ανελκυστήρες ή μηχανισμοί κατακόρυφης ανύψωσης που προσφέρουν πρόσβαση σε επίπεδα διαφορετικής χρήσης, οι οποίοι όμως δεν είναι προσβάσιμοι σύμφωνα με τις σχετικές προδιαγραφές, γεγονός που δεν αντιμετωπίζεται και που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Κάθετη προσπέλαση από άτομα με μειωμένη κινητικότητα	☐ Υπάρχουν στον χώρο κλιμακοστάσια που προσφέρουν πρόσβαση σε επίπεδα διαφορετικής χρήσης, τα οποία δεν είναι κατάλληλων προδιαγραφών και ασφαλείς για άτομα με μειωμένη κινητικότητα (μικρά, στενά, απότομα σκαλοπάτια, χωρίς χειρολαβές, χωρίς κατάλληλους ανυψωτικούς μηχανισμούς κλίμακας, κ.λπ.), γεγονός που δεν αντιμετωπίζεται και που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Ράμπες & κεκλιμένες επιφάνειες	☐ Υπάρχουν στον χώρο επίπεδα διαφορετικής χρήσης (από το κοινό) όπου η πρόσβαση είναι εφικτή μόνο μέσω ράμπας/κεκλιμένου επιπέδου ακατάλληλων προδιαγραφών (ολισθηρή, με απότομες κλίσεις, χωρίς χειρολαβές, κ.λπ.), γεγονός που δεν αντιμετωπίζεται και που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Γενικώς	☐ Συνολικά, στον χώρο δεν είναι δυνατή/ασφαλής η προσπέλαση κάποιου επιπέδου διαφορετικής χρήσης (από το κοινό) για συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία, για λόγους που δεν δικαιολογούνται. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Έλεγχος χώρων υγιεινής	
Δεν εφαρμόζεται ο έλεγχος	☐ Δεν προβλέπονται στον χώρο χώροι υγιεινής ή δεν προβλέπεται για το κοινό/πολίτες πρόσβαση σε αυτούς. <i>Τεκμηρίωση: .....</i>
WC ατόμων με αναπηρία κατάλληλων προδιαγραφών	☐ Υπάρχουν στον χώρο χώροι υγιεινής για το κοινό αλλά δεν υπάρχει κανένα WC ατόμων με αναπηρία, σύμφωνα με τις εθνικές προδιαγραφές/οδηγίες, γεγονός που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Κατάλληλος αριθμός (%) WC ατόμων με αναπηρία	☐ Υπάρχουν στον χώρο WC ατόμων με αναπηρία, αλλά δεν είναι σε κατάλληλο ποσοστό επί των συνολικών χώρων υγιεινής για χρήση κοινού, όπως ορίζεται για την περίπτωση από τη νομοθεσία. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Κατάσταση του WC ατόμων με αναπηρία	☐ Υπάρχουν στο κτίριο WC ατόμων με αναπηρία που δεν διατηρούνται καθαρά, παραμένουν κλειδωμένα ή αποδίδονται σε άλλη χρήση (π.χ. για την αποθήκευση ειδών καθαρισμού κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Έλεγχος εξοπλισμός & επίπλωσης	
Χρήση κοινόχρηστων επίπλων και εξοπλισμών από άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο	☐ Υπάρχουν τραπέζια, πάγκοι εξυπηρέτησης, κ.λπ. για το κοινό, χωρίς προβλέψεις για άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο (δηλ. με ελεύθερο χώρο από κάτω για τα πόδια, ελάχιστων διαστάσεων 0,80 x 0,75 x 0,50 μ.-πλάτος x ύψος x βάθος), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>

<p>Μη προσπελάσιμα έπιπλα/εξοπλισμοί</p>	<p>☐ Υπάρχει εξοπλισμός κοινής χρήσεως (πυροσβεστήρες, ψύκτες, τηλέφωνα, αυτόματα μηχανήματα, κ.λπ.), που βρίσκεται σε σημεία που δεν είναι προσπελάσιμα με αναπηρικό αμαξίδιο (με ελεύθερο χώρο μπροστά, τουλάχιστον 1,50 x 1,50 μ) ή δεν εντοπίζεται εύκολα από άτομα με αναπηρία όρασης, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
<p>Μέσα χειρισμού μηχανισμών και εξοπλισμών</p>	<p>☐ Τα μέσα χειρισμού μηχανισμών και εξοπλισμών (χειριστήρια, πόμολα, βάνες, μπουτόν, κ.λπ.) δεν είναι πάντα προσίτα σε άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο (δηλ. σε ζώνη 0,90-1,20 μ. από το έδαφος/δάπεδο), γεγονός που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
<p>Τηλεφωνικός εξοπλισμός για το κοινό</p>	<p>☐ Υπάρχει τηλεφωνικός εξοπλισμός για το κοινό (π.χ. τηλέφωνα έκτακτης ανάγκης), με σχεδιασμό που δεν είναι σύμφωνος με τις σχετικές οδηγίες (βλ. «Οδηγίες Σχεδιασμού ΥΠΕΝ “Σχεδιάζοντας για όλους”»). <i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
<p>Ψηφιακά μέσα & συστήματα</p>	<p>☐ Υπάρχουν ψηφιακά μέσα (συστήματα, συσκευές, αυτόματα μηχανήματα, οπτική και ηχητική πληροφόρηση κοινού, τηλεματικές εφαρμογές, ιστοσελίδες, κ.λπ.) προς χρήση από το κοινό, τα οποία δεν προσβάσιμα για άτομα με αναπηρία (συμπληρώνεται ξεχωριστό φύλλο ελέγχου, βλ. ενότητα 5.4.4) ή δεν είναι προσπελάσιμα από άτομα με αναπηρία. <i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Έλεγχος σήμανσης και μέσων πληροφόρησης και διάδοσης μηνυμάτων	
<p>Τοποθέτηση πινακίδων σήμανσης</p>	<p>☐ Η επιλογή της θέσης και η τοποθέτηση των πινακίδων σήμανσης, δεν είναι σύμφωνοι με τις σχετικές προδιαγραφές (βλ. «Οδηγίες Σχεδιασμού ΥΠΕΝ “Σχεδιάζοντας για όλους”», κεφ. 6) και εγείρει εμπόδια ή κίνδυνο για ορισμένες κατηγορίες ατόμων, όπως για τα άτομα-χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων ή για τα άτομα με αναπηρία όρασης. <i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
<p>Σήμανση προσβάσιμη για άτομα με αναπηρία όρασης ή/και περιορισμούς αντίληψης</p>	<p>☐ Εφαρμόζεται άτακτα σήμανση, η οποία δε είναι συνεπής ή δεν είναι σε ανάγλυφες/απτικές μορφές (γραφή Braille, ανάγλυφα σύμβολα, ανάγλυφοι χάρτες, κ.λπ.) ή φέρει εκτεταμένα κείμενα σε δυσανάγνωστες γραμματοσειρές, χωρίς απλουστευμένες/εύληπτες μορφές (π.χ. με χρήση κυρίως σχημάτων και εικονιδίων αντί γραμμάτων, πικτογράμματα, κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
<p>Χρήση του Διεθνούς Συμβόλου Προσβασιμότητας</p>	<p>☐ Το Διεθνές Σύμβολο Προσβασιμότητας χρησιμοποιείται στη σήμανση με ακατάλληλους τόπους (π.χ. για περιπτώσεις χώρων στάθμευσης οχημάτων, για WC, για σημεία/εγκαταστάσεις κολύμβησης, για είσοδο κτιρίου/χώρου ή για διαδρομές διαφυγής/εκκένωσης που δεν συμμορφώνονται με τις σχετικές προδιαγραφές ή/και για άλλες περιπτώσεις για τις οποίες δεν προβλέπεται η χρήση του), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
<p>Πληροφόρηση με προσβάσιμα μέσα</p>	<p>☐ Υπάρχει σημαντική πληροφόρηση που παρέχεται στο κοινό (π.χ. σε ιστοσελίδα, σε έντυπα, κ.λπ.), και η οποία δεν παρέχεται με προσβάσιμα μέσα (π.χ. η ιστοσελίδα συμμορφώνεται πλήρως με τις οδηγίες WCAG τουλάχιστον σε επίπεδο AA, παρέχεται σε μορφή προσβάσιμου PDF, κ.λπ.) ή/και με εναλλακτικά μέσα (π.χ. τηλεφωνικά, έντυπα σε μορφές Braille, LargePrint, Easy-to-Read, και ισοδύναμες ακουστικές εκδόσεις ή εκδόσεις video με νοηματική και υποτίτλους). <i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
<p>Μέσα διάδοσης μηνυμάτων</p>	<p>☐ Υπάρχουν μηνύματα (αναγγελίες, ειδοποιήσεις, κ.λπ.) που μεταδίδονται μόνο ηχητικά (π.χ. μέσω ηχείων) ή μόνο οπτικά (π.χ. μέσω οθονών), με αποτέλεσμα να μην είναι κατάλληλα για άτομα με αναπηρία όρασης ή ακοής, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

Έλεγχος της ασφάλειας για τα άτομα με αναπηρία	
Ατυχήματα	☐ Σε τυχόν επικίνδυνα μέρη/σημεία (π.χ. με κίνδυνο πτώσης από μεγάλο ύψος), δεν υπάρχουν τα απαραίτητα μέτρα προφύλαξης (π.χ. κάγκελα ή τοιχία προστασίας ύψους τουλάχιστον 90 εκ.) και εκτίθενται τα άτομα με αναπηρία όρασης, με μειωμένη κινητικότητα ή με αναπηρικό αμαξίδιο, κ.λπ. σε κινδύνους, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Κίνηση με ποδήλατα	<p>Οι ποδηλατοδρόμοι δεν διαχωρίζονται από τη λωρίδα όδευσης πεζών με πλακίδιο «κίνδυνος» ή/και οι ζώνες μικτής κίνησης δεν επισημαίνονται με βάση τις προδιαγραφές, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί.</p> <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Συστήματα έκτακτης ανάγκης/εκκένωσης	☐ Ο χώρος περιλαμβάνει προβλέψεις προσωρινής καταφυγής και έκτακτης εκκένωσης για το κοινό (σύστημα ειδοποίησης, χώροι αναμονής μέχρι την παρέμβαση διασωστικών ομάδων, διαδρομές διαφυγής με σήμανση, εξόδους κινδύνου, κ.λπ.), αλλά δεν είναι κατάλληλα για τα άτομα με αναπηρία σύμφωνα με τις σχετικές προβλέψεις/προδιαγραφές στον νόμο, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Συμπληρωματικός έλεγχος για πεζοδρομήσεις, πεζοδρόμια, πεζογέφυρες, αστικές περιπατητικές διαδρομές, διαβάσεις και στοιχεία αυτών (διαβάσεις, φωτεινοί σηματοδότες, εξοπλισμοί, φωτισμός, σήμανση, συστήματα ελέγχου εισόδου, θέσεις/σταθμοί στάθμευσης Ι.Χ., στάσεις μέσω μεταφοράς, πιάτσες TAXI, κ.λπ.)	
Κίνηση με αναπηρικό αμαξίδιο	☐ Δεν υπάρχουν σε όλο το μήκος των γραμμικών διαδρομών οι απαραίτητες ράμπες (π.χ. σε σημεία με υψομετρικές διαφορές) και σκάφες (π.χ. στις ενδιάμεσες διαβάσεις, σε σημεία που το πεζοδρόμιο διακόπτεται από ασφαλτο για την είσοδο σε προαυλία ή πάρκινγκ των κτιρίων, κ.λπ.), που δεν σχηματίζουν σκαλοπάτι άνω των 2 εκ. και που επιτρέπουν σε ένα άτομο με αναπηρικό αμαξίδιο να διασχίσει τις επιμέρους διαδρομές από την αρχή ως το τέλος τους. Τυχόν στενά περάσματα, με πλάτος κάτω των 150 εκ. είναι τοπικά (μήκος <8 μ.), για λόγους που δεν δικαιολογούνται. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Κίνηση ατόμων με αναπηρία όρασης	☐ Δεν υπάρχουν σε όλο το μήκος των γραμμικών διαδρομών οι απαραίτητοι «οδηγοί τυφλών», κατάλληλων προδιαγραφών (υλικά, διαστάσεις, σωστή χρήση των πλακών επισήμανσης κινδύνου), χωρίς ανωμαλίες/αστοχίες στα σημεία που προβλέπεται να διακόπτονται (π.χ. στις ενδιάμεσες διαβάσεις, σε σημεία που το πεζοδρόμιο διακόπτεται από ασφαλτο για την είσοδο σε προαυλία ή πάρκινγκ των κτιρίων, κ.λπ.), που να επιτρέπουν σε ένα άτομο με λευκό μπαστούνι να διασχίσει τις επιμέρους διαδρομές από την αρχή ως το τέλος τους, για λόγους που δεν δικαιολογούνται. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Εμπόδια σε σχέση με τον οδηγό τυφλών	☐ Υπάρχουν σημεία στα οποία οι «οδηγοί τυφλών» εμποδίζονται/διακόπτονται από τοποθετημένα εμπόδια (τραπέζοκαθίσματα, πινακίδες, γλάστρες, χαμηλές τέντες και λοιπά κρεμάμενα στοιχεία κάτω των 2,2 μ. από το έδαφος) ή/και από παράτυπα σταθμευμένα μηχανάκια και ποδήλατα ή/και περίπτερα, τηλεφωνικούς θαλάμους, πάγκους πώλησης, κλπ. ή/και από δέντρα, παρτέρια, παγκάκια ή/και στάσεις λεωφορείων, κλπ. ή/και άλλα στοιχεία/κατασκευές, για λόγους που δεν δικαιολογούνται. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Συμπληρωματικός έλεγχος για υπαίθριους χώρους (πλατείες, πάρκα, άλση και χώροι πράσινου, παράκτιες ζώνες, σημεία θέασης/ανάπαυλας, προαυλία διατηρητέων, κ.λπ.)	
Επιφάνεια κίνησης	☐ Η τελική επιφάνεια κίνησης των πεζών είναι από ακατάλληλα υλικά (κυβόλιθους, χαλίκι, κ.λπ.) ή σε ακατάλληλη κατάσταση (π.χ. με βλάβες) για κίνηση με αναπηρικό αμαξίδιο και γενικά για την κίνηση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα που χρησιμοποιούν βοηθήματα βάδισης, για λόγους που δεν δικαιολογούνται. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

Στενά περάσματα	☐ Υπάρχουν σημεία διέλευσης με εμπόδια (π.χ. κάδοι/καλάθια σκουπιδιών, δέντρα, παγκάκια, κ.λπ.) που μειώνουν το ελάχιστο απαιτούμενο καθαρό πλάτος των 90 εκ., για λόγους που δεν δικαιολογούνται. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Σημεία/θέσεις ανάπαυλας/στάσης	☐ Υπάρχουν σημεία ανάπαυλας/στάσης (π.χ. με παγκάκια, τραπεζοπάγκους, κίосκια, ανοικτά αμφιθέατρα, κ.λπ.), αλλά δεν υπάρχει πρόβλεψη χώρου για να σταθεί άτομο με αναπηρικό αμαξίδιο (με τον συνοδό του), για λόγους που δεν δικαιολογούνται. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Ανισοσταθμίες και εμπόδια	☐ Δεν υπάρχουν κατάλληλες γεφυρώσεις για ανισοσταθμίες ή/και εναλλακτικές διαδρομές για την παράκαμψη εμποδίων, ώστε τα άτομα με κινητική αναπηρία και οι χρήστες αναπηρικών αμαξιδίων να μπορούν να κινηθούν ελεύθερα και με ασφάλεια σε ίση βάση με τους άλλους, για λόγους που δεν δικαιολογούνται. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Συμπληρωματικός έλεγχος για ανοικτούς χώρους άθλησης, ψυχαγωγίας και λοιπών δραστηριοτήτων (π.χ. ανοικτά γήπεδα, παιδικές χαρές, πάρκα κυκλοφοριακής αγωγής, κ.λπ.)	
Χρήση	☐ Δεν υπάρχουν προβλέψεις για χρήση από παιδιά/αθλητές με αναπηρία ή/και από παιδιά/αθλητές με συνοδός με αναπηρία, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Εξοπλισμός	☐ Δεν υπάρχουν παιχνίδια ή/και εξοπλισμός εκγύμνασης και για άτομα με αναπηρία, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Σήμανση	☐ Δεν υπάρχει κατάλληλη σήμανση στην είσοδο (ανάγλυφη και με το Διεθνές Σήμα της Πρόσβασης), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Χώροι υγιεινής	☐ Υπάρχει WC κοινού, αλλά δεν υπάρχει προσπελάσιμο WC ατόμων με αναπηρία, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Συμπληρωματικός έλεγχος για ανοικτά αξιοθέατα (μνημεία, αγάλματα, σιντριβάνια, κρήνες, ιστορικά/διατηρητέα κτίρια, ιστορικά γεφύρια, τείχη, κ.λπ.)	
Προσπέλαση	☐ Δεν υπάρχουν οι απαραίτητες προβλέψεις για επαρκής προσέγγιση από άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο (π.χ. σε απόσταση ικανή να διαβάσουν επιγραφές και πληροφοριακές ταμπέλες) και για πληροφόρηση προσβάσιμη σε άτομα με αναπηρία όρασης (π.χ. πληροφόρηση σε Braille ή με άλλους εναλλακτικούς τρόπους), γεγονός που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Συμπληρωματικός έλεγχος για παραλίες/πλαζ	
Προσπέλαση	☐ Δεν υπάρχει είσοδος και διαδρομή ως το νερό και τις βασικές δημόσιες διευκολύνσεις (ντουζιέρες, WC, αποδυτήρια, αναψυκτήρια, κ.λπ.) που να είναι προσπελάσιμη για άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο (π.χ. μέσω κατάλληλων διαδρόμων κατάλληλου πλάτους και κλίσεων και από ξύλο ή συνθετικά υλικά κατάλληλων προδιαγραφών), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Σήμανση	☐ Στην είσοδο δεν υπάρχει προσβάσιμη σήμανση με πληροφορίες για τις προσβάσιμες διευκολύνσεις και τα λοιπά χαρακτηριστικά του σημείου (βάθος, ρεύματα, κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

Διευκολύνσεις	☐ Οι βασικές δημόσιες διευκολύνσεις (ντουζιέρες, WC, αποδυτήρια, κ.λπ.) δεν είναι προσβάσιμες για άτομα με αναπηρία (π.χ. σήμανση, χώρος πρόσβασης, ύψη των χειριστηρίων, κ.λπ.) και δεν διατηρούνται καθαρές και σε καλή κατάσταση, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Προσωπικό	☐ Οι ναυαγοσώστες που εξυπηρετούν το σημείο δεν έχουν λάβει εκπαίδευση για την εξυπηρέτηση και διάσωση ατόμων με αναπηρία, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Γενικώς	☐ Συνολικά, δεν υπάρχουν προβλέψεις για προσπέλαση και χρήση από λουόμενους με αναπηρία ή/και από λουόμενους με συνοδός με αναπηρία, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Συμπληρωματικός έλεγχος για αρχαιολογικούς χώρους, ιστορικούς κήπους, εθνικά πάρκα και προστατευόμενα φυσικά περιβάλλοντα	
Απτικές εμπειρίες	☐ Δεν υπάρχουν ευκαιρίες για απτικές εμπειρίες για τυφλούς επισκέπτες (π.χ. δεν υπάρχουν ανάγλυφοι χάρτες ή/και απτικές μακέτες σημαντικών ευρημάτων για τα οποία επιτρέπεται μόνο η θέαση από απόσταση, κ.λπ.), γεγονός που δεν αντιμετωπίζεται και που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Οικοδιαδρομές	☐ Το συνολικό μήκος οικοδιαδρομών υπερβαίνει τα 2 χλμ., χωρίς ενδιάμεσες εξόδους, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Ασφάλεια	☐ Υπάρχουν επιφάνειες κίνησης ή/και χώροι που επηρεάζονται σε ιδιαίτερες καιρικές συνθήκες (δηλ. παρουσιάζονται συγκεκριμένοι κίνδυνοι, ανάλογα με τις διαφορετικές καιρικές/εποχιακές συνθήκες) και δεν υπάρχει σχετική επισήμανση με προσβάσιμη σήμανση ή άλλα μέσα, γεγονός που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	
Συμμόρφωση με το κριτήριο της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία	☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι δεν διασφαλίζεται για τα άτομα με αναπηρία η προσπελασιμότητα και η προσβασιμότητα του χώρου (διαδρομές, διευκολύνσεις, εξοπλισμοί, σήμανση, κ.λπ.), διότι υπάρχουν αδικαιολόγητα εμπόδια προσβασιμότητας. <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i>
	☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι απουσιάζουν απαραίτητες υποβοηθητικές/εναλλακτικές λύσεις και δεν διευκολύνονται/εξυπηρετούνται αυτόνομα συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία. <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i>
	☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι απουσιάζουν απαραίτητες προβλέψεις ασφάλειας (π.χ. για έκτακτες περιπτώσεις) και δεν καλύπτονται οι χρήστες με αναπηρία. <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i>
Ημερομηνία συμπλήρωσης:	
Υπεύθυνος συμπλήρωσης:	

5.4 Εκροές που αφορούν ψηφιακές τεχνολογίες

Είδη δράσεων (ενδεικτικά): Νέες τεχνολογίες, προϊόντα και υπηρεσίες των ΤΠΕ (συστήματα και περιεχόμενο), που αναπτύσσονται, βελτιώνονται, αξιοποιούνται κ.λπ. με τη συγχρηματοδότηση των ΕΔΕΤ (π.χ. ΕΤΠΑ).

Αυτές μπορεί να λαμβάνουν τις παρακάτω μορφές, άλλοτε διακριτά και άλλοτε συνδυαστικά:

- **υλικό** (hardware, π.χ. συσκευές, όργανα, αυτόματες μηχανές και συστήματα), που για παράδειγμα:
  - α. διατίθεται με τη μορφή διακριτών υλικών προϊόντων,
  - β. τοποθετείται/προσαρμόζεται σε κάποιο περιβάλλον ως στοιχείο αυτού (π.χ. στον αστικό περιβάλλον μιας περιοχής, σε κτιριακές εγκαταστάσεις, σε οχήματα, κ.λπ.),
- **λογισμικό** (software, π.χ. λειτουργικά, προγράμματα, εφαρμογές), που για παράδειγμα:
  - α. διατίθεται με τη μορφή άυλων προϊόντων, π.χ. επιγραμμικά προς λήψη ή σε κάποιο ψηφιακό μέσο αποθήκευσης/μεταφοράς,
  - β. συνιστά μέρος κάποιου υλικού,
- **περιεχόμενο** (π.χ. ιστοσελίδες, ηλεκτρονικές υπηρεσίες, ηλεκτρονικά έγγραφα, ψηφιακά αρχεία, e-mails, ηλεκτρονικά παιχνίδια), που για παράδειγμα:
  - α. διατίθεται με τη μορφή άυλων προϊόντων, π.χ. επιγραμμικά προς λήψη ή σε κάποιο ψηφιακό μέσο αποθήκευσης/μεταφοράς,
  - β. συνιστά μέρος κάποιου λογισμικού.

Ως προς τη συμμόρφωση με την αρχή της **προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία** και με την αρχή της **μη διάκρισης λόγω αναπηρίας** των ψηφιακών τεχνολογικών λύσεων που αναπτύσσονται στο πλαίσιο Πράξεων, θα πρέπει να εξετάζονται όλες οι μορφές που αυτά λαμβάνουν ανά περίπτωση (υλικό, λογισμικό, περιεχόμενο).

5.4.1 Γενικές απαιτήσεις

Προσβασιμότητα

Σε νέα ψηφιακά συστήματα, ιστότοπους, εφαρμογές για κινητά, ηλεκτρονικές υπηρεσίες, ψηφιακά έντυπα κ.λπ. που διαμορφώθηκαν κατόπιν παρεμβάσεων των Πράξεων, θα πρέπει να διασφαλίζεται η απουσία αδικαιολόγητων εμποδίων προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία και τους χρήστες υποστηρικτικών τεχνολογιών και η αντιμετώπιση των δικαιολογημένων εμποδίων με κατάλληλες εναλλακτικές λύσεις.

i Το **πλαίσιο** στο οποίο χρησιμοποιούνται οι ΤΠΕ μπορεί να επηρεάσει τη συνολική προσβασιμότητά τους. Αυτό το πλαίσιο μπορεί να περιλαμβάνει άλλα προϊόντα και υπηρεσίες με τα οποία ενδέχεται να αλληλεπιδρούν οι ΤΠΕ.

- ✔ Διασφαλίζεται για τα άτομα με αναπηρία η ευκολία εντοπισμού και η φυσική προσπελασιμότητα των συσκευών (αυτόματα μηχανήματα, σταθμοί εργασίας, info kiosks, κ.λπ.) και η διάθεση επαρκούς και κατάλληλου χώρου πρόσβασης¹⁰⁷ (αγγλ. access space).
- ✔ Διασφαλίζεται για τα άτομα με αναπηρία η προσβασιμότητα των φυσικών διεπαφών συσκευών (αυτόματα μηχανήματα, σταθμοί εργασίας, info kiosks, ειδικές συσκευές, κ.λπ.) και η άνετη και ασφαλής χρήση των χειριστηρίων τους.

¹⁰⁷ Ο χώρος που προορίζεται να καταληφθεί από τον χρήστη (μαζί με τα όποια βοηθήματα και υποστηρικτική τεχνολογία φέρει μαζί του) όσο χρησιμοποιεί/αλληλεπιδρά με το προϊόν.

- ✔ Διασφαλίζεται για τα άτομα με αναπηρία η προσβασιμότητα και ευχρηστία των ηλεκτρονικών διεπαφών και του περιεχομένου των προϊόντων και των υπηρεσιών των ΤΠΕ από χρήστες με αναπηρία/χρήστες υποστηρικτικών τεχνολογιών, σε ίση βάση με τους υπόλοιπους χρήστες.
- ✔ Παρέχονται συστήματα πλοήγησης και σήμανσης σε μορφές προσιτές για χρήστες με αναπηρία όρασης και για πλοήγηση μόνο με πληκτρολόγιο, και γενικώς σε μορφές απλουστευμένες και εύληπτες.
- ✔ Παρέχονται κατάλληλες οδηγίες και πληροφορίες πρόσβασης/χρήσης για τα διάφορα άτομα με αναπηρία (π.χ. δήλωση προσβασιμότητας).
- ✘ Απουσιάζουν απαραίτητες υποβοηθητικές λύσεις (βλ. ενότητα 3.6.2) ή/και εναλλακτικές λύσεις (βλ. ενότητα 3.6.1) για χρήστες με αναπηρία/χρήστες υποστηρικτικών τεχνολογιών.

Μη διάκριση

Σε νέα ψηφιακά συστήματα, ιστότοπους, εφαρμογές για κινητά, ηλεκτρονικές υπηρεσίες, ψηφιακά έντυπα κ.λπ. που διαμορφώθηκαν κατόπιν παρεμβάσεων των Πράξεων, θα πρέπει να διασφαλίζεται ότι κατά τη χρήση τους δεν εγείρονται ζητήματα διάκρισης εις βάρος των ατόμων με αναπηρία.

- ✔ Διασφαλίζεται, αναλόγως, η συμπερίληψη λειτουργιών/υπηρεσιών που παρουσιάζουν ενδιαφέρον/χρησιμότητα και για τα άτομα με αναπηρία.
- ✔ Το προσωπικό διαχείρισης, εξυπηρέτησης, τεχνικής υποστήριξης, κ.λπ. είναι, αναλόγως, καταρτισμένο σε θέματα μη διάκρισης και προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία.
- ✔ Προβλέπονται, αναλόγως, υποστηρικτικές τεχνολογίες ή/και μορφές «ζωντανής» βοήθειας και ενδιαμέσων (βλ. ενότητα 3.6.4).
- ✔ Διασφαλίζεται η προστασία των προσωπικών δεδομένων και γενικότερα της αξιοπρέπειας των χρηστών με αναπηρία.
- ✘ Υφίσταται άδικη μεταχείριση στα άτομα με αναπηρία σε σχέση με τους υπόλοιπους χρήστες (βλ. ενότητα 0).
- ✘ Υφίσταται άρνηση εύλογης προσαρμογής (βλ. ενότητα 3.6.3) σε άτομα με αναπηρία.
- ✘ Υφίσταται παρενόχληση (βλ. ενότητα 0) σε άτομα με αναπηρία (π.χ. προσβολή ή διαμόρφωση εξευτελιστικού, ταπεινωτικού περιβάλλοντος).

5.4.2 Παραδείγματα εφαρμογής

1) Ενημέρωση/Προσέλκυση δυνητικών χρηστών

- ✔ Η ύπαρξη και η τοποθεσία ενός προϊόντος/μιας υπηρεσίας των ΤΠΕ (π.χ. η θέση μιας συσκευής στο χώρο, η διεύθυνση URL μιας ιστοσελίδας, η διάθεση μιας εφαρμογής για κινητά σε συγκεκριμένα stores, κ.λπ.) γνωστοποιείται στις ομάδες-στόχου με τρόπους και μέσα (π.χ. με σήμανση στο χώρο ή/και με δράσεις προβολής) που δίνουν την ευκαιρία και στα άτομα με αναπηρία να ενημερωθούν σε ίση βάση με όλο το κοινό (π.χ. βλ. ενότητα 5.1.2, σημείο 1).
- ✔ Κατά τη γνωστοποίηση/προβολή ενός προϊόντος/μιας υπηρεσίας των ΤΠΕ, η σχετική περιγραφή/παρουσίαση είναι κατανοητή, ελκυστική και σε κατάλληλη γλώσσα για τα άτομα με αναπηρία, και με πληροφορίες για την πρόσβαση χρηστών με αναπηρία/χρηστών υποστηρικτικών τεχνολογιών (π.χ. βλ. ενότητα 5.1.2, σημείο 2).

2) Προσέλαση & λοιπές διεργασίες που απαιτούνται πριν από την πρώτη χρήση

- ✔ Η τοποθέτηση σταθερών προϊόντων των ΤΠΕ¹⁰⁸ σε κάποιον χώρο προς χρήση από το κοινό (π.χ. ένα αυτόματο μηχάνημα έκδοσης εισιτηρίων) γίνεται με τρόπο που διασφαλίζει **(α)** τον εντοπισμό (κατάλληλη σήμανση/καθοδήγηση ή/και σύνδεση με υφιστάμενα δίκτυα πλοήγησης, π.χ. οδηγό τυφλών), **(β)** την προσέγγισή τους από χρήστες με αναπηρία, και **(γ)** επαρκή και κατάλληλο χώρο πρόσβασης (π.χ. κατάλληλα ύψη από το έδαφος, επαρκή χώρο για ελιγμούς μπροστά από τη συσκευή/έπιπλο στήριξης, κ.λπ.).
- ✔ Για τις όποιες εξωτερικές διαδικασίες εγγραφής, κ.λπ., δηλαδή διαδικασίες που πρέπει να γίνονται πριν την και χωρίς τη χρήση του συστήματος, προβλέπονται επαρκείς εναλλακτικοί τρόποι ώστε να μην αποκλείονται άτομα με αναπηρία (π.χ. διά ζώσης σε προσβάσιμες κτιριακές εγκαταστάσεις και σε προσπελάσιμα/προσβάσιμα γκισέ, τηλεφωνικά, μέσω email, επιγραμμικά μέσω προσβάσιμης ηλεκτρονικής φόρμας κ.λπ.).
- ✔ Διασφαλίζεται ότι υπάρχει τρόπος οι χρήστες με διάφορες αναπηρίες να ζητήσουν και να λάβουν οδηγίες και πληροφορίες πρόσβασης/χρήσης (π.χ. δυνατότητα χρήσης χωρίς ή/και με αναπηρία όρασης, δυνατότητα χρήσης χωρίς αντίληψη χρωμάτων, δυνατότητα χρήσης χωρίς ή/και με αναπηρία ακοής, δυνατότητα χρήσης χωρίς ή/και με περιορισμούς λόγου, δυνατότητα χρήσης με περιορισμούς χειρισμού ή δύναμης, δυνατότητα χρήσης από χρήστες με αναπηρικό αμαξίδιο ή/και με ασυνήθιστες διαστάσεις, δυνατότητα χρήσης από χρήστες με γνωστικούς, γλωσσικούς ή μαθησιακούς περιορισμούς, κ.λπ.).
- ✔ Το προσωπικό με το οποίο επικοινωνούν οι ενδιαφερόμενοι είναι καταρτισμένο σε θέματα μη διάκρισης και προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία και είναι πρόθυμο να εξυπηρετήσει κατάλληλα.
- ✘ Διεύθυνση της αρχικής σελίδας ιστοσελίδων ή επιγραμμικών υπηρεσιών που δεν είναι σύντομη, απλή, ξεκάθαρη και ευκολομνημόνευτη.

3) Προσβασιμότητα και ευκολία χρήσης της φυσικής διεπαφής

- ✘ Η αλληλεπίδραση με μία συσκευή/μηχάνημα/τερματικό και η ολοκληρωμένη χρήση των λειτουργιών του δεν είναι εφικτή για κάποιες κατηγορίες χρηστών με αναπηρία, λόγω εμποδίων προσβασιμότητας (π.χ. η αλληλεπίδραση υποστηρίζεται μόνο για βλέποντες, άτομα με πλήρως λειτουργικά άνω άκρα, κ.λπ.). Και δη συσκευές που απευθύνονται αμιγώς σε χρήστες με αναπηρία,
- ✘ Η αλληλεπίδραση με μία συσκευή και η ολοκληρωμένη χρήση της γίνεται αποκλειστικά μέσα από τη χρήση χειριστηρίων, εξαρτημάτων και λοιπών υλικών μερών (π.χ., κουμπιά, πληκτρολόγια, οθόνες αφής, συσκευές κατάδειξης, τηλεχειριστήρια, διακόπτες, λεβιέδες, οθόνες υπολογιστή, θύρες υπολογιστή, υποδοχές δίσκων DVD, υποδοχές νομισμάτων, έξοδοι εκτυπωμένων αποδείξεων, κ.λπ.) που δεν επιτρέπουν τον εντοπισμό και την αυτόνομη χρήση από συγκεκριμένες κατηγορίες χρηστών με αναπηρία, για παράδειγμα χρήστες με αναπηρία στα άνω άκρα (μηχανισμού που χρειάζονται ακρίβεια, δύναμη, κ.λπ.) ή τυφλούς χρήστες (κουμπιά, οδηγίες, κ.λπ. χωρίς braille) ή χρήστες που δεν μπορούν να κάνουν χρήση οθόνης αφής και βασίζονται στη πλοήγηση μέσω πλήκτρων, κ.ά.

4) Προσβασιμότητα & ευχρηστία της ηλεκτρονικής διεπαφής

- ✘ Η χρήση/αλληλεπίδραση με ένα ηλεκτρονικό περιβάλλον (εφαρμογή, ηλεκτρονική υπηρεσία, ιστοσελίδα, κ.λπ.) και η ολοκληρωμένη χρήση των λειτουργιών που παρέχονται σε αυτό δεν είναι εφικτή για κάποιες κατηγορίες χρηστών με αναπηρία, λόγω εμποδίων προσβασιμότητας (π.χ. η αλληλεπίδραση υποστηρίζεται μόνο για βλέποντες, άτομα με που είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν ποντίκι και πληκτρολόγιο, κ.λπ.). Και δη προϊόντα που απευθύνονται αμιγώς σε άτομα με αναπηρία.
- ✘ Η χρήση/αλληλεπίδραση με ένα ηλεκτρονικό περιβάλλον (εφαρμογή, ηλεκτρονική υπηρεσία, ιστοσελίδα, κ.λπ.) και η ολοκληρωμένη χρήση του γίνεται αποκλειστικά μέσα από τη χρήση μοντέλων

¹⁰⁸ Που εδράζει στο πάτωμα ή είναι σε τοίχο ή έπιπλο κ.λπ. και που δεν προορίζεται να μετακινηθεί από τον χρήστη.

και στυλ αλληλεπίδρασης (π.χ. μενού πλοήγησης, δενδροειδή λίστες, κουμπιά, πεδία εισαγωγής κειμένου, φόρμες, πληκτρολόγια οθόνης, κ.λπ.) που δεν επιτρέπουν τον εντοπισμό και την αυτόνομη χρήση¹⁰⁹ από συγκεκριμένες κατηγορίες χρηστών με αναπηρία/χρήστες υποστηρικτικών τεχνολογιών (π.χ. χρήστες που δεν μπορούν να κάνουν χρήση του ποντικιού και βασίζονται αποκλειστικά στην πλοήγηση μέσω πληκτρολογίου, χρήστες με ακρωματοψία και άλλη αναπηρία όρασης, χρήστες αναγλωστών ή μεγεθυντών οθόνης, κ.ά.).

i Γενικές απαιτήσεις για προσβάσιμες διεπαφές (ενδεικτικά):

Αντιληπτικότητα:

- Παρέχονται εναλλακτικές λύσεις κειμένου για περιεχόμενο χωρίς κείμενο.
- Παρέχονται υπότιτλοι και άλλες εναλλακτικές λύσεις για πολυμέσα.
- Περιλαμβάνεται περιεχόμενο που μπορεί να παρουσιαστεί με διαφορετικούς τρόπους, μεταξύ άλλων μέσω υποστηρικτικών τεχνολογιών, χωρίς να χάνεται το νόημα.
- Παρέχονται διευκολύνσεις στους χρήστες ώστε να βλέπουν και να ακούν περιεχόμενο.

Χρησιμότητα:

- Όλες οι λειτουργίες μπορούν να γίνουν και μόνο με το πληκτρολόγιο.
- Παρέχεται στους χρήστες αρκετός χρόνος για να διαβάσουν και να χρησιμοποιήσουν περιεχόμενο.
- Δεν χρησιμοποιείται περιεχόμενο που προκαλεί επιληπτικές κρίσεις ή σωματικές αντιδράσεις.
- Οι χρήστες βοηθούνται να πλοηγηθούν και να βρουν περιεχόμενο.
- Διευκολύνεται η χρήση εισόδων εκτός από το πληκτρολόγιο.

Κατανοσιμότητα:

- Το κείμενο γίνεται ευανάγνωστο και κατανοητό.
- Το περιεχόμενο εμφανίζεται και λειτουργεί με προβλέψιμους τρόπους.
- Οι χρήστες βοηθούνται για να αποφύγουν και να διορθώσουν λάθη.

Συμβατότητα:

- Διασφαλίζεται η μέγιστη συμβατότητα με τρέχοντα και μελλοντικά εργαλεία χρήστη.

- ✔ Το λογισμικό που είναι πλατφόρμα, παρέχει επαρκείς τρόπους για τον έλεγχο των χαρακτηριστικών προσβασιμότητας της πλατφόρμας από τους χρήστες και παρέχει κατάλληλη τεκμηρίωση (π.χ. οδηγίες χρήσης) για τους χρήστες.

5) Προσβασιμότητα & χρησιμότητα του ηλεκτρονικού περιεχομένου (ενσωματωμένου και μη)

- ✘ Οι πληροφορίες, τα μηνύματα και γενικά το ενσωματωμένο περιεχόμενο¹¹⁰ (κείμενο, εικόνα και ήχος) παρουσιάζεται σε μορφή/δομή που δεν επιτρέπει σε κάποιες κατηγορίες χρηστών να το δουν/ διαβάσουν/ακούσουν (στο σύνολό του ή σημαντικό μέρος του), σε ίση βάση με τους υπόλοιπους χρήστες, λόγω εμποδίων προσβασιμότητας (απουσία εναλλακτικών μορφών, ακατάλληλη αντίθεση κειμένων-φόντου, απουσία λεζάντων¹¹¹, κ.λπ.). Και δη περιεχόμενο που απευθύνεται αμιγώς σε άτομα με αναπηρία.

¹⁰⁹ Αντιληπτικότητα, λειτουργικότητα, κατανοσιμότητα και συμβατότητα και διαλειτουργικότητα με υποστηρικτικές τεχνολογίες.

¹¹⁰ Περιεχόμενο: πληροφορίες και αισθητηριακές εμπειρίες που κοινοποιούνται στον χρήστη μέσω λογισμικού (με το οποίο καθορίζεται η δομή, η παρουσίαση και η αλληλεπίδραση του χρήστη με το περιεχόμενο).

¹¹¹ Λεζάντα (αγγλ. *caption*): συγχρονισμένη εναλλακτική οπτική ή/και κειμένου για πληροφορίες ήχου και ομιλίας που απαιτούνται για την κατανόηση του περιεχομένου πολυμέσων.

- ❌ Ηλεκτρονικά έγγραφα και λοιπό μη ενσωματωμένο περιεχόμενο¹¹² διατίθενται αποκλειστικά σε μορφές που δεν επιτρέπουν σε κάποιες κατηγορίες χρηστών να τα χρησιμοποιήσουν (π.χ. να τα αποθηκεύσουν και να τα ανοίξουν τοπικά για να τα δουν/διαβάσουν/ακούσουν), λόγω εμποδίων προσβασιμότητας (π.χ., μη προσβάσιμα αρχεία PDF/Word, κ.λπ.). Και δη περιεχόμενο που απευθύνεται αμιγώς σε άτομα με αναπηρία.
- ❌ Το περιεχόμενο και οι περιεχόμενες πληροφορίες απευθύνονται σε όλους, αλλά δεν εξειδικεύεται αναλόγως για τα άτομα με αναπηρία.

6) Ασφάλεια χρήσης, ανεξάρτητα από το πλαίσιο χρήσης

- ❌ Η χρήση/αλληλεπίδραση με το σύστημα δεν είναι ασφαλής (υγεία, απόρρητο, ασφάλεια οικονομικών και προσωπικών δεδομένων, κ.λπ.) για κάποιες κατηγορίες χρηστών με αναπηρία και υπάρχει πιθανότητα ατυχημάτων ή/και ανεπανόρθωτων προβλημάτων, είτε σε τυπικές συνθήκες χρήσης είτε σε ειδικότερα πλαίσια χρήσης και συνθήκες χρήσης.

5.4.3 Παραδείγματα εξειδίκευσης¹¹³

Σημείωση: Οι εξειδικεύσεις για επιμέρους είδη ψηφιακών περιβαλλόντων (προϊόντα και υπηρεσίες των ΤΠΕ) που παρουσιάζονται παρακάτω ως ενδεικτικές, εφαρμόζονται συμπληρωματικά (επιπλέον) με τα όσα αναφέρονται στην προηγούμενη ενότητα **5.2.2**, ανάλογα με το είδος (ή τα είδη) χρήσης των συστημάτων που τελούν υπό έλεγχο.

1) Υλικό (hardware) σε δημόσια κτίρια και χώρους συνάθροισης/εξυπηρέτησης κοινού

- ✔ [Προσπέλαση] Το σταθερό υλικό (συσκευές, μηχανήματα κ.λπ.) που κατασκευάζεται/προμηθεύεται και που διατίθεται σε δημόσια κτίρια και χώρους συνάθροισης/εξυπηρέτησης κοινού για την πρόσβαση του κοινού σε πληροφορίες, λειτουργίες ή/και υπηρεσίες, έχει εγκατασταθεί σύμφωνα με τις σχετικές προβλέψεις στην εν ισχύ έκδοση του Ευρωπαϊκού προτύπου EN 301 549 (βλ. ενότητα 8.3 του προτύπου).

2) Υλικό (hardware) που διατίθεται προς χρήση από το κοινό

- ✔ [Προσβασιμότητα φυσικής διεπαφής] Το υλικό (συσκευές, εξαρτήματα, μηχανήματα κ.λπ.) που κατασκευάζεται/προμηθεύεται και που διατίθεται σε δημόσια κτίρια και χώρους συνάθροισης/εξυπηρέτησης κοινού για την πρόσβαση του κοινού σε πληροφορίες, λειτουργίες ή/και υπηρεσίες, έχει σχεδιασθεί σύμφωνα με τις σχετικές προβλέψεις στην εν ισχύ έκδοση του Ευρωπαϊκού προτύπου EN 301 549 (βλ. κεφ. 8, 4, 5, 6 και 7 του προτύπου).

3) Λογισμικό (software) που διατίθεται προς χρήση από το κοινό

- ✔ [Προσβασιμότητα ηλεκτρονικής διεπαφής] Το λογισμικό (software) που δημιουργείται/προμηθεύεται και που εγκαθίσταται σε υλικό (hardware) που διατίθεται σε δημόσια κτίρια και χώρους συνάθροισης/εξυπηρέτησης κοινού για την πρόσβαση του κοινού σε πληροφορίες, λειτουργίες ή/και υπηρεσίες, έχει σχεδιασθεί σύμφωνα με τις σχετικές προβλέψεις στην εν ισχύ έκδοση του Ευρωπαϊκού προτύπου EN 301 549 (βλ. κεφ. 11, 4, 5, 6 και 7 του προτύπου) και σύμφωνα με τις [Οδηγίες σχετικά με την εφαρμογή του WCAG 2.0 σε μη διαδικτυακές ΤΠΕ](#).

¹¹² Δηλαδή, διακριτή συγκρότηση περιεχομένου (όπως ένα αρχείο, ένα σύνολο αρχείων ή μέσα ροής) που λειτουργεί ως ενιαία οντότητα που δεν αποτελεί μέρος λογισμικού και για το οποίο απαιτείται ξεχωριστός πράκτορας (agent) για την παρουσίασή του στον χρήστη (π.χ. το Microsoft Office, το Open Office, ένας PDF viewer, ένα πρόγραμμα αναπαραγωγής video, κ.λπ.), για παράδειγμα επιστολές, έγγραφα, ταινίες, παρουσιάσεις, κ.λπ.

¹¹³ Για επιμέρους είδη ψηφιακών περιβαλλόντων (προϊόντων και υπηρεσιών των ΤΠΕ).

4) Λογισμικό πρακτόρων χρήστη (user agents) που διατίθεται προς χρήση από το κοινό

- ✓ [Προσβασιμότητα ηλεκτρονικής διεπαφής] Το λογισμικό *πρακτόρων χρήστη*¹¹⁴ (user agents) που δημιουργείται/προμηθεύεται και που εγκαθίσταται σε υλικό (hardware) που διατίθεται σε δημόσια κτίρια και χώρους συνάθροισης/εξυπηρέτησης κοινού για την πρόσβαση του κοινού σε πληροφορίες, λειτουργίες ή/και υπηρεσίες, έχει αναπτυχθεί σύμφωνα με τις [User Agent Accessibility Guidelines 2.0](#).

5) Λογισμικό συγγραφής και διαχείρισης περιεχομένου Ιστού

- ✓ [Προσβασιμότητα ηλεκτρονικής διεπαφής] Τα *εργαλεία συγγραφής και διαχείρισης περιεχομένου Ιστού*¹¹⁵ (authoring tools) που δημιουργούνται/προμηθεύονται και που χρησιμοποιούνται για την ανάπτυξη περιεχομένου του Ιστού, έχουν αναπτυχθεί σύμφωνα με τις [Authoring Tool Accessibility Guidelines 2.0](#), ώστε το περιεχόμενο που παράγεται μέσω αυτών από τους δημιουργούς να δύναται να είναι προσβάσιμο για χρήστες με αναπηρία/χρήστες υποστηρικτικών τεχνολογιών.

6) Διαδικτυακοί τόποι, ιστοσελίδες, ηλεκτρονικές υπηρεσίες και σχετικό περιεχόμενο που διατίθεται προς χρήση από το κοινό

- ✓ [Προσβασιμότητα ηλεκτρονικής διεπαφής και ενσωματωμένου περιεχομένου] Ιστοσελίδες (διαδικτυακοί τόποι, ηλεκτρονικές υπηρεσίες, e-shops, πλατφόρμες e-learning, υπηρεσίες τηλεδιάσκεψης από τον browser, κ.λπ.) που δημιουργούνται και που διατίθενται προς πρόσβαση και χρήση από το κοινό, συμμορφώνονται **πλήρως** με τις *Οδηγίες για την Προσβασιμότητα του Περιεχομένου του Ιστού, έκδοση (WCAG)*, σε επίπεδο AA (**μεσαίο επίπεδο συμμόρφωσης**), ώστε το περιεχόμενο τους να είναι προσβάσιμο για τους περισσότερους χρήστες με αναπηρία/χρήστες υποστηρικτικών τεχνολογιών.
- ✓ [Προσβασιμότητα ηλεκτρονικής διεπαφής και ενσωματωμένου περιεχομένου] Ιστοσελίδες (διαδικτυακοί τόποι, ηλεκτρονικές υπηρεσίες, ηλεκτρονικά περιβάλλοντα μάθησης, κ.λπ.) που δημιουργούνται/προμηθεύονται και που διατίθενται προς πρόσβαση και χρήση ειδικά από χρήστες με αναπηρία/χρήστες υποστηρικτικών τεχνολογιών, συμμορφώνονται **πλήρως** με τις *Οδηγίες για την Προσβασιμότητα του Περιεχομένου του Ιστού, έκδοση (WCAG)*, σε επίπεδο AAA (**ανώτατο επίπεδο συμμόρφωσης**), ώστε το περιεχόμενο τους δύναται να είναι προσβάσιμο σχεδόν για όλους τους χρήστες με αναπηρία/χρήστες υποστηρικτικών τεχνολογιών.

i Κείμενα αναφοράς:

- <https://www.w3.org/TR/WCAG20/> (Αγγλικά) και <https://www.w3.org/TR/WCAG21/> (Αγγλικά)
- <https://www.w3.org/WAI/test-evaluate/> (Αγγλικά)
- <http://www.w3c.gr/wai/translations/wcag20.html> (Ελληνικά, επίσημη μετάφραση από το Ελληνικό Γραφείο W3C, το ΙΤΕ-ΙΠ και την ΕΣΑμεΑ).
- http://www.w3c.gr/wai/translations/wcag20_understanding.html (Ελληνικά, επίσημη μετάφραση από το Ελληνικό Γραφείο W3C, το ΙΤΕ-ΙΠ και την ΕΣΑμεΑ).

- i** Ο έλεγχος συμμόρφωσης μιας ιστοσελίδας με τις οδηγίες WCAG είναι μια σύνθετη διαδικασία βάσει προκαθορισμένης μεθοδολογίας¹¹⁶ η οποία κανονικά περιλαμβάνει μια σειρά από ελέγχους που μπορούν να γίνουν αυτόματα (με τη χρήση ειδικών εργαλείων και

¹¹⁴ Π.χ. πλοηγό/browsers για υπολογιστές και για κινητά, plug-ins πλοηγών, media players, ειδικοί πλοηγό, e-book readers, εφαρμογές VoIP, κ.λπ.

¹¹⁵ Π.χ. εργαλεία για την κατασκευή ιστοσελίδων, εφαρμογών για κινητά, κ.λπ. και εργαλεία για την παραγωγή περιεχομένου (κειμενογράφοι, πεδία εμπλουτισμένου κειμένου, εργαλεία παραγωγή video, κ.λπ.).

¹¹⁶ Βλ. <https://www.w3.org/WAI/test-evaluate/conformance/>.

εφαρμογών) και μια σειρά από ελέγχους που μπορούν να γίνονται μόνο με μη αυτόματο¹¹⁷ τρόπο (από προσωπικό). **Μόνο ένα μέρος** σφαλμάτων συμμόρφωσης μπορεί να εντοπιστεί αυτόματα, επομένως για πλήρη έλεγχο απαιτούνται και μη αυτόματοι έλεγχοι. Επίσης, παρότι υπάρχει πλήθος εργαλείων που μπορεί κανείς να χρησιμοποιήσει για να εκτελέσει τους αυτόματους ελέγχους, οι δυνατότητές τους και η αποτελεσματικότητά τους διαφέρει, και μια πιο συνολική και αξιόπιστη εικόνα συνήθως απαιτείται η συνδυαστική χρήση πολλαπλών εργαλείων. **Εντούτοις**, για τον έλεγχο ιστοσελίδων (ιστότοποι, ηλεκτρονικές υπηρεσίες κ.λπ.) που δημιουργούνται από τις Πράξεις, τις περισσότερες φορές επαρκεί ο αυτόματος έλεγχος με 4-5 από τα εργαλεία της αγοράς (βλ. παρακάτω Πίνακα) που διατίθενται προς δωρεάν χρήση, καθώς, στην περίπτωση που οι αυτόματοι έλεγχοι με αυτά τα εργαλεία εντοπίσουν προβλήματα, **δεν υπάρχει η απαιτούμενη συμμόρφωση** και δεν υπάρχει κανένα νόημα να προχωρήσει κανείς και σε μη αυτόματους ελέγχους.

Για τον έλεγχο ιστοσελίδων ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις WCAG		
Όνομασία Εργαλείου / Σύνδεσμος	Τύπος εργαλείου / Εύρος ελέγχου	Παρατηρήσεις
Accessibility Checker by CKSource https://rb.gy/oil5gh	Online υπηρεσία / Σύνολο της ιστοσελίδας	Για τον έλεγχο ιστοσελίδων ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις WCAG. Εισάγετε τη διεύθυνση ιστοσελίδας (URL) στο σχετικό πεδίο και δείτε τα σφάλματα συμμόρφωσης που εντοπίζονται από το εργαλείο.
AccessMonitor by Fundação para a Ciência e a Tecnologia, IP https://rb.gy/totkgt	Online υπηρεσία / Σύνολο της ιστοσελίδας	Για τον έλεγχο ιστοσελίδων ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις WCAG 2.1. Εισάγετε τη διεύθυνση ιστοσελίδας (URL) στο σχετικό πεδίο και δείτε τα σφάλματα συμμόρφωσης που εντοπίζονται από το εργαλείο.
aCe by accessiBe https://rb.gy/vckmrg	Online υπηρεσία / Σύνολο της ιστοσελίδας	Για τον έλεγχο ιστοσελίδων ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις WCAG. Εισάγετε τη διεύθυνση ιστοσελίδας (URL) στο σχετικό πεδίο και δείτε τα σφάλματα συμμόρφωσης που εντοπίζονται από το εργαλείο.
Ace IT by Nordic Accessibility Group https://rb.gy/phenxc	Online υπηρεσία / Σύνολο της ιστοσελίδας	Για τον έλεγχο ιστοσελίδων ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις WCAG. Εισάγετε τη διεύθυνση ιστοσελίδας (URL) στο σχετικό πεδίο και δείτε τα σφάλματα συμμόρφωσης που εντοπίζονται από το εργαλείο.
AChecker by Cantan Group https://rb.gy/iiodtr	Online υπηρεσία / Σύνολο της ιστοσελίδας	Για τον έλεγχο ιστοσελίδων ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις WCAG. Εισάγετε τη διεύθυνση ιστοσελίδας (URL) στο σχετικό πεδίο και δείτε τα σφάλματα συμμόρφωσης που εντοπίζονται από το εργαλείο.
ARIA by Equally AI https://equally.ai/aria	Online υπηρεσία / Σύνολο της ιστοσελίδας	Για τον έλεγχο ιστοσελίδων ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις WCAG 2.1. Εισάγετε τη διεύθυνση ιστοσελίδας (URL) στο σχετικό πεδίο και δείτε τα σφάλματα συμμόρφωσης που εντοπίζονται από το εργαλείο.
AudioEye https://rb.gy/f1gnwb	Online υπηρεσία / Σύνολο της ιστοσελίδας	Για τον έλεγχο ιστοσελίδων ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις WCAG. Εισάγετε τη διεύθυνση ιστοσελίδας (URL) στο σχετικό πεδίο και δείτε τα σφάλματα συμμόρφωσης που εντοπίζονται από το εργαλείο, με <u>ανάλυση ανά κατηγορία χρηστών</u> .
Functional Accessibility Evaluator https://rb.gy/qwdjta	Online υπηρεσία / Μία σελίδα τη φορά	Για τον έλεγχο ιστοσελίδων ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις WCAG. Εισάγετε τη διεύθυνση ιστοσελίδας (URL) στο σχετικό πεδίο και δείτε τα σφάλματα συμμόρφωσης που εντοπίζονται από το εργαλείο (μια μόνο ιστοσελίδα ανά έλεγχο).
SiteImprove https://rb.gy/wzqq19	Online υπηρεσία, Επέκταση πλοηγού / Σύνολο της ιστοσελίδας	Για τον έλεγχο ιστοσελίδων ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις WCAG. Εισάγετε τη διεύθυνση ιστοσελίδας (URL) στο σχετικό πεδίο και δείτε τα σφάλματα συμμόρφωσης που εντοπίζονται από το εργαλείο. Το εργαλείο είναι και διαθέσιμο σε μορφή επέκτασης για Chrome - εύχρηστη για τον έλεγχο σελίδων που προσατεύονται με κωδικό πρόσβασης, τοπικά αποθηκευμένες ή εξαιρετικά δυναμικές σελίδες.

¹¹⁷ Ενδεικτικό βίντεο που περιγράφει πως γίνονται οι μη αυτόματοι έλεγχοι (το βίντεο με υπότιτλους στα αγγλικά): <https://www.youtube.com/watch?v=hlaMe-ZXhmA>.

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

SortSite by PowerMapper https://rb.gy/hex1mu	Online υπηρεσία / Μέρος του ιστότοπου	Για τον έλεγχο ιστοσελίδων ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις WCAG. Ελέγχει μέχρι 10 σελίδες οποιασδήποτε ιστοσελίδας δεν απαιτεί κωδικούς εισόδου. Εισάγετε τη διεύθυνση ιστοσελίδας (URL) στο σχετικό πεδίο και δείτε τα σφάλματα συμμόρφωσης που εντοπίζονται από το εργαλείο.
TAW by CTIC Technology Centre https://www.tawdis.net	Online υπηρεσία / Σύνολο της ιστοσελίδας	Για τον έλεγχο ιστοσελίδων ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις WCAG 2.1. Εισάγετε τη διεύθυνση ιστοσελίδας (URL) στο σχετικό πεδίο και δείτε τα σφάλματα συμμόρφωσης που εντοπίζονται από το εργαλείο.
Tenon https://tenon.io/	Online υπηρεσία / Σύνολο της ιστοσελίδας	Για τον έλεγχο ιστοσελίδων ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις WCAG. Εισάγετε τη διεύθυνση ιστοσελίδας (URL) στο σχετικό πεδίο και δείτε τα σφάλματα συμμόρφωσης που εντοπίζονται από το εργαλείο.
WAVE by WebAIM https://rb.gy/rgvaos	Online υπηρεσία, Επέκταση πλοηγού / Σύνολο της ιστοσελίδας	Για τον έλεγχο ιστοσελίδων ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις WCAG. Εισάγετε τη διεύθυνση ιστοσελίδας (URL) στο σχετικό πεδίο και δείτε τα σφάλματα συμμόρφωσης που εντοπίζονται από το εργαλείο. Το εργαλείο είναι και διαθέσιμο σε μορφή επεκτάσεων (extensions) για Chrome, Firefox και Edge - εύχρηστες για τον έλεγχο σελίδων που προστατεύονται με κωδικό πρόσβασης, τοπικά αποθηκευμένες ή εξαιρετικά δυναμικές σελίδες.
Total Validator https://rb.gy/1mcdwp	Εγκαταστάσιμη εφαρμογή (stand alone) / Σύνολο της ιστοσελίδας	Για τον έλεγχο ιστοσελίδων ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις WCAG καθώς και για τον έλεγχο έγκυρου HTML, ARIA και CSS. Η εφαρμογή είναι διαθέσιμη για Windows, macOS και Linux.
Lighthouse (Accessibility Audits) https://rb.gy/by3lwj	Εργαλείο open source / Σύνολο της ιστοσελίδας	Για τον έλεγχο ιστοσελίδων ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις WCAG κ.ά. Κατάλληλο για έλεγχο σελίδων που προστατεύονται με κωδικό πρόσβασης, τοπικά αποθηκευμένες ή εξαιρετικά δυναμικές σελίδες (π.χ. ηλεκτρονικές υπηρεσίες).
Accessibility Insights for Web by Microsoft https://rb.gy/k1neuy	Επέκταση πλοηγού / Σύνολο της ιστοσελίδας	Επέκταση του Chrome και του Microsoft Edge για τον έλεγχο ιστοσελίδων ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις WCAG. Μετά την εγκατάσταση της επέκτασης μεταφερθείτε στη διεύθυνση ιστοσελίδας (URL) που θέλετε να εξετάσετε (και καρφιστώστε το εικονίδιο του Accessibility Insights for Web στον πλοηγό και επιλέξτε το).
aXe by Deque Systems https://rb.gy/mdn4wz	Επέκταση πλοηγού / Σύνολο της ιστοσελίδας	Επέκταση του Chrome για τον έλεγχο ιστοσελίδων ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις WCAG. Μετά την εγκατάσταση της επέκτασης μεταφερθείτε στη διεύθυνση ιστοσελίδας (URL) που θέλετε να εξετάσετε (και καρφιστώστε το εικονίδιο του aXe στον πλοηγό και επιλέξτε το).
EqualWeb Accessibility Checker https://rb.gy/xSizij	Επέκταση πλοηγού / Σύνολο της ιστοσελίδας	Επέκταση του Chrome για τον έλεγχο ιστοσελίδων ως προς τη συμμόρφωσή τους με τις WCAG. Μετά την εγκατάσταση της επέκτασης μεταφερθείτε στη διεύθυνση ιστοσελίδας (URL) που θέλετε να εξετάσετε (και καρφιστώστε το εικονίδιο του EqualWeb στον πλοηγό και επιλέξτε το).
Για τον έλεγχο της αντίθεσης και της χρήσης χρωμάτων σε ιστοσελίδες		
Ονομασία Εργαλείου / Σύνδεσμος	Τύπος εργαλείου / Εύρος ελέγχου	Παρατηρήσεις
Colour Contrast Checker https://colourcontrast.cc/	Online υπηρεσία / Συγκεκριμένα στοιχεία, χαρακτηριστικά	Για τον έλεγχο της αντίθεσης και της χρήσης χρωμάτων των κειμένων που περιλαμβάνονται σε μια ιστοσελίδα. Εισαγάγετε χρώματα κειμένου σώματος και φόντου σε δεκαεξαδική μορφή RGB και δείτε τα αποτελέσματα των υπολογισμών αντίθεσης.
Color Contrast & Visibility Checker by Alarmsystem AS https://rb.gy/gwfxwa	Online υπηρεσία / Συγκεκριμένα στοιχεία, χαρακτηριστικά	Για τον έλεγχο της αντίθεσης και της χρήσης χρωμάτων των κειμένων που περιλαμβάνονται σε μια ιστοσελίδα. Εισαγάγετε χρώματα κειμένου σώματος και φόντου σε δεκαεξαδική μορφή RGB και δείτε τα αποτελέσματα των υπολογισμών αντίθεσης.
WebAIM Contrast Checker https://rb.gy/qcopic	Online υπηρεσία / Συγκεκριμένα στοιχεία, χαρακτηριστικά	Για τον έλεγχο της αντίθεσης και της χρήσης χρωμάτων των κειμένων που περιλαμβάνονται σε μια ιστοσελίδα. Εισαγάγετε χρώματα κειμένου σώματος και φόντου σε δεκαεξαδική μορφή RGB και δείτε τα αποτελέσματα των υπολογισμών αντίθεσης.

WebAIM Link Contrast Checker https://rb.gy/tc7ocx	Online υπηρεσία / Συγκεκριμένα στοιχεία, χαρακτηριστικά	Για τον έλεγχο της αντίθεσης και της χρήσης χρωμάτων των συνδέσμων που περιλαμβάνονται σε μια ιστοσελίδα ¹¹⁸ . Εισαγάγετε χρώματα συνδέσμου, κείμενο σώματος και φόντου σε δεκαεξάδικη μορφή RGB και δείτε τα αποτελέσματα των υπολογισμών αντίθεσης.
A11Y Color Contrast Accessibility Validator https://rb.gy/gjsgmq	Online υπηρεσία / Μία σελίδα τη φορά	Για τον έλεγχο της αντίθεσης και της χρήσης χρωμάτων σε μια ιστοσελίδα. Εισάγετε τη διεύθυνση ιστοσελίδας (URL) στο σχετικό πεδίο και δείτε τα σφάλματα συμμόρφωσης που εντοπίζονται από το εργαλείο.
Button Contrast Checker by Aditus https://rb.gy/qrywsh	Online υπηρεσία / Συγκεκριμένα στοιχεία, χαρακτηριστικά	Για τον έλεγχο της αντίθεσης και της χρήσης χρωμάτων των κουμπιών και των συνδέσμων που περιλαμβάνονται σε μια ιστοσελίδα. Εισάγετε τη διεύθυνση ιστοσελίδας (URL) στο σχετικό πεδίο και δείτε τα σφάλματα συμμόρφωσης που εντοπίζονται από το εργαλείο.
Color Chek by Off-Site Services https://rb.gy/enhe9f	Online υπηρεσία / Συγκεκριμένα στοιχεία, χαρακτηριστικά	Για τον έλεγχο της αντίθεσης και της χρήσης χρωμάτων σε εικόνες (PNG, JPG, SVG ή GIF αρχεία εικόνας) που περιλαμβάνονται σε μια ιστοσελίδα. Απλά με drag & drop του αρχείου της εικόνας στο σχετικό πεδίο, δείτε τα σφάλματα συμμόρφωσης που εντοπίζονται από το εργαλείο.
Για τον έλεγχο της προσαρμοστικότητας ιστοσελίδων σε οθόνες διαφορετικών μεγεθών		
Responsinator https://rb.gy/5j5rp2	Online υπηρεσία / Σύνολο της ιστοσελίδας	Παρέχει μια γρήγορη ένδειξη για το πώς φαίνεται μια ιστοσελίδα από διάφορες δημοφιλείς συσκευές. Δεν αναπαράγει με ακρίβεια πώς θα φαίνεται, για ακριβείς δοκιμές θα πρέπει πάντα να δοκιμάζονται σε πραγματικές συσκευές.
Για τον έλεγχο της ταχύτητας απόκρισης ιστοσελίδων		
PageSpeed Insights by Google https://rb.gy/gkvcty	Online υπηρεσία / Σύνολο της ιστοσελίδας	Ελέγχει και αναφέρει την εμπειρία χρήση μιας ιστοσελίδας τόσο σε κινητά όσο και σε επιτραπέζιους υπολογιστές. Εισαγάγετε μια διεύθυνση URL και λάβετε διαγνωστικά απόδοσης για αυτήν τη σελίδα.

7) Χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης

- ✔ [Προσβασιμότητα] Εφαρμόζονται κατάλληλες πρακτικές για την προσβασιμότητα για τα άτομα με αναπηρία.

i Ενδεικτικές πηγές με οδηγίες/καλές πρακτικές:

- <https://accessibility.princeton.edu/Policy-and-Guidelines/digital-accessibility-guidelines/social-media-accessibility-guidelines> (Αγγλικά)
- <https://digital.gov/resources/federal-social-media-accessibility-toolkit-hackpad/> (Αγγλικά)
- <https://siteimprove.com/en/blog/how-to-be-more-accessible-on-social-media/> (Αγγλικά)
- <https://blog.hootsuite.com/inclusive-design-social-media/> (Αγγλικά)

8) Καμπάνιες μέσω e-mail ή newsletters

- ✔ [Προσβασιμότητα] Εφαρμόζονται κατάλληλες πρακτικές για την προσβασιμότητα για τα άτομα με αναπηρία.

i Ενδεικτικές πηγές με οδηγίες/καλές πρακτικές:

- <https://css-tricks.com/html-email-accessibility/> (Αγγλικά)
- <https://www.campaignmonitor.com/resources/guides/accessibility/> (Αγγλικά)
- <https://litmus.com/blog/ultimate-guide-accessible-emails> (Αγγλικά)

¹¹⁸ Για χρηστικότητα και προσβασιμότητα, οι σύνδεσμοι (links) θα πρέπει να είναι υπογραμμισμένοι από προεπιλογή. Διαφορετικά, το κείμενο του συνδέσμου πρέπει να έχει αντίθεση τουλάχιστον 3:1 με το γύρω κείμενο του σώματος και πρέπει να παρουσιάζει μια μη έγχρωμη ένδειξη (συνήθως υπογράμμιση) στο ποντίκι και την εστίαση του πληκτρολογίου. Επιπλέον, τόσο οι σύνδεσμοι όσο και το κυρίως κείμενο πρέπει να έχουν αντίθεση τουλάχιστον 4,5:1 με το φόντο (3:1 για μεγάλο κείμενο) για να ανταποκρίνονται στο επίπεδο AA του WCAG 2.

- <https://webdesign.tutsplus.com/tutorials/a-beginners-guide-to-email-accessibility--cms-31240> (Αγγλικά)
- <https://mailchimp.com/help/accessibility-in-email-marketing/> (Αγγλικά)
- <https://emailmonks.com/blog/email-design/accessibility-in-emails/> (Αγγλικά)

9) **Συστήματα που παρέχουν υπηρεσίες διαμεταγωγής ή υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης**

- ✓ [Προσβασιμότητα] Συστήματα παροχής υπηρεσιών διαμεταγωγής (αγγλ. *relay services*) ή υπηρεσιών έκτακτης ανάγκης (αγγλ. *emergency services*, π.χ. τύπου “panic button”) που κατασκευάζονται/προμηθεύονται και που διατίθενται σε χρήση από το κοινό, έχουν σχεδιασθεί σύμφωνα με τις σχετικές προβλέψεις στην εν ισχύ έκδοση του Ευρωπαϊκού προτύπου EN 301 549 (βλ. κεφ. 13 του προτύπου).

10) **Εφαρμογές που προορίζονται για χρήση μέσω κινητών και φορητών συσκευών**

- ✓ [Προσβασιμότητα] Εφαρμογές (και περιεχόμενο Ιστού) που δημιουργούνται και που προορίζονται για χρήση από το κοινό μέσω κινητών (έξυπνα τηλέφωνα) και φορητών συσκευών (π.χ. wearables, tablets, έξυπνα τηλέφωνα κ.λπ.), έχουν σχεδιασθεί σύμφωνα με τις [Mobile Web Best Practices 1.0](#)¹¹⁹.

11) **Ηλεκτρονικά έγγραφα και λοιπό μη ενσωματωμένο περιεχόμενο**

- ✓ [Προσβασιμότητα ηλεκτρονικού περιεχομένου] Ηλεκτρονικά έγγραφα και λοιπό μη ενσωματωμένο περιεχόμενο που δημιουργούνται και που προορίζονται για χρήση από το κοινό, έχουν σχεδιασθεί και ελεγχθεί ως προς την προσβασιμότητά τους για χρήστες με αναπηρία/χρήστες υποστηρικτικών τεχνολογιών (βλ. ενότητα **3.8.8**).

i Ενδεικτικές πηγές με οδηγίες/καλές πρακτικές:

- <https://adod.idrc.ocadu.ca/> (Αγγλικά)
- <https://www.section508.gov/create/documents> (Αγγλικά)
- <https://accessibility.iu.edu/creating-content/documents/index.html> (Αγγλικά)
- <https://www2.ed.gov/web-guidance/accessibility-requirements.html> (Αγγλικά)
- <https://www.colorado.edu/accessible-technology/2017/10/26/how-make-electronic-documents-accessible> (Αγγλικά)
- <https://litmus.com/blog/ultimate-guide-accessible-emails> (Αγγλικά)
- <https://www.washington.edu/accessibility/documents/> (Αγγλικά)
- <https://www.accessiblebooksconsortium.org/publishing/en/> (Αγγλικά)
- https://www.accessiblebooksconsortium.org/publishing/en/accessible_best_practice_guidelines_for_publishers.html (Αγγλικά)
- <https://inclusivepublishing.org/> (Αγγλικά)
- <https://opentextbc.ca/accessibilitytoolkit/> (Αγγλικά)

i Ο έλεγχος προσβασιμότητας ηλεκτρονικών εγγράφων είναι μια σύνθετη διαδικασία η οποία κανονικά περιλαμβάνει μια σειρά από ελέγχους που μπορούν να γίνουν αυτόματα (με τη χρήση ειδικών εργαλείων και εφαρμογών) και μια σειρά από ελέγχους που μπορούν να γίνονται μόνο με μη αυτόματο τρόπο¹²⁰ (από προσωπικό). **Εντούτοις**, για τον έλεγχο σημαντικών ηλεκτρονικών εγγράφων που δημιουργούνται από τις Πράξεις και διατίθενται προς χρήση από το κοινό, τις περισσότερες φορές επαρκεί ο αυτόματος έλεγχος με το ανάλογο τα εργαλεία της αγοράς (βλ. παρακάτω Πίνακα).

¹¹⁹ Επίσης, βλ. <https://www.w3.org/WAI/standards-guidelines/mobile/> (Αγγλικά).

¹²⁰ Π.χ. βλ. “Word and PowerPoint Accessibility Evaluation Checklist” από το WebAim.

Για τον έλεγχο προσβασιμότητας αρχείων PDF		
Όνομασία Εργαλείου / Σύνδεσμος	Τύπος εργαλείου / Εύρος ελέγχου	Παρατηρήσεις
Acrobat XI Pro by Adobe https://rb.gy/pbtxwk	Εγκαταστάσιμη εφαρμογή	Περιλαμβάνει εργαλεία ελέγχου προσβασιμότητας που μπορούν να εντοπίσουν πολλά ζητήματα προσβασιμότητας σε έγγραφα PDF (και επίσης παρέχει συμβουλές/δυνατότητες αντιμετώπισης των εντοπισμένων προβλημάτων).
CommonLook PDF https://rb.gy/uwekng	Εγκαταστάσιμη εφαρμογή	Είναι plug-in για το Adobe Acrobat Pro DC για τη δημιουργία, αξιολόγηση και επιδιόρθωση εγγράφων PDF (συνήα πιο αποτελεσματικά από ότι μόνο με το Acrobat). Με κρατικές και εκπαιδευτικές εκπτώσεις διαθέσιμες.
PDF Accessibility Checker (PAC) by PDF/UA Foundation https://rb.gy/pwejzr	Εγκαταστάσιμη εφαρμογή	Είναι ένα δωρεάν και εύκολο στη χρήση εργαλείο για τον έλεγχο της προσβασιμότητας των εγγράφων PDF. Το πρώτο αυτοματοποιημένο εργαλείο επικύρωσης συμμόρφωσης με το πρότυπο PDF/UA. Το PAC 2021 υποστηρίζει επίσης όλες τις απαιτήσεις του WCAG 2.1 AA για έλεγχο από μηχανή.
Για τον έλεγχο προσβασιμότητας αρχείων Microsoft		
Όνομασία Εργαλείου / Σύνδεσμος	Τύπος εργαλείου / Εύρος ελέγχου	Παρατηρήσεις
Accessibility Checker by Microsoft https://rb.gy/lp3r4	Λειτουργία ενσωματωμένη σε εφαρμογές της Microsoft για Windows, Mac και Web (Outlook, OneNote, Word, Excel, PowerPoint).	Ένα μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου του Outlook ή ένα έγγραφο Word ή ένα υπολογιστικό φύλλο Excel ή μία παρουσίαση PowerPoint, μπορούν να ελεγχθούν με τον Accessibility Checker. Αν ο αυτόματος αυτός έλεγχος εντοπίσει σφάλματα, αυτό σημαίνει ότι το περιεχόμενο δεν θα είναι εύκολο να το διαβάσουν και να το επεξεργαστούν τα άτομα με αναπηρία.
Assist by Dania Software https://rb.gy/k4itzf	Add-in των Microsoft Word, Excel και PowerPoint	Είναι ένα πρόσθετο για το Microsoft Office που διασφαλίζει τη συμμόρφωση με το WCAG 2.1 απευθείας σε Word, Excel και PowerPoint. Ελέγξτε και διορθώστε εύκολα τα ζητήματα προσβασιμότητας πριν την εξαγωγή ως PDF, PDF/UA ή HTML.
DAT by Michigan State University https://rb.gy/51w8hf	Add-in του Microsoft Word	Είναι μια καρτέλα με κορδέλα προσβασιμότητας για το Microsoft Word που καθιστά πιο γρήγορη και εύκολη τη δημιουργία προσβάσιμων εγγράφων. Το DAT παρέχει τυπικές και προσαρμοσμένες λειτουργίες κατασκευής, όπως εύκολο εναλλακτικό κείμενο εικόνας, τύπο πίνακα δεδομένων, έλεγχος χρωματικής αντίθεσης και λειτουργίες Word σε HTML.

- ✔ [Προσβασιμότητα ηλεκτρονικού περιεχομένου] Ηλεκτρονικά έγγραφα και λοιπό μη ενσωματωμένο περιεχόμενο που δημιουργούνται και που προορίζονται για χρήση από το κοινό, παρέχονται σε επαρκείς και κατάλληλες εναλλακτικές μορφές για χρήστες με αναπηρία/χρήστες υποστηρικτικών τεχνολογιών (βλ. ενότητα **3.8.8**).

i Ενδεικτικές πηγές με οδηγίες/καλές πρακτικές για πολυμέσα (ήχο/εικόνα) και για απομαγνητοφώνηση, λεζάντες, ακουστικές περιγραφές και απόδοση σε νοηματική):

- <https://www.w3.org/2008/06/video-notes> (Αγγλικά)
- <https://www.w3.org/WAI/test-evaluate/preliminary/#media> (Αγγλικά)
- <https://www.washington.edu/accessibility/videos/> (Αγγλικά)
- <https://opentextbc.ca/accessibilitytoolkit/chapter/multimedia/> (Αγγλικά)
- http://www.uiaccess.com/transcripts/transcripts_on_the_web.html#benes (Αγγλικά)
- <https://digital.gov/2014/06/30/508-accessible-videos-how-to-make-audio-descriptions/> (Αγγλικά)
- <https://www.w3.org/TR/WCAG20-TECHS/G54.html> (Αγγλικά)
- http://www.sign-lang.uni-hamburg.de/signingbooks/deliver/d31/deliv_31_part3-2.html#3.2.2.6 (Αγγλικά)

5.4.4 Φύλλο ελέγχου

ΣΧΕΔΙΟ ΦΥΛΛΟ ΕΛΕΓΧΟΥ ΕΚΡΟΗΣ ΠΟΥ ΑΦΟΡΑ ΨΗΦΙΑΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ/ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ (για απλουστευμένο, δειγματοληπτικό/μη εξαντλητικό έλεγχο, με δυνατότητα προσαρμογής και με δυνατότητα χρήσης στο πλαίσιο αυτοαξιολόγησης)	
Πράξη (Τίτλος / Κωδ. ΟΠΣ)	
Είδος εκροής	
Στοιχεία προσδιορισμού του προϊόντος/υπηρεσίας	
Πλήρης τίτλος/ονομασία	
Χρήση	
Διεύθυνση (φυσική ή ηλεκτρονική)	
Στοιχεία φορέα που παράγει την εκροή	
Στοιχεία φορέα που διαχειρίζεται την εκροή	
Έλεγχος ενημέρωσης/προσέλκυσης δυνητικών χρηστών	
Γνωστοποίηση προϊόντος τοποθετημένου στον χώρο	☐ Υπάρχει σήμανση ή/και ενημερωτικό υλικό (π.χ. σε ιστοσελίδα, TV spot, μαζική αποστολή email, έντυπο υλικό, πινακίδες τοποθετημένες σε σημεία-κλειδιά, κ.λπ.) που ενημερώνει για τη θέση και για τη χρησιμότητα ενός νέου ψηφιακού συστήματος (αυτόματο μηχανήμα, τερματικό, κ.λπ.) που έχει εγκατασταθεί σε συγκεκριμένο χώρο/περιβάλλον (π.χ. σε ένα κτίριο, στο ανοικτό περιβάλλον, σε συγκεκριμένα μέσα μεταφοράς, κ.λπ.), όμως αυτή η σήμανση ή/και αυτό το ενημερωτικό υλικό δεν είναι προσβάσιμο για συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία, γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Γνωστοποίηση προϊόντος διαθέσιμου επιγραμμικά (online)	☐ Υπάρχει σήμανση ή/και ενημερωτικό υλικό (π.χ. σε ιστοσελίδα, TV spot, μαζική αποστολή email, έντυπο υλικό, πινακίδες τοποθετημένες σε σημεία-κλειδιά, κ.λπ.) που ενημερώνει για τη διεύθυνση (ιστοσελίδα ή store για εφαρμογές για κινητά) και για τη χρησιμότητα ενός νέου ψηφιακού συστήματος/υπηρεσίας (ιστότοπος, ηλεκτρονική υπηρεσία, κ.λπ.) που γίνεται διαθέσιμο επιγραμμικά, όμως αυτή η σήμανση ή/και αυτό το ενημερωτικό υλικό δεν είναι προσβάσιμο για συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία, γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Ελκυστική περιγραφή προϊόντος	☐ Κατά τη γνωστοποίηση/προβολή ενός προϊόντος/μιας υπηρεσίας των ΤΠΕ, η σχετική περιγραφή/παρουσίαση δεν είναι κατανοητή, ελκυστική και σε κατάλληλη γλώσσα για τα άτομα με αναπηρία, και με πληροφορίες για την πρόσβαση χρηστών με αναπηρία/χρηστών υποστηρικτικών τεχνολογιών, γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Γενικώς	☐ Συνολικά, δεν γνωστοποιείται το προϊόν με προσβάσιμα μέσα ή/και με ελκυστικό τρόπο για συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία, για λόγους που δεν δικαιολογούνται. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Έλεγχος προσπέλασης και λοιπών διεργασιών που απαιτούνται προ της χρήσης	
Προσπέλαση προϊόντος τοποθετημένου στον χώρο	☐ Η τοποθέτηση σταθερού προϊόντος των ΤΠΕ σε κάποιον χώρο προς χρήση από το κοινό (π.χ. ένα αυτόματο μηχανήμα έκδοσης εισιτηρίων) δεν γίνεται με τρόπο που διασφαλίζει (α) τον εντοπισμό του (κατάλληλη σήμανση/καθοδήγηση ή/και σύνδεση με υφιστάμενα δίκτυα

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

	<p>πλοήγησης, π.χ. οδηγό τυφλών), (β) την προσέγγισή του από χρήστες με αναπηρία (π.χ. χρήστες με αναπηρικό αμαξίδιο) ή/και (γ) επαρκή και κατάλληλο χώρο πρόσβασης (π.χ. κατάλληλα ύψη από το έδαφος, επαρκή επιφάνεια για ελιγμούς μπροστά από τη συσκευή/έπιπλο στήριξης, κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί.</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Προεγγραφή χρηστών	<p>☐ Για τη χρήση του συστήματος απαιτείται προηγουμένως να έχει ολοκληρωθεί διαδικασία προεγγραφής, ταυτοποίησης, κ.λπ., όμως δεν προβλέπονται επαρκείς εναλλακτικοί τρόποι ώστε να μην αποκλείονται άτομα με αναπηρία (π.χ. διά ζώσης σε προσβάσιμες κτιριακές εγκαταστάσεις και σε προσπελάσιμα/προσβάσιμα γκισέ, τηλεφωνικά, μέσω email, επιγραμμικά μέσω προσβάσιμης ηλεκτρονικής φόρμας κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί.</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Παροχή οδηγιών/πληροφοριών για την πρόσβαση	<p>☐ Δεν υπάρχει τρόπος οι χρήστες με διάφορες αναπηρίες να ζητήσουν και να λάβουν οδηγίες και πληροφορίες για τις δυνατότητες πρόσβασης/χρήσης (π.χ. δυνατότητα χρήσης χωρίς ή/και με αναπηρία όρασης, δυνατότητα χρήσης χωρίς αντίληψη χρωμάτων, δυνατότητα χρήσης χωρίς ή/και με αναπηρία ακοής, δυνατότητα χρήσης χωρίς ή/και με περιορισμούς λόγου, δυνατότητα χρήσης με περιορισμούς χειρισμού ή δύναμης, δυνατότητα χρήσης από χρήστες με αναπηρικό αμαξίδιο ή/και με ασυνήθιστες διαστάσεις, δυνατότητα χρήσης από χρήστες με γνωστικούς, γλωσσικούς ή μαθησιακούς περιορισμούς, κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί.</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Συμμόρφωση με πρότυπο	<p>☐ Το σταθερό υλικό (συσκευές, μηχανήματα κ.λπ.) διατίθεται σε δημόσια κτίρια ή/και χώρους συνάθροισης/εξυπηρέτησης κοινού και δεν έχει εγκατασταθεί σύμφωνα με τις σχετικές προβλέψεις στην εν ισχύ έκδοση του Ευρωπαϊκού προτύπου EN 301 549 (βλ. ενότητα 8.3 του προτύπου), γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί.</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Γενικώς	<p>☐ Συνολικά, η προσπέλαση και η όποια απαραίτητη προεργασία από πλευράς του χρήστη για την έναρξη της χρήσης του συστήματος, δεν είναι εφικτή για συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία (άτομα με αναπηρία όρασης, άτομα κινητική αναπηρία, άτομα-χρήστες αναπηρικού αμαξιδίου, κ.λπ.), εξαιτίας εμποδίων προσβασιμότητας ή άνιση μεταχείρισης, γεγονός που δεν δικαιολογείται.</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Έλεγχος προσβασιμότητας και ευκολία χρήσης της φυσικής διεπαφής (για συσκευές/υλικό)	
Χειριστήρια, εξαρτήματα	<p>☐ Η αλληλεπίδραση με μία συσκευή και η ολοκληρωμένη χρήση της γίνεται αποκλειστικά μέσα από τη χρήση χειριστηρίων, εξαρτημάτων και λοιπών υλικών μερών (π.χ., κουμπιά, πληκτρολόγια, οθόνες αφής, συσκευές κατάδειξης, τηλεχειριστήρια, διακόπτες, λεβιέδες, οθόνες υπολογιστή, θύρες υπολογιστή, υποδοχές δίσκων DVD, υποδοχές νομισμάτων, έξοδοι εκτυπωμένων αποδείξεων, κ.λπ.) που δεν επιτρέπουν τον εντοπισμό και την αυτόνομη χρήση από συγκεκριμένες κατηγορίες χρηστών με αναπηρία, για παράδειγμα χρήστες με αναπηρία στα άνω άκρα (μηχανισμού που χρειάζονται ακρίβεια, δύναμη, κ.λπ.) ή τυφλούς χρήστες (κουμπιά, οδηγίες, κ.λπ. χωρίς braille) ή χρήστες που δεν μπορούν να κάνουν χρήση οθόνης αφής και βασίζονται στη πλοήγηση μέσω πλήκτρων, γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί.</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
Συμμόρφωση με πρότυπο	<p>☐ Το υλικό (συσκευές, εξαρτήματα, μηχανήματα κ.λπ.) που διατίθεται σε δημόσια κτίρια και χώρους συνάθροισης/εξυπηρέτησης κοινού, δεν έχει σχεδιασθεί σύμφωνα με τις σχετικές προβλέψεις στην εν ισχύ έκδοση του Ευρωπαϊκού προτύπου EN 301 549 (βλ. κεφ. 8, 4, 5, 6 και 7 του προτύπου), γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί.</p> <p><i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

Γενικώς	☐ Η αλληλεπίδραση με μία συσκευή/μηχάνημα/τερματικό και η ολοκληρωμένη χρήση των λειτουργιών του δεν είναι εφικτή για κάποιες κατηγορίες χρηστών με αναπηρία, λόγω εμποδίων προσβασιμότητας (π.χ. η αλληλεπίδραση υποστηρίζεται μόνο για βλέποντες, άτομα χωρίς αναπηρία στα άνω άκρα, κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Έλεγχος προσβασιμότητας και ευκολία χρήσης της ηλεκτρονικής διεπαφής (για εφαρμογές/λογισμικό)	
Στυλ και μοντέλα αλληλεπίδρασης	☐ Η αλληλεπίδραση με το σύστημα και η ολοκληρωμένη χρήση του γίνεται αποκλειστικά μέσα μέσα από τη χρήση μοντέλων και στυλ αλληλεπίδρασης (π.χ. μενού πλοήγησης, δένδροειδή λίστες, κουμπιά, πεδία εισαγωγής κειμένου, φόρμες, πληκτρολόγια οθόνης, κ.λπ.) που δεν επιτρέπουν τον εντοπισμό και την αυτόνομη χρήση από συγκεκριμένες κατηγορίες χρηστών με αναπηρία/χρήστες υποστηρικτικών τεχνολογιών (π.χ. χρήστες που δεν μπορούν να κάνουν χρήση του ποντικιού και βασίζονται αποκλειστικά στην πλοήγηση μέσω πληκτρολογίου, χρήστες με αχρωματοψία και άλλη αναπηρία όρασης, χρήστες αναγνωστών ή μεγεθυντών οθόνης, κ.ά.), γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Συμμόρφωση με πρότυπα	☐ Το λογισμικό (software) που περιλαμβάνεται σε υλικό (hardware) που διατίθεται σε δημόσια κτίρια και χώρους συνάθροισης/εξυπηρέτησης κοινού, δεν έχει σχεδιασθεί σύμφωνα με τις σχετικές προβλέψεις στην εν ισχύ έκδοση του Ευρωπαϊκού προτύπου EN 301 549 (βλ. κεφ. 11, 4, 5, 6 και 7 του προτύπου) ή/και σύμφωνα με τις Οδηγίες σχετικά με την εφαρμογή του WCAG 2.0 σε μη διαδικτυακές ΤΠΕ, γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Γενικώς	☐ Η χρήση/αλληλεπίδραση με το ηλεκτρονικό περιβάλλον (εφαρμογή, ηλεκτρονική υπηρεσία, ιστοσελίδα, κ.λπ.) και η ολοκληρωμένη χρήση των λειτουργιών που παρέχονται σε αυτό δεν είναι εφικτή (αντιληπτή, χρηστική, κατανοητή, συμβατή) για κάποιες κατηγορίες χρηστών με αναπηρία, λόγω εμποδίων προσβασιμότητας (π.χ. η αλληλεπίδραση υποστηρίζεται μόνο για βλέποντες, άτομα με που είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν ποντίκι και πληκτρολόγιο, κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Έλεγχος προσβασιμότητας & χρησιμότητας του ηλεκτρονικού περιεχομένου (ενσωματωμένου και μη)	
Ενσωματωμένο περιεχόμενο	☐ Οι πληροφορίες, τα μηνύματα και γενικά το ενσωματωμένο περιεχόμενο (κείμενο, εικόνα και ήχος) παρουσιάζεται σε μορφή/δομή που δεν επιτρέπει σε κάποιες κατηγορίες χρηστών να το δουν/διαβάσουν/ακούσουν (στο σύνολο του ή σημαντικό μέρος του), σε ίση βάση με τους υπόλοιπους χρήστες, λόγω εμποδίων προσβασιμότητας (π.χ., απουσία εναλλακτικών μορφών, ακατάλληλη αντίθεση κειμένων-φόντου, απουσία λεζάντων, κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Μη ενσωματωμένο περιεχόμενο	☐ Ηλεκτρονικά έγγραφα και λοιπό μη ενσωματωμένο περιεχόμενο διατίθενται αποκλειστικά σε μορφές που δεν επιτρέπουν σε κάποιες κατηγορίες χρηστών να τα χρησιμοποιήσουν (π.χ. να τα αποθηκεύσουν και να τα ανοίξουν τοπικά για να τα δουν/ διαβάσουν/ακούσουν), λόγω εμποδίων προσβασιμότητας (π.χ., μη προσβάσιμα αρχεία PDF/Word, κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Ποιότητα των πληροφοριών	☐ Υπάρχει περιεχόμενο και παρέχονται πληροφορίες που απευθύνονται σε όλους, αλλά δεν εξειδικεύεται αναλόγως για τα άτομα με αναπηρία, γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>

Συμπληρωματικός έλεγχος για διαδικτυακούς τόπους, ιστοσελίδες, ηλεκτρονικές υπηρεσίες και σχετικό περιεχόμενο που διατίθεται προς χρήση από το κοινό	
Συμμόρφωση με πρότυπο (γενικώς)	☐ Το παραγόμενο προϊόν/σύστημα αφορά ιστοσελίδα (διαδικτυακό τόπο, ηλεκτρονική υπηρεσία, e-shop, πλατφόρμα e-learning, υπηρεσία τηλεδιάσκεψης από browser, κ.λπ.) που διατίθεται προς πρόσβαση και χρήση από το κοινό, βρέθηκε σε έλεγχο που έγινε να μην συμμορφώνεται πλήρως με τις Οδηγίες για την Προσβασιμότητα του Περιεχομένου του Ιστού, έκδοση (WCAG), σε επίπεδο AA (μεσαίο επίπεδο συμμόρφωσης), γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Συμμόρφωση με πρότυπο (ειδικά για συστήματα που απευθύνονται σε άτομα με αναπηρία)	☐ Το παραγόμενο προϊόν/σύστημα αφορά ιστοσελίδα (διαδικτυακό τόπο, ηλεκτρονική υπηρεσία, ηλεκτρονικό περιβάλλον μάθησης, κ.λπ.) που διατίθεται προς πρόσβαση και χρήση ειδικά από χρήστες με αναπηρία/χρήστες υποστηρικτικών τεχνολογιών, βρέθηκε σε έλεγχο που έγινε να μην συμμορφώνεται πλήρως με τις Οδηγίες για την Προσβασιμότητα του Περιεχομένου του Ιστού, έκδοση (WCAG), σε επίπεδο AAA (ανώτατο επίπεδο συμμόρφωσης), γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Συμπληρωματικοί έλεγχοι για ειδικές κατηγορίες λογισμικού	
Λογισμικό πρακτόρων χρήστη (user agent)	☐ Το παραγόμενο προϊόν/σύστημα αφορά λογισμικό πρακτόρων χρήστη (user agents), που εγκαθίσταται σε υλικό (hardware) τοποθετημένο σε δημόσια κτίρια και χώρους συνάθροισης/εξυπηρέτησης κοινού, και που δεν έχει αναπτυχθεί σύμφωνα με τις User Agent Accessibility Guidelines 2.0, γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Λογισμικό συγγραφής και διαχείρισης περιεχομένου Ιστού (authoring tool)	☐ Το παραγόμενο προϊόν/σύστημα αφορά εργαλείο συγγραφής και διαχείρισης περιεχομένου Ιστού και δεν έχει αναπτυχθεί σύμφωνα με τις Authoring Tool Accessibility Guidelines 2.0, γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Συστήματα που παρέχουν υπηρεσίες διαμεταγωγής ή υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης	☐ Το παραγόμενο προϊόν/σύστημα αφορά σύστημα παροχής υπηρεσιών διαμεταγωγής (relay service) ή υπηρεσιών έκτακτης ανάγκης (emergency service, π.χ. τύπου "panic button") και δεν έχει αναπτυχθεί σύμφωνα με τις σχετικές προβλέψεις στην εν ισχύ έκδοση του Ευρωπαϊκού προτύπου EN 301 549 (βλ. κεφ. 13 του προτύπου), γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Εφαρμογές που προορίζονται για χρήση μέσω κινητών και φορητών/φορετών συσκευών	☐ Το παραγόμενο προϊόν/σύστημα αφορά εφαρμογή (και περιεχόμενο) που προορίζεται για χρήση από το κοινό μέσω κινητών (έξυπνα τηλέφωνα) ή/και φορητών/ φορετών συσκευών (π.χ. wearables, tablets, έξυπνα τηλέφωνα κ.λπ.) και που δεν έχει σχεδιασθεί σύμφωνα με τις Mobile Web Best Practices 1.0, γεγονός που θα έπρεπε να είχε αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	
Συμμόρφωση με το κριτήριο της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία	☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι δεν διασφαλίζεται για τα άτομα με αναπηρία η προσπελασιμότητα και η προσβασιμότητα παραγόμενου ψηφιακού προϊόντος (σύστημα/ υπηρεσία/περιεχόμενο), διότι υπάρχουν αδικαιολόγητα εμπόδια προσβασιμότητας. <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i> ☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι απουσιάζουν απαραίτητες υποβοηθητικές/εναλλακτικές λύσεις και δεν διευκολύνονται/εξυπηρετούνται αυτόνομα συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία. <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i>

	☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι απουσιάζουν απαραίτητες προβλέψεις ασφάλειας και δεν καλύπτονται οι χρήστες με αναπηρία. <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i>
Συμμόρφωση με το κριτήριο της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας	☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι δεν διασφαλίζεται η ωφέλεια του παραγόμενου ψηφιακού προϊόντος σε ίση βάση για τα άτομα με αναπηρία. <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i>
	☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι η χρήση του προϊόντος συνιστά/επιφέρει άδικη μεταχείριση προς τα άτομα με αναπηρία σε σχέση με το υπόλοιπο κοινό. <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i>
	☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι σχετικά με τη χρήση του προϊόντος υφίσταται άρνηση εύλογων προσαρμογών σε άτομα με αναπηρία. <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i>
	☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι εξαιτίας του προϊόντος (σύστημα/ υπηρεσία/περιεχόμενο) υφίσταται παρενόχληση σε άτομα με αναπηρία (π.χ. προσβολή ή διαμόρφωση εξευτελιστικού, ταπεινωτικού περιβάλλοντος). <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i>
Ημερομηνία συμπλήρωσης:	
Υπεύθυνος συμπλήρωσης:	

5.5 Εκροές που αφορούν έντυπες εκδόσεις

Για τις εκδόσεις που παράγονται από τις Πράξεις και που προορίζονται για χρήση από το κοινό, θα πρέπει να διασφαλίζεται (α) η παραγωγή τους σε συμβατικές έντυπες εκδόσεις που συμμορφώνονται με **καλές πρακτικές για αναγνώστες με αναπηρία** καθώς και (β) η διάθεση επαρκών **εναλλακτικών μορφών σύμφωνα με καλές πρακτικές** (Braille, LargePrint, ακουστικές εκδόσεις, Easy Read, βίντεο με νοηματική).

- i** Ενδεικτικές πηγές με καλές πρακτικές για αναγνώστες με αναπηρία:
- <https://www.rnib.org.uk/sites/default/files/UKAAF%20creating%20clear%20print%20and%20large%20print%20documents.pdf> (Αγγλικά)
  - <https://cnib.ca/sites/default/files/2018-07/CNIB%20Clear%20Print%20Guide.pdf> (Αγγλικά)
  - <http://printdisability.org/guidelines/guidelines-for-producing-clear-print-2011/> (Αγγλικά)
  - <http://www.euroblind.org/sites/default/files/media/ebu-media/Guidelines-for-producing-clear-print.pdf> (Αγγλικά)
  - <https://www1.uwe.ac.uk/bl/bbs/staff/accessibility/accessiblematerials.aspx> (Αγγλικά)
  - https://www.rgd.ca/database/files/library/RGD_AccessAbility_Handbook.pdf (Αγγλικά)

5.6 Εκροές που αφορούν μέσα μεταφορών (οχήματα)

- i** Ο έλεγχος **υποδομών** μεταφορών (αεροδρόμια, λιμάνια, επιβατικούς σταθμούς/στάσεις λεωφορείων, τρένων, τραμ, μετρό, κ.λπ.), γίνεται σύμφωνα με τα όσα περιλαμβάνονται στην ενότητα **5.2** (για κτιριακές εγκαταστάσεις) και στην ενότητα **5.5.3** (για ανοικτούς χώρους).

- ❗ Ο έλεγχος **υπηρεσιών** μεταφορών (σχετικά με την εκπαίδευση προσωπικού, με υπηρεσίες συνοδείας και ειδικής εξυπηρέτησης για επιβάτες με αναπηρία, με την πληροφόρηση του επιβατικού κοινού, κ.λπ.), γίνεται σύμφωνα με τα όσα περιλαμβάνονται στην ενότητα **5.1**.
- ❗ Ο έλεγχος **ψηφιακών τεχνολογιών** και **έντυπων εκδόσεων** που χρησιμοποιούνται στον τομέα των μεταφορών (ιστοσελίδες, εφαρμογές για κινητά, έντυπο πληροφοριακό υλικό, κ.λπ.), γίνεται σύμφωνα με τα όσα περιλαμβάνονται στις ενότητες **5.4** και **5.5**, αντιστοίχως.

Είδη δράσεων (ενδεικτικά): Οχήματα (οχήματα με κινητήρα κατηγορίας M2 ή M3, αμαξοστοιχίες/συρμοί κ.λπ.) που αναπτύσσονται, βελτιώνονται, αξιοποιούνται κ.λπ. με τη συγχρηματοδότηση των ΕΔΕΤ.

5.6.1 Γενικές απαιτήσεις

- ✔ Διασφαλίζεται για τα άτομα με αναπηρία η προσπελασιμότητα και η προσβασιμότητα των οχημάτων, των εσωτερικών χώρων, των διευκολύνσεων, των εξοπλισμών, της σήμανσης, των μηνυμάτων, κ.λπ.
- ✘ Απουσιάζουν απαραίτητες *υποβοηθητικές λύσεις* (βλ. ενότητα **3.6.2**) ή/και *εναλλακτικές λύσεις* (βλ. ενότητα **3.6.1**) για εμποδιζόμενα άτομα με αναπηρία.

Μη διάκριση¹²¹

- ✔ Το προσωπικό είναι καταρτισμένο σε θέματα αναπηρίας.
- ✔ Διασφαλίζεται η ασφάλεια των ατόμων με αναπηρία, συμπερ. σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης.
- ✘ Υφίσταται άδικη μεταχείριση στα άτομα με αναπηρία σε σχέση με τους υπόλοιπους (βλ. ενότητα **0**).
- ✘ Υφίσταται *παρενόχληση* (βλ. ενότητα **0**) σε άτομα με αναπηρία (π.χ. προσβολή ή διαμόρφωση εξευτελιστικού, ταπεινωτικού περιβάλλοντος).

5.6.2 Παραδείγματα εφαρμογής

5) Γνωστοποίηση της προσβασιμότητας των οχημάτων

- ✔ Τα άτομα με αναπηρία έχουν από πριν πρόσβαση σε κατάλληλες και επαρκείς πληροφορίες σχετικά με την προσβασιμότητα του εκάστοτε οχήματος.

6) Πριν για τη χρήση

- ✔ Προβλέπονται εναλλακτικοί τρόποι για διαδικασίες κρατήσεων, υποβολής ερωτήσεων, κ.λπ., ώστε να μην αποκλείονται άτομα με αναπηρία (π.χ. διά ζώσης σε προσβάσιμες κτιριακές εγκαταστάσεις, τηλεφωνικά, μέσω email, επιγραμμικά μέσω προσβάσιμης ηλεκτρονικής φόρμας κ.λπ.).
- ✔ Προβλέπονται διαδικασίες που δίνουν στα άτομα με αναπηρία τη δυνατότητα να δηλώσουν τις ανάγκες και προτιμήσεις τους, ώστε ο να είναι σε θέση να προβλέψει για τις όποιες απαραίτητες προσαρμογές πριν τη χρήση.
- ✔ Το προσωπικό με το οποίο επικοινωνούν οι ενδιαφερόμενοι είναι καταρτισμένο σε θέματα αναπηρίας και είναι πρόθυμο να εξυπηρετήσει κατάλληλα.
- ✔ Υποστηρίζεται ενεργά διαδικασία υποβολής παραπόνων, η οποία είναι προσβάσιμη για όλους.

¹²¹ Σημείωση: αφορά κυρίως τις υπηρεσίες που φιλοξενούνται/παρέχονται σε αυτές.

- ✔ Ο φορέας συλλέγει και αναλύει πληροφορίες και στοιχεία που σχετίζονται με την επισκεψιμότητα, τη χρήση, τα επίπεδα ικανοποίησης από άτομα με αναπηρία

7) **Επιβίβαση/αποβίβαση**

- ✔ Διασφαλίζεται η δυνατότητα εισόδου στο εσωτερικό των οχημάτων και εξόδου από αυτές για τα άτομα με αναπηρία. Είναι προσβάσιμη μία τουλάχιστον είσοδος στο όχημα. Υπάρχει ο ειδικός εξοπλισμός για την πρόσβαση ατόμων με αναπηρία στο όχημα.
- ✔ Στο όχημα επιτρέπεται η είσοδος σκύλων-βοηθών και σκύλων-οδηγών, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία.

8) **Οριζόντια και κάθετη προσπέλαση**

- ✔ Είναι δυνατή η οριζόντια κυκλοφορία ατόμου σε αμαξίδιο εντός του οχήματος (προς κάθε επισκέψιμου από το κοινό και διαφορετικής χρήσης χώρου). Όλα τα επίπεδα διαφορετικής χρήσης (εφόσον προβλέπονται τέτοια για το κοινό) είναι προσπελάσιμα με προσβάσιμους ανελκυστήρες ή ανυψωτικούς μηχανισμούς κατάλληλων προδιαγραφών και σε καλή κατάσταση.

9) **Εξυπηρέτησεις**

- ✔ Υπάρχουν επαρκείς ειδικές θέσεις ατόμου σε αμαξίδιο και επαρκείς ειδικές θέσεις για εμποδιζόμενα άτομα (άτομα που χρειάζονται βοήθεια/άτομα μειωμένης κινητικότητας) εντός του οχήματος.
- ✔ Υπάρχει οπτική αναγγελία και ηχητική αναγγελία εντός του οχήματος.
- ✔ Εφόσον προβλέπονται χώροι υγιεινής κοινού εντός του οχήματος, υπάρχει προσβάσιμος χώρος υγιεινής.
- ✔ Εφόσον προβλέπονται διαμερίσματα ύπνου για τους επιβάτες εντός του οχήματος, υπάρχουν αντίστοιχοι χώροι για επιβάτες με αναπηρία.
- ✔ Εφόσον προβλέπονται χώροι εστίασης για τους επιβάτες εντός του οχήματος, υπάρχουν αντίστοιχοι χώροι για επιβάτες με αναπηρία.
- ✔ Ο φορέας διαθέτει πολιτική αποζημίωσης επιβατών σε περίπτωση απώλειας ή καταστροφής βοηθημάτων ατόμων με αναπηρία.

5.6.3 Φύλλο ελέγχου

ΣΧΕΔΙΟ ΦΥΛΛΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΟΧΗΜΑΤΩΝ (για απλουστευμένο, δειγματοληπτικό/μη εξαντλητικό έλεγχο, με δυνατότητα προσαρμογής και με δυνατότητα χρήσης στο πλαίσιο αυτοαξιολόγησης)	
Πράξη (Τίτλος / Κωδ. ΟΠΣ)	
Είδος οχήματος:	
Στοιχεία προσδιορισμού του οχήματος/των οχημάτων	
Τίτλος/ονομασία	
Σύντομη περιγραφή (υπηρεσία)	
Ομάδες-στόχου	
Στοιχεία φορέα που λειτουργεί το όχημα	

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

Έλεγχος των στοιχείων του οχήματος	
Πληροφόρηση	☐ Δεν υπάρχει τρόπος τα άτομα με αναπηρία να λάβουν από πριν κατάλληλες και επαρκείς πληροφορίες σχετικά με την προσβασιμότητα του εκάστοτε οχήματος, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Κρατήσεις/έκδοση εισιτηρίων	☐ Δεν προβλέπονται εναλλακτικοί τρόποι για διαδικασίες κρατήσεων, υποβολής ερωτήσεων, κ.λπ., ώστε να μην αποκλείονται άτομα με αναπηρία (π.χ. διά ζώσης σε προσβάσιμες κτιριακές εγκαταστάσεις, τηλεφωνικά, μέσω email, επιγραμμικά μέσω προσβάσιμης ηλεκτρονικής φόρμας κ.λπ.), γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Επιβίβαση/αποβίβαση με αναπηρικό αμαξίδιο	☐ Δεν υπάρχει τρόπος να εισέλθει στο εσωτερικό του οχήματος, αυτόνομα, άνετα και με ασφάλεια, άτομο-χρήστης αναπηρικού αμαξιδίου, γεγονός που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Επιβίβαση/αποβίβαση ατόμων με μειωμένη κινητικότητα	☐ Η είσοδος για τα άτομα με μειωμένη κινητικότητα δεν είναι άνετη/ασφαλής, γιατί το εξωτερικό κλιμακοστάσιο είναι ακατάλληλων προδιαγραφών και χωρίς ανυψωτικό μηχανισμό, γεγονός που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Είσοδος σκύλων-βοηθών και σκύλων-οδηγών	☐ Στο όχημα δεν επιτρέπεται η είσοδος σκύλων-βοηθών ή σκύλων-οδηγών, γεγονός που αντιτίθεται με την εθνική νομοθεσία. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Κάθετη προσπέλαση από άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο	☐ Υπάρχουν στο όχημα επίπεδα που είναι επισκέψιμα από το κοινό και διαφορετικής χρήσης από τους υπόλοιπους χώρους, όπου δεν είναι δυνατόν να φτάσει με αυτονομία και ασφάλεια χρήστης αναπηρικού αμαξιδίου, γεγονός που δεν αντιμετωπίζεται και που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Ανελκυστήρες & μηχανισμοί κατακόρυφης ανύψωσης	☐ Υπάρχουν εγκατεστημένοι ανελκυστήρες ή μηχανισμοί κατακόρυφης ανύψωσης που προσφέρουν πρόσβαση σε επίπεδα διαφορετικής χρήσης, οι οποίοι όμως δεν είναι προσβάσιμοι σύμφωνα με τις σχετικές προδιαγραφές, γεγονός που δεν αντιμετωπίζεται και που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Ράμπες & κεκλιμένες επιφάνειες	☐ Υπάρχουν ράμπες/κεκλιμένα επίπεδα ακατάλληλων προδιαγραφών (ολισθηρές, με απότομες κλίσεις, χωρίς χειρολαβές, κ.λπ.), γεγονός που δεν αντιμετωπίζεται και που θα μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Περιοχές απροσπέλαστες από άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο	☐ Υπάρχουν στο εσωτερικό σημεία, χώροι ή περιοχές (π.χ. χώροι υποδοχής, χώροι αναμονής, χώροι υγιεινής, χώροι εξυπηρέτησης/λήψης υπηρεσιών, χώροι με αυτόματα μηχανήματα, καταστρώματα και λοιποί κοινόχρηστοι χώροι) όπου δεν μπορεί να φτάσει άτομο με αναπηρικό αμαξίδιο, λόγω εμποδίων που θα έπρεπε να έχουν αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Ειδικές θέσεις	☐ Δεν υπάρχουν επαρκείς ειδικές θέσεις ατόμου σε αμαξίδιο ή/και ειδικές θέσεις για εμποδιζόμενα άτομα (άτομα που χρειάζονται βοήθεια/άτομα μειωμένης κινητικότητας) εντός του οχήματος, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>
Σύστημα αναγγελιών	☐ Υπάρχει μόνο οπτική αναγγελία ή μόνο ηχητική αναγγελία εντός του οχήματος, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i>

Οδηγός για την αξιολόγηση της εφαρμογής των κριτηρίων της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας και της προσβασιμότητας στα έργα των συγχρηματοδοτούμενων Πράξεων

<p>Χώροι υγιεινής και λοιπών εξυπηρετήσεων</p>	<p>☐ Ενός του οχήματος προβλέπονται χώροι υγιεινής κοινού ή διαμερίσματα ύπνου για τους επιβάτες ή χώροι εστίασης για τους επιβάτες ή άλλοι χώροι εξυπηρέτησης των επιβατών, αλλά δεν υπάρχουν αντίστοιχοι προσβάσιμοι χώροι για επιβάτες με αναπηρία, γεγονός που θα έπρεπε/μπορούσε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
<p>Προσωπικό εξυπηρέτησης επιβατών</p>	<p>☐ Το προσωπικό με το οποίο επικοινωνούν οι ενδιαφερόμενοι δεν είναι καταρτισμένο σε θέματα αναπηρίας ή/και είναι απρόθυμο να εξυπηρετήσει κατάλληλα, γεγονός που θα έπρεπε να έχει αποφευχθεί. <i>Παρατηρήσεις: .....</i></p>
<p>ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ</p>	
<p>Συμμόρφωση με το κριτήριο της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία</p>	<p>☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι δεν διασφαλίζεται για τα άτομα με αναπηρία η ισότιμη πρόσβαση στο όχημα και η δυνατότητα αυτόνομης χρήσης του διότι υπάρχουν αδικαιολόγητα εμπόδια προσπελασιμότητας και προσβασιμότητας στο περιβάλλον (χώροι, πλατφόρμες, εργαλεία, μέσα, κ.λπ.). <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i></p>
	<p>☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι απουσιάζουν απαραίτητες υποβοηθητικές/εναλλακτικές λύσεις ή/και εναλλακτικοί τρόποι εξυπηρέτησης και ότι δεν διευκολύνονται/εξυπηρετούνται αυτόνομα συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρία. <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i></p>
<p>Συμμόρφωση με το κριτήριο της μη διάκρισης λόγω αναπηρίας</p>	<p>☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι δεν διασφαλίζεται η χρήση για τα άτομα με αναπηρία σε ίση βάση με το υπόλοιπο κοινό. <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i></p>
	<p>☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι υφίσταται άδικη μεταχείριση προς τα άτομα με αναπηρία σε σχέση με το υπόλοιπο επιβατικό κοινό. <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i></p>
	<p>☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι υφίσταται άρνηση παροχής εύλογων προσαρμογών σε άτομα με αναπηρία. <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i></p>
	<p>☐ Υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις/ευρήματα ότι υφίσταται παρενόχληση σε άτομα με αναπηρία (π.χ. προσβολή ή διαμόρφωση εξευτελιστικού, ταπεινωτικού περιβάλλοντος). <i>Απαιτείται βελτίωση ή/και τεκμηρίωση (παρατηρήσεις): .....</i></p>
<p>Ημερομηνία συμπλήρωσης:</p>	
<p>Υπεύθυνος συμπλήρωσης:</p>	

ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Ελ. Βενιζέλου 236, 16341 Ηλιούπολη

Ιστοσελίδα: www.esamea.gr

Τηλ.: 210 9949837 • Fax: 210 5238967

E-mail: esaea@otenet.gr

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά
και Επενδυτικά Ταμεία

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

